

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนเกาะลิบง จังหวัดตรัง

นางสาวสร้อยสน รัฐสมบุญ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนชุมชน ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ECOTOURISM DEVELOPMENT GUIDELINES FOR KOH LIBONG COMMUNITY , TRANG
PROVINCE

Miss Soison Rattasomboon

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Community Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนเกาะลิบง จังหวัดตรัง

โดย

นางสาวสร้อยสน รัฐสมบุญ

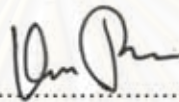
สาขาวิชา

การวางแผนชุมชน

อาจารย์ที่ปรึกษา

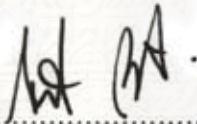
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พีรพันธุ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

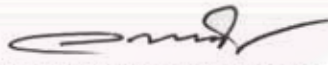

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พีรพันธุ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นิรมล กุลศรีสมบัติ)

..... กรรมการ
(นายประเสริฐ ฤทธิ์สำเร็จ)

สร้อยสน รัฐสมบุรณ์ : แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่ชุมชน
เกาะลิบง จังหวัดตรัง (ECOTOURISM DEVELOPMENT GUIDELINES FOR KOH
LIBONG COMMUNITY , TRANG PROVINCE)

อ.ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิลป์ พิรพันธุ์ 231 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการและรูปแบบการท่องเที่ยว 2) ศึกษา
ทรัพยากรการท่องเที่ยวและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 3) วิเคราะห์ขีดความสามารถในการ
รองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และ 4) เสนอแนะกรอบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ ในพื้นที่ชุมชนเกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผลการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวในเกาะลิบงเริ่มมาเมื่อปี พ.ศ.2525 มีจุดเด่นคือเป็น
แหล่งน้ำทะเลที่มีความสมบูรณ์สามารถพบพะยูนฝูงใหญ่บริเวณรอบเกาะ จนกระทั่งปี พ.ศ.
2542 มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทะเลตรัง ทำให้เกาะลิบงมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เริ่มมี
การลงทุนด้านธุรกิจท่องเที่ยวจากนายทุนข้างนอกเกาะเพิ่มขึ้น ในส่วนของทรัพยากรการท่องเที่ยว
เกาะลิบงมีทรัพยากรที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวถึง 3 ด้าน คือ ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม
วัฒนธรรมและวิถีชีวิต และประวัติศาสตร์ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่งที่ยังไม่ได้รับ
การพัฒนา จากการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่ามีพื้นที่
ที่ต้องระวังในการพัฒนา ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าสงวน เขตหมู่บ้านทะเล เขตปะการังและแนวหิน และเขต
ย่านชุมชนมุสลิม ซึ่งหากมีการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
และวิถีชีวิตของคนในเกาะลิบง

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือการพัฒนาให้เหมาะสมกับระบบ
นิเวศและสังคมวัฒนธรรมมุสลิมในพื้นที่ โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ ทั้งในส่วนของ
พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ชุมชน รวมถึงแนวทางการจัดการ ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม
ของผู้เกี่ยวข้อง และเน้นจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นหลักเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ
ของประชาชนในเกาะลิบง

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

สาขาวิชา การวางแผนชุมชน.....

ปีการศึกษา..... 2550.....

ลายมือชื่อนิสิต ... สร้อยสน รัฐสมบุรณ์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4774176825: MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD: ECOTOURISM / KOH LIBONG / TRANG PROVINCE

SOISON RATTASOMBOON: ECOTOURISM DEVELOPMENT GUIDELINES
FOR KOH LIBONG COMMUNITY , TRANG PROVINCE

THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.WANNASILPA PEERAPUN, Ph.D 231 pp.

The objectives of this thesis are: 1) to study tourism development and types of tourism at the present; 2) to study tourism resource and tourist attractions; 3) to analyze the capacity to carry the ecotourism development, and 4) to suggest a set of ecotourism guidelines for Koh Libong community.

Tourism in Koh Libong has started since 1982, focusing on the seagrass bed areas around the island where visitors are able to see large herds of Dugongs. Since 1999, tourism promotion in Trang province has made Koh Libong more attractive to visitors, as well as business investors from outside the island. Koh Libong's has 3 types of tourism resources : nature; social, culture and ways of living, and history. Many interesting attractions has not been developed, however. The analysis of carrying capacity reveals that tourism development in some certain areas should be carefully implemented. They include conserved forest, seagrass bed areas, coral and underwater bedrock areas, and the Muslim community. Changes in these areas would affect the ecosystem, the natural environment, and the local people's way of life.

The proposed ecotourism guidelines focus on the ecosystem and the social and culture of Muslim community. They include spatial development guidelines for conservation areas and community areas, management guidelines centered around public participation and community-based tourism which harmonize with the needs of local people in Koh Libong.

Department Urban and Regional Planning

Field of study Community Planning

Academic year 2007

Student's signature.

Advisor's signature.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้ศึกษาขอกราบ
ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พิรพันธุ์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่า
ในการให้คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์ตลอดมา นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณ
ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.นิรมล กุลศรีสมบัติ และ
นายประเสริฐ ฤทธิ์สำเร็จ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยตรวจสอบ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้
ต่างๆ รวมถึงพี่ตุ้มและพี่แสงที่อำนวยความสะดวก ตลอดระยะเวลาในการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณหน่วยงานต่างๆ ชาวมุสลิมเกาะลังกัตทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือใน
การเก็บข้อมูลมาโดยตลอด โดยเฉพาะครอบครัวของ พี่อัจ บังแอน พี่ฉัตร บังอิ น้องอุษา น้องภู
เภาะห์ และน้องนนท์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ อู๋ม เติ้ล อิม พี่แก้ว ตลอดจนญาติพี่น้องทุกคน ที่ให้
ความห่วงใยและเป็นกำลังใจที่ดีมาโดยตลอด

ขอขอบคุณเพื่อนๆ โดยเฉพาะ มาลี ตู๋ย เจียบ พี่กอล์ฟ ผึ้ง พี่เมย์ แอ้ม เพื่อนผังเมือง เป้
สิน เบิร์ต กอล์ฟ พี่จ๊าบ ตลอดจนเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ คำปรึกษา และเป็น
กำลังใจที่ดีมาโดยตลอด ซึ่งส่งผลให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ
สารบัญแผนที่.....	ฑ
สารบัญแผนภูมิ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของวิจัย.....	3
1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	3
1.4.2 ขอบเขตด้านการวิจัย.....	3
1.5 ขั้นตอนการวิจัย.....	4
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.8 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	7
2.1.1 ที่มาของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	8
2.1.2 นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	9
2.1.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	11
2.1.4 กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	11
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยว.....	12
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	12
2.2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว.....	14
2.2.3 ซีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	15

	หน้า
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว.....	19
2.3.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	19
2.3.2 การมีส่วนร่วมกับการพัฒนา.....	21
2.3.3 ชุมชนมุสลิมกับการท่องเที่ยว.....	22
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
2.4.1 การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง.....	23
2.4.2 โครงการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวลับง.....	26
2.4.3 การรับรู้ของชาวประมงพื้นบ้าน ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง ที่มีต่อการอนุรักษ์พะยูนในทะเลตรัง.....	26
2.4.4 วิทยานิพนธ์หัวข้อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ แหล่งหญ้าทะเล กรณีศึกษา ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง.....	27
2.4.5 โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานตำนาน “ตะลิบง”.....	27
2.5 แผนงานและนโยบายที่เกี่ยวข้อง.....	29
2.5.1 แผนงานและนโยบายระดับประเทศ.....	29
2.5.2 แผนงานและนโยบายระดับภาคและจังหวัด.....	30
2.5.3 แผนงานและนโยบายของพื้นที่.....	31
2.6 กรณีศึกษา.....	32
2.6.1 การศึกษาเรื่องเกาะปันหยี : เวนที่อนุรักษ์กลางน้ำ.....	32
2.6.2 เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา.....	33
2.6.3 ประเทศภูฏาน.....	34
2.7 สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษา.....	36
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	38
3.1 ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	38
3.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ.....	38
3.1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ.....	39
3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	47
3.2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ.....	47
3.2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ.....	47

บทที่ 4 การท่องเที่ยวเกาะลิบง.....	48
4.1 ข้อมูลพื้นฐานเกาะลิบง.....	48
4.1.1 ที่ตั้งและการเข้าถึง.....	48
4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ.....	51
4.1.3 โครงสร้างพื้นฐาน.....	52
4.1.4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน และสภาพการถือครองที่ดิน.....	60
4.1.5 ประชากรและการปกครอง.....	65
4.1.6 อาชีพ.....	66
4.1.7 ศาสนาและวัฒนธรรม.....	69
4.1.8 ความสัมพันธ์ทางสังคม.....	70
4.1.9 ปัญหาที่พบในเกาะลิบง.....	72
4.2 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยว.....	74
4.2.1 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวโลก.....	74
4.2.2 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวประเทศไทย.....	74
4.2.3 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวฝั่งอันดามัน.....	75
4.2.4 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดตรัง.....	79
4.3 สถานการณ์การท่องเที่ยวเกาะลิบง.....	84
4.3.1 จำนวนนักท่องเที่ยวปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต.....	90
4.3.2 พัฒนาการการท่องเที่ยว.....	87
4.3.3 สิ่งอำนวยความสะดวก.....	92
4.3.4 รูปแบบ พฤติกรรมและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว.....	96
4.4 กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะลิบง.....	99
4.4.1 ผู้ประกอบการท่องเที่ยว.....	99
4.4.2 นักท่องเที่ยว.....	100
4.4.3 ประชาชนในเกาะลิบง.....	100
4.4.4 ภาครัฐ.....	103
4.4.5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	104
4.5 ทศนคติของประชาชนในเกาะลิบงต่อการท่องเที่ยว.....	111
4.6 สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเกาะลิบง.....	112
4.6.1 กิจกรรมการท่องเที่ยว.....	112

4.6.2	ประเด็นปัญหา.....	113
4.6.3	เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว.....	113
4.6.4	ศักยภาพของชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วม.....	115
บทที่ 5	ทรัพยากรการท่องเที่ยวและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว.....	116
5.1	ทรัพยากรทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม.....	116
5.2	ทรัพยากรด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม.....	126
5.2.1	วิถีชีวิตของชาวประมง.....	126
5.2.2	วิถีชีวิตของชาวสวนยาง.....	131
5.2.3	วัฒนธรรมประเพณี.....	131
5.3	ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์.....	137
5.4	ประเมินศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว.....	151
5.4.1	ผลการประเมินคุณค่าของพื้นที่.....	154
5.4.2	ผลการประเมินความพร้อมทางการท่องเที่ยวของพื้นที่.....	158
บทที่ 6	วิเคราะห์สมรรถนะในการรองรับ.....	172
6.1	ขีดความสามารถในการรองรับ/ข้อจำกัดของพื้นที่ทางระบบนิเวศ.....	172
6.2	ขีดความสามารถในการรองรับ/ข้อจำกัดของพื้นที่ ทางกายภาพ.....	174
6.3	ขีดความสามารถในการรองรับ/ข้อจำกัดของพื้นที่ ทางสังคม.....	177
6.4	แนวโน้มการพัฒนาในอนาคต.....	179
บทที่ 7	สรุปข้อค้นพบและเสนอแนะแนวทางการพัฒนา.....	183
7.1	สรุปข้อค้นพบจากการศึกษา.....	183
7.1.1	พัฒนาการการท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบัน.....	183
7.1.2	ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว.....	184
7.1.3	วิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	185
7.2	เสนอแนะกรอบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่เกาะลันตา.....	186
7.2.1	แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่.....	186
7.2.2	แนวทางการจัดการ.....	195
7.3	ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	199
	รายการอ้างอิง.....	200
	ภาคผนวก.....	203

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	แสดงจำนวนการเก็บแบบสอบถามคนในพื้นที่..... 43
ตารางที่ 3.2	จำนวนการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยว..... 44
ตารางที่ 3.3	แสดงโครงสร้างแบบสอบถาม..... 45
ตารางที่ 4.1	แสดงข้อมูลประชากร และการปกครอง ตำบลเกาะลิบง..... 65
ตารางที่ 4.2	แสดงการคาดการณ์ประชากรในเกาะลิบง..... 65
ตารางที่ 4.3	แสดงปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้ ปี พ.ศ.2530 - 2549..... 74
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดพังงอันดามัน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 - 2549..... 77
ตารางที่ 4.5	แสดงรายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดพังงอันดามัน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 - 2549 77
ตารางที่ 4.6	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวเกาะลิบงเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวระดับต่างๆ 84
ตารางที่ 4.7	แสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนเกาะลิบงและแนวโน้มการเติบโตในอีก 10 ปีข้างหน้า 86
ตารางที่ 4.8	แสดงบทสรุปและผลการวิเคราะห์พัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะลิบง 90
ตารางที่ 4.9	แสดงรายละเอียดของที่พักรักษาและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในที่พัก 94
ตารางที่ 4.10	แสดงรูปแบบ พฤติกรรมและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว..... 96
ตารางที่ 4.11	แสดงบทสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ต่อการท่องเที่ยว..... 105
ตารางที่ 4.12	สรุปบทบาทของกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว..... 110
ตารางที่ 5.1	แสดงวงจรการจับและพบสัตว์น้ำในรอบปีตามระบบจันทรคติ ของประมงพื้นบ้านเกาะลิบง..... 129
ตารางที่ 5.2	สรุปกิจกรรมทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเกาะลิบง..... 135
ตารางที่ 5.3	แสดงบทสรุปการตั้งถิ่นฐานในแต่ละช่วงของเกาะลิบง..... 143
ตารางที่ 5.4	แสดงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเกาะลิบง..... 153
ตารางที่ 5.5	แสดงบทสรุปศักยภาพและเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ 171
ตารางที่ 6.1	เปรียบเทียบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวปัจจุบัน ต่อความคิดเห็นของคนใน ชุมชนต่อกิจกรรมของนักท่องเที่ยว..... 178
ตารางที่ 7.1	แสดงกิจกรรมและช่วงเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรม..... 193

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1 แสดงการเดินทางและการเข้าถึง – เกาะลิบง.....	51
ภาพที่ 4.2 แสดงลักษณะภูมิประเทศเกาะลิบง.....	52
ภาพที่ 4.3 แสดงโครงสร้างพื้นฐานโดยรวม.....	56
ภาพที่ 4.4 แสดงการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ บนเกาะลิบง.....	61
ภาพที่ 4.5 แสดงอาชีพต่างๆ ในเกาะลิบง.....	67
ภาพที่ 4.6 แสดงกิจกรรมต่างๆ ทางศาสนา.....	70
ภาพที่ 4.7 แสดงกิจกรรมที่พบเห็นทั่วไปในชุมชนเกาะลิบง.....	71
ภาพที่ 4.8 แสดงปัญหาต่างๆ ในเกาะลิบง.....	73
ภาพที่ 4.9 แสดงที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พัก.....	92
ภาพที่ 4.10 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว.....	95
ภาพที่ 4.11 แสดงกิจกรรมและบรรยากาศการท่องเที่ยวในเกาะลิบง.....	97
ภาพที่ 5.1 แสดงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศเกาะลิบง.....	117
ภาพที่ 5.2 แสดงระบบนิเวศ และความหลากหลายของเกาะลิบง.....	119
ภาพที่ 5.3 แสดงรูปตัดขวางระบบนิเวศเกาะลิบง.....	121
ภาพที่ 5.4 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (1).....	123
ภาพที่ 5.5 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (2).....	124
ภาพที่ 5.6 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (3).....	126
ภาพที่ 5.7 แสดงวิถีชีวิตและกิจกรรมของชาวประมงพื้นบ้าน.....	127
ภาพที่ 5.8 แสดงสวนยางพาราและขั้นตอนการทำยางแผ่น.....	131
ภาพที่ 5.9 แสดงความหลากหลายของอาหารและขนมในเกาะลิบง.....	132
ภาพที่ 5.10 แสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม-การละเล่นพื้นบ้าน.....	134
ภาพที่ 5.11 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม.....	136
ภาพที่ 5.12 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์.....	147
ภาพที่ 5.13 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของชาวเล.....	148
ภาพที่ 5.14 เตาเผาถ่านบ้านพร้าว.....	149
ภาพที่ 5.15 แสดงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการศึกษา.....	152
ภาพที่ 6.1 แสดงรูปตัดระยะการก่อสร้างและควบคุมอาคาร.....	175
ภาพที่ 6.2 แสดงบริเวณที่มีการซื้อขายที่ดิน.....	180

สารบัญแนบที่

		หน้า
แผนที่ 1.1	แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา.....	6
แผนที่ 4.1	แสดงเขตการปกครองของจังหวัดตรัง และตำบลเกาะลิบง.....	49
แผนที่ 4.2	แสดงการเข้าถึงเกาะลิบง.....	50
แผนที่ 4.3	แสดงโครงสร้างพื้นฐานของเกาะลิบง.....	55
แผนที่ 4.4	แสดงร้านค้าและสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนบ้านพร้าว หมู่ 1.....	56
แผนที่ 4.5	แสดงร้านค้าและสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ 4 และบ้านหาดทรายแก้ว หมู่ 7.....	57
แผนที่ 4.6	แสดงร้านค้าและสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนบ้านหลังเขา หมู่ 5.....	58
แผนที่ 4.7	การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกาะลิบง ปี พ.ศ.2551.....	62
แผนที่ 4.8	แสดงกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน บนเกาะลิบง.....	64
แผนที่ 4.9	แสดงตำแหน่งการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของเกาะลิบง.....	68
แผนที่ 4.10	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชายฝั่งทะเลอันดามัน ปี พ.ศ.2547.....	78
แผนที่ 4.11	แสดงทรัพยากรชายฝั่งทางภาคใต้ของประเทศไทย.....	80
แผนที่ 4.12	แสดงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง.....	81
แผนที่ 4.13	แสดงการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง.....	85
แผนที่ 4.14	แสดงพัฒนาการที่พัก.....	89
แผนที่ 4.15	แสดงที่พักนักท่องเที่ยวของเกาะลิบง.....	93
แผนที่ 5.1	แสดงขอบเขตพื้นที่ชุ่มน้ำหมู่เกาะลิบง.....	117
แผนที่ 5.2	แสดงระบบนิเวศของเกาะลิบง.....	120
แผนที่ 5.3	แสดงสภาพวิถีชีวิตของเกาะลิบง.....	130
แผนที่ 5.4	แสดงแหล่งที่ตั้งตัวเมืองตรังในช่วงเวลาต่างๆ.....	142
แผนที่ 5.5	แสดงพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของเกาะลิบงในแต่ละช่วงเวลา.....	145
แผนที่ 5.6	แสดงพื้นที่ท่องเที่ยวในเกาะลิบง.....	150
แผนที่ 5.7	แสดงคุณค่าทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	155
แผนที่ 5.8	แสดงคุณค่าทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม.....	156
แผนที่ 5.9	แสดงคุณค่าทางประวัติศาสตร์.....	157
แผนที่ 5.10	แสดงความพร้อมทางการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่.....	159
แผนที่ 5.11	แสดงผลการประเมินศักยภาพทางธรรมชาติ.....	161

แผนที่ 5.12	แสดงผลการประเมินศักยภาพทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของพื้นที่ ท่องเที่ยวในเกาะลิบง.....	163
แผนที่ 5.13	แสดงผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์.....	165
แผนที่ 5.14	แสดงผลการประเมินศักยภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวในเกาะลิบง.....	167
แผนที่ 5.15	แสดงการรู้จักและเคยไปในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของคนในเกาะลิบง.....	168
แผนที่ 5.16	แสดงการรู้จักและเคยไปในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย.....	169
แผนที่ 5.17	แสดงการรู้จักและเคยไปในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ	170
แผนที่ 6.1	แสดงพื้นที่ควรระวังในการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	182
แผนที่ 7.1	แสดงแนวทางการพัฒนากลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	187

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1	แสดงขั้นตอนในการศึกษา..... 4
แผนภูมิที่ 2.1	แสดงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์..... 11
แผนภูมิที่ 2.2	แสดงความสัมพันธ์ขีดความสามารถในการรองรับได้ในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว..... 17
แผนภูมิที่ 2.3	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน..... 22
แผนภูมิที่ 2.4	แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา..... 37
แผนภูมิที่ 4.1	แสดงการเปรียบเทียบอาชีพในชุมชนของคนภายในเกาะลิบง..... 66
แผนภูมิที่ 4.2	สัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของอันดามัน ปี พ.ศ.2549..... 75
แผนภูมิที่ 4.3	แสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศ จำแนกตามถิ่นที่อยู่ ปี พ.ศ.2549 82
แผนภูมิที่ 4.4	จำนวนนักท่องเที่ยวในหมู่เกาะจังหวัดตรัง ตามรายเดือนของปี พ.ศ.2549 83
แผนภูมิที่ 4.5	แสดงกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เกาะลิบง..... 104
แผนภูมิที่ 4.6	แสดงการกระจายรายได้ของการจัดการท่องเที่ยว..... 114
แผนภูมิที่ 4.7	แสดงบทบาทของเกาะลิบงในการจัดการท่องเที่ยว..... 114
แผนภูมิที่ 5.1	แสดงวงจรแสดงน้ำขึ้นน้ำลงในช่วงเวลาต่างๆ..... 128
แผนภูมิที่ 5.2	แสดงผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ..... 160
แผนภูมิที่ 5.3	แสดงผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม.... 162
แผนภูมิที่ 5.4	แสดงผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์..... 164
แผนภูมิที่ 7.1	แสดงเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนภาคใต้..... 199

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เกาะลิบง เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดตรัง มีคุณค่าความสำคัญหลายด้าน ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านประวัติศาสตร์ รวมถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน เกาะลิบงมีความเป็นมาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ลิบงเป็นเพียงเมืองท่าของหัวเมืองมาลาญที่ขึ้นกับไทย จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 1 ดาโต๊ะบังกาหว่า ชาวลิบงขึ้นเป็นผู้ว่าราชการเมืองตรัง ทำให้การว่าราชการต่างๆ ถูกย้ายไปดำเนินการบนเกาะ ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมถือว่ามีความสำคัญมากเพราะสภาพโดยทั่วไปของเกาะเป็นที่ราบริมชายฝั่งสลับกับเขากลางเกาะ ตลอดแนวชายฝั่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลน ป่าชายหาดมีแนวหญ้าทะเลที่มีความหนาแน่นและอุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยสำคัญของพะยูนฝูงใหญ่ที่สุดของไทย¹ ทั้งยังมีแนวปะการังเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ ก่อให้เกิดความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศอันสมบูรณ์ทำให้พื้นที่บางส่วนของเกาะอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบงและมีสถานภาพเป็นแรมซาร์ไซต์ (Ramsar site) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญและสมบูรณ์ในระดับนานาชาติ หากพิจารณาทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ถือได้ว่าเป็นชุมชนมุสลิมที่รักสงบ ยังคงวิถีชีวิตชาวประมงและชาวสวนยางที่เรียบง่ายซึ่งอิงอยู่กับสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ

ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเลที่กล่าวมาทำให้เริ่มมีนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ปัจจุบันที่ดินบางส่วนได้ขายให้คนนอกเกาะ เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในขณะที่ชุมชนยังไม่ได้เตรียมการวางแผนเป็นอย่างดีอาจทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมายซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบนิเวศถูกทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะที่มีลักษณะโครงสร้างพื้นฐานจำกัด ดังเช่น เกาะสมุย เกาะพีพี เกาะพังงา และอื่นๆ จากการศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะจังหวัดตรัง โดยสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คาดการณ์ว่าประมาณปี พ.ศ. 2555 เกาะลิบงจะมีนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถของชายหาด² ที่รองรับได้

หากพิจารณามิติทางสังคมการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้วัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาในพื้นที่ มีแนวโน้มทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมถูกกลืนไปกับกระแสระบบทุนนิยม แต่ทั้งนี้

¹ www.sarakadee.com สารคดีพิเศษ : บันทึกการสำรวจพะยูนครั้งใหม่จากท้องฟ้าสู่ใต้ทะเล

² สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, รายงานหลัก การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,ไม่ระบุปี)

ประชากรเกือบทั้งหมดบนเกาะเป็นมุสลิมมีศาสนาเป็นระบบการดำเนินชีวิต³ ส่งผลให้กรอบความต้องการพัฒนาในด้านต่างๆ ล้วนอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของศาสนา

ในส่วนของนโยบายต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะลิบง โดยมีนโยบายการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น การส่งเสริมและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะจังหวัดตรัง ของ ททท. เนื่องด้วยวิสัยทัศน์ของจังหวัดตรัง ในช่วงปี 2545-2549 ต้องการพัฒนาให้จังหวัดตรัง เป็นเมืองการท่องเที่ยวโดยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและรักษาประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ อบต.เกาะลิบง ที่ต้องการพัฒนาพื้นที่ของเกาะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลเชิงอนุรักษ์ นอกจากนี้เกาะลิบงยังมีแหล่งประวัติศาสตร์อีกบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป ขณะนี้ประชาชนในพื้นที่เริ่มเห็นความสำคัญของผลกระทบจากการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาจากการท่องเที่ยวขยายวงกว้างออกไป

ด้วยสภาพปัญหา และข้อจำกัดต่างๆ ของพื้นที่ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อเกาะลิบงอย่างจริงจัง โดยจากการศึกษาแนวคิดตลอดจนการจัดการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่เกาะลิบง ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการคงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์หมู่เกาะลิบง ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมวัฒนธรรมมุสลิม นอกจากนี้ยังทำให้คนในเกาะลิบงหันมาสนใจ เห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของตนเองอีกด้วย

1.2 คำถามการวิจัย

แนวพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่เกาะลิบงควรมีรูปแบบอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับความเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ มีระบบนิเวศน์อันสมบูรณ์ภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมมุสลิม

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบัน
2. ศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
3. วิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. เสนอแนะกรอบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่ชุมชนเกาะลิบง

³ เสาวนีย์ และรุจิระอัมพร จิตต์หมวด, วัฒนธรรมอิสลาม, ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล, 2522), หน้า 12 และ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ชุมชนในเกาะลันเตา จังหวัดตรัง ครอบคลุมพื้นที่ 4 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะทอน

หมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ

หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา

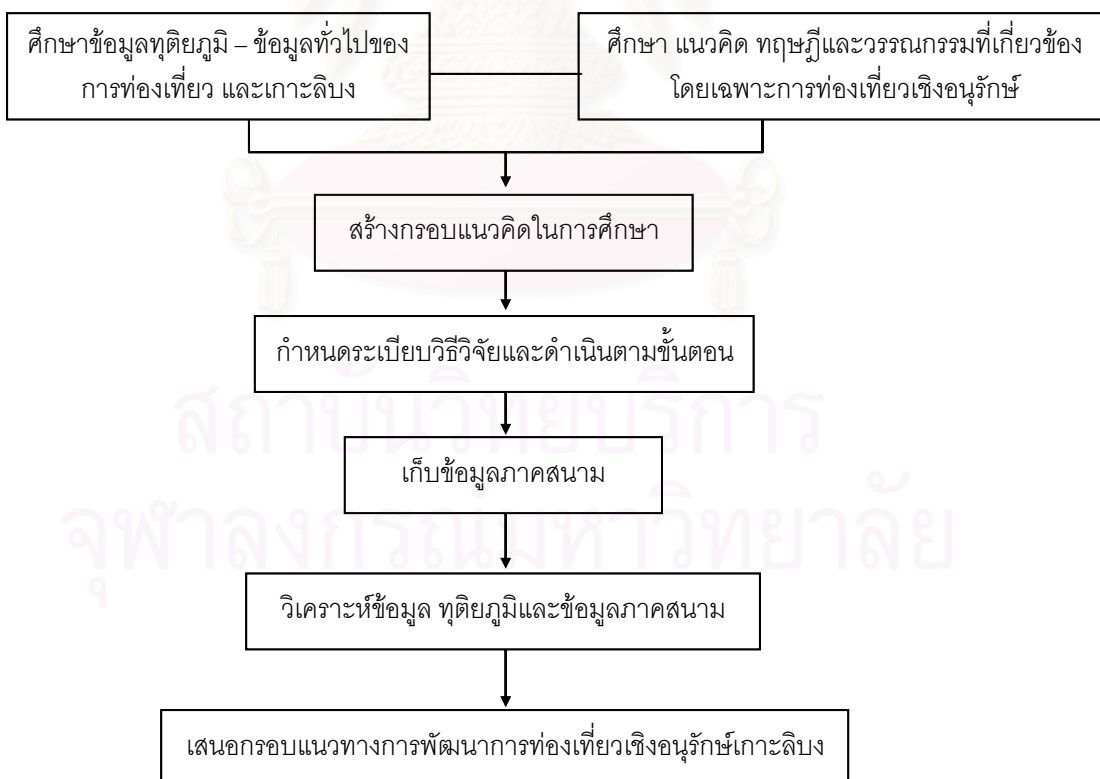
หมู่ที่ 7 บ้านหาดทรายแก้ว

1.4.2 ขอบเขตด้านการวิจัย

ศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานและพัฒนากิจการของชุมชนบนเกาะลันเตา โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาพัฒนาการท่องเที่ยวและสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและวางกรอบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่ชุมชนเกาะลันเตา

1.5 ขั้นตอนการวิจัย

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงขั้นตอนในการศึกษา

1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ รวมถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง มุ่งสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ มีการนำรายได้หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวไปใช้ในการปกป้องรักษาสิ่งสำคัญที่มีคุณค่าของท้องถิ่นนั้นๆ ตลอดจนการกระจายผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชน เพื่อให้ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น

2. ชีตความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว หมายถึง ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เป็นจำนวนของผู้ที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้เพียงพอสำหรับความต้องการที่เกิดขึ้น และต้องไม่กระทบความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่น

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่นสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้

4. นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่ไม่มีที่พักอยู่ในเกาะลิตง เดินทางมายังเกาะลิตงเพียงชั่วคราว ค้างคืนและไม่ค้างคืน โดยมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพ (นักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจร)

5. ประชากรในเกาะลิตง หมายถึง คนที่อาศัยอยู่ในเกาะลิตง และมีชื่ออยู่ในสำมะโนครัว

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ทางตรง

- ชุมชนเห็นคุณค่าของพื้นที่ มีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและร่วมกันอนุรักษ์พื้นที่ประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในอนาคต

- รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการนำรายได้เข้าสู่ชุมชน โดยอยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และชุมชน

- ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะสามารถเป็นทางเลือกต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง หน่วยงานหรือผู้ที่รับผิดชอบเพื่อนำไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ หรือพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2. ประโยชน์ทางอ้อม

- กระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของระบบนิเวศน์เกิดความรู้สึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งทำกิน แหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

1.8 ข้อจำกัดในการวิจัย

การเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวทั้งนี้ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวในเกาะลันงน้อยมาก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีกิจกรรมท่องเที่ยวนอกเกาะ ส่วนการอยู่ที่เกาะลันงจะเป็นการพักผ่อนในที่พัก ดังนั้นในการเก็บแบบสอบถามครั้งนี้จึงเข้าพบนักท่องเที่ยวตามที่พัก ซึ่งสามารถเข้าเก็บข้อมูลได้เพียงบางแห่งเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนเกาะลันตาจำเป็นต้องศึกษา รวบรวมแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร งานวิจัยต่างๆ เพื่อใช้กำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ที่สามารถนำไปสู่การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนเกาะลันตา โดยแบ่งการศึกษาแนวความคิดออกเป็นประเด็นหลักๆ ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากความพยายามในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ และกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้ส่งผลต่อกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวใน 3 ด้านสำคัญ¹ คือ กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษา เรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และกระแสความต้องการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลให้เกิดแนวคิดพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ

2.1.1 ที่มาของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอย่างไม่ยั่งยืนที่ผ่านมา เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่ยากจะเยียวยาในหลายพื้นที่บนโลก จนก่อตัวเป็นกระแสแนวคิด การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)² ซึ่งหมายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน ซึ่งไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อโอกาสของการพัฒนาของคนรุ่นหลังโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่าง

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองอนุรักษ์, แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: อัสชา, 2544), หน้า 1

² จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, ม.ป.ป. อ้างถึงใน สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล, “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จ.นนทบุรี,” (ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 27.

ชาญฉลาด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ขณะเดียวกันคุณภาพของสิ่งแวดล้อมต้องดีขึ้น แม้ว่าจะมีประชาชนเพิ่มขึ้นก็ตาม

การพัฒนาการท่องเที่ยวก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมจึงเกิดแนวความคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)³ คือเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรทั้งหมด ในลักษณะที่สามารถตอบสนองของความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็นเชิงนิเวศวิทยาความหลากหลายทางชีวภาพและระบบสนับสนุนชีวิต (Life supporting systems)

จากข้างต้น พัฒนาเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกรอบโครงสร้างเล็กๆ รวมกัน สามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้⁴

2.1.2 นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ราชบัณฑิตยสถาน⁵ ได้กำหนดความหมายของคำว่า Eco-Tourism คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ⁶ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

Hector Ceballos Lascurain⁷ ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า "เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำคามเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏใน

³ Tourism Canada, 1990 อ้างถึงใน สุพัตรา วิชาญประเสริฐกุล, "แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จ.นนทบุรี," (ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 30.

⁴ Dowling, 1995 อ้างถึงใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองอนุรักษ์, แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: อัสชา, 2544), หน้า 1

⁵ ราชบัณฑิตยสถาน. กงศิลปกรรม ในประบรมมหาราชวัง กท. ที่ รด 0004/45991 29 มิถุนายน 2541

⁶ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความหมายเดียวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Ecotourism" เนื่องจากคำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถสื่อถึงนิยาม ความหมาย และรูปแบบของ Ecotourism ที่เหมาะสมกับเกาะลิตบิงได้ชัดเจนกว่า

⁷ Hector Ceballos-Lascurain., "The future of Eco-Tourism," Mexico Journal. 17,1 (1991), 13-14

แหล่งธรรมชาติเหล่านั้น" หรือกล่าวให้กระชับก็คือ การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น⁸

Elizabeth Boo⁹ ซึ่งว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ เนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ มีการสร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น พร้อมทั้งให้การศึกษาศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม และ เสรี เวชบุษกร¹⁰ ได้ขยายความว่า นอกจากความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติแล้ว ยังรวมถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย

จากการศึกษานิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความรับผิดชอบต่อธรรมชาติระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม รวมถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง มุ่งสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ มีการนำรายได้หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวไปใช้ในการปกป้องรักษาสิ่งสำคัญที่มีคุณค่าของท้องถิ่นนั้นๆ ตลอดจนการกระจายผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชน เพื่อทำให้ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น ซึ่งมาจากแนวคิดหลักของราชบัณฑิตยสถาน และเพิ่มเติมเรื่องราวได้จากแนวคิดของ Elizabeth Boo

2.1.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในการศึกษาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย¹¹ ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่บนพื้นฐานองค์ประกอบที่ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural-based tourism) มีการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental management) การให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental education-based tourism) โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ (Community based participation) ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมกันบำรุงรักษา และได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

⁸ Western, D, Defining Eco-Tourism.pp. 7-11 in Linberg,K. and D.E. , eds. Eco-Tourism: A Guide for Planner & Managers., (The Eco-Tourism Society: North Bennigton, 1993)

⁹ Boo, Elizabeth, Eco-Tourism: The Potentials and Pitsfall. Vol 1 and 2. World Wildlife Fund Washington, D.C. (1991) 72 pp + 165 pp.

¹⁰ เสรี เวชบุษกร (2538) จาก www.dnp.go.th (โดย สฤกษ์ ส่องอรัญ ส่วนนันทนาการและสื่อความหมาย สำนักงานอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)

¹¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองอนุรักษ์, แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: อัสชา, 2544), หน้า 1

โดยองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-base tourism)

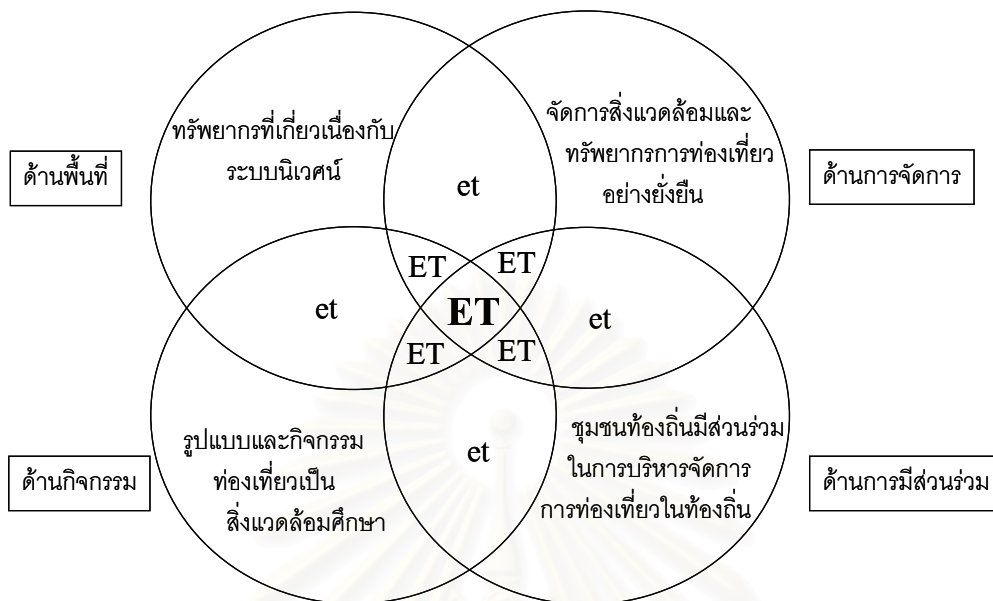
2. องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably manage tourism)

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว และในที่สุดแล้วท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นในที่นี้เริ่มจากในระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community participation-based tourism)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- **ET** , **ET** , **et** แสดงถึงความเข้มข้นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ดัดแปลงมาจาก Ralf Buckley 1994

ที่มา: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2542 : 2-45

จากแผนภูมิที่ 2.1 หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าว จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ ถ้าขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลง หรืออาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นไป

2.1.4 กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เพราะกิจกรรมต่างๆ นั้น จะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขได้ โดยแบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นดังนี้¹²

¹² มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะวนศาสตร์ ศูนย์วิจัยป่าไม้, คู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ไม่ระบุปี), หน้า 29-30

1.กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ส่องสัตว์/ดูนก ที่ยวถ้ำ/น้ำตก พายเรือแคนู พายเรือคายัก เรือใบ กระดานโต้ลม ดำน้ำดูปะการัง-น้ำตื้น น้ำลึก ตั้งแคมป์ ส่องไฟ ชีมน้ำ นิ่งช้าง

2.กิจกรรมกึ่งนิเวศ ได้แก่ ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง ศึกษาท้องฟ้า ชีววิทยาท้องเที่ยว (เสือดงเขา) ปีน/ไต่เขา และตกปลา เป็นต้น

3.กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ได้แก่ ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัว ของแหล่งประวัติศาสตร์ ศึกษาเรียนรู้ ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์ ศึกษาชื่นชมงานศิลปกรรม และวัฒนธรรม ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

4.กิจกรรมที่ไม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ควรพิจารณาเพื่อพัฒนาการจัดการให้มีโอกาสเสริมแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เช่น ล่องเรือชมธรรมชาติ ชมทิวทัศน์ พักผ่อนปิคนิค เล่นน้ำ วายน้ำ อาบแดด นมัสการ กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ หรือแสวงบุญ ถ่ายภาพ ชมหรือร่วมเล่นกีฬา ประชุมสัมมนา บันเทิง เป็นต้น

กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะเฉพาะเหมาะกับบางพื้นที่และนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเครื่องมือที่ต่างกัน รวมทั้งแต่ละกิจกรรมมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต่างกันด้วย ดังนั้น ในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมต่อพื้นที่อย่างรอบคอบ พิจารณาถึงข้อจำกัดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวและสอดคล้องกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นสำคัญ

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Eco-Tourism International¹³ กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว รวมไปถึงการวางแผนการใช้ที่ดิน การแบ่งในการจัดกิจกรรมต่างๆ และรูปแบบของการพัฒนาและกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวโดยจะต้องร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย หลักการที่เชื่อว่าจะทำให้ประสบความสำเร็จ คือ การสงวนรักษาระบบนิเวศทั้งระบบ ไม่เฉพาะเจาะจงชนิดใดชนิดหนึ่ง การทำให้เกิดความยั่งยืนในเศรษฐกิจชุมชน และมีการวางแผน การเงิน การจัดการ และการตลาดที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

¹³ www.gdrc.org Eco-Tourism International, 2006

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย¹⁴ ได้อธิบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ว่าเป็นการประสานการจัดการด้านต่างๆ 6 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม คือ สนับสนุนในการวางแผนจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตามขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยมีการกำหนดเขตพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ พัฒนากลุ่มโครงข่ายท่องเที่ยว และควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว

2. การศึกษาและสร้างจิตสำนึก คือ มีการให้การศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสื่อความกับนักท่องเที่ยวด้วย

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง คือ สนับสนุนการตั้งเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในทุกระดับและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ

4. การส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว คือ ส่งเสริมการตลาดในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรและขีดความสามารถในการรองรับที่มีอยู่โดยละเว้นการส่งเสริมในพื้นที่ที่ยังไม่มีความพร้อม

5. การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว คือ การจัดบริการของรัฐในพื้นที่ที่จำเป็นให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่

6. การส่งเสริมการลงทุน คือ สนับสนุนการลงทุนของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ

โดย ศรีพร สมบุญธรรม¹⁵ กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไว้ดังนี้

1. กำหนดเขตของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว
2. ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว ใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่
3. จัดเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในแง่การอนุรักษ์ทรัพยากรและการปฏิบัติตัว
4. พัฒนาที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงเพื่อลดความแออัดในพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก

¹⁴ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, รายงานฉบับสุดท้าย ส่วนที่ 1 รายงานหลักการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (จตุจักร กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541), หน้า 2-16 - 2-20

¹⁵ ศรีพร สมบุญธรรม อ้างถึงใน ปรีชญานันท์ นักพ่อน, “การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์และอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง,” (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตรศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2547) หน้า 57

5. นำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจัง

6. ควบคุมสิ่งต่างๆ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม รวมทั้งควบคุมระบบกำจัดขยะและน้ำเสียจากสิ่งก่อสร้างต่างๆ

จากการศึกษาแนวความคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ล้วนสะท้อนถึงเป้าหมายของการรักษาสภาพแวดล้อมที่ชัดเจน โดยมีแนวทางหลัก คือการพัฒนาการท่องเที่ยวให้อยู่ภายใต้ขีดความสามารถที่รองรับได้ของพื้นที่ เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง และการให้ความสำคัญเรื่องการตลาด การใช้ที่ดิน กิจกรรม การบริการ การสร้างจิตสำนึก การจัดโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมการลงทุน โดยจะเป็นกลไกสำคัญในการเข้าไปควบคุมการพัฒนาในพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

2.2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

เพื่อให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มีทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงต้องมีการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)¹⁶ ได้จำแนกทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทหลักๆ ได้แก่ 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ทะเล น้ำตก อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น 2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา ได้แก่ วัด ชุมชนโบราณ อุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น 3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรม งานเทศกาลต่างๆ เป็นต้น โดยมีเกณฑ์การประเมิน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. คุณค่า, ความประทับใจของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในตัวเองของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ยากที่จะสร้างเสริมหรือปรุงแต่งเพิ่มได้ หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พิจารณาจาก ชายหาด ความสวยงามของธรรมชาติ เป็นต้น หากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ พิจารณาจาก ระดับคุณค่าท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ เป็นต้น ทั้งนี้พิจารณาถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

2. ความพร้อมทางการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ถนน ป้ายบอกทาง ห้องน้ำ เป็นต้น ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวนี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปยังพื้นที่นั้น ความพร้อมนี้บางครั้งมีอิทธิพลต่อ

¹⁶ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองวางแผนโครงการ แม่ฮ่องสอน : การสำรวจศักยภาพเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จ. แม่ฮ่องสอน, (กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2529) หน้า 3-51 – 3-52

การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวมากกว่าตัวคุณค่า เช่น นักท่องเที่ยวอาจเลือกไปยังพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้สะดวกแม้จะมีคุณค่าไม่สูงนัก

ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวความคิดจำแนกทรัพยากรการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มาพิจารณาในพื้นที่ พบว่า เกาะลันเตามีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภทสามารถนำไปประเมินศักยภาพ เพื่อระบุคุณค่าและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ใช้เป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์วางแผนทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เหมาะสม ป้องกันการเกิดผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต่อไป

2.2.3 ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

WHO, UNEP¹⁷ กล่าวถึง ขีดความสามารถในการรองรับหรือสมรรถนะในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Carrying Capacity for Tourism Development) ไว้ว่า “ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เป็นจำนวนของผู้ที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้เพียงพอสำหรับความต้องการที่เกิดขึ้นและต้องไม่กระทบความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่น” ทั้งนี้จะพิจารณาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและความสามารถในการทนต่อผลกระทบของระบบนิเวศเป็นหลัก

การแบ่งประเภทของขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีอยู่หลายแนวความคิด Shelby and Heberlein (1986)¹⁸ จำแนกประเภทของขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการไว้เป็น 4 ประเภท คือ ขีดความสามารถด้านนิเวศ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกายภาพ และด้านสังคม ส่วน Wolters (1991)¹⁹ ได้จำแนกองค์ประกอบของขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยวสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านชีว-กายภาพ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านสังคมจิตวิทยา และด้านการจัดการ และแนวคิดของ วรณศิลป์ พีระพันธุ์²⁰ แบ่งประเภทของขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาไว้ 3 ประเภท คือ ทางกายภาพ ทางการรับรู้หรือเชิงจิตวิทยา และระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาสรุปประเภทของขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของเกาะลันเต เป็น 3 ด้านหลัก คือ

¹⁷ WHO, “Tourist Carrying Capacity”, UNEP, *Industry and Environment*, 7, 1 (Jan-Mar 1984) :30

¹⁸ อ้างถึงใน ดร.ชนันท์ เอมพันธ์, “ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการ,” เอกสารประกอบการสอน คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (2547), หน้า 10-12

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, /หน้า 10-12

²⁰ วรณศิลป์ พีระพันธุ์, “การท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อม: ผลกระทบและแนวทางการพัฒนา,” ใน *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ฉบับพิเศษครบรอบ 60 ปี พุทธศักราช*, (2536), หน้า 44-47

1.ขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม (Ecological of Environmental Carrying Capacity) หมายถึง ความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยไม่ทำลายความสมดุลของระบบนิเวศซึ่งมีปัจจัยบ่งชี้ (parameter) ถึงปัญหาเรื่องนี้ได้หลายปัจจัยและหลายกรณี ปัจจัยที่ใช้บ่งชี้้อาจคาบเกี่ยวกับปัจจัยรองรับด้านกายภาพ เช่น ปัญหาเรื่องน้ำเสีย ปัญหาขยะ

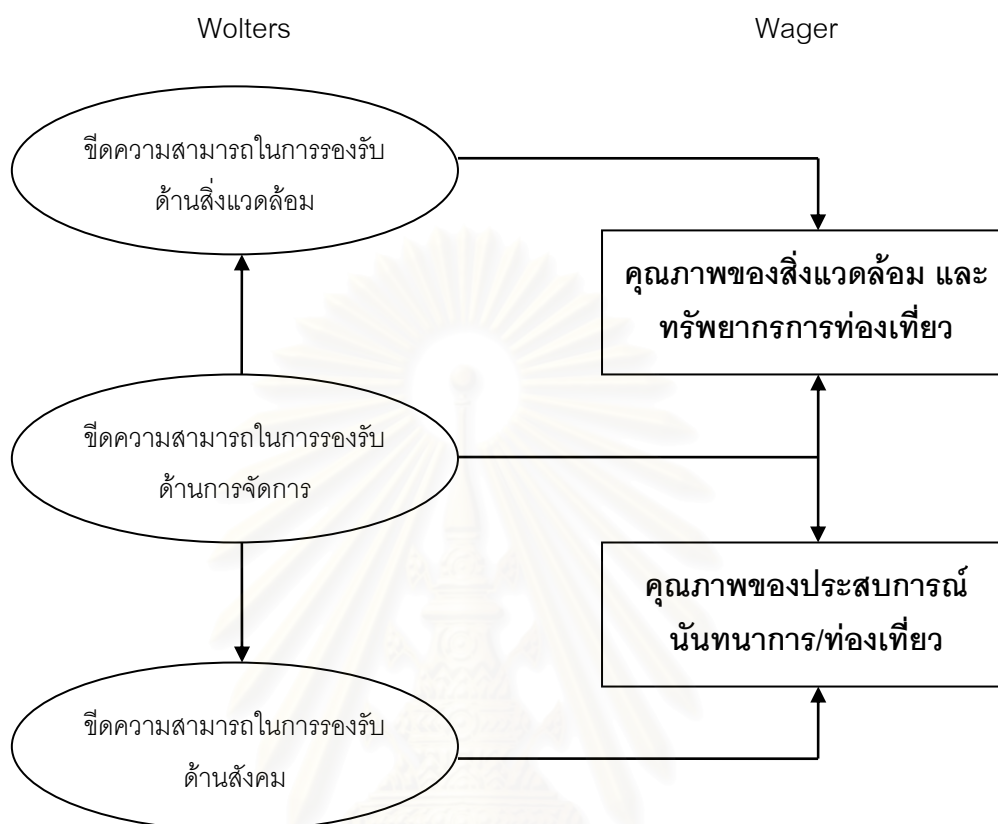
2.ขีดความสามารถในการรองรับทางกายภาพ (Physical Carrying capacity) หมายถึง ความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวพิจารณาได้จากตัวแปรทางกายภาพหลายตัว เช่น ถนน พื้นที่ชายหาด ระบบบำบัดน้ำเสีย ฯลฯ จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้ในช่วงเวลาใดช่วงเวลานึง โดยพิจารณาจากขนาดของสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพซึ่งเป็นตัวกำหนดขอบเขตในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีความหมายใกล้เคียงกับขีดความสามารถในการรองรับด้านการจัดการของ Wolters (1991)

3.ขีดความสามารถในการรองรับทางสังคม (Social Carrying Capacity) ซึ่งหมายรวมถึงทั้งทางจิตวิทยาและทางวัฒนธรรม หมายถึง ระดับของความแออัดคับคั่งของผู้คน อาคารและภูมิทัศน์ที่นักท่องเที่ยวสามารถรับได้ โดยแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และแรงดึงดูด นอกเหนือจากจำนวนคนที่พบเห็น ยังเกี่ยวพันกับประเภทหรือลักษณะพฤติกรรมของผู้คนที่ได้พบเห็น และบริเวณที่พบปะผู้คนกลุ่มอื่นๆ อีกด้วย (Shelby and Heberlein, 1986) และนักท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นจนยอมรับไม่ได้

ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์²¹ อธิบายว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยวและการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่สำคัญในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระดับของผลกระทบสูงสุดที่เกิดขึ้นได้โดยไม่ทำให้พื้นที่เสื่อมโทรมลงไป นอกจากนี้ระดับของความคงทนและความเปราะบางของสิ่งแวดล้อมแล้ว การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและลักษณะทางสังคมจิตวิทยา เช่น ความแออัด ที่มีผลต่อคุณภาพของประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากเช่นกัน

²¹ ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์, "ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการ," เอกสารประกอบการสอน คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (2547), หน้า 3-4

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดขีดความสามารถในการรองรับได้
ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ที่มา : ดรชนันท์ เอมพันธ์, "ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านนันทนาการ," เอกสารประกอบการสอน
คณวณศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (2547), หน้า 5

จากแผนภูมิที่ 2.2 ขีดความสามารถในการรองรับด้านนันทนาการในการจัดการเพื่อรักษาคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว/นันทนาการ และประสบการณ์นันทนาการของนักท่องเที่ยว กับขีดความสามารถด้านต่างๆ นั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ตัวอย่างเช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่ระบบนิเวศสามารถรองรับได้นั้นส่งผลต่อประสบการณ์และความประทับใจที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ หรือขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านการจัดการอาจส่งผลต่อขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวทั้งด้านนิเวศและด้านสังคม เช่น การจัดทำพื้นผิวทางเดินถาวรสามารถลดผลกระทบต่อการพังทลายของดินได้ ซึ่งมีผลให้ระบบนิเวศสามารถรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น แต่อาจมีผลทำให้เกิดความแออัดและส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถด้านสังคมได้ เป็นต้น

ดังนั้น การจัดการแหล่งท่องเที่ยวซึ่งใช้แนวคิดของขีดความสามารถในการรองรับได้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ในแต่ละด้านไปพร้อมกัน

โดยขีดความสามารถด้านใดที่มีค่าต่ำสุด เป็นตัวกำหนดระดับขีดความสามารถรวมของแหล่งท่องเที่ยววันนั้นๆ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย²² กล่าวถึงเกณฑ์การวัดขีดความสามารถในการรองรับนั้นมืออยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่วัดค่าได้ทางสถิติ (Measurable Statistically) เช่น ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก หรือผลกำไรทางเศรษฐกิจ ส่วนอีกกลุ่มคือ กลุ่มที่วัดค่าแน่นอนไม่ได้ (Invisible Measurable Statistic) เช่น ผลกระทบต่อพืชและสัตว์ในระบบนิเวศ ผลกระทบต่อประเพณีวัฒนธรรม ผลทางจิตวิทยาต่อนักท่องเที่ยวและต่อชุมชน เป็นต้น

สุนทรี เสริญสุขสัมฤทธิ์²³ กล่าวว่า ถึงแม้หลักเกณฑ์ในการนำความคิดเรื่องสมรรถนะในการรองรับมาใช้จริงนั้นจะประสบปัญหาด้านความเฉพาะตัวของเกณฑ์การวัด และความเฉพาะตัวของแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ยังอาจประสบปัญหาในด้านมิติของเวลา ซึ่งจะทำให้ผลลัพธ์ที่ได้มีความแตกต่างกัน แต่การศึกษาสมรรถนะในการรองรับก็ยังเป็นสิ่งจำเป็น เพราะอย่างน้อยก็ช่วยให้เห็นถึงขอบเขตและปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นประโยชน์ในการวางแผนควบคุมคุณภาพของสิ่งแวดล้อม

สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์²⁴ เสนอกลวิธีในการควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับ 4 กลวิธี ดังนี้

1. การควบคุมอัตราการเติบโต (Control Growth Rate) เป็นมาตรการที่จะรักษาระดับการขยายตัวของปริมาณนักท่องเที่ยวตลอดจนการบริการให้มีอัตราเพิ่มช้าลง มาตรการที่ใช้ในการพิจารณาได้หลายทางเช่น การคุมการ Promotion ควบคุมการเติบโตของการบริการ เสริมโครงการท่องเที่ยวให้กระจายไปแหล่งท่องเที่ยวอื่น

2. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภค (Change on Consumption Patter) เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคให้เหมาะสมกับทรัพยากรและขนาดการบริการ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอาจมีผลทั้งในด้านปริมาณ ขนาดการบริโภค และรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมหรือจำกัดไม่ให้เกิดความต้องการการบริโภคเปลี่ยนไปสู่สิ่งใหม่ๆ ที่ต้องทำลายทรัพยากรมากขึ้น เป็นต้น

²² สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, รายงานฉบับสุดท้าย ส่วนที่ 1 รายงานหลักการศึกษากำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (จตุจักร กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541), หน้า 3-96 - 3-99

²³ สุนทรี เสริญสุขสัมฤทธิ์, "แนวทางการพัฒนาทางกายภาพของเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา การวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 254) หน้า 16

²⁴ สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, รายงานหลัก การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ไร่ระบุรี)

3.การเปลี่ยนแปลงระบบการลงทุน (Change in Investment Patter) เป็นการกำหนดขอบเขตและขนาดการลงทุนในธุรกิจบริการหรือโครงสร้างพื้นฐานให้มีอย่างจำกัด เช่น การควบคุมขนาดสถานบริการ ขนาดอาคาร รูปแบบอาคาร และระดับชั้นของการให้บริการ

4.การควบคุมมลพิษและอนุรักษ์สมดุลทางนิเวศวิทยา (Pollution Control and Ecological & Preservation Management) เป็นมาตรการลดผลกระทบและรักษาสภาพทรัพยากรโดยตรง ซึ่งผลของการลดผลกระทบจากมลพิษและจากการสงวนหรืออนุรักษ์ทรัพยากรบางประเภท จะทำให้เกิดการรักษาระดับขีดความสามารถในการรองรับที่เหมาะสมยาวนานที่สุด

แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวข้างต้น พบว่า การคำนวณขีดความสามารถในการรองรับเป็นตัวเลขทำได้ยากและสามารถอธิบายได้เพียงบางปัจจัยเท่านั้น ทั้งนี้ผู้ศึกษาคิดว่าการประเมินขีดความสามารถในการรองรับออกมาเป็นตัวเลขนั้นยังไม่ครอบคลุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่พื้นที่สามารถรองรับได้ นักท่องเที่ยวเหล่านั้นมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จะทำให้พื้นที่เกิดความเสียหายได้ ดังนั้นในเรื่องขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ในภาพรวมทางระบบนิเวศและทางกายภาพจึงควรออกมาในลักษณะของสิ่งที่ต้องรักษาในพื้นที่ และสิ่งที่มีจำนวนจำกัด ส่วนทางสังคมออกมาในลักษณะกิจกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ชุมชนไม่ต้องการให้มี และอยู่บนฐานแนวคิดสังคมวัฒนธรรมมุสลิม

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.3.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Travis²⁵ กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวย่อมมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ตลอดจนทรัพยากรพื้นฐานในท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของประชากรในท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม

²⁵ Travis A.S. "Managing The Enviroment and Cultural Impacts of Tourism and Leisure Development," *Tourism Management*. (1980) p. 256-262

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์²⁶ กล่าวถึง กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ มีอยู่ 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1.มัคคุเทศก์ เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยว และมีอิทธิพลกับนักท่องเที่ยวมาก จึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.เจ้าของท่องเที่ยวที่หมายรวมถึงกลุ่มคน 2 กลุ่ม ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านดีและด้านลบ คือ รัฐบาล ผู้มีหน้าที่โดยตรงในการจัดระบบการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และคนในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดสัมผัสโดยตรงกับนักท่องเที่ยว

3.นักลงทุนหรือผู้ประกอบการ การจะเข้าไปลงทุนในพื้นที่ใด ต้องคำนึงถึงการลงทุนที่ไม่ส่งผลเสียต่อพื้นที่ เพราะเมื่อสภาพแวดล้อมเสียความสมดุล นักท่องเที่ยวก็เปลี่ยนสถานที่ไป

4.นักท่องเที่ยวในฐานะนักท่องเที่ยวจำเป็นต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมระหว่างการเดินทางตามเงื่อนไขและกติกาของแหล่งท่องเที่ยว

พจนา สนวนศรี²⁷ อธิบายว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคนหลายส่วน จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจว่าเกี่ยวข้องกับใคร อะไรบ้างที่เกี่ยวข้อง และเกี่ยวข้องอย่างไร เพื่อจะได้สร้างความร่วมมือที่เหมาะสม โดยแบ่งกลุ่มคนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็น 3 ระดับ คือ

-ระดับชุมชน ประกอบด้วย 1.กลุ่มจัดการท่องเที่ยวในระดับชุมชน 2.กลุ่มร้านค้าและร้านขายของที่ระลึก 3.กลุ่มยานพาหนะในท้องถิ่น 4.องค์กรสำคัญๆ ในชุมชน เช่น โรงเรียน วัด สถานีอนามัย 5.องค์กรบริหารส่วนตำบล(อบต.) 6.รีสอร์ทในพื้นที่ 7.อุทยานแห่งชาติ 8.องค์กรพัฒนาเอกชน 9.เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานในพื้นที่

-ระดับอำเภอ/จังหวัด ประกอบด้วย 1.กลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน 2.สำนักงานจังหวัด 3.การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ระดับจังหวัดหรือภาค 4.ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว 5.มัคคุเทศก์ท้องถิ่นและกลุ่มเรือ/รถให้เช่า 6.สื่อมวลชนท้องถิ่น

-ระดับชาติ ประกอบด้วย 1.เครือข่ายท่องเที่ยว 2.ททท. 3.ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวขนาดใหญ่ 4.สื่อมวลชน 5.นักท่องเที่ยว 6.สถาบันวิจัย 7.สถาบันการศึกษา

โดยกลุ่มต่างๆ จะมีลักษณะหรือบทบาทของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกไป เช่นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชุมชนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางและการตัดสินใจ ผู้ประกอบการ

²⁶ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, "การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว," (2537), หน้า 225-227

²⁷ พจนา สนวนศรี, คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 1 (ลาดพร้าว ช.18: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2546), หน้า 104-110

เข้าร่วมโดยการให้บริการท้องถิ่น ให้คำปรึกษาด้านการตลาด พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ให้ความเคารพในกติกาและธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชน และอธิบายให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตัวที่เหมาะสม, องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามากระตุ้นให้เกิดความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้จัดเวทีแลกเปลี่ยนฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นผู้ประสานเชิงนโยบายกับภาครัฐ เป็นต้น

จากศึกษาแนวคิดข้างต้น พบว่า กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีหลายฝ่าย โดยแนวคิดของชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ ใช้วิธีแบ่งกลุ่มคนตามบทบาทต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับการนำไปแบ่งกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่เกาะลันตา และเพื่อให้ละเอียดยิ่งขึ้นจึงพิจารณาควบคู่กับ แนวคิดของพจนา สนวนศรี ในการแบ่งระดับแบ่งกลุ่มคนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2.3.2 การมีส่วนร่วมกับการพัฒนา

สุรีพร พงษ์พานิช²⁸ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ จะต้องครบองค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1. ร่วมกันวางแผน 2. ร่วมกันปฏิบัติตามแผน 3. ร่วมกันใช้ประโยชน์ 4. ร่วมกันติดตามประเมินผล และ 5. ร่วมกันบำรุงรักษา

Arnstein²⁹ แบ่งลำดับขั้นของการมีส่วนร่วม ออกเป็น 3 ลำดับ คือ ขั้นพื้นฐาน-เป็นเพียงให้ความรู้แก่ประชาชนเท่านั้น ขั้นกลาง-กลุ่มคนจะมีส่วนร่วมมากขึ้นในการให้ข้อมูลและคำปรึกษา ขั้นสุดท้าย-เป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินการ และสามารถแบ่งเป็น 8 ระดับย่อย ดังแผนภูมิที่ 2.3

จากการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจะเกิดความยั่งยืนได้นั้น ต้องการความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่หลากหลายกลุ่ม และเข้ามามีส่วนร่วมถึงระดับร่วมตัดสินใจ ดังนั้น ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจึงต้องสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้น โดยการประสานลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมเข้ากับกระบวนการวางแผน และจำเป็นต้องมีการจำแนกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องออกเป็นกลุ่มและระดับให้ชัดเจนตามบทบาทที่แตกต่างกัน

²⁸ สุรีพร พงษ์พานิช Eco-Tourism Network. Newsletter ม.ค. 2544 (2544: 4-6)

²⁹ Arnstein (1995) อ้างถึงใน สุวัฒน์ ธาดานิติ, ใน เอกสารบทความวิชาการประกอบการสัมมนา การประชุมวิชาการ สาขาการออกแบบวางผังชุมชนเมืองและผังเมือง. (กรุงเทพมหานคร: 2543)

แผนภูมิที่ 2.3 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

8	ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจ (Citizen Control)	มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
7	ตัวแทนเข้าร่วมตัดสินใจ (Delegated Power)	
6	เข้าร่วมเป็นที่ปรึกษา/เจรจาต่อรอง (Partnership)	
5	ร่วมแสดงความคิดเห็น (Placation)	มีส่วนร่วมบางส่วน
4	ร่วมให้คำปรึกษา (Consultation)	
3	ร่วมรู้ข้อมูล (Informing)	
2	เข้าร่วมแต่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ แต่เป็นการลดแรงกดดัน (Therapy)	ไม่มีส่วนร่วม
1	รัฐเข้าควบคุมแรงกดดัน (Manipulation)	

2.3.3 ชุมชนมุสลิมกับการท่องเที่ยว

เนื่องจากพื้นที่เกาะลันตา เป็นชุมชนมุสลิม ซึ่งมีเอกลักษณ์ วัฒนธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตเกี่ยวข้องกับหลักการ ข้อปฏิบัติในศาสนาอย่างใกล้ชิด ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจถึงการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิม จึงต้องศึกษาทำความเข้าใจโครงสร้างของศาสนาอิสลาม วันสำคัญทางศาสนาอิสลาม การแต่งกาย การบริโภคอาหาร ข้อห้ามต่างๆ รวมถึงนิติบัญญัติกับการบริหารกิจการของศาสนาอิสลาม

เสาวนีย์ และ รุจีระอัมพร³⁰ กล่าวว่า ศาสนาอิสลาม จัดอยู่ในประเภท เอกเทวนิยม (Mono-Theism) เป็นศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียว คือ อัลลอฮ์ ซึ่งในความเป็นจริงอิสลามเป็นมากกว่าศาสนา แต่เป็นระบอบการดำเนินชีวิต (Way of Life) ของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งนี้เพราะศาสนาอิสลามครอบคลุมไปถึงระบอบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฯลฯ โดยวัฒนธรรมอิสลามมีที่มาจากพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน และสุนนะฮ์ของท่านศาสดามุฮัมมัด (คืออละฮ์) วัฒนธรรมอิสลามจึงมีลักษณะที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงตามเวลา ดังเช่นวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเช่น ในงานการศึกษาทัศนคติของชุมชนท้องถิ่น ในเกาะมุก จังหวัดตรังของ

³⁰ เสาวนีย์ และ รุจีระอัมพร จิตต์หมวด, วัฒนธรรมอิสลาม, ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล, 2522), หน้า 12,17-18

มณฑล จันทร์แจ่มใส³¹ ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิม ที่มีต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยว พบว่า การแต่งกาย จะมีความสัมพันธ์กับสถานที่ด้วยเสมอ ครั้งหนึ่งของประชากรเห็นว่า ให้นักท่องเที่ยวแต่งกายตาม ความพอใจในบริเวณชายหาดแหล่งท่องเที่ยว และให้แต่งกายสุภาพเรียบร้อยในย่านพักอาศัยของ ชุมชนท้องถิ่น ส่วนกิจกรรมกีฬาให้มีได้ทุกประเภททั้งทางบกและทางน้ำ การสัญจรส่วนใหญ่ให้มี เฉพาะที่ไม่ใช้เครื่องยนต์ กิจกรรมบันเทิงและการแสดงส่วนใหญ่ให้มีการแสดงพื้นบ้านและสากลที่ ไม่เน้นกามารมณ์ บริโภคอาหารที่ไม่มีแอลกอฮอล์ และไม่ต้องการให้มีกิจกรรมการพนัน ในส่วน กิจกรรมการมีส่วนร่วมกับนักท่องเที่ยว อนุญาตให้นักท่องเที่ยวร่วมประกอบกิจกรรมฮารีรายอได้ ส่วนพิธีละหมาดและพิธีสุนัตให้ร่วมชมเท่านั้น

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ ได้ศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนเกาะลิบง

2.4.1 การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง³²

สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ การท่องเที่ยวภายในทะเลตรัง รวมถึงเกาะลิบง และทำการประเมินขีดความสามารถในการรองรับ ทางการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ โดยจากการสำรวจและสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับสภาพปัญหาที่ประสบและความคิดเห็นที่มีต่อผลกระทบของการท่องเที่ยว พบว่า ร้อยละ 42.11 คิดว่าจากการเดินทางและการคมนาคมขนส่งไม่สะดวก รองลงมา คิดว่า เรือประมงอวน ลากรุกล้ำเขตชายฝั่ง 3 กิโลเมตร ส่งผลให้สัตว์น้ำลดลง และทำลายสภาพแวดล้อมประกอบกับ ปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น ขยะ ยาเสพติด พฤติกรรมเยาวชน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการ ท่องเที่ยวและเชื่อว่าการท่องเที่ยวมีผลดี ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่ม มีเงินหมุนเวียนและเกิดการ จับจ่ายใช้สอยขึ้นในหมู่บ้านและในเกาะเพิ่มขึ้น ทั้งยังเชื่อว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้ ทางราชการให้ความสนใจและพัฒนาความเจริญในด้านต่างๆ เช่น ที่ดินและไม้ยางมีราคาสูงขึ้น เด็กและเยาวชนมีโอกาสฝึกภาษาและกล้าแสดงออกมากขึ้น ส่วนประเด็นปัญหาที่ผู้นำเยาวชน เป็นห่วงคือ การเปลี่ยนแปลงอาจจะนำปัญหาต่างๆ มาสู่ชุมชนมากขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติดที่

³¹ มณฑล จันทร์แจ่มใส, “การศึกษาทัศนคติของชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว กรณีศึกษา: เกาะมุก จังหวัด ตรัง,” (ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรม ศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2541) หน้า II

³² สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, รายงานหลัก การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,ไม่ระบุปี)

กำลังเริ่มแพร่ระบาดในหมู่วัยรุ่นพฤติกรรมบริโภคนิยมเอาอย่างสังคมเมืองและความฟุ่มเฟือย การเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อชนบทรวมนิยมของชุมชน ตลอดจนปัญหาที่จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ชยะ นอกจากนี้การที่ราคาที่ดินสูงขึ้นก็จะทำให้ประชาชนบนเกาะขายที่ดินไปง่ายขึ้น ปัจจุบันที่ดินติดชายหาดที่มีเจ้าของกว่าครึ่งได้ขายให้คนนอกเกาะไปแล้ว อีกทั้งการจับจ่ายซื้อของจากนักท่องเที่ยวอาจทำให้ราคาข้าวของ อาหาร สูงขึ้นซึ่งส่งผลให้ค่าครองชีพของเกาะที่สูงอยู่แล้วสูงเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ในการประเมินระดับขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ขีดความสามารถในการรองรับของเกาะลิตบงมีไม่สูงนัก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่จัดอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเจ้าไหมและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิตบง ปัจจุบัน การใช้ประโยชน์ยังอยู่ในระดับความหนาแน่นต่ำ ไม่สร้างผลกระทบมากนัก การพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวสูงสุด พิจารณาได้จากหลายปัจจัย ซึ่งอาจสรุปเพื่อนำไปเป็นกรอบในการควบคุมการพัฒนาไปได้ ดังนี้

1.การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว โดยใช้เกณฑ์ตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทยในการควบคุมอาคารของเกาะสมุย ยังสามารถบริการห้องพักได้อีกมาก พบว่า จะสามารถรองรับการท่องเที่ยวเทียบได้กับสถานบริการที่พัก 1,000-1,250 ห้อง (ประเมินนักท่องเที่ยวสูงสุด 2,500 คน-วัน/วัน)

2.การใช้พื้นที่ชายหาดที่มีอยู่ 1.2 กม. เพื่อรองรับกิจกรรมชายหาดที่เหมาะสมสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ 150 คน/เวลา หรือเทียบเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ของนักท่องเที่ยวพักแรม ในพื้นที่ท่องเที่ยวสามารถประเมินการบริการที่พักที่เหมาะสม ไม่เกิน 250 ห้อง หรือนักท่องเที่ยวพักแรมสูงสุด 500 คน-วัน/วัน

3.ปริมาณน้ำใช้มีเพียงพอ แต่หากได้มีการขยายตัวสูงขึ้น น้ำใต้ดินที่สะสมไว้ใช้ในฤดูแล้ง จะรองรับได้เพียง 3 ลบ.ม./ชม. ซึ่งโอกาสสำรองน้ำจากภายนอกค่อนข้างยากและลงทุนสูง ปริมาณน้ำดังกล่าวสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 120 คน/วัน และรองรับประชากรท้องถิ่นด้วย หรือคิดเป็นสำหรับห้องพัก 60 ห้อง

4.การปล่อยน้ำเสียขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำที่ใช้ (ประมาณร้อยละ 80) หากมีการจัดการระบบบำบัดที่ดีจะไม่เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมด้านนี้ การพิจารณาระบบบำบัดน้ำเสียที่ถูกต้องควรมีอยู่ตลอดระยะเวลาของการขยายตัว

5.ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นจะมีมากขึ้นตามลำดับ ในขณะที่ยังไม่มีระบบกำจัดด้วยเตาเผา

6.ระบบนิเวศของเกาะลิตบง ด้านป่าไม้ สัตว์ป่า และปะการัง มีความเหมาะสมที่จะรักษาไว้ในเบื้องต้น ไม่ควรมีการขยายการท่องเที่ยวไปกระทบต่อพื้นที่เหล่านี้ เมื่อพิจารณา

กิจกรรมการใช้ประโยชน์ปัจจุบันแล้ว หากมีการจัดการที่ดี ข้อจำกัดที่เหมาะสมยังรองรับการขยายได้อีก ทั้งนี้ต้องควบคุมการขยายพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้ไปยังพื้นที่ป่าไม้ งดเว้นการล่าและจับสัตว์น้ำ คูแลรักษาสภาพปะการัง และวางระบบการเที่ยวชมปะการังที่ถูกต้องและเหมาะสม

จากการพิจารณาการขยายตัวของห้องพักในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา พบว่า ไม่เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าเป็นภาวะขาดการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะลิตง เนื่องจากมีข้อจำกัดของเรื่องการเดินทางและปัญหาด้านสาธารณูปโภค และขาดการปรับปรุงระบบขนส่ง ประกอบกับภาครัฐและเอกชนยังไม่สนใจที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาเกาะลิตงเพิ่มขึ้น การขยายตัวคาดว่าจะไม่สูงมากขึ้นมากนัก

การคัดเลือกระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ ผลจากการวิเคราะห์ มี 2 ระดับที่ควรพิจารณาได้แก่

1.ระดับสูงสุดถึงจุดอิ่มตัวของตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งคาดว่าจะอยู่ในปี พ.ศ. 2555 ในระดับที่มีห้องพักที่เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 165 ห้อง ระดับนี้จะรับนักท่องเที่ยวเฉลี่ยสูงสุดได้ 330 คน-วัน/วัน หรือในอัตราพักเฉลี่ยร้อยละ 70 มีนักท่องเที่ยวสูงสุดเดือนมีนาคม ซึ่งคาดว่าจะรองรับนักท่องเที่ยวได้ 223 คน-วัน/วัน ซึ่งเป็นช่วงปีที่ขยะมูลฝอยจะมีปริมาณมากที่สุดและปริมาณน้ำที่ใช้จะเริ่มขาดแคลนเป็นบางเวลา

2.ระดับที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวพักผ่อนตามชายหาดได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเทียบเป็นห้องพัก 150 ห้อง รองรับนักท่องเที่ยวพักแรมสูงสุด 300 คน-วัน/วัน ถ้ากำหนดให้อัตราพักแรมเฉลี่ยร้อยละ 70 จะรองรับนักท่องเที่ยว 210 คน-วัน/วัน

ในส่วนของแนวทางและกลยุทธ์ในการควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า ควรมีการจำกัดการพัฒนาในระดับหนึ่ง คือ มีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเกาะ ควบคุมปริมาณและสถานประกอบการ โดยมีห้องพัก 75 ห้อง รองรับนักท่องเที่ยวได้ 150 คน-วัน/วัน ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุม ขนาด และรูปแบบของอาคารและกิจกรรมต่างๆ และเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวจำกัดอยู่เฉพาะพื้นที่ที่เหมาะสม ควรมีการจัดการเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินทั่วทั้งเกาะให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ทรัพยากร โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 เขต คือ เขตพื้นที่ท่องเที่ยว เขตอนุรักษ์ และเขตสงวนธรรมชาติ

2.4.2 โครงการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวลับง³³

ทิพย์อุสา จันทกุน ได้พยายามค้นหารูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า เมื่อคนในชุมชนได้ศึกษาในสถานที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานชุมชนที่ยังมีอยู่ และเชื่อมโยงเป็นเรื่องเล่าที่มาของชุมชน ทำให้คนในชุมชนจะได้รู้จักเกาะลิบงและเห็นความสำคัญของสถานที่บนเกาะมากขึ้น โดยเฉพาะทีมเยาวชนที่เข้ามาร่วมทำให้เกิดความห่วงแหน สร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน จากเดิมที่ไม่เคยเห็นคุณค่าบ้านเกิดตัวเองได้ หันกลับมาสนใจศึกษาและอนุรักษ์ทรัพยากรที่ยังเหลืออยู่ ทั้งนี้ชุมชนได้เข้าใจวิถีชีวิตของตนเองมากยิ่งขึ้นว่ามีความสำคัญอย่างไร และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ปรับความคิด สร้างความมั่นใจและยอมรับในวิถีชีวิตที่เป็นอยู่มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้คนในชุมชนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความรู้รอบด้าน สามารถรู้เท่าทันสังคมภายนอกที่เข้ามาหยิบฉวยทรัพยากรที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ชุมชนเกิดการเรียนรู้วิธีการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวให้เหมาะสม โดยชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง ซึ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนได้รู้จักตัวเองและรู้ค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ และพึงพาธรรมชาติด้วยความเป็นธรรมชาติ เห็นคุณค่าและภูมิใจในวิถีของชุมชนตนเอง พร้อมทั้งจะถ่ายทอดให้ลูกหลานและคนอื่นๆ ร่วมกันเรียนรู้สิ่งที่จะเป็นไปของชุมชนพร้อมๆ กับสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนไปในปัจจุบัน

การศึกษาครั้งนี้ถือเป็นตัวจุดประกายให้คนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชน ได้สร้างความเชื่อมั่น และความศรัทธา เป็นตัวแปรสำคัญที่จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความห่วงแหนในทรัพยากรที่ตนมีอยู่ให้ยั่งยืนต่อไป

2.4.3 การรับรู้ของชาวประมงพื้นบ้าน ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง ที่มีต่อการอนุรักษ์พะยูนในทะเลตรัง³⁴

เชาวลิต อินทรเศียร ศึกษาเรื่องการรับรู้ของชาวประมงพื้นบ้าน ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง ที่มีต่อการอนุรักษ์พะยูนในทะเลตรัง ผลการศึกษาพบว่า ชาวประมงพื้นบ้านนิยมใช้เครื่องมือเป็นอวนปูและเบ็ด ชาวประมงพื้นบ้านร้อยละ 61 เข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์พะยูน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ประมงและเจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ ตลอดจนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาคมหยาดฝนเป็นผู้เผยแพร่ โดยชาวประมงพื้นบ้านมีการรับรู้พระราชบัญญัติการประมงว่าด้วยการอนุรักษ์พะยูน ในส่วนของการงดกินเนื้อหรือขายเนื้อพะยูน ไม่ใช้เครื่องมือที่เป็นอันตรายต่อ

³³ ทิพย์อุสา จันทกุน และคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวลับง. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, (2548)

³⁴ เชาวลิต อินทรเศียร, "การรับรู้ของชาวประมงพื้นบ้าน ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง ที่มีต่อการอนุรักษ์พะยูนในทะเลตรัง," ใน เอกสารเชิงวิชาการ วิชา 520-598 ปัญหาพิเศษทางการพัฒนาการเกษตร, (หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2541)

พะยูน ทั้งนี้การในการดำเนินงานทางราชการจะร่วมมือกับชาวประมงพื้นบ้านและกลุ่มอนุรักษ์ภาคเอกชน ร่วมกันการสำรวจแหล่งหญ้าทะเลและปะการัง พร้อมรวบรวมข้อมูลจัดทำแผนที่แหล่งหญ้าทะเลและปะการังตามแนวชายฝั่งทะเลของจังหวัดตรัง ตลอดจนการสำรวจการกระจายตัวของพะยูน ทั้งนี้การรับรู้เรื่องการอนุรักษ์พะยูนของชาวประมงพื้นบ้านหญิงจะสูงกว่าชาย เนื่องจากเวลากลางวัน ผู้ชายจะออกไปทะเล ผู้หญิงจะอยู่บ้านซ่อมแซมเครื่องมือทำประมง ดังนั้น เมื่อมีการประชุมหรืออบรมกิจกรรมต่างๆ ผู้หญิงจะไปแทนมากกว่า นอกจากนี้ชาวประมงพื้นบ้านบางส่วนมีการรับรู้น้อย เนื่องจากไม่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ หรือไม่ได้เข้าร่วมประชุม การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ต้องรณรงค์การอนุรักษ์พะยูนให้มากขึ้นโดยร่วมมือกับชาวประมงพื้นบ้านและสมาคมหยาดฝน เข้มงวดเรื่องการใช้เครื่องมือทำประมง ตลอดจนติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2.4.4 วิทยานิพนธ์หัวข้อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งหญ้าทะเล กรณีศึกษา ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง³⁵

สุชาติ บรรจงการ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งหญ้าทะเล กรณีศึกษา ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จากการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากวิกฤตทรัพยากรประมงลดลงสืบเนื่องมากจากการทำประมงผิดกฎหมาย ซึ่งได้รับการช่วยเหลือและหาแนวทางการแก้ปัญหาจากสมาคมหยาดฝน โดยเริ่มต้นจากการหาแนวทางและเรียนรู้ประสบการณ์จากชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์ จากนั้นจึงทำกิจกรรมอนุรักษ์หญ้าทะเลในชุมชนพร้อมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจจากนักวิชาการ ในที่สุดจึงได้รับการตอบรับและความร่วมมือจากภาครัฐ ผลที่ได้รับจากการอนุรักษ์แหล่งหญ้าทะเลครั้งนี้ คือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรประมง ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่ระบุว่าปริมาณสัตว์น้ำในทะเลเพิ่มขึ้น และยังทำให้หญ้าทะเลแพร่กระจายครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น บางจุดหญ้าทะเลแพร่กระจายถึงบริเวณพื้นที่ทรายชายหาด

2.4.5 โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานตำนาน “ตะลึง”³⁶

นายอิสมาแอณ เบ็ญสะอาด จัดทำโครงการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานตำนาน “ตะลึง” เนื่องด้วยเกาะลิบงเป็นแหล่งรวมทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ทำให้

³⁵สุชาติ บรรจงการ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งหญ้าทะเล กรณีศึกษา ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2544)

³⁶อิสมาแอณ เบ็ญสะอาด, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานตำนาน “ตะลึง”. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, (2547)

ดึงดูดคนภายนอกเข้ามาสัมผัส การรับวัฒนธรรมจากภายนอกสู่เกาะมากขึ้น ตามกระแสทุนนิยม วิถีชีวิตที่เรียบง่าย ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกลดความสำคัญลง และบางอย่างก็สูญหายไปจาก ชุมชน เด็กรุ่นใหม่ออกไปศึกษาเกาะ แต่ไม่ค่อยจะกลับมาทำงานที่บ้าน นอกจากนี้นโยบายรัฐ ที่มุ่งสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจเพื่อการอยู่ดีกินดี เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน ชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการทำประมงแบบล้างผลาญเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดระบบอุตสาหกรรม จาก วิฤตการณ์ดังกล่าว ทีมวิจัยและผู้นำชุมชนจึงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยยกเรื่องราว ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นเครื่องมือให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านทางกิจกรรม ทั้ง 7 ได้แก่ กิจกรรมเตรียมความพร้อมนักวิจัย กิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลโรงเรียน เวทีเด็กเล่า ผู้ใหญ่เสริม กิจกรรมเก็บและรวบรวมข้อมูลในและนอกพื้นที่ เวทีวิชาการบอกเล่าตำนานตะลิงบิง เวทีมองข้างหน้าตะลิงบิง และเวทีเผยแพร่ข้อมูล ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ คือ สามารถ กระตุ้นคนในชุมชนให้หันมาพูดคุยเรื่องราวของความเป็นมาของเกาะลิงบิง โดยรวบรวมข้อมูลจาก คนเฒ่าคนแก่ ตลอดจนศึกษาเอกสารประวัติศาสตร์ไทยมาฉาย ซึ่งสามารถนำข้อมูลและเรื่องราว ที่มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการจัดการกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับชุมชนได้ กระตุ้นให้เกิด จิตสำนึกรักบ้านเกิด และได้แนวทางในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งต่อไป

โครงการนี้ เป็นการศึกษาของคนในชุมชนเกาะลิงบิงที่เห็นถึงปัญหาที่เริ่มเกิดขึ้นใน ชุมชนของตนเอง และพยายามหาแนวทางการแก้ปัญหาในแบบที่คิดว่าควรจะเป็น โดยยกประเด็น ประวัติศาสตร์มาเป็นตัวดำเนินการจัดกิจกรรม ซึ่งได้รับความสนใจจากคนในชุมชนอย่างมาก

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกาะลิงบิงที่ผ่านมาพบว่า ข้อมูล บางส่วนสามารถนำไปประกอบในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ แต่ยังมี ประเด็นที่ยังไม่ได้ศึกษาหรือมีการศึกษาแล้วแต่ยังไม่สมบูรณ์ คือ

1. การศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวที่ผ่านมาเป็นการศึกษาในภาพกว้างหรือแม้กระทั่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเกาะ เป็นการวางแผนและเสนอแนะจากคนนอกเกาะประชาชนใน พื้นที่ไม่ได้เข้าร่วม จึงทำให้ลักษณะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงไม่กี่แห่ง ทั้งที่ยังมีแหล่ง ท่องเที่ยวน่าสนใจในพื้นที่อีกมาก นอกจากนี้ยังไม่ได้มีการประเมินศักยภาพก่อนที่พัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวนั้น ซึ่งมีผลทำให้ผลการวิจัยที่ได้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่และไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง

2. ที่ผ่านมามีการศึกษาเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยไม่มีการศึกษา ถึงฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวส่วนอื่น ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือแหล่ง ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ทั้งที่ชุมชนได้มีการศึกษารวบรวมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเกาะ ลิงบิงบางส่วนไว้แล้ว

3. มีงานวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ของเกาะลันเตา ซึ่งเป็นการอธิบายในเชิงตัวเลขแต่ยังไม่ได้นำมาอธิบายเชื่อมโยงกับพื้นที่ของเกาะลันเตา

จะเห็นได้ว่ากระบวนการทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่ในทุกขั้นตอนเป็นสิ่งสำคัญ จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

2.5 แผนงานและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 แผนงานและนโยบายระดับประเทศ

นโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ³⁷

เป็นสาระสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเกิดงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ รวมถึงในพื้นที่เกาะลันเตาด้วย ซึ่งมีนโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสรุป คือต้องมีการควบคุมดูแลรักษา และการจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหว โดยคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่และกิจกรรมที่เหมาะสม ให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในการวางแผนและจัดการทรัพยากร ทั้งนี้ต้องกำหนดบทบาทในการทำงานขององค์กรต่างๆ อย่างชัดเจน มีการนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่างๆ พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรงบประมาณอย่างทั่วถึง สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนา เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ อย่างเป็นขั้นตอน มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย จัดทำแนวทางปฏิบัติ คู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยมีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับ

แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2548-2551³⁸

จากแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2548-2551 มีส่วนทำให้หน่วยงานราชการต่างๆ และผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนนโยบายจนถึงผู้ปฏิบัติในระดับท้องถิ่น ให้ความสนใจและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยแผนการบริหารราชการแผ่นดิน มี 9 โครงสร้างยุทธศาสตร์ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ **ยุทธศาสตร์ที่ 3** กล่าวถึงประเด็น การปรับโครงสร้างการท่องเที่ยว การบริการ และการค้า เพื่อให้ธุรกิจการท่องเที่ยว การบริการ และการค้าเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ และกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยมีการแข่งขัน

³⁷ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองอนุรักษ์, เอกสารแนะนำ แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ, (กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

³⁸ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2548-2551

อย่างเป็นธรรม ภายใต้การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ 4 มี 3 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ 1.การสร้างสมดุลของการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 2.การคุ้มครองและใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม 3.การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมของเอกชนและชุมชนท้องถิ่น

2.5.2 แผนงานและนโยบายระดับภาคและจังหวัด

แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ.2548-2551) โดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ(ก.พ.ร.) ของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง³⁹

แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี เป็นแผนที่สืบเนื่องจากจากแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2548-2551 ข้างต้น มีส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาของกลุ่มพื้นที่ ซึ่งรวมถึงเกาะลิบงด้วย มีสาระสำคัญของการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน โดเน้นการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของภาคและกลุ่มจังหวัด ซึ่งในส่วนของจังหวัดตรังประเด็นการท่องเที่ยว ให้มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติที่ยั่งยืน เพื่อให้มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่ได้มาตรฐาน มีการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว และวิจัยพัฒนาระบบนิเวศพื้นที่แหล่งน้ำและแหล่งท่องเที่ยว ปีละ 3 แห่ง

วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัด พ.ศ.2549

⁴⁰

วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัด เป็นการมุ่งสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัด ซึ่งโดยสภาพพื้นที่ของเกาะลิบงเองก็มีความเหมาะสมในการจะพัฒนาการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อีกแห่งของตรัง ทั้งนี้วิสัยทัศน์ของจังหวัด (Vision) คือ สวรรค์แห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พัฒนาการเกษตรสู่สากล มีประเด็นยุทธศาสตร์ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติที่ยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์ คือ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่ได้มาตรฐาน เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว มีการวิจัยพัฒนาระบบนิเวศพื้นที่แหล่งน้ำและแหล่งท่องเที่ยว ปีละ 3 แห่ง ใช้กลยุทธ์ การพัฒนาระบบบริหารจัดการเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และวัฒนธรรมแบบบูรณาการ การพัฒนาระบบบริหารเครือข่ายและการตลาดการท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายภารกิจและอำนาจการตัดสินใจลงสู่ระดับปฏิบัติการ

³⁹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร) แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี (พ.ศ.2548-2551) กลุ่มจังหวัดภาคใต้นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง

⁴⁰ แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตรัง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549

2.5.3 แผนงานและนโยบายของพื้นที่

แนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกันตัง⁴¹

เป็นแนวทางที่มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ของเกาะลิตง โดยแนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกันตัง ในส่วนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่ตำบลเกาะลิตงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ตำบลเกาะลิตงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลเชิงอนุรักษ์ มีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิตงร่วมกับภาครัฐ เอกชน ประชาชน ร่วมกันพัฒนา ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักทั่วไป ซึ่งมีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวส่งเสริมการท่องเที่ยวและธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมมี ดังนี้ คือ

- แผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยโครงการต่างๆ ได้แก่ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จัดกิจกรรมตามเทศกาลการท่องเที่ยว จัดหาบุคลากรให้บริหารด้านท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกๆ ด้าน ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมสู่แหล่งท่องเที่ยว ก่อสร้างศาลาการท่องเที่ยวพร้อมห้องน้ำ ขยายโครงสร้างพื้นฐานสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ และจัดฝึกอบรมประกอบกรเรือโดยสารบริการนักท่องเที่ยว

- แผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยโครงการต่างๆ ได้แก่ จัดระเบียบการท่องเที่ยวโดยการฝึกอบรมแก่ผู้ประกอบการเรือโดยสารบริการนักท่องเที่ยว จัดหาบุคลากรท่องเที่ยว ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวกสบาย ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป สู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเกาะลิตงในสื่อต่างๆ ส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามเทศกาลต่างๆ และอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว

- แผนงานพัฒนาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยโครงการต่างๆ ได้แก่ อนุรักษ์ห้วยน้ำทะเลเพื่ออนุรักษ์พะยูน อนุรักษ์แนวปะการัง อนุรักษ์นกฮีแอ่นเพื่อการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่ความรู้ทางวิชาการ อนุรักษ์ป่าชายเลนโดยทำการ ปลูกและบำรุงป่าโกงกาง ป่าชายเลน ในบริเวณตำบลเกาะลิตง และวางแนวเขตดินสาธารณะให้ชัดเจน

จากแผนงานและนโยบายที่เกี่ยวข้องข้างต้นเห็นว่า มีแผนงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกาะลิตง ตั้งแต่ระดับแผนนโยบายถึงแผนปฏิบัติในพื้นที่ ซึ่งล้วนสนับสนุนไปในทิศทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งสิ้น

⁴¹ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิตง, แผนพัฒนาตำบล 5 ปี พ.ศ.2545-2549 องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิตง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง, (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิตง, 2544)

2.6 กรณีศึกษา

เป็นการศึกษาจากประสบการณ์ ตลอดจนแนวคิดที่ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยเลือกศึกษา 3 พื้นที่ ได้แก่ เกาะปันหยี เกาะยาวน้อย และประจวบคีรีขันธ์

2.6.1 การศึกษาเรื่องเกาะปันหยี : เวทีธุรกิจกรมกลางน้ำ⁴²

เกาะปันหยี จังหวัดพังงา เป็นชุมชนที่มีบริบททางสังคมคล้ายกับเกาะลันตา คือเคยเป็นสังคมที่ค่อนข้างปิด เนื่องจากความลำบากในการติดต่อคมนาคมกับโลกภายนอก เป็นชุมชนมุสลิมที่อยู่บนเกาะทางฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งเกาะปันหยีเป็นตัวอย่างจากการได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เข้ามาและขาดการวางแผนที่รัดกุม จากการท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นระยะเวลานาน ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน มีบทเรียนและประสบการณ์ที่น่าศึกษา

พิทยา บุชวรรัตน์และคณะ ศึกษาโครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมในการผลิตและวัฒนธรรมในการบริโภคของชาวเกาะปันหยี ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนเกาะปันหยีเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตภายใต้บริบทวัฒนธรรมอิสลามและอาชีพประมง อาศัยร่วมกันในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านนิเวศและโครงสร้าง ต่อมาเมื่อมีการประกาศให้อ่าวพังงาเป็นอุทยานแห่งชาติ ส่งผลให้เกาะปันหยีและบริเวณใกล้เคียง “ถูกเที่ยว” อย่างหนักและต่อเนื่อง ก่อเกิดภาวะตลาดซื้อขายแทนที่น้ำใจ พื้นที่ทำกินของชุมชนถูกเบียดแทรกและจำกัดให้แคบลง เกิดการละเมิดสิทธิชุมชนโดยอำนาจอิทธิพลที่เหนือกว่า เกิดภาวะแย่งชิงทรัพยากรระหว่างคนนอกกับคนในระหว่างรัฐกับชุมชนรูปแบบการผลิตปรับเปลี่ยนไปเน้นเป้าหมายเพื่อสนองการบริโภคที่ไร้ขีดจำกัดขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันกับชุมชนชาวเกาะปันหยีพยายามดิ้นรนเพื่อหาทางออกให้ตัวเอง ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและแบบแผนการดำเนินชีวิตพบว่าเกิดความสูญเสียและอ่อนแอของชุมชนหลายด้าน ทัศนคติวิถีแก้ปัญหาของชุมชน คือ การให้ความสำคัญต่อบริษัทราชการใช้วิถีชีวิตแบบเดิมพึ่งพาทะเลเพื่อแก้ไขปัญหาการทิ้งถิ่น และทบทวนการรับความช่วยเหลือจากรัฐ การคืนเวทีการดำรงชีวิตให้อยู่ในบทบาทของชุมชนมากกว่าการที่รัฐจะเข้ามาจัดการเกินจำเป็น

เกาะปันหยี เป็นตัวอย่างที่แสดงถึง กระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปยังชุมชนปิดภายใต้วิถีอิสลาม ซึ่งชุมชนได้ปล่อยตัวเองให้ไปตามกระแสการท่องเที่ยว โดยไม่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ หรือข้อจำกัดของพื้นที่ เมื่อทรัพยากร ธรรมชาติหมดไปจากการตัดทอนของทุกฝ่าย การท่องเที่ยวก็หมดไปด้วย ปัญหาที่ตามมาตกแก่คนในพื้นที่เนื่องจากทรัพยากรในการเลี้ยงชีพหมดไปพร้อมกับการท่องเที่ยว เหลือเพียงแค่แหล่งเสื่อมโทรม แนวทางที่นำมาแก้ไข

⁴² พิทยา บุชวรรัตน์ และ สมปอง ยอดมณี, เวทีธุรกิจกรมกลางน้ำ : การศึกษาโครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมการผลิตและวัฒนธรรมในการบริโภคของชาวชุมชนเกาะปันหยี, (2544)

คือ ให้ชุมชนเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติ โดยการคำนึงในเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เป็นหลัก

2.6.2 เกาะยวน้อย จังหวัดพังงา⁴³

เกาะยวน้อย เป็นตัวอย่างในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่พยายามจะรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้โดยการท่องเที่ยว

เกาะยวน้อยตั้งอยู่ในบรรดาหมู่เกาะพังงา ประชากรบนเกาะส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทำการประมงเป็นอาชีพหลัก การคมนาคมบนเกาะค่อนข้างสะดวกสบายเนื่องจากเส้นทางส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีต และยังเพียงพอร้อมไปด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกจากร้านค้าของชาวบ้านและร้านสะดวกซื้อ แม้จะมีความเจริญเข้ามามาก แต่เกาะยวน้อยก็ยังคงธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเองไว้เป็นอย่างดีด้วยการจัดระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเกาะยวน้อย เริ่มจากการรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อป้องกันดูแลทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานของรัฐ โดยมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชาวบ้านให้หยุดทำการประมงที่ใช้เครื่องมือทำลายธรรมชาติ หลังจากนั้นมืองค์ต่างๆ เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือมากมาย ในระหว่างนี้ได้มีกลุ่มสถาบันต่างๆ สนใจที่จะเรียนรู้วิถีชาวบ้านมากขึ้น โดยใช้การพักอาศัยและใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้าน ต่อมาในปี พ.ศ.2544 การท่องเที่ยวมีบทบาทมากขึ้นเริ่มมีการจัดทำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อสร้างเป็นรายได้เสริมให้กับชุมชน และกลายมาเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในที่สุด โดยการเข้าพักของนักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามกฎที่ชุมชนร่วมกันวางไว้อย่างเคร่งครัด ดังนี้ 1.ห้ามดื่มสุราและสิ่งเสพติดในหมู่บ้าน 2.ห้ามแต่งตัวไม่สุภาพในเขตชุมชน 3.ห้ามทิ้งขยะในหมู่บ้าน 4.ห้ามเก็บเปลือกหอยและปะการัง ด้วยความเคร่งครัดนี้และการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้ในปี พ.ศ.2545 เกาะยวน้อยได้รับรางวัลดีเด่นประเภทส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และรางวัลพิทักษ์มรดกโลกประเภทการท่องเที่ยวที่รักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากนิตยสารเนชั่นแนลจีโอกราฟฟิกของสหรัฐอเมริกา

เกาะยวน้อย เป็นตัวอย่างที่แสดงถึงแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเริ่มจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่ต้องการป้องกันดูแลทรัพยากรของชุมชนร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพัฒนามาเป็นการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในแบบของเกาะยวน้อย ชุมชนที่มีความละเอียดอ่อนในเรื่องศาสนาและวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นชุมชนมุสลิม ดังนั้นการเข้ามาของนักท่องเที่ยวจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่วางไว้เพื่อความสงบเรียบร้อยของชุมชนอย่างเคร่งครัด ผลจากการจัดการ

⁴³ กิตติ บุชปวิช, "ข้ามเกาะยว...ท่องเที่ยวพังงา," *เที่ยวไทยไปกับเซลล์* 4,5 (กันยายน-ตุลาคม 2546): 16-29

ที่มีประสิทธิภาพนี้ทำให้ชุมชนเกาะยวน้อยได้รับรางวัลทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่คงไม่มีค่าเท่ากับการที่ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้โดยชุมชนเอง

เกาะยวน้อย โดยสภาพพื้นที่ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมมีความใกล้เคียงกับเกาะลิบงมาก การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประสบความสำเร็จ โดยมีพื้นฐานสำคัญมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างชุมชนเข้มแข็งร่วมกันหาแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรของพื้นที่ มีการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ ออกมาในรูปแบบของกฎระเบียบ การปฏิบัติ และมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง

2.6.3 ประเทศภูฏาน⁴⁴

ประเทศภูฏาน เป็นประเทศที่สามารถนำกลไกการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวมาประสานกับการควบคุมตลาดการท่องเที่ยวได้ และสามารถนำรายได้จากการท่องเที่ยวกลับมาอนุรักษ์พื้นที่และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

ภูฏานราชอาณาจักรขนาดเล็กบนเทือกเขาหิมาลัย ปกครองด้วยระบอบกษัตริย์ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีความผูกพันกับศาสนาเป็นอย่างมากแสดงออกทางประเพณีหรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ คงความเป็นอยู่เรียบง่าย แต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง จากดัชนีวัดความสุขพบว่าภูฏานเป็นเมืองที่มีความสุขอันดับหนึ่งของโลก โดยประชาชนต่างพอใจกับวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและพอเพียง เน้นการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ภูฏาน เปิดประเทศครั้งแรกเมื่อปี 2517 และยังไม่มีการรู้เรื่องราวมากนัก จึงเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ซึ่งรายได้ก็นำมาใช้ในการจัดการอำนาจสาธารณูปโภค สาธารณูปการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ปัจจุบัน (2549) รัฐมีนโยบายจำกัดการพัฒนาให้เติบโตเร็วเกินไปและจำกัดการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวต่างชาติ การจะไปภูฏานจะต้องได้รับอนุญาตจาก กระทรวงต่างประเทศของเขาเสียก่อน จึงจะซื้อตั๋วเครื่องบินได้ ซึ่งมีสายการบินเดียว คือ ดรู๊กแอร์ (Druk Air) ใช้การจัดการในรูปแบบท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco tourism) ซึ่งนักท่องเที่ยวจะถูกจำกัดเพียงปีละ 5,000 คน เก็บค่าธรรมเนียมในการเข้าประเทศแพง จำกัดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมได้เพียงบางส่วน และเข้มงวดในการพบปะกับคนในท้องถิ่นน้อยที่สุด เช่น การเดินป่าก็จะกำหนดเส้นทาง เลี่ยงหมู่บ้านและชุมชนเผ่าเร่ร่อน มีการเปิดวัดให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมเพียง 2-3 วัดและพระในวัดก็ไม่ต้องมาแสดงมิตรไมตรีกับผู้มาเยือนแต่อย่างใด นอกจากนี้ภายในเมืองบริเวณตลาด มีร้านค้าขายแต่ของจำเป็นพวกของกินของใช้ ไม่มีร้านกาแฟนั่งเล่น บาร์ คาราโอเกะ นอกจากนี้ในโรงแรมก็ไม่มีหมอนวด มีเพียงสปาพื้นบ้าน โดยนำก้อนหินร้อนๆ จากกองไฟใส่ในอ่างน้ำปนสมุนไพรให้อุ่นตามต้อง การจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ทำให้เห็นถึงความแน่วแน่ในการ

⁴⁴ พิสมัย จันทวิมล, ภูฏาน มนเสน่ห์ในอ้อมกอดหิมาลัย, (กรุงเทพมหานคร: ร้านนายอินทร์, 2543)

รักษาคุณภาพของการพัฒนามิให้ไหลเหี่ยวตามกระแสวัตถุนิยมและโลกาภิวัตน์ โดยมีการ
กลั่นกรองสิ่งใหม่ที่จะรับเข้ามาอย่างระมัดระวัง ทำให้กฎมายังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม
ดั้งเดิม ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

กฎมาย เป็นตัวอย่างที่แสดงถึง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ประสบ
ความสำเร็จ เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ประกอบกับผู้บริหารประเทศมีสายตาวไกล
ไกล ดำเนินการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด โดยใช้การกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว
จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในการเข้าประเทศ นอกจากนี้ยังเรียกเก็บค่าเข้าประเทศในอัตราที่
ค่อนข้างแพง ถือเป็นอีกมาตรการในการจำกัดจำนวนผู้เข้ามาในประเทศ จึงทำให้กฎมายยังคง
เอกลักษณ์ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวก็ให้ความสำคัญใน
เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะเห็นได้ว่าแม้การจัดการในขอบเขตการมีส่วนร่วมของประชาชน
กับการท่องเที่ยวยังแทบไม่ค่อยมี ซ้ำยังพยายามกีดกันนักท่องเที่ยวไม่ให้พบปะกับคนในพื้นที่ แต่
ยังประสบความสำเร็จในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องด้วยเป็นการจัดการอย่างเข้าใจและ
ปรับให้เหมาะสมกับพื้นที่ ที่ประชากรท้องถิ่นที่ยังไม่มีความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวเอง
จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลเข้ามาจัดการดูแล โดยให้ความสำคัญกับเรื่องขีดความสามารถในการ
รองรับของพื้นที่เป็นอย่างมาก และนำรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ามาพัฒนาประเทศ ดังนั้น
กฎมายจึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับหลักปรัชญาทางพุทธ
ศาสนาและวัฒนธรรมของพื้นที่

จากการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ประสบความสำเร็จจะพบว่า แต่ละพื้นที่
จะมีรูปแบบการจัดการเฉพาะตัวที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมประเพณีที่
มีอยู่ โดยใช้หลักการจัดการที่สำคัญ คือ พิจารณาถึงความเฉพาะตัวของพื้นที่ คำนึงในเรื่องขีด
ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่กล่าวมาข้างต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.7 สรุปกรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้าแนวความคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีที่มาจากกรอบแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เป็นการนำเรื่องการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคม เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน คือ 1.ด้านพื้นที่หรือทรัพยากรหรือทรัพยากรที่ต้องรักษา 2.ด้านกิจกรรมที่มุ่งก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ 3.ด้านการจัดการ และ 4.ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว

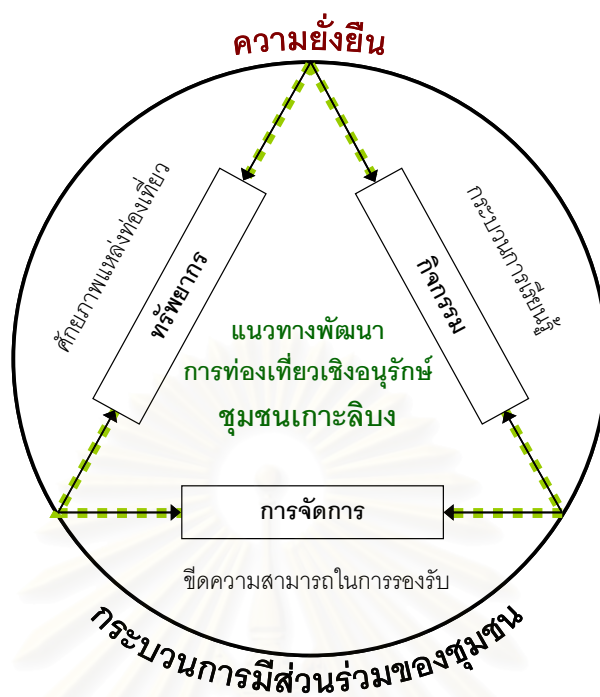
เป็นการมุ่งพัฒนาและจัดการตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยต้องประสานการจัดการด้านต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกัน โดยการจัดการนั้นต้องอยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ที่รองรับได้ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม ขีดความสามารถในการรองรับทางกายภาพ ขีดความสามารถในการรองรับทางสังคม โดยขีดความสามารถในการรองรับทางระบบนิเวศและทางกายภาพออกมาในลักษณะของสิ่งที่ต้องรักษาในพื้นที่และสิ่งที่มีจำนวนจำกัด ส่วนทางสังคมออกมาในลักษณะกิจกรรมและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ชุมชนไม่ต้องการให้มี และอยู่บนฐานแนวคิดสังคมวัฒนธรรมมุสลิม

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว

เป็นตัวแปรสำคัญของการเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กล่าวคือ ยิ่งระดับการมีส่วนร่วมมีมากและหลากหลายเท่าใด จะส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยจำแนกกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องเป็น 4 กลุ่ม คือ ประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐ ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว โดยเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากการพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ โดยมุ่งให้เกิดเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งศึกษาในส่วนของนิยาม ความหมาย หลักคิด องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขยายไปสู่การหาแนวทางการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีที่เหมาะสมกับแต่ละองค์ประกอบ สรุปเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาดังนี้

แผนภูมิที่ 2.4 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวความคิดในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนเกาะลิบง ได้ยึดตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 4 ด้านที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ ด้านทรัพยากรในพื้นที่ ทั้งระบบนิเวศทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งเป็นฐานเดียวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ จึงต้องศึกษาและประเมินศักยภาพเกี่ยวกับคุณค่า, ความพร้อมของพื้นที่ ด้านกิจกรรม เป็นสื่อกลางทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศบนเกาะลิบง ถ่ายทอดประสบการณ์ สร้างความประทับใจ นำไปสู่การปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ต่อนักท่องเที่ยว คนในชุมชน ผู้ประกอบการ และภาครัฐ ด้านการจัดการ เน้นการจัดการที่ยั่งยืน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม ป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งต่อธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ การควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เหมาะสม โดยศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านต่างๆ และการศึกษาทั้งหมดให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสม จึงต้องศึกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีอยู่หลายกลุ่มหลายบทบาท เพื่อหาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะประชาชนในเกาะลิบง จึงจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้ จึงเน้นการเข้ามาทำงานร่วมกับคนในชุมชน เพื่อให้กระบวนการวางแผนเป็นไปตามแนวความคิดการมีส่วนร่วมให้มากที่สุด และเพื่อทราบถึงความต้องการที่แท้จริงในพื้นที่ โดยคาดหวังว่าสามารถนำงานวิจัยนี้ไปสานต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีศึกษาร่วมกันระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อ 1.ศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบัน 2.ศึกษาฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 3.วิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ 4.เสนอแนะกรอบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่ชุมชนเกาะลันตา

จากการกรอบแนวคิดในบทที่ 2 จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลให้ครอบคลุม ทั้ง 4 ประเด็น คือ สภาพทั่วไป การท่องเที่ยวในเกาะลันตา ความพร้อมทางการท่องเที่ยว ดังนี้

1.ข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานเกาะลันตา ภาพรวมการท่องเที่ยวในระดับต่างๆ และการท่องเที่ยวในพื้นที่

2.การท่องเที่ยวเกาะลันตา ประกอบด้วย พัฒนาการการท่องเที่ยว ฤดูกาลท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว พื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สิ่งอำนวยความสะดวกและความพร้อมทางการท่องเที่ยว รูปแบบ และพฤติกรรมกรการท่องเที่ยว ความคิดเห็นของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ประเมินศักยภาพพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3.สมรรถนะในการรองรับ ประกอบด้วย สมรรถนะในการรองรับทางระบบนิเวศ สมรรถนะในการรองรับทางกายภาพ สมรรถนะในการรองรับทางสังคม

4.กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ประชาชนเกาะลันตา ภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว

3.1 ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

3.1.1.1 ประกอบด้วย

- ข้อมูลสภาพทั่วไป
- ข้อมูลศาสนาและสังคมวัฒนธรรม
- ข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยว
- ข้อมูลขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

3.1.1.2 วิธีรวบรวมข้อมูล

เป็นการรวบรวมจากเอกสาร ตำราต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึง ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมและคัดลอกข้อมูลจากแหล่งสำคัญต่างๆ ได้แก่ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมแผนที่ทหาร สมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดตรัง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง กรมป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง จากวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยสืบสานตำนานตะลิงบิง ของ สกว. และจากเว็บไซต์ต่างๆ เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการศึกษา ใช้ประกอบการอธิบายและวิเคราะห์เนื้อหา โดยข้อมูลทุติยภูมินี้จะมีการตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำมาใช้

3.1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

3.1.2.1 ประกอบด้วย

- ข้อมูลด้านกายภาพ ได้แก่ ลักษณะสภาพทั่วไปของเกาะลิบง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ โครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น
- ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ แหล่งที่ตั้งการค้าและการบริการในพื้นที่
- ข้อมูลด้านสังคม ได้แก่ ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของชุมชน ตลอดจนทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของกลุ่มคนต่างๆ
- ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว ปัญหาที่พบ ศักยภาพของพื้นที่ในการที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3.1.2.2 วิธีรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้การสังเกต สัมภาษณ์ และการสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงตามสภาพจริง และเพื่อให้ได้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ให้สัมภาษณ์อย่างแท้จริง ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1) การสังเกต (Observation)

เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนในแต่ละวัน โดยทำการสังเกตอย่างไม่มีโครงสร้าง (unstructured observation) ซึ่งเป็นการที่มีหัวข้อการสังเกต แต่ไม่มีรายละเอียด โดยจะสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) คือผู้วิจัยจะเข้าไปอยู่ร่วมในกลุ่มผู้ถูกสังเกต ประกอบกิจกรรมต่างๆ ในเรื่องของ อาชีพ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่และทำการสังเกตโดยกลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว และสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม

(nonparticipant observation) คือ ผู้วิจัยจะอยู่ภายนอกกลุ่ม และทำการสังเกตโดยกลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว โดยใช้สมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งจะสังเกต คน 2 กลุ่ม คือ คนในชุมชนเกาะลิบง และนักท่องเที่ยว ตามหัวข้อ ได้แก่

คนในชุมชน

- กิจวัตรประจำวันรายละเอียดของกิจกรรมและช่วงเวลา
- กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว
- กิจกรรมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว

- กิจกรรมและพฤติกรรมการท่องเที่ยว
- รายละเอียดของกิจกรรมและช่วงเวลา
- กิจกรรมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

2) การสำรวจ (Survey)

เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ของเกาะลิบง โดยทำการสำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่ต่างๆ โดยใช้สมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แล้วรวบรวมเพื่อและจัดทำให้อยู่ในรูปแบบที่เพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป โดยสำรวจตามหัวข้อ ได้แก่

สภาพทั่วไปของชุมชน

- สภาพทั่วไปของพื้นที่
- เส้นทาง การเข้าถึง
- สาธารณูปโภค สาธารณูปการ

พื้นที่ที่มีคุณค่า

- สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่มีคุณค่า
- ตำแหน่งที่ตั้ง เส้นทาง การเข้าถึง
- ประเภทของคุณค่าของพื้นที่
- ความพร้อมทางการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น

ความพร้อมทางการท่องเที่ยว

- สาธารณูปโภค
- สาธารณูปการ
- สิ่งอำนวยความสะดวก

3) การสัมภาษณ์ (Interview)

ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ไม่อาจสังเกตเห็นได้โดยตรงในปัจจุบัน ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวทั่วไปและการท่องเที่ยวของเกาะลิตงตลอดจนรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องการ เพื่อต้องการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจึงใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้างเป็นลักษณะการสนทนาตามอัธยาศัยมีทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม โดยใช้สมุดบันทึกเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ใช้ประชากร 4 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยว คนในชุมชน ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นักท่องเที่ยว

ในการศึกษาครั้งนี้ มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวและนักทัศนอาจร โดยได้ใช้การสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ

- ความต้องการต่างๆ ของนักท่องเที่ยวและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะลิตง

- แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะลิตง

ประชาชนในชุมชน

ในการศึกษาครั้งนี้ มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างของคนในชุมชนจากประชากรที่มีที่พักอาศัยอยู่ในเกาะลิตง โดยการแบ่งตามกลุ่มอาชีพ ได้แก่ ทำสวนยางพารา ประมง ค้าขาย อื่นๆ แล้วนำมาสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ

- สภาพการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ปัจจุบันและในอนาคต

- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเกาะลิตง

- รูปแบบการท่องเที่ยวที่ชุมชนต้องการ

- แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะลิตง

- กลุ่มความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและนักลงทุน

ในการศึกษาครั้งนี้ มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและนักลงทุนจากผู้ประกอบการการนำเที่ยวต่างๆ ของจังหวัดตรัง และเกาะลิตง โดยการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) มีประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ

- แนวทางการพัฒนาในอนาคต ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยในการประกอบการ แนวทางในการป้องกันผลกระทบจากการประกอบการ

- ตลาดและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ปัจจุบัน และในอนาคต
- แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะลิดิง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและชุมชนจากระดับจังหวัดถึงระดับชุมชน โดยการพิจารณาความสัมพันธ์จากระดับจังหวัดถึงระดับชุมชน มีประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ

- แผนการพัฒนากการท่องเที่ยว การประสานงาน ทศนคติที่มีต่อการพัฒนาและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพการพัฒนาปัจจุบัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนาด้านต่างๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

- จำนวนกลุ่มความร่วมมือในการพัฒนากการท่องเที่ยวในพื้นที่ และแนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

- แนวทางและนโยบายที่ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่
- ศาสนาอิสลามกับการท่องเที่ยว
- แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะลิดิง

4) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

ใช้ในการพูดคุยสนทนา ชักถามในประเด็นต่างๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ได้ทราบมุมมองของคนกลุ่มต่างๆ และยังใช้ในการตรวจสอบข้อมูลจากส่วนอื่นๆด้วย ในการประชุมกลุ่มย่อยนี้เป็นการพูดคุยกันครั้งละ 6- 8 คน เกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวในปัจจุบันและรูปแบบที่ต้องการพัฒนาในอนาคต โดยใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ป้อนคำถามแก่กลุ่มและกระตุ้นการแสดงความคิดเห็นของแต่ละคน ตลอดการพูดคุยจะมีการบันทึกเสียงไว้เพื่อให้ได้สาระที่ครบถ้วนพร้อมทั้งมีการจดบันทึกบางประเด็นเพื่อชักถามให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น

5) การสอบถาม (Questionnaire)

ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ไม่สามารถหาได้จากเอกสารหรือแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ได้กำหนดโครงสร้างแน่นอน (structured interview) เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ ชนิดของคำถามมีทั้งปลายปิด (close-ended) ซึ่งได้กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ โดยในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ใช้ ประชากร 2 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

คนในพื้นที่

เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่ไม่สามารถทำการสอบถามได้ครบทุกคน จึงมีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับประชากร และแผนการสุ่มตัวอย่างตามหลักเกณฑ์ทางสถิติ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร การคำนวณขนาดตัวอย่าง ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจำนวนบ้านถาวร ในปี 2548 จากสำนักบริหารงานทะเบียนอำเภอกันทรังษ์¹ จังหวัดตรังเป็นพื้นฐานการคำนวณขนาดตัวอย่างของการศึกษารั้งนี้ โดยในการเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ใช้สูตรการคำนวณตัวอย่างของ Taro Yamane (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2537) ในกรณีที่ประชากรมีจำนวนแน่นอน

$$\text{สูตร } n = N/1+Ne^2$$

$$\text{เมื่อ } n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$

$$N = \text{ขนาดของประชากร}$$

$E =$ ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง (การศึกษารั้งนี้ ยอมให้คลาดเคลื่อน 10 เปอร์เซ็นต์)

เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเกาะลิบงประกอบด้วย 4 ชุมชน มีจำนวนบ้านถาวรรวมทั้งสิ้น 527 หลังคาเรือน และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 หรือ 0.1 ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้จากการคำนวณ มีดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนการเก็บแบบสอบถามคนในพื้นที่

ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนบ้านถาวร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ชุด)
หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะทอน	119	54
หมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ	139	58
หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา	115	53
หมู่ที่ 7 บ้านหาดทรายแก้ว	154	61
รวม	527	227

ขนาดตัวอย่างคนในพื้นที่ ที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ มีจำนวน 227 ชุด คิดเป็น ประมาณร้อยละ 45 ของขนาดประชากร โดยมาจาก หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะทอน 54 ชุด หมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ 58 ชุด หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา 53 ชุด และหมู่ที่ 7 บ้านหาดทรายแก้ว 61 ชุด ในการเก็บแบบสอบถามจะใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

¹ นัฐรินทร์ เกาสุดร, “ชมรมชาวประมงพื้นบ้านเกาะลิบง : ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง,” (รายงานวิชา Individual Study I และ II เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2549) หน้า 25

นักท่องเที่ยว

เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่ไม่สามารถทำการสอบถามได้ครบทุกคน จึงมีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับประชากร และแผนการสุ่มตัวอย่างตามหลักเกณฑ์ทางสถิติ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร การคำนวณขนาดตัวอย่าง ใช้ข้อมูลสถิติภูมิจำนวนประชากรของผู้มาเยือนเกาะลิบง² ปี 2547 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า มีจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือน ชาวไทย 648,520 คน และชาวต่างประเทศ 87,652 คน โดยเป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศผู้เยี่ยมชมเยือนเกาะลิบง ร้อยละ 2.94 และ 8.62 ตามลำดับ ซึ่งคิดเป็นจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย 19,066 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 7,556 คน เป็นพื้นฐานการคำนวณขนาดตัวอย่างของการศึกษา

การเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ โดยใช้สูตรการคำนวณตัวอย่างของ Taro Yamane (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2537) โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 หรือ 0.1 ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้จากการคำนวณ มีดังนี้

ตารางที่ 3.2 จำนวนการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ประเภทนักท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยวปี 2547(คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ชุด)
นักท่องเที่ยวชาวไทย	19,066	100
นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ	7,556	99
รวม	26,622	199

ขนาดตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่ใช้ในการศึกษานี้ มีจำนวน 199 ชุดคิดเป็น โดยมาจาก นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 100 ชุด และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 99 ชุด โดยในการเก็บแบบสอบถามจะใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

ประเด็นในแบบสอบถาม

เนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุมลักษณะต่างๆ ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านรูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ท่องเที่ยว

² การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ภาคใต้ ปี 2547, หน้า 58, 75

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ขั้นที่ 2 กำหนดกรอบโครงสร้างของแบบสอบถามและออกแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มาสร้างเป็นรายละเอียดของคำถาม ในแต่ละตอนตามโครงสร้างของแบบสอบถามที่กำหนดไว้

ตารางที่ 3.3 แสดงโครงสร้างแบบสอบถาม

ตอนที่	เนื้อหา
<p><u>แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว</u></p> <p>1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม</p> <p>2. รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม</p> <p>3. รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยวในเกาะลิตง</p> <p>4. ทักษะความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เพศ อายุแหล่งที่มา รายได้ - จุดประสงค์ของการเดินทาง - ระยะเวลาในการท่องเที่ยว - จำนวนบุคคลที่ร่วมเดินทาง - ลักษณะการเดินทาง - สถานที่ท่องเที่ยวในแผนการเดินทาง - ระยะเวลาที่พักและสถานที่พักบนเกาะลิตง - ค่าใช้จ่ายต่างๆ - กิจกรรมที่ทำ - ประสบการณ์และความคิดเห็นต่อพื้นที่ - ประสบการณ์และความคิดเห็นต่อความพร้อมทางการท่องเที่ยว - แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะลิตง
<p><u>แบบสอบถามสำหรับคนในพื้นที่</u></p> <p>1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม</p> <p>2. การรับรู้พื้นที่</p> <p>3. การมีส่วนร่วม</p> <p>4. ทักษะความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อายุ เพศ ที่อยู่ อาชีพ - ประสบการณ์และความคิดเห็นต่อพื้นที่ - กลุ่มคนที่ควรเข้าร่วม และระดับในการเข้าร่วม - แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะลิตง

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยทดลองใช้แบบสอบถามในพื้นที่เกาะลิตง แล้วนำปัญหาหรือคำถามที่ไม่ชัดเจนมาปรับปรุง

ขั้นที่ 5 นำไปใช้เก็บแบบสอบถามที่เกาะลิตง

ช่วงเวลารวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ลงไปศึกษาในพื้นที่ 4 ชวง รวมเป็นระยะเวลา 17 วัน และทุกครั้งจะมีการใช้สมุดบันทึกและกล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สามารถแบ่งเป็นชวงต่างๆ และมีรายละเอียด ดังนี้

ชวงที่ 1 เป็นการสังเกต และสำรวจสภาพทั่วไป และทำความเข้าใจจักรสร้าง ความคุ้นเคยกับคนในชุมชนเกาะลิบง ใช้การเดินทางและซื้อตั๋วขบวนรถจักรยานยนต์เป็นการสำรวจครั้งนี้ อยู่ในชวงเดือนกรกฎาคม 2548

ชวงที่ 2 เป็นการสังเกต สำรวจสภาพทั่วไป ระบุตำแหน่งสาธาณณูปโภค สาธารณูปการ และพื้นที่ที่มีคุณค่า ใช้การซื้อตั๋วขบวนรถจักรยานยนต์และการเดินทางเพื่อระบุตำแหน่งสถานที่ต่างๆ รวมถึงการนั่งเรือหางยาวดูสภาพพื้นที่ตามชายฝั่งโดยรอบเกาะและแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่สามารถเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์ได้หรือค่อนข้างลำบาก การสำรวจครั้งนี้ อยู่ในชวงเดือนพฤษภาคม 2549

ชวงที่ 3 เป็นการสัมภาษณ์และพูดคุยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดตรัง และค้นหาข้อมูลประวัติศาสตร์ของเกาะลิบงที่ หอจดหมายเหตุตรัง จังหวัดตรัง การสำรวจครั้งนี้ อยู่ในชวงเดือนมกราคม 2550

ชวงที่ 4 เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและแจกแบบสอบถามแก่คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว อยู่ในชวงเดือนมีนาคม 2550 แต่เนื่องจากการแจกแบบสอบถามในระยะเวลาดังกล่าวยังได้ไม่ครบตามจำนวนที่ต้องการ ผู้วิจัยจึงให้คนในพื้นที่ (ที่มีความเข้าใจในแบบสอบถามเป็นอย่างดี) เป็นผู้ช่วยในการรวบรวมแบบสอบถามครั้งนี้ด้วย

เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องการเดินทางไปยังพื้นที่ทำให้ไม่สามารถลงไปเก็บข้อมูลได้บ่อยครั้ง ผู้วิจัยจึงได้แก้ปัญหาโดยการติดต่อสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เกาะลิบงรวมถึงนักวิจัยท่านอื่นๆ ที่เคยทำวิจัยในพื้นที่เกาะลิบง โดยการใช้ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การพูดคุยและสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การนัดบปะเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมไปถึงการติดต่อทางไปรษณีย์ อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มทำวิทยานิพนธ์ เพื่อจะสามารถทำความเข้าใจบริบทของพื้นที่และติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกาะลิบงได้โดยตลอด นอกจากนี้ได้มีการนำประสบการณ์ส่วนตัว ในครั้งที่เคยมาออกค่าย เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมกับชมรมอนุรักษ์สภาพแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เกาะลิบงชวงปี 2547 เป็นระยะเวลา 10 วันมาร่วมวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 ข้อมูลทฤษฎี

วิเคราะห์ด้วยการพรรณนา ใช้ตารางแสดงตัวเลข แผนภูมิ และแผนที่

3.2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

ใช้การวิเคราะห์ด้วยการพรรณนา, สถิติเชิงพรรณนา: ใช้ SPSS ในการประมวลแบบสอบถาม หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าฐานนิยม และ Crosstab เพื่ออธิบายข้อมูล โดยนำเสนอข้อมูลอยู่ในรูปแบบข้อความบรรยาย ใช้ตารางแสดงตัวเลขเพื่อจะสามารถเปรียบเทียบข้อมูลต่างๆ ได้ชัดเจน เห็นถึงความเปลี่ยนแปลง สัดส่วน และใช้แผนภูมิ เช่น กราฟชนิดต่างๆ เพื่อแสดงการเปรียบเทียบ และใช้แผนที่เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และบอกถึงความสัมพันธ์กับขนาดจำนวน และยังบอกความสัมพันธ์ในแง่ของทิศทาง ที่ตั้งและการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

บทที่ 4

การท่องเที่ยวเกาะลิบง

4.1 ข้อมูลพื้นฐานเกาะลิบง

ชื่อของเกาะลิบงได้ปรากฏอยู่ในเอกสารหลายแห่ง แต่มีการเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น ปูเลาลิบง ตะลิบง ลิบอง ปลิบง ตาลิบง ปูลูติลิบง และตะลิบง¹

“ลิบง” เป็นภาษามาลายูหมายถึง “ต้นเหลาชะโอน” ส่วนคำว่า “ปูเลา” หรือ “ปูลู” นั้นเป็นภาษามาลายูซึ่งแปลว่า “เกาะ” เมื่อนำมารวมกับคำว่า “ลิบง” ก็มีความหมายว่า “เกาะที่มีต้นเหลาชะโอน” ในส่วนของหนังสืออักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานได้อธิบายความหมายของ เกาะลิบงเอาไว้ว่า “...เกาะลิบงได้ชื่อมาจากต้นเหลาชะโอน ซึ่งเป็นภาษามาลายูเรียกว่าลิบง ...เพราะแต่เดิมเกาะนี้มีต้นเหลาชะโอนมาก...เกาะตะลิบงก็เรียก”²

4.1.1 ที่ตั้งและการเข้าถึง

เกาะลิบง อยู่ในตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ตั้งอยู่บริเวณเส้นรุ้งที่ 7° 14' เหนือ และเส้นแวงที่ 99° 23' ตะวันออก มีความยาวของเกาะในแนวเหนือ-ใต้ ประมาณ 8.25 กิโลเมตร และความกว้างในแนวตะวันออก-ตะวันตก ประมาณ 9.4 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 40 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 4 หมู่ คือ หมู่ 1 บ้านพร้าว หมู่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ 5 บ้านหลังเขา และ หมู่ 7 บ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 2 บ้านเกาะมุกด์ หมู่ 3 บ้านมดตะนอย หมู่ 6 บ้านเจ้าไหม หมู่ 8 บ้านสุโหงบาต) โดยเกาะลิบง อยู่ทางตอนใต้ของตำบลเกาะลิบง เป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของทะเลตรัง ดังแสดงในแผนที่ 4.1 มีอาณาเขตติดต่อกับ

ทิศเหนือ มองเห็น หาดเจ้าไหม ทิศใต้ มองเห็น เกาะตะเกียงและเกาะหลาวเหลียง

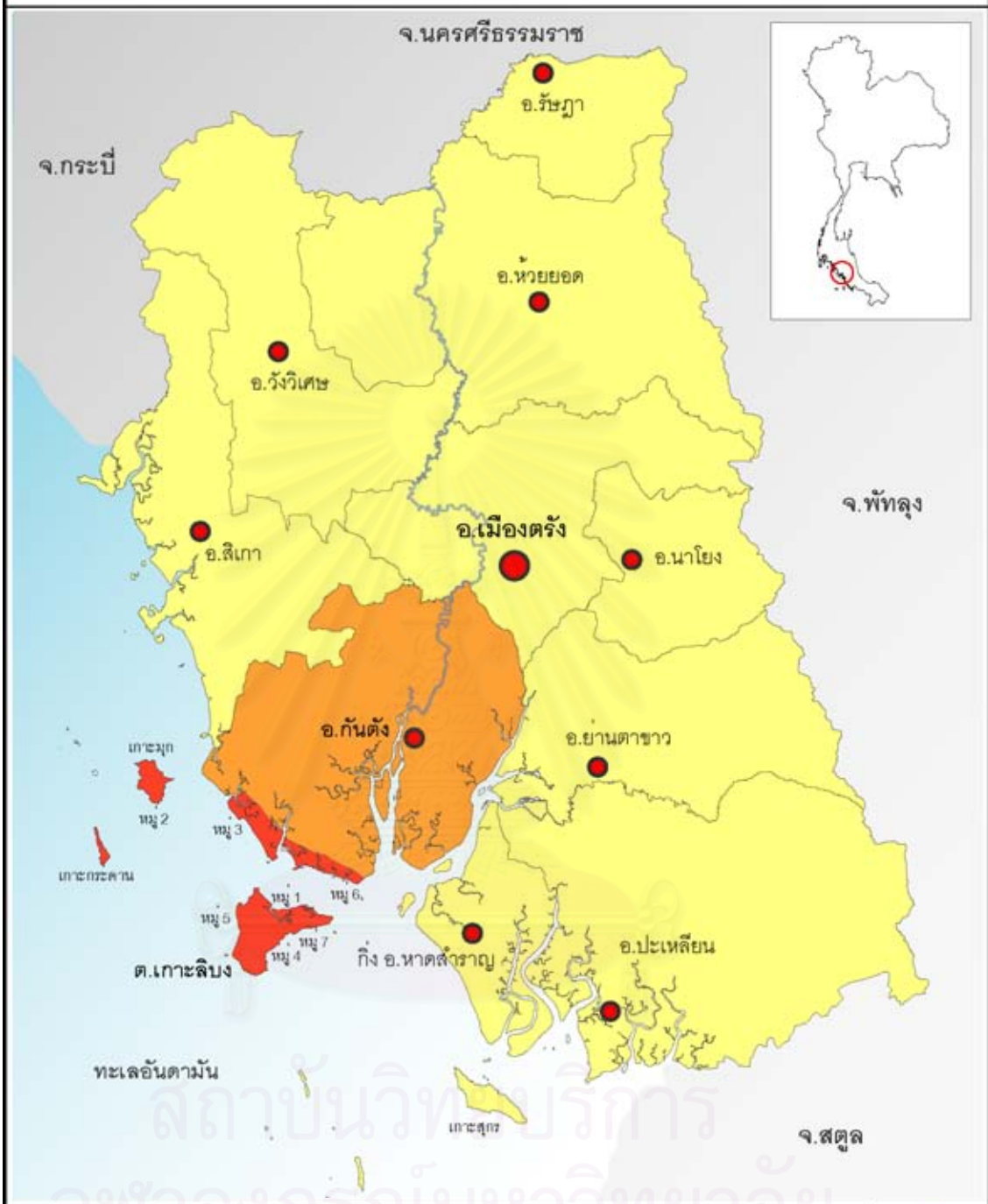
ทิศตะวันออก มองเห็น บ้านหาดสำราญ ทิศตะวันตก มองเห็น เกาะมุกด์ และเกาะกระดาน

การเข้าถึงเกาะลิบง จากกรุงเทพฯ ถึง จังหวัดตรัง ระยะทางประมาณ 850 กิโลเมตร เดินทางโดย ทางอากาศ รถไฟ รถบัสปรับอากาศ และรถส่วนตัว จากนั้นขึ้นรถตู้ ตรัง-หาดยาว คิวรถตู้อยู่บริเวณถนนพระธาตุในตัวเมืองตรัง แล้วลงที่ท่าเรือหาดยาว หรือหาดเจ้าไหม เพื่อข้ามไปยังท่าเรือบ้านพร้าวที่เกาะลิบง โดยระยะทางจากท่าเรือทั้งสอง ถึงท่าเรือบ้านพร้าว ประมาณ 3 กิโลเมตร ดังแสดงในแผนที่ 4.2

¹ สุวัฒน์ ทองหอม, ลิบงเมืองเก่า (กรณีศึกษาประวัติศาสตร์เกาะลิบง) โครงการต้งค์ศึกษา โรงเรียนสภาราชนิ จังหวัดตรัง, (วารสารพิมพ์จำกัด 111/2 ถ.พัทลุง ต.ทับเที่ยง อ.เมือง จ.ตรัง : 2541), หน้า 1

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1

แผนที่ 4.1 แสดงเขตการปกครองของจังหวัดตรัง และตำบลเกาะลิบง

สัญลักษณ์ :

- ที่ตั้งอำเภอ
- จังหวัดตรัง
- เขตจังหวัด, อำเภอ
- อำเภอกันตัง
- แม่น้ำ
- ตำบลเกาะลิบง

แนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
เกาะลิบง จังหวัดตรัง

ผู้ศึกษา : น.ส.สร้อยสน รัฐสมบูรณ์

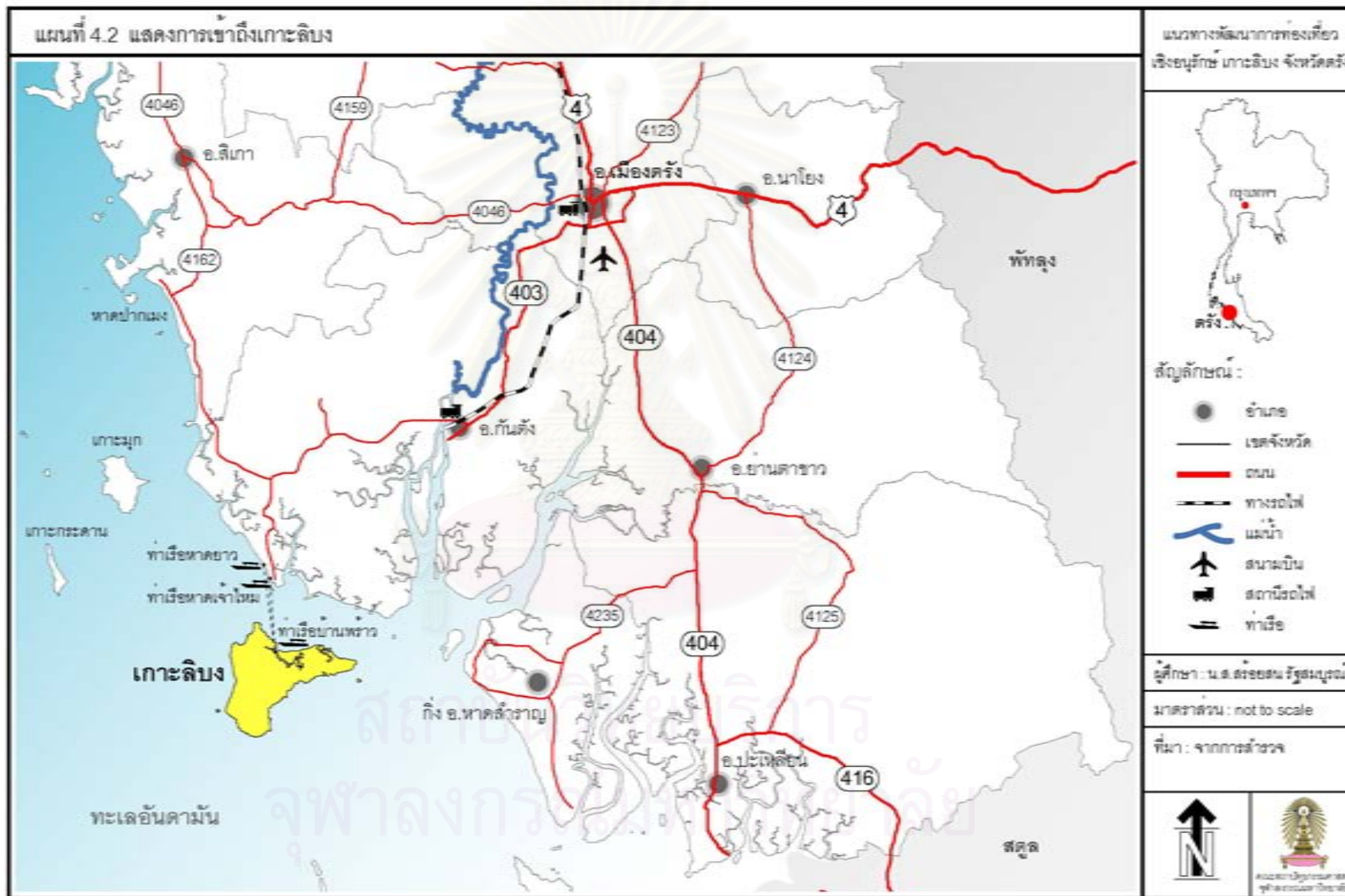
มาตราส่วน : not to scale

ที่มา : ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

คณะศึกษานิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

คิวรถตู้ ตรัง-หาดยาว

บรรยากาศภายในรถตู้³

ท่าเรือหาดยาว

ท่าเรือหาดเจ้าไหม

บรรยากาศภายในเรือหางยาว

ท่าเรือบ้านพร้าวเกาะลิบง

ภาพที่ 4.1 แสดงการเดินทางและการเข้าถึง – เกาะลิบง

4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

เกาะลิบงมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบริมชายฝั่งทะเลสลับกับภูเขาซึ่งอยู่กลางเกาะ ร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมดของเกาะเป็นพื้นที่ภูเขา โดยทางด้านตะวันตกของเกาะเป็นหน้าผาสูง และมีที่ราบเป็นชายหาดเพียงเล็กน้อยประมาณร้อยละ 3 ของพื้นที่เกาะ น้ำทะเลสีเขียวมรกต ทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบซึ่งมีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่ทั้งหมดของเกาะ แต่พื้นที่ที่ราบส่วนนี้ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลน ชายฝั่งมีลักษณะเป็นเลนโคลน ส่วนพื้นที่ด้านในลึกจากชายฝั่งจะเป็นพื้นที่สวนยาง

ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งตามลักษณะของประเทศ ออกเป็น 2 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม จะร้อนจัดที่สุดในเดือนมีนาคม และเมษายน

2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมเป็นช่วงที่มีมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝนตกมากที่สุดในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมและเป็นช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้อุณหภูมิทั่วไปลดลงและมีอากาศเย็น

³ www.thaiwaterbirds.com

ภาพที่ 4.2 แสดงลักษณะภูมิประเทศเกาะลิบง

4.1.3 โครงสร้างพื้นฐาน ดังแสดงในแผนที่ 4.3

1. ท่าเรือ เกาะลิบงมีท่าเรือ 3 แห่ง คือ

- ท่าเรือบ้านพร้าว ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ปากคลองบ้านพร้าว เป็นท่าเรือโดยสาร ปัจจุบันของคนในเกาะข้ามไปยังท่าเรือหาดยาวและท่าเรือหาดเจ้าไหม เมื่อขึ้นที่ท่าบ้านพร้าวแล้ว มีรถจักรยานยนต์รับจ้าง อยู่ที่คิวประมาณ 7-8 คัน⁴
- ท่าเรือสะพานหลักภัย ตั้งอยู่ที่หมู่ 4 บ้านบาตปูเต๊ะ ใช้เป็นท่าจอดเรือของนักท่องเที่ยวที่เหมาเรือมาจากเกาะอื่น และใช้เป็นที่จอดเรือของชาวประมงพื้นบ้านบริเวณนั้น
- ท่าเรือแหลมจุโหย ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บ้านพร้าว ใช้เป็นท่าเรือของสำนักงานเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง

2. ถนน เส้นทางคมนาคมสายหลักในเกาะ เป็นถนนคอนกรีตและถนนลูกรัง ความกว้างประมาณ 6 เมตร เชื่อมต่อกันทุกหมู่บ้าน สายหลักเริ่มจากท่าเรือบ้านพร้าว (หมู่ 1) ไปยังบ้านบาตปูเต๊ะ (หมู่ 4) และบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7) จากถนนสายหลักสามารถแยกไปบ้านหลังเขา (หมู่ 5) และแยกไปทุ่งหญ้าคา นอกจากนั้นเป็นซอยเล็กๆ เชื่อมต่อถนนสายหลักกับบ้านพักอาศัย

⁴ สัมภาษณ์ นายผี หัดเดิน อายุ 64 ปี, อาชีพประมงและขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง, 27 พฤษภาคม 2550 เวลา ณ ท่าเรือบ้านพร้าว

3.ไฟฟ้า เกาะลิบงยังไม่มีไฟฟ้าใช้ตลอดทั้งวัน โดยจ่ายไฟเป็นเวลาตั้งแต่เวลา 8.00-13.00 น. และ 17.00-24.00 น. ใช้เครื่องปั่นไฟขนาดใหญ่ของการไฟฟ้าและโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell) ขนาด 80 กิโลวัตต์

4.แหล่งน้ำ แหล่งน้ำจืดที่มีในเกาะลิบงมาจากคลองเล็กๆทั้งหลายในเกาะแต่คลองเหล่านี้จะไม่มีน้ำไหลตลอดปี แหล่งน้ำจืดหลักมาจากอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กของโครงการชลประทานในเกาะลิบง มีขนาด 10 ไร่ 1 แห่ง เป็นแหล่งน้ำดิบในการทำประปาหมู่บ้าน (ประชาชนนิยมใช้น้ำประปาเพื่อการอุปโภคเท่านั้นเนื่องจากไม่สะอาดพอที่จะบริโภค) เก็บกักน้ำได้ประมาณ 5 เดือน มีสระน้ำ 1 แห่ง บ่อน้ำจืดในทะเล 1 แห่ง และมีบ่อน้ำตื้นมีกระจายอยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน อีกประมาณ 125 บ่อ

5.สถานพยาบาล มีสถานือนามัย 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4) เปิดทำการในช่วงเวลา 08.00-16.00 น. วันจันทร์-ศุกร์ มีบริการทางการแพทย์ขั้นพื้นฐาน หากมีเหตุการณ์ฉุกเฉินต้องนำส่งโรงพยาบาลที่อำเภอกันตัง และมีร้านขายยาในหมู่บ้าน 1 แห่ง

6.ตลาดสด เนื่องจากในเกาะลิบงไม่มีตลาดสด ดังนั้นภายในแต่ละหมู่บ้านจึงมีร้านขายของชำหลายร้าน จำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภค อุปกรณ์ประมงและอุปกรณ์เรือประมง ร้านขายอาหารตอมเช้า ร้านน้ำชาซึ่งเปิดให้บริการตั้งแต่เช้าถึงค่ำ ร้านรับซื้อแผ่นยางดิบ ร้านรับซื้อน้ำยางสด แพลนรับซื้อสัตว์น้ำจากชาวประมงพื้นบ้าน ส่วนสินค้าบางอย่างที่มีตามฤดูกาลหรือสัตว์น้ำที่หามาได้ก็จะนำมาเดินขาย ตั้งขายหน้าที่พักอาศัย หรือตั้งทำยรถจักรยานยนต์ขายในชุมชน

7.โรงเรียน ในปัจจุบันคนในชุมชนจึงมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น มีโรงเรียนเปิดสอนระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่หก 2 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านหลังเขาและโรงเรียนบ้านเกาะลิบง มีโรงเรียนขยายโอกาส 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านบาตูปูเต๊ะ นอกจากนี้ยังมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง และมีการสอนภาษาอาหรับโดยโต๊ะครูที่มีศรัทธา

8.โทรศัพท์ ที่เกาะลิบงมีโทรศัพท์สาธารณะ 4 แห่ง ประจำแต่ละหมู่บ้าน

9.ไปรษณีย์ มีที่ทำการไปรษณีย์ อยู่ 1 แห่ง อยู่บริเวณ หมู่ 4 โดยจะมีการนำจดหมายและพัสดุขึ้นไปส่งและรับที่ไปรษณีย์บนฝั่ง 2-3 วัน/ครั้ง

10.การบำบัดน้ำเสีย ในปัจจุบันเกาะลิบงไม่ได้มีการบำบัดน้ำเสียก่อนลงสู่ทะเล บ้านที่อยู่บริเวณแนวชายฝั่งจะปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลโดยตรงใช้ระบบการซึมลงดิน

11.การกำจัดขยะมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีที่ทิ้งขยะบริเวณทุ่งจีน เนื้อที่ประมาณ 4 ไร่⁵ แต่ปัจจุบันบริเวณฝั่งกลบขยะเต็ม จึงนำขยะไปทิ้งไว้ตามทางก่อนถึงบริเวณที่ทิ้งขยะ

12.ระบบรักษาความปลอดภัย ภายในเกาะลิบงไม่มีสถานีตำรวจ แต่มีตำรวจ 3 นาย ซึ่งเป็นคนบนเกาะ จะดูแลชุมชนโดยตระเวนทุกหมู่บ้าน โดยปกติจะประจำอยู่ที่บ้านพัก นอกจากนี้ยังใช้ระบบการดูแลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ไกล่เกลี่ยและประสานผลประโยชน์ของประชาชนก่อนที่จะส่งตัวไปยังสถานีตำรวจ⁶ นอกจากนี้ศาลนายยังมีส่วนสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน

13.ห้องน้ำสาธารณะ มีห้องน้ำสาธารณะ ชาย 1 ห้อง หญิง 1 ห้อง ไว้บริการนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ตั้งอยู่บริเวณท่าเรือบ้านพร้าว หมู่ 1

14.เส้นทางหนีภัยสึนามิ ในส่วนระบบรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับการเตือนภัยสึนามิ ได้มีเส้นทางหนีภัยและมีสัญญาณเตือนภัยอยู่บริเวณ หมู่ 5 บ้านหลังเขา และมีแผนที่แสดงเส้นทางหนีภัยสึนามิ ตั้งอยู่บริเวณรอยต่อ ของหมู่ 4 และ หมู่ 7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵ สะปือ เทศนำ, อายุ 37 ปี. รับราชการ เลขาณูการ อบต.เกาะลิบง.15 สิงหาคม 2550

⁶ สัมภาษณ์ เกียว จันทกุล อายุ 55 ปี, ผู้ประกอบการสองพี่น้องบังกาไล, 26 มีนาคม 2550

ถนนคอนกรีตระหว่างหมู่บ้าน

ถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้าน

ถนนในหมู่บ้าน

โรงปั่นไฟฟ้า

โรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์

ประปาหมู่บ้าน

บ่อน้ำตื้น

เสาสัญญาณโทรศัพท์

ถังขยะ

สถานีอนามัย

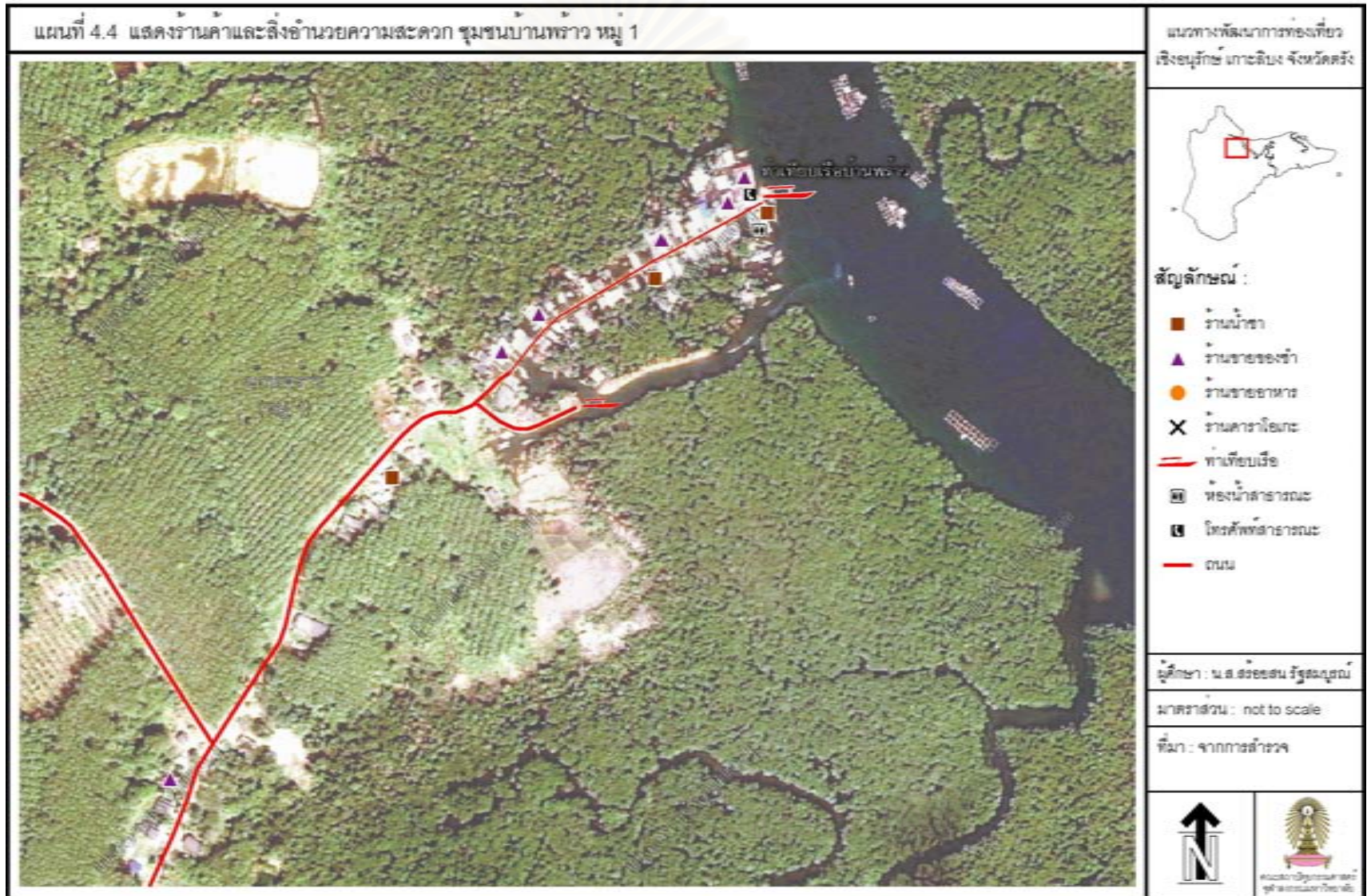

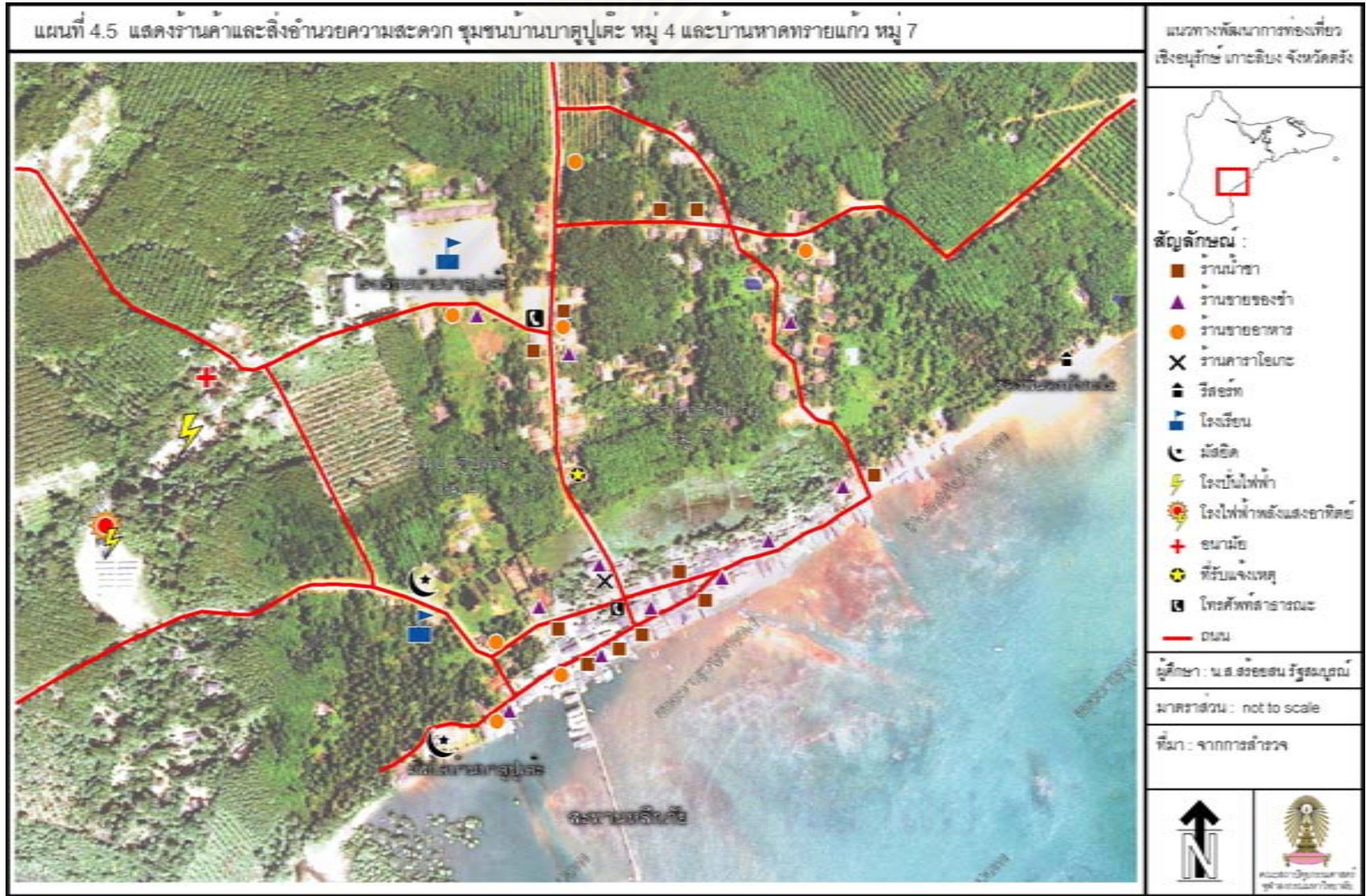
แผนที่และป้ายแสดงเส้นทางหนีคลื่นยักษ์-สึนามิ

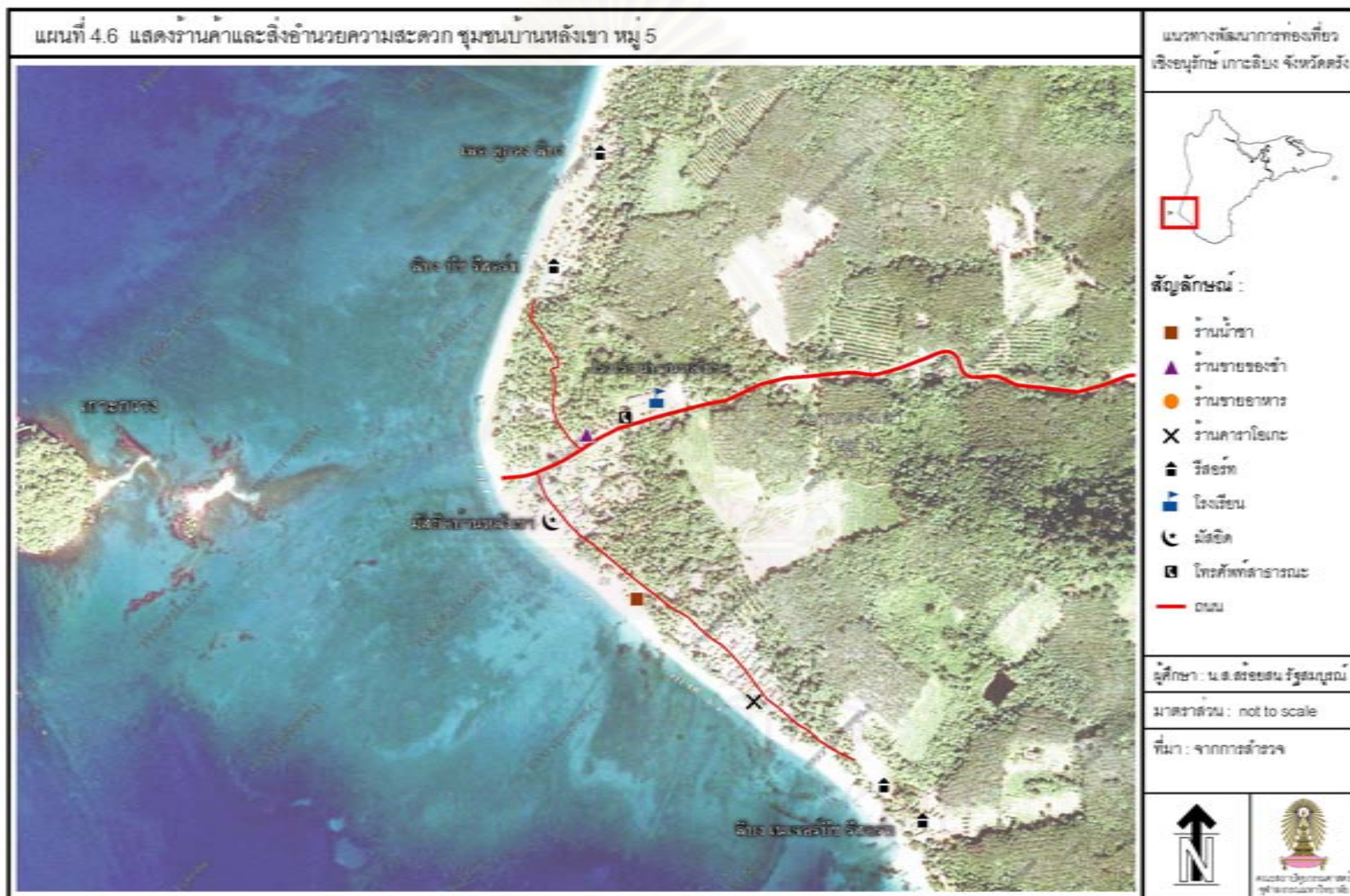

ภาพที่ 4.3 แสดงโครงสร้างพื้นฐานโดยรวม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.1.4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน และสภาพการถือครองที่ดิน

1) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

(1) การใช้ที่ดินประเภทอยู่อาศัย สามารถแบ่ง 2 ประเภท คือ ที่อยู่อาศัยแบบเกาะตัวกันและที่อยู่อาศัยแบบกระจายตัว 1.ที่อยู่อาศัยแบบเกาะตัวกันจะพบบริเวณริมหาดมี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มชุมชนบ้านพร้าว กลุ่มชุมชนบาตูปูเต๊ะและหาดทรายแก้ว กลุ่มชุมชนหลังเขา และกลุ่มชุมชนทุ่งหญ้าคา 2.ที่อยู่อาศัยแบบกระจายตัว จะพบตามพื้นที่สวนยางหรือถนนที่เชื่อมระหว่างกลุ่มชุมชน

(2) การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม พบในบริเวณย่านชุมชนที่อยู่เกาะตัวกัน ส่วนมากจะใช้ที่อยู่อาศัยด้านที่ติดถนนเปิดเป็นร้านค้า ร้านน้ำชา หรือบางแห่งใช้พื้นที่โล่งข้างบ้านเป็นพื้นที่ขายของ

(3) การใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา จะพบอยู่นอกบริเวณย่านชุมชนที่เกาะตัวกัน มี 4 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านบาตูปูเต๊ะ โรงเรียนบ้านหลังเขา โรงเรียนบ้านเกาะลิบง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเกาะลิบง

(4) การใช้ที่ดินประเภทสถาบันศาสนาและความเชื่อ เนื่องจาก ร้อยละ 99.9 ของประชากรบนเกาะลิบงนับถือศาสนาอิสลาม จึงทำให้มีมัสยิดถึง 4 แห่ง เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งจะตั้งแทรกอยู่ภายในตัวชุมชน นอกจากนี้ยังมีสถานที่ทางศาสนาที่สำคัญอื่นอีก คือ บริเวณที่ฝังศพของชาวมุสลิมบนเกาะลิบงจะมีอยู่ 2 แห่ง จะอยู่บริเวณ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 4

(5) การใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรม พื้นที่เกษตรกรรมหลักของเกาะลิบง จะใช้ในการทำสวนยางพารา ส่วนใหญ่อยู่รอบนอกชุมชน และบริเวณเชิงเขา

(6) การใช้ที่ดินประเภทอนุรักษ์ป่าไม้ จะอยู่ในเขตป่าสงวน ครอบคลุมพื้นที่ 2 ใน 3 ของเกาะ อยู่ทางด้านตะวันตก ด้านเหนือและด้านตะวันออกของเกาะลิบง

(7) การใช้ที่ดินประเภทธุรกิจการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะอยู่ริมชายหาดบริเวณชุมชนหมู่ 5 บ้านหลังเขา

ที่อยู่อาศัยริมหาด

ที่อยู่อาศัยกลางเกาะ

พาณิชย์กรรม

โรงเรียน

สถาบันศาสนาและความเชื่อ

เกษตรกรรม

อนุรักษ์ป่าไม้

ธุรกิจการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.4 แสดงการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ บนเกาะลันง

การใช้ที่ดินประเภทสถานบันการศึกษา ยังมักใช้เป็นสถานที่รวมตัวของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอยู่เสมอ เช่น การแข่งขันวอลเลย์บอล เนื่องจากเข้าถึงได้สะดวก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบถ้วน นอกจากนี้ ด้วยข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่เขตป่าสงวนและกรรมสิทธิ์ของพื้นที่ทำให้การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งถูกจำกัด พื้นที่ชายฝั่งบริเวณ หมู่ที่ 4 และ หมู่ที่ 7 อยู่นอกเขตป่าสงวน แต่ชายฝั่งมีหาดทรายเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่เป็นเลนโคลนและมีหญ้าทะเล น้ำไม่ใสมาก จึงมีธุรกิจการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย

2) สภาพการถือครองที่ดิน

(1) เขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ 2 ใน 3 ของเกาะลิตบงเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยพื้นที่ป่าสงวนจะครอบคลุมบริเวณป่าชายเลนฝั่งตะวันออกทั้งหมดและครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นเขาทางฝั่งตะวันตก ตั้งแต่บริเวณแหลมโต๊ะชัย ไล่มาถึงบริเวณทุ่งหญ้าคาทั้งหมด และลงไปถึงบริเวณแหลมทวดซึ่งอยู่ทางใต้สุดของเกาะลิตบง แม้ว่าจะเป็นเขตป่าสงวน แต่บริเวณทุ่งหญ้ายากก็มีชาวบ้านจากเกาะสุกรบางส่วนอพยพมาอาศัยอยู่

(2) ที่ดินที่มี น.ส.3⁷ หรือ สค.1⁸ ในส่วนของที่ดินที่มี น.ส.3 หรือ สค.1 ครอบคลุมพื้นที่ 2 ใน 3 ของพื้นที่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณพื้นราบ โดยจะเป็นที่ตั้งของชุมชนต่างๆ แบ่งพื้นที่ครอบครองออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่ 1 บริเวณพื้นที่หมู่ 1 เชื่อมต่อมายังหมู่ 4 และ หมู่ 7 ส่วนที่ 2 บริเวณตามแนวชายฝั่งของหมู่ 5 ซึ่งลักษณะการครอบครองนี้ สามารถแบ่งการถือครองออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ชาวบ้านเกาะลิตบงถือครองสิทธิ์ และกลุ่มที่คนนอกเกาะลิตบงถือครองสิทธิ์ ซึ่งส่วนที่คนนอกเกาะถือครองสิทธิ์ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่บริเวณตามแนวหาด โดยเฉพาะแนวหาดของหมู่ 5

(3) ที่ดินที่มี ภบท.5⁹ คือ พื้นที่ที่มีใบกำกับภาษี ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่ซ้อนทับตามแนวป่าสงวนแห่งชาติ

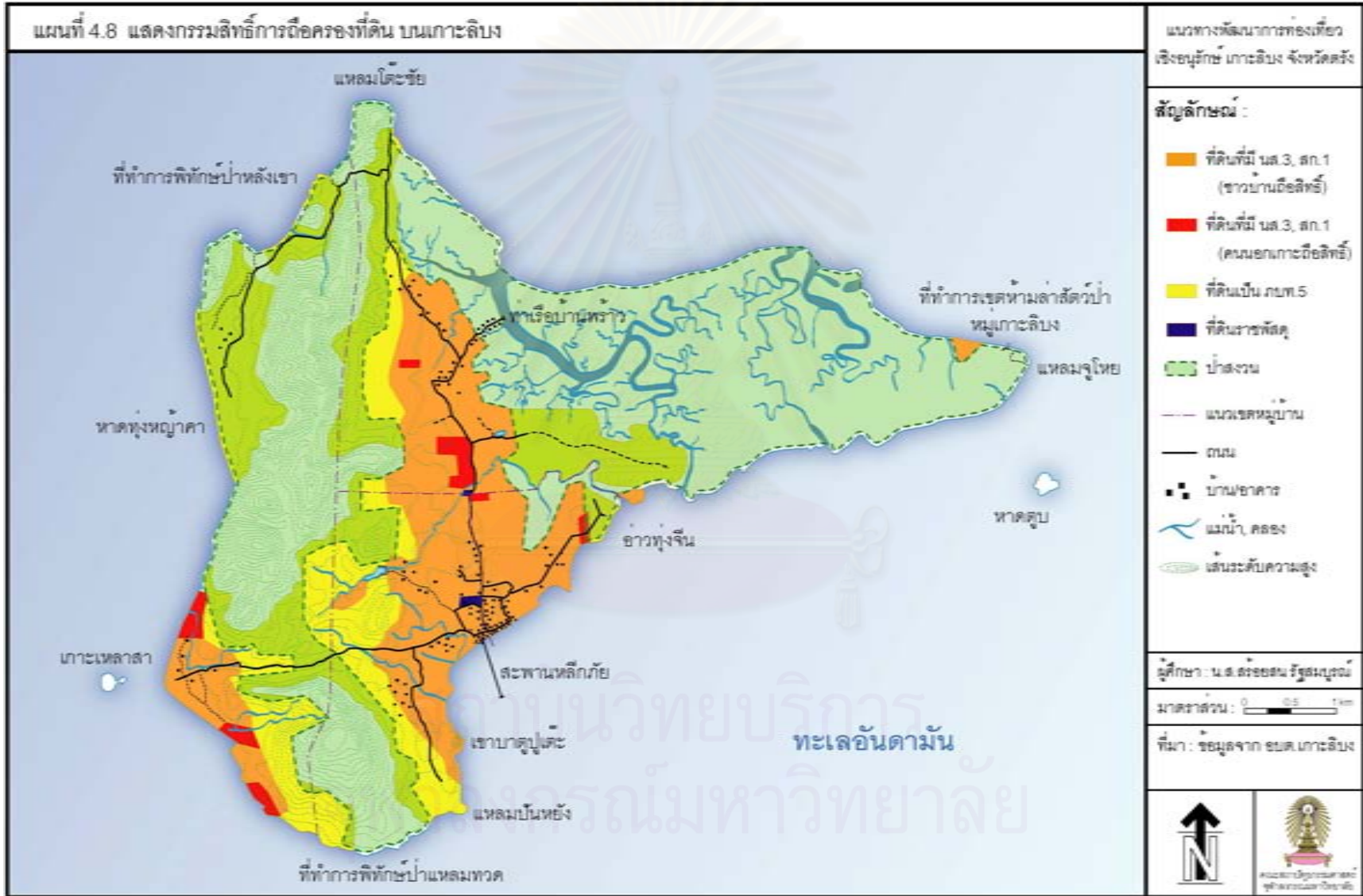
(4) ที่ราชพัสดุ มี 2 แห่ง คือ บริเวณโรงเรียนบ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ 4 และโรงเรียนบ้านเกาะลิตบง หมู่ 1

จะเห็นได้ว่า 2 ใน 3 ของเกาะลิตบงเป็นพื้นที่ป่าสงวน โดยมีพื้นที่ ทำสวนยางที่มีใน ภบท.5 อยู่รอบๆ และซ้อนทับบางส่วน ที่เหลือจะเป็นที่ราบที่มีเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินเป็น น.ส.3 หรือ สค.1 ถือครองสิทธิโดยชาวบ้านและบางส่วนถือครองสิทธิโดยคนนอกเกาะ

⁷ น.ส.3 คือ หนังสือรับรองการทำประโยชน์ แสดงสิทธิครอบครอง ทางการเป็นผู้ออกหนังสือให้ การซื้อขายต้องไปจดทะเบียนที่สำนักงานที่ดิน

⁸ สค.1 คือ หนังสือแสดงการครอบครองที่ดิน ทางการเป็นผู้ออกหนังสือให้ การซื้อขายไม่ต้องมีการจดทะเบียนโอน

⁹ ภบท.5 คือ ใบสำคัญรับเงินการเสียภาษีใช้ประโยชน์ที่ดิน จ่ายให้แก่เจ้าของพื้นที่ คือ อบต.เกาะลิตบง ไม่ได้แสดงสิทธิการครอบครองแต่อย่างใด

4.1.5 ประชากรและการปกครอง

เกาะลิตบงมีประชากรรวม 3,026 คน ประชากรนับถือศาสนาอิสลาม 99.99% มี นายเชลล์ ทะเลเล็ก เป็นกำนันตำบลเกาะลิตบง ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลประชากร และการปกครอง ตำบลเกาะลิตบง ณ เดือนธันวาคม 2548¹⁰

ชื่อหมู่บ้าน	ผู้ใหญ่บ้าน	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม
หมู่ 1 บ้านโคกสะท้อน	นายบัวนุ้ย ยารักษ์	398	362	760
หมู่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ	นายวรสิทธิ์ จิเหลา	393	369	762
หมู่ 5 บ้านหลังเขา	นายวุฒิชัย ไบหมาด	289	276	565
หมู่ 7 บ้านทรายแก้ว	นายวังหมาด หวังบริสุทธิ์	456	483	939

ที่มา : สำนักบริหารงานทะเบียน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ในส่วนของอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากรพบว่าไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจากการคาดการณ์ประชากร โดยวิธีหาอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี พบว่า ในอีก 10 ปีข้างหน้า คือ ปี พ.ศ.2560 เกาะลิตบงจะมีประชากร ประมาณ 3,916 คน ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงการคาดการณ์ประชากรในเกาะลิตบง

ปี พ.ศ.	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม	หมายเหตุ
2537	1,157	1,127	2,284	ข้อมูลจาก การเก็บสถิติ
2543	1,287	1,245	2,532	
2549	1,536	1,490	3,026	
2550	1,573	1,525	3,098	ข้อมูลจาก การ คาดการณ์
2551	1,610	1,561	3,171	
2552	1,649	1,598	3,246	
2553	1,688	1,635	3,323	
2554	1,728	1,674	3,402	
2555	1,770	1,713	3,483	
2556	1,812	1,754	3,566	
2557	1,855	1,795	3,650	
2558	1,900	1,837	3,737	
2559	1,945	1,880	3,825	
2560	1,992	1,925	3,916	

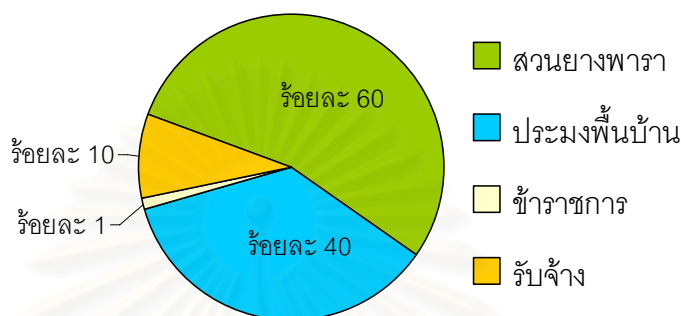
ที่มา : จากการคำนวณของผู้ศึกษา

¹⁰ นัฐรินทร์ เกาสูตร, “ชมรมชาวประมงพื้นบ้านเกาะลิตบง : ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง,” (รายงานวิชา Individual Study I และ II เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2549) หน้า 24

4.1.6 อาชีพ

การประกอบอาชีพของคนในชุมชนเกาะลิบงแต่ละครอบครัวมักจะประกอบอาชีพทำสวนยางและประมงพื้นบ้าน¹¹ ควบคู่กัน หรือควบคู่กับอาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว เป็นหลัก ดังแผนภูมิที่ 4.1

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงการเปรียบเทียบอาชีพในชุมชนของคนภายในเกาะลิบง

ที่มา : ประเมินโดย สะปะอี่ เทศนา เลขานุการ อบต.เกาะลิบง, 9 มีนาคม 2550

1.ทำสวนยางพารา ถือเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนในเกาะลิบง การซื้อขายจะทำกัน 2 ลักษณะ คือ ขายน้ำยางสดและขายยางแผ่นดิบ ส่วนใหญ่จะขายผ่านพ่อค้าคนกลางในหมู่บ้าน

2.ประมงพื้นบ้าน ถือเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของครัวเรือนในเกาะลิบงเป็นลักษณะประมงขนาดเล็กที่ชาวบ้านทำเพื่อหาเลี้ยงชีพ โดยสัตว์น้ำที่หามาได้ จะแบ่งขายคนในชุมชนด้วยกันหรือนำไปขายที่แพปลาในเกาะ

3.อาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นการรับจ้างทำงานโดยทั่วไปเป็นอาชีพเสริม เช่น การรับจ้างกรีดยาง ปอกมะพร้าว ซ่อมแซมของเล็กๆ น้อยๆ เป็นต้น

4.อาชีพค้าขาย บริเวณเกาะลิบงมีร้านค้าขายเปิดอยู่ทั่วไป จะเกาะตัวอยู่ตามแนวถนนในย่านชุมชน ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำ ร้านขายของสด และร้านน้ำชา

5.การรวมกลุ่มอาชีพและอาชีพเสริมอื่นๆ อยู่ในรูปของการรวมกลุ่ม เพื่อเป็นการช่วยเหลือและเสริมรายได้ของสมาชิก ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง กลุ่มสตรีแปรรูปสัตว์น้ำ กลุ่มผ้าบาติก และกลุ่มเกษตรอินทรีย์

¹¹ จากบรรยายสรุป 2549 จังหวัดตรัง “การประมงพื้นบ้าน หมายถึง การประมงที่ใช้เรือทำการประมงที่มีขนาด ความยาวไม่เกิน 10 เมตร เครื่องยนต์ขนาดไม่เกิน 30 แรงม้า ใช้เครื่องมือทำการประมงไม่ทันสมัยมากนัก เช่น อวนลอยกึ่งสามชั้น อวนปู อวนลอยปลา ลอบปลา แร้วปู ฯลฯ แหล่งทำการประมงจะอยู่ในบริเวณชายฝั่ง ออกทำการประมงเที่ยวละ 2-3 คน ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในครอบครัว หรือจ้างไม่เกิน 2 คน”

เมื่อพิจารณาระบบเศรษฐกิจ พบว่า คนในเกาะลิบงมีรายได้ไม่แน่นอนขึ้นกับ
พ่อค้าคนกลางเป็นสำคัญเนื่องจากปัจจัยในการขนส่ง โดยรวมคนมีกำลังทรัพย์ในจับจ่าย ใ้
สอย แต่ไม่ค่อยมีเงินเก็บ¹²

คัดปูส่งแพปลา

แพปลาจับซื้อสัตว์น้ำ

ตากยางพาราแผ่นให้แห้ง

ค้าขาย

จักรยานยนต์รับจ้าง

รับจ้างปอกมะพร้าว

กลุ่มสตรีแปรรูปสัตว์น้ำ

ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มต่างๆ

ภาพที่ 4.5 แสดงอาชีพต่างๆ ในเกาะลิบง

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹² สัมภาษณ์ ไซติ อับดุลกาเด อายุ 59 ปี โต๊ะอิหม่าม 30 มีนาคม 2550

4.1.7 ศาสนาและวัฒนธรรม

ประชากรร้อยละ 99.99 ของเกาะลิบงนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งถือหลักคำสอนของศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต จึงมีสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา 4 แห่ง คือ 1.มัสยิดบ้านโคกสะท้อน อยู่ที่หมู่ 1 2.มัสยิดดาริสลาม 3.มัสยิดบ้านเกาะลิบง อยู่ที่หมู่ 4 และ 4.มัสยิดชะห์ (สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาที่เล็กกว่ามัสยิด) อยู่ที่หมู่ 7 ใครอยู่ใกล้มัสยิดใดก็ไปประกอบศาสนกิจที่มัสยิดนั้น โดยมีผู้นำทางศาสนา ประกอบไปด้วย โต๊ะอิหม่าม คือ ผู้นำสูงสุดของศาสนาอิสลามในหมู่บ้าน โต๊ะบิหล่าน คือ ผู้เชิญชวนคนให้เข้ามัสยิด และกอดีบ คือ ผู้แสดงธรรมประจำวันศุกร์ ถือเป็นกลุ่มที่ได้รับความนับถืออย่างสูงของคนในเกาะ และเป็นผู้นำทางความคิดของคนในชุมชน

วันสำคัญทางศาสนาอิสลาม ¹³

- 1.ประจำวันทุกวัน ต้องละหมาดต่อพระอัลลอฮ์ วันละ 5 ครั้ง
- 2.วันประจำสัปดาห์ ต้องละหมาดเฉพาะวันศุกร์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมที่เป็นผู้ชายทุกคน ให้ไปร่วมชุมนุม ณ สถานที่ส่วนกลางของหมู่บ้านของตน และให้อิหม่ามหรือคอดีบพูดอบรมแก่ผู้ร่วมละหมาด
- 3.วันประจำปี ในเดือนที่ 9 ของปีจันทร์คติ เรียกว่าเดือนรอมฎอน มีข้อปฏิบัติให้ถือบวช คือการงดเว้นจากการบริโภคอาหารเครื่องดื่มทุกชนิด ตลอดจนระงับอารมณ์ความรู้สึก อารมณ์ใครในโลกียสุขต่าง ๆ ให้สำรวมเป็นพิเศษ นับจากแสงอาทิตย์เริ่มจับท้องฟ้าเรื่อยไปจนถึงเวลาพระอาทิตย์ตก นอกจากนี้ยังมีวันสำคัญที่ไม่ขัดกับคำสอนของศาสนาเพิ่มขึ้นอีก คือ วันขึ้นปีใหม่ (ปีจันทร์คติของอิสลาม) และวันฉลองครบรอบวันประสูติของพระศาสดามุฮัมมัดฯ คือวันที่ 12 เดือนที่ 3 ของปีจันทร์คติ อิสลาม เรียกว่า “วันเมอลิดดินนบี” คือ วันประสูติของพระศาสดา
- 5.วันในชั่วชีวิต มุสลิมผู้ใดอยู่ในฐานะมีสุขภาพและปัจจัยตามเกณฑ์จะต้องไปบำเพ็ญฮัจญ์ ที่นครเมกกะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹³ ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ, มุสลิมในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: โครงการหอสมุดกลางอิสลาม สายสกุล สุลต่านสุลัย, 2539), หน้า 234-236

ข้อห้ามทางศาสนา สรุปได้ดังนี้

- 1.ห้ามตั้งภาคี ต่อพระเจ้าทั้งกาย วาจา ใจ ดังนั้นมุสลิมจึงต้องปฏิบัติอยู่ในขอบเขต เช่น ห้ามกราบไหว้บุคคลทุกคนไม่มีข้อยกเว้น กราบได้เฉพาะพระเจ้าพระองค์เดียว ห้ามทำนายโชคชะตา และเรื่องไสยศาสตร์ทั้งหมด เป็นต้น
- 2.ห้ามชาย-หญิง ที่อยู่ในสภาวะจะแต่งงานกันได้มีความสัมพันธ์เกินขอบเขต
- 3.ห้ามบริโภคและขายอาหารและเครื่องดื่มที่ผิดศาสนบัญญัติ เช่น เนื้อหมู สัตว์ที่เชือดโดยไม่ได้ระบุนามของพระเจ้าอัลลอฮ์ เครื่องดื่มที่ต้องห้ามคือสิ่งที่ทำให้มึนเมา
- 4.ห้ามเสียงไซคและการพนันทุกชนิด
- 5.ห้ามประกอบอาชีพที่ไม่สุจริตและผิดหลักศาสนา เช่น ผลิตหรือขายเหล้า ตั้งสถานอาบอบนวด สถานเริงรมย์ ฯลฯ
- 6.ห้ามคุมกำเนิดโดยไม่จำเป็นต่อสุขภาพ

มัสยิดบาตูปูเต๊ะ

การละหมาดร่วมฟังคำสอนในวันศุกร์

ผู้นำศาสนานำสวดในพิธีกรรม

พิธีขึ้นเปลเด็ก

ภาพที่ 4.6 แสดงกิจกรรมต่างๆ ทางศาสนา

4.1.8 ความสัมพันธ์ทางสังคม

ชุมชนเกาะลิตงเป็นชุมชนที่มีระบบความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน มีทั้งความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เนื่องด้วยการตั้งถิ่นฐานในช่วงแรกบนเกาะลิตงมีเพียง 3 ตระกูล คือ หาดเต็น จิเหลา และสารสิทธิ์ ที่อาศัยในเกาะลิตง ดังนั้นจะพบว่าคนในเกาะลิตงเป็นเครือญาติกันแทบทั้งสิ้น นอกจากความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติแล้ว ด้วยความที่บนเกาะลิตงเป็นสังคมมุสลิม มีความเหนียวแน่นกับหลักการดำเนินชีวิตตามแนวศาสนบัญญัติ เติมโยงความสัมพันธ์อีกชั้น จึง

ทำให้คนรู้จักกันทั้งเกาะ นอกจากนี้โดยลักษณะของครอบครัวยังมีส่วนช่วยให้คนในเกาะกลมเกลียวกัน เนื่องจากเป็นครอบครัวขยายอยู่ประมาณ 3 ครัวอายุ¹⁴ คือ ปู่ย่า – พ่อแม่ – ลูก หรือเมื่อแต่งงานไปแล้วก็จะตั้งบ้านใหม่อยู่ในบริเวณละแวกเดียวกัน

การประชาสัมพันธ์หรือบอกข่าวของชุมชน จะบอกผ่านไปทางผู้นำศาสนาและให้ประชาสัมพันธ์ผ่านทางมัสยิด บอกผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้าน เขียนติดที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน หรือเป็นการติดป้ายประกาศตามร้านค้า ร้านน้ำชาต่างๆ นอกจากนี้ ในวันศุกร์จะมีการละหมาดรวมทั้งหมู่บ้านบริเวณมัสยิดบ้านปาตูปูเต๊ะ ซึ่งการละหมาด ตามหลักศาสนาอิสลาม นอกจากจะเป็นตัวช่วยในการสานความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนด้วยกันแล้ว ยังเป็นกลไกควบคุมทางสังคมอย่างหนึ่งของมุสลิม เพราะการทำละหมาดสามารถทำให้คนในชุมชนสามารถตรวจสอบกันและกันได้ สามารถรับรู้ได้ว่าใครหายไปไหนและทำไมถึงหายไป นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กลุ่มเยาวชนและคนแก่ เป็นการรวมกลุ่มสืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)

ภาพที่ 4.7 แสดงกิจกรรมที่พบเห็นทั่วไปในชุมชนเกาะลิบง

¹⁴ นัฐรินทร์ เกาสูตร, “ชมรมชาวประมงพื้นบ้านเกาะลิบง : ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง,” (รายงานวิชา Individual Study I และ II เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2549) หน้า 28

4.1.9 ปัญหาที่พบในเกาะลิบง

เป็นการรวบรวมข้อมูลจากการลงไปศึกษา โดยการสังเกต พูดคุยและสอบถาม จากคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ตลอดจนเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปปัญหาในด้านต่างๆ ได้ ดังนี้

1.ปัญหาการคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งระหว่างเกาะ

การคมนาคมขนส่งระหว่างเกาะและฝั่งยังเป็นปัญหาที่สำคัญของประชาชนบนเกาะ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการขนส่งสิ่งของ เครื่องใช้ และสิ่งจำเป็นอื่นๆ ประมาณกันว่าค่าก่อสร้างบ้านบนเกาะลิบงแพงกว่าบ้านบนฝั่งประมาณเท่าตัว ซึ่งค่าใช้จ่ายด้านค่าขนส่งอุปกรณ์และวัสดุก่อสร้างบ้านสามารถนำไปสร้างบ้านได้อีกหลังหนึ่ง

การคมนาคมขนส่งภายในเกาะ

โดยรวมสภาพถนนเป็นหลุมเป็นหลุมบ่อ ช่วงหน้าร้อนจะมีฝุ่นมาก ส่วนหน้าฝนถนนลูกรังจะกลายเป็นโคลนและลื่นมาก

2.ปัญหาการขาดแคลนน้ำ

เนื่องจากลิบงมีสภาพเป็นเกาะจึงมีข้อจำกัดและปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำจืดสำหรับอุปโภคและบริโภค เหมือนเกาะอื่นๆ ทั่วไป ทางเกาะลิบงแก้ปัญหาโดยในช่วงที่ขาดแคลนน้ำประชาชนจะมาใช้บ่อน้ำที่ค่อนข้างลึก หรือใช้บ่อน้ำทะเลจืดสำหรับเพื่อการอุปโภค ส่วนน้ำในการบริโภคต้องหาซื้อจากร้านค้าในเกาะหรือร้านค้าบนฝั่ง

3.ปัญหาขยะ

เกาะลิบงแม้จะมีถังขยะกระจายอยู่ทั่วไปและเคยมีการรณรงค์เรื่องการเก็บขยะ แต่ขยะก็ยังเป็นปัญหาสำคัญของเกาะ สามารถพบเห็นขยะได้โดยทั่วไปในเขตชุมชนและตามชายหาด เนื่องจากระบบการจัดการขยะยังไม่ได้ อีกทั้งบางส่วนไม่ทิ้งขยะในที่ที่จัดไว้หรือมีการทิ้งขยะลงทะเล เมื่อคลื่นตีกลับก็ทำให้มีขยะเต็มหาดและบริเวณป่าชายเลน

4.ปัญหาความไม่ชัดเจนในการถือครองที่ดิน

เนื่องจากยังไม่มีข้อกำหนดเขตการใช้ที่ดินและการกำหนดสภาพการใช้ที่ดินในเขตต่างๆ ให้เหมาะสม ส่งผลต่อการบุกรุกพื้นที่ป่า นอกจากนี้เมื่อมีการประกาศเขตป่าสงวนซึ่งบางส่วนทับที่ทำกินของชาวบ้าน ทำให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้กับชาวบ้านมีปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจในสิทธิในการถือครองที่ดิน จนเกิดความรุนแรงถึงขนาดเคยมีการเผาที่ทำกรพิทักษ์ป่าบ้านหลังเขา นอกจากนี้ยังขาดความเข้าใจในการมีสิทธิ์เข้าทำกินเนื่องจากพื้นที่บางแห่งเป็น พื้นที่ที่เข้าทำประโยชน์โดยเสียภาษีบำรุงท้องที่ ภบท. 5 พื้นที่เหล่านี้ผู้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่จะไม่มีสิทธิ์ในการถือครองเพราะป็นที่ดินของรัฐเพียงแต่ขอใช้เข้าทำประโยชน์โดยให้ผลตอบแทนรัฐในรูปการเสีย

ภาษี แต่ประชาชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจ เนื่องจากพบว่ามีการเสนอขายพื้นที่ที่มีใบ ภพท. 5 ทั้งที่เป็นที่ดินของรัฐและตามกฎหมายไม่สามารถซื้อขายเปลี่ยนมือได้

5. ปัญหาทางสังคม

ด้วยสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สื่อต่างๆ เข้าถึงเด็กและเยาวชนได้โดยง่าย ประกอบกับการที่เด็กออกไปเรียนนอกเกาะโดยไม่มีผู้ใหญ่ดูแลทำให้มีโอกาสหลงผิดได้ง่าย และมีส่วนทำให้เกาะลึบงได้รับวัฒนธรรมต่างๆ จากภายนอกเข้ามาใช้โดยไม่ได้ผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ส่งผลให้ให้ชุมชนเริ่มจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามระบบบริโภคนิยม ประชาชนลดความเคร่งครัดเรื่องศาสนาลงไปมาก¹⁵ ปัจจุบันเกาะลึบงเริ่มมีการเปิดสถานบันเทิงต่างๆ เช่น คาราโอเกะ โต๊ะสนุกเกอร์ และร้านขายสิ่งมีนเมา เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในเกาะไม่ว่าจะเป็น ปัญหาการลักขโมย ปัญหาเรื่องยาเสพติด โดยเฉพาะในวัยรุ่นซึ่งประมาณร้อยละ 10 ติดยาเสพติด

6. ปัญหาเรื่องสุขภาพ

พบว่าคนในเกาะลึบงเป็นโรคทางเดินหายใจมาก สืบเนื่องมาจากปัญหาฝุ่นจากถนนในเกาะช่วงหน้าร้อน

ขนถ่ายสินค้าด้วยความลำบาก

สภาพถนนช่วงหน้าฝน

ใช้น้ำจากบ่อสาธารณะช่วงหน้าแล้ง

ขยะที่พบเห็นได้ทั่วไป

วัยรุ่นบางส่วนใช้เวลาที่โต๊ะสนุกเกอร์เป็นหลัก

ภาพที่ 4.8 แสดงปัญหาต่างๆ ในเกาะลึบง

¹⁵ ไซติ อับดุลกาเด โต๊ะอิหม่าม 30 มีนาคม 2550

4.2 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยว

4.2.1 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวโลก

ปัจจุบันการใช้ชีวิตของคนค่อนข้างซับซ้อน จึงมีการมองหาการท่องเที่ยวพักผ่อนที่จะทำให้ออกห่างจากชีวิต คือ การพักผ่อนแบบธรรมชาติ จึงมักเลือกพักผ่อนอยู่กับบ้านหรือที่ที่เคยไปมา และในอีกประมาณ 10 ปีข้างหน้า จะไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักเนื่องจากสำรวจกันทั่วโลกแล้ว นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะต้องการหาสถานที่ที่เงียบสงบและประสบการณ์ด้านจิตวิญญาณมากขึ้นโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวยุโรปตะวันตก¹⁶

4.2.2 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวประเทศไทย

ด้วยสภาพภูมิประเทศ ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลายของไทย ทำให้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะได้รับความสนใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม กิจกรรมงานเทศกาลประเพณี¹⁷ ส่งผลให้ธุรกิจการท่องเที่ยวมีการขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เพิ่มขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 4.3 และแม้ภาพรวมจะมีจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยสูงกว่าชาวต่างชาติอย่างเห็นได้ชัด แต่หากมองในเรื่องของเม็ดเงินรายได้ชาวต่างชาติกลับมีสูงกว่า แสดงให้เห็นศักยภาพในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ตารางที่ 4.3 แสดงปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้ปี 2540 – 2549

ปี พ.ศ.	จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือน (คน)				รายได้ (ล้านบาท)			
	นักท่องเที่ยว	ร้อยละการ	นักท่องเที่ยว	ร้อยละการ	นักท่องเที่ยว	ร้อยละการ	นักท่องเที่ยว	ร้อยละการ
2540	52,053,251	-0.79	7,221,345	0.41	180,388	-	220,754	-
2541	51,681,035	-0.72	7,764,930	7.53	187,898	4.16	242,177	9.70
2542	53,624,843	3.76	8,580,332	10.50	203,179	8.13	253,018	4.48
2543	54,740,239	2.08	9,508,623	10.82	210,516	3.61	285,272	12.75
2544	58,620,802	7.09	10,061,950	5.82	223,732	6.28	299,047	4.83
2545	61,817,498	5.45	10,799,067	7.33	235,337	5.19	323,484	8.17
2546	69,356,898	12.20	10,004,453	-7.36	289,987	23.22	309,269	-4.39
2547	74,795,188	7.84	11,650,703	16.46	317,225	9.39	384,360	24.28
2548	79,531,222	6.33	11,516,936	-1.15	334,717	5.51	367,380	-4.42
2549	81,492,587	2.47	13,821,802	20.01	356,276	6.44	487,100	32.59

ที่มา : รายงานสถิติประจำปี 2530-2549 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

¹⁶ www.etatjournal.com จิรา บัวทอง, "อนาคตของการท่องเที่ยว," *จุลสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์* 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2550): 1

¹⁷ รายงานสถิติประจำปี ของ ททท. 2530-2545

4.2.3 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวฝั่งอันดามัน

ทะเลไทยฝั่งอันดามัน อยู่ทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย หากมองภาพรวมการท่องเที่ยวฝั่งอันดามัน พบว่ามีธุรกิจท่องเที่ยวตามเกาะแก่งและชายหาดเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับข้อมูลภาพรวมการท่องเที่ยวประเทศไทยที่พบว่านักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจในพื้นที่ธรรมชาติสูงกว่าในพื้นที่อื่น จากความพร้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางฝั่งอันดามัน ทำให้หลายแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อระดับโลก มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ดังแสดงในตารางที่ 4.4 โดยในปี พ.ศ. 2547 นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในฝั่งอันดามัน คิดเป็นประมาณ 1 ใน 8 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 41 และนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงถึง ร้อยละ 59 แต่จากจากเกิดเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยสึนามิ ช่วงปลายปี พ.ศ.2547 ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2548 ลดลงถึงร้อยละ 33

หากมองการท่องเที่ยวในรายจังหวัด จากตารางที่ 4.4 พบว่า สามารถแบ่งพื้นที่เป็น 2 กลุ่มหลัก คือ 1.กลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา และจังหวัดกระบี่ จังหวัดเหล่านี้เปิดการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 20 ปีมาแล้ว มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูง ส่วนใหญ่เป็นตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มาจากเอเชียและยุโรป และ 2.กลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยวรอง ได้แก่ จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล และจังหวัดระนอง โดยจังหวัดเหล่านี้เพิ่งเปิดรับการท่องเที่ยวที่ล้นมาจากกลุ่มท่องเที่ยวหลัก ส่วนใหญ่เป็นตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทย และเริ่มมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น

แผนภูมิที่ 4.2 แสดงสัดส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของอันดามันปี 2549

ที่มา : รายงานสถิติประจำปี 2549 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จากแผนภูมิที่ 4.2 ธุรกิจท่องเที่ยวฝั่งอันดามัน สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาล ในปี พ.ศ.2549 มีรายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดฝั่งอันดามัน สูงถึง 106,141.75 ล้านบาท คิดเป็น 13% ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั่วประเทศ โดยรายได้นี้มาจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ร้อยละ 10 และจากนักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 3 แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนรายได้ที่แตกต่างกัน ซึ่งหากมองในรายจังหวัดจากตารางที่ 4.5 พบว่า จังหวัดที่มีรายได้มาจากการ

ท่องเที่ยวสูงสุด คือ จังหวัดภูเก็ต รองลงมา คือ จังหวัดกระบี่ พังงา ตรัง ระนองและสตูลตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2549 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้วางการท่องเที่ยวพื้นที่อันดามันเป็น 1 ใน 5 ของกลยุทธ์การส่งเสริมตลาดต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการท่องเที่ยวปัจจุบันในพื้นที่ แต่หากมองย้อนไปเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว จังหวัดทางฝั่งอันดามันเป็นเพียงเมืองอยู่อาศัยและชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน แต่เมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้วการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เริ่มมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต โดยจุดขายเป็นหาดทราย ชายทะเล และวิถีชีวิตชาวประมง ซึ่งได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ต่อมาเริ่มพัฒนาเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวกระแสหลัก ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองและเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกไปจนเกินพอดี นักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างล้นหลาม เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมอย่างสิ้นเชิง ทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่ม และผู้ประกอบการต่างแสวงหาพื้นที่ที่ท่องเที่ยวใหม่ที่ยังมีความสมบูรณ์และเจือปนสิ่งรบกวนภายนอกให้น้อยที่สุด จึงมีการขยายตัวของการท่องเที่ยวลักษณะนี้ออกไปอีกหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น ชายหาดป่าตอง หมู่เกาะพีพี เกาะลันตา ฯลฯ และมีแนวโน้มจะขยายตัวออกไปเรื่อยๆ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเดิมเองก็จะพยายามเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกสร้างจุดเด่นขึ้นมาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่บริเวณจังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา และจังหวัดกระบี่ ตามลำดับ ในส่วนของ จังหวัดตรัง และจังหวัดสตูลถือเป็นพื้นที่ต่อเนื่อง ซึ่งเริ่มเปิดการท่องเที่ยว และมีอัตราการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ส่วน จังหวัดระนอง รูปแบบการท่องเที่ยวจะแตกต่างกันเน้นไปในเชิงสุขภาพ ดังแสดงในแผนที่ 4.10

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดพังงาตั้งแต่ปี 2538 - 2549

ปี พ.ศ.	ระนอง			พังงา			ภูเก็ต			กระบี่			ตรัง			สตูล		
	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม
2544	256,248	21,276	277,524	572,953	1,429,794	2,002,747	1,077,275	2,712,385	3,789,660	591,372	765,588	1,356,960	406,333	39,078	445,411	344,536	58,767	403,303
2545	307,969	19,580	327,549	644,601	1,683,589	2,328,190	1,164,560	2,826,142	3,990,702	575,009	883,762	1,458,771	440,798	49,505	490,303	357,529	64,713	422,242
2546	324,130	21,350	345,480	766,798	1,567,811	2,334,609	1,303,291	2,746,786	4,050,077	763,779	859,438	1,623,217	491,213	52,580	543,793	386,510	56,835	443,345
2547	321,371	19,334	340,705	1,036,047	1,858,607	2,894,654	1,295,653	3,497,599	4,793,252	793,123	1,003,468	1,796,591	648,520	87,652	736,172	431,139	55,176	486,315
2548	355,497	21,349	376,846	725,615	95,648	821,263	1,188,621	1,321,655	2,510,276	653,266	373,779	1,027,045	568,081	50,600	618,681	531,666	50,391	582,057
2549	364,323	30,063	394,386	601,049	420,399	1,021,448	1,616,545	2,882,779	4,499,324	792,421	940,530	1,732,951	656,007	70,366	726,373	609,112	50,086	659,198

ที่มา : รายงานสถิติประจำปี 2530-2549 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4.5 แสดงรายได้จากการท่องเที่ยวจังหวัดพังงาตั้งแต่ปี 2538 - 2549

ปี พ.ศ.	ระนอง			พังงา			ภูเก็ต			กระบี่			ตรัง			สตูล		
	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม	ไทย	ต่างชาติ	รวม
2544	817.07	47.68	864.75	1,524.89	3,992.90	5,517.79	10,410.98	59,258.36	69,669.34	4,117.35	10,082.28	14,199.63	1,656.38	264.98	1,921.36	513.12	108.77	621.89
2545	862.06	43.15	905.21	1,760.07	5,078.57	6,838.64	11,380.69	61,218.73	72,599.42	3,970.41	11,622.92	15,593.33	1,824.31	335.00	2,159.31	670.45	166.29	836.74
2546	950.92	45.52	999.44	2,101.15	4,297.83	6,398.98	13,427.68	59,836.02	73,263.70	5,814.47	11,651.51	17,465.98	2,054.55	372.61	2,427.16	753.95	145.37	899.32
2547	947.87	41.28	989.15	3,035.07	6,738.79	9,773.86	13,488.26	72,182.37	85,670.63	6,068.91	13,256.46	19,325.37	2,612.91	603.57	3,216.48	828.58	150.12	978.70
2548	993.55	67.09	1,060.64	2,156.85	424.44	2,581.29	9,108.23	19,073.23	28,181.46	3,552.93	3,840.36	7,393.29	2,007.33	285.11	2,292.44	1,256.35	164.51	1,420.86
2549	945.42	83.20	1,028.62	1,707.77	1,632.40	3,340.17	12,444.87	65,151.01	77,595.88	5,137.95	14,681.35	19,819.30	2,275.67	414.91	2,690.58	1,478.89	188.31	1,667.20

ที่มา : รายงานสถิติประจำปี 2530-2549 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวทะเลฝั่งอันดามันมีฤดูกาลท่องเที่ยวที่ค่อนข้างชัดเจน โดยสามารถแบ่งช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว เป็น 3 ช่วง

1. ช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวทางทะเล ในการดำน้ำดูปะการัง เนื่องจากอากาศดี คลื่นลมสงบ น้ำทะเลใส ปราศจากฝน
2. ช่วงเดือนมีนาคม-กรกฎาคม เป็นช่วงที่สามารถเดินทางได้บางวัน ในช่วงเวลาที่ลมค่อนข้างสงบสภาวะอากาศโปร่ง
3. ช่วงเดือนกันยายน-พฤศจิกายน เป็นช่วงที่ไม่เหมาะกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม เนื่องจากมีคลื่นลมแรงและฝนตกชุกตลอดเดือน

นอกจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเลแล้ว จังหวัดฝั่งอันดามันยังมีกิจกรรมและเทศกาลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหล่านี้เป็นส่วนทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมเยือนตลอดปี

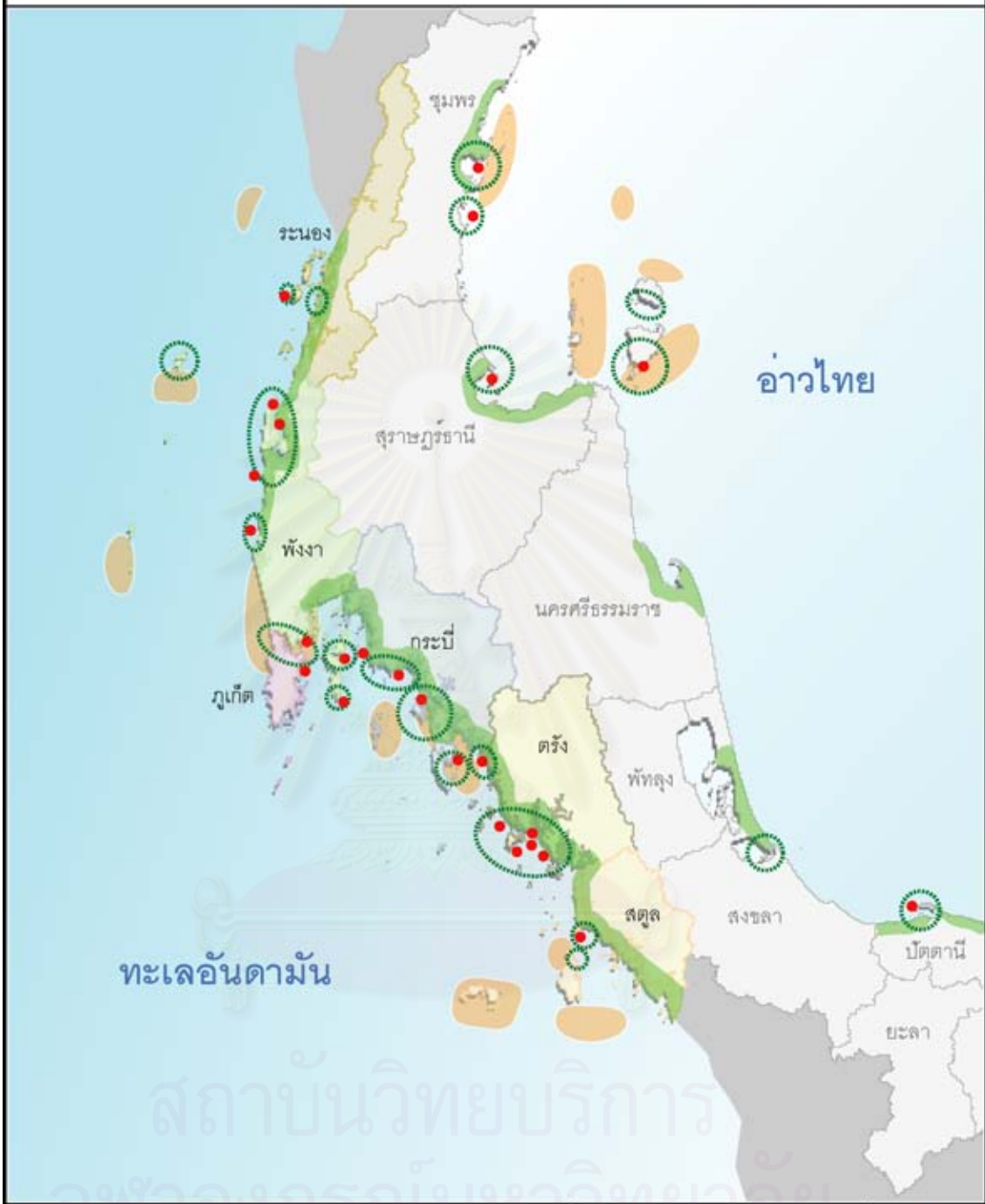
จากภาพรวมการท่องเที่ยวอันดามันจะเห็นได้ว่า ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวล้วนมาจากทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก หากพิจารณาในส่วนของระบบ นิเวศสิ่งแวดล้อมพบว่า ฝั่งทะเลอันดามันนี้มีเพียงแม่น้ำสายเล็กๆ ไหลลงทะเล ดังนั้นหาดทรายจึงมีสีขาว เม็ดละเอียด สลับกับป่าชายเลนและป่าโกงกางหนาแน่น ตามชายฝั่งมีแนวหญ้าทะเล ถัดลงไปในทะเลมีปะการัง น้ำทะเลสีฟ้าคราม ทำให้สิ่งมีชีวิตทางฝั่งอันดามันส่วนใหญ่สดใสมากกว่าฝั่งอ่าวไทย อีกทั้งอยู่ในเขตเส้นศูนย์สูตร ทำให้สภาพแวดล้อมใต้ทะเลเหมาะแก่การเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิตโดยทั่วไปและสัตว์สงวนอย่างพะยูน ซึ่งจะหนาแน่นมากบริเวณ รอบเกาะลิบง จังหวัดตรัง ดังแสดงในแผนที่ 4.11

4.2.4 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดตรัง

จังหวัดตรังเป็น 1 ใน 6 ของจังหวัดฝั่งทะเลอันดามัน มีเกาะน้อยทั้งหมด 46 เกาะ อยู่ในพื้นที่อำเภอกันตัง 12 เกาะ อำเภอปะเหลียน 13 เกาะ และอำเภอสิเกา 21 เกาะล้วนแต่มีความสมบูรณ์อยู่มาก

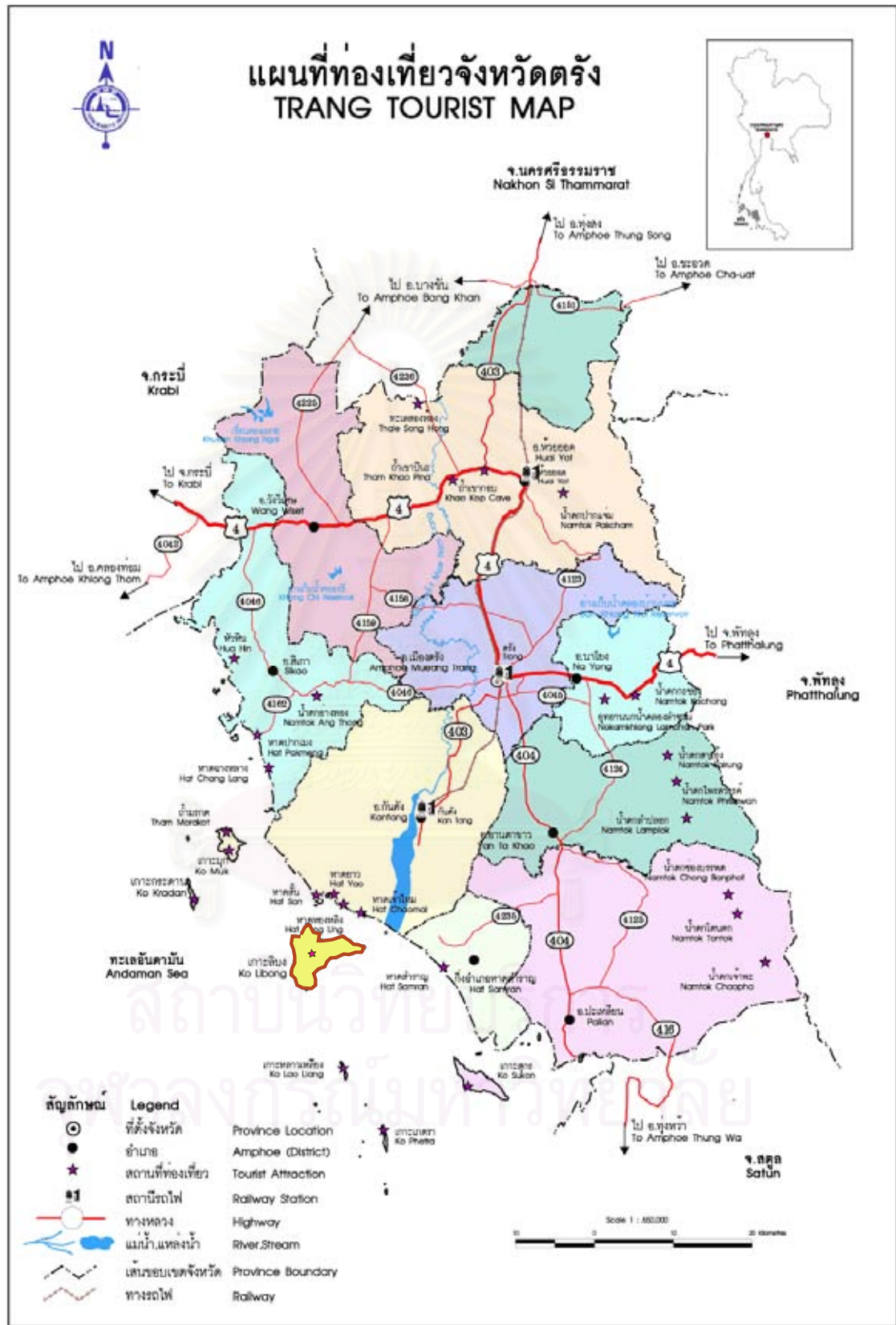
ในส่วนของการท่องเที่ยวทะเลจังหวัดตรัง ได้รับการเปิดตัวเป็นทางการในช่วงปี พ.ศ.2543 ในชื่อ “Amazing ทะเลตรัง” มีจุดขายในเรื่องทะเล หาดทราย ที่ยังบริสุทธิ์และเงียบสงบ ซึ่งเข้ามาในช่วงที่ทุกหน่วยงานต่างให้ความสนใจในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแผนงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวไปในทางของการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ ในปี พ.ศ.2549 แผนการตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดให้ทะเลตรัง อยู่ในกลุ่มสินค้าใหม่ทางการท่องเที่ยวที่พร้อมเสนอขาย เป็นทางเลือกเสริมสร้างความหลากหลายและก่อให้เกิดการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ในส่วนตัวเมืองตรัง (ทับเที่ยง) และบริเวณโดยรอบก็มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย ดังแสดงในแผนที่ 4.12

แผนที่ 4.11 แสดงทรัพยากรชายฝั่งทางภาคใต้ของประเทศไทย

สัญลักษณ์ : <ul style="list-style-type: none"> ● ตำแหน่งที่พบปะชุน ○ แหล่งหญ้าทะเล ○ แนวปะการัง ○ ป่าชายเลน 	แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกาะลิบง จังหวัดตรัง	 คณะสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
	ผู้ศึกษา : น.ส. สร้อยสน รัฐสมบุรณ์	
	มาตรฐานส่วน : not to scale	
	ที่มา : ข้อมูลจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย	
		

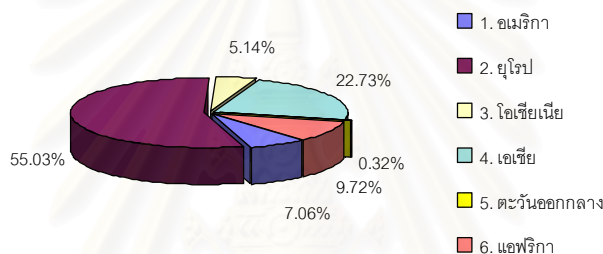
แผนที่ 4.12 แสดงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จากข้อมูลสถิติการท่องเที่ยวที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าจังหวัดตรังมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวต่างชาติแม้จะมีจำนวนน้อยกว่าแต่ก็มีอัตราการเติบโตขึ้นมาก จากจำนวน 740 ในปี 2534 เพิ่มขึ้นเป็น 70,366 คน ในปี 2549 โดยส่วนใหญ่มาจาก ยุโรป รองลงมา มาจาก เอเชีย แอฟริกา อเมริกา โอเชียเนีย และตะวันออกกลาง ตามลำดับ ดังแผนภูมิที่ 4.3 แต่จากเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยสึนามิ เมื่อปลายปี 2547 ส่งผลให้นักท่องเที่ยวในปี 2548 มีจำนวนลดลง แต่ปี 2549 นักท่องเที่ยวเริ่มกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นด้วย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของจังหวัดตรัง เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และได้รับความเสียหายจากภัย สึนามิ เพียงเล็กน้อย

แผนภูมิที่ 4.3 แสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศ จำแนกตามถิ่นที่อยู่ ปี 2549

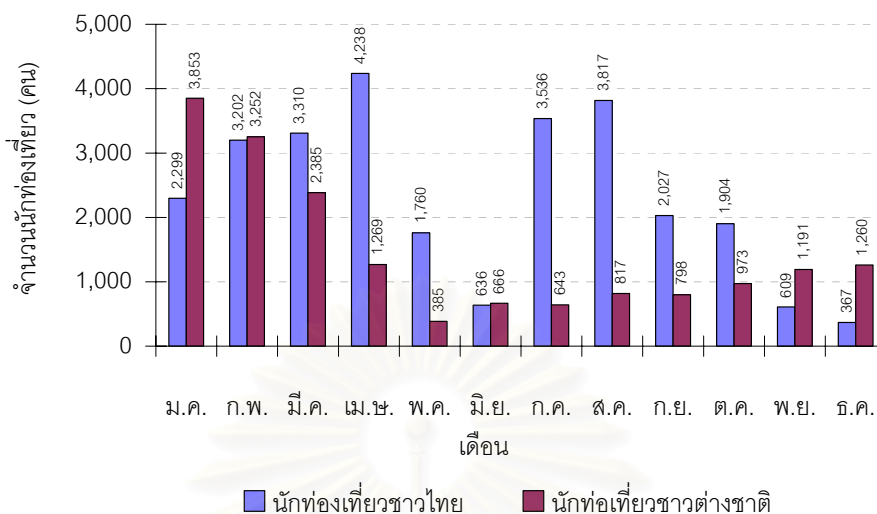

ที่มา : รายงานสถิติประจำปี 2549 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรัง นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ โดยจะมีความแตกต่างกันระหว่างผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างชาติและผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย¹⁸ ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยจะนิยมเที่ยวในสถานที่ที่เป็นที่รู้จักและมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะนิยมเที่ยวทะเลหรือเกาะ ซึ่งหากมองในส่วนของนักท่องเที่ยวตามหมู่เกาะต่างๆ ของจังหวัดตรัง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางในช่วง เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม และในช่วงมกราคม-เมษายน ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะนิยมมาในช่วง มกราคม-มีนาคม ดังแผนภูมิที่ 4.4

¹⁸ รายงานสถิติประจำปี ของ ททท. 2549

แผนภูมิที่ 4.4 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวในหมู่เกาะจังหวัดตรังตามรายเดือน ของปี พ.ศ.2549

ที่มา : รายงานสถิติประจำปี 2549 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จากภาพรวมข้างต้นจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวของอันดามันมีแนวโน้มจะขยายไปยังพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบ

นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวตามเกาะแก่งต่างๆ ของจังหวัดตรังที่เพิ่งเปิดรับการท่องเที่ยวและสนับสนุนตลาดการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น เกาะเหลาเหลียง เกาะสุกรและเกาะลิบง โดยส่วนเกาะลิบงเองก็เริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว เมื่อไม่นานเพราะในอดีตไม่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นเกาะที่มีชุมชนขนาดใหญ่อาศัยอยู่¹⁹ แต่ขณะนี้ความเป็นชุมชนขนาดใหญ่ของเกาะลิบง ไม่สามารถทดแทนกระแสการท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามาได้ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังตารางที่ 4.6 ซึ่งหากไม่มีการเข้าไปจัดการดูแลในส่วนของการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ระบบ นิเวศและทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า ตลอดจนวัฒนธรรมวิถีชีวิตอันดีงามของเกาะลิบงคงได้รับการกระทบพัฒนาเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างไร้ขีดจำกัดไม่ต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ทางฝั่งอันดามัน

¹⁹ สัมภาษณ์ คุณจรัญ ชื่นในธรรม, หัวหน้าศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง, 6 พฤษภาคม 2549 เวลา 10.00 น. ณ หัวหน้าศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง

4.3 สถานการณ์การท่องเที่ยวเกาะลิบง

4.3.1 จำนวนนักท่องเที่ยวปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

จากข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวข้างต้น พบว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวในเกาะลิบง ส่วนหนึ่งเกิดจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวกระแสหลักแถบภูเก็ต พังงา กระบี่ ดังแสดงในแผน ที่ 4.10 โดยปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย มีจำนวนสูงกว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติ เกือบ 3 เท่า แต่หากมองในอัตราการเติบโต ในช่วงปี 2546-2547 ที่มี ข้อมูลแยกจำนวนนักท่องเที่ยวในเกาะลิบงปีล่าสุด พบว่า อัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติสูงถึง ร้อยละ 50.31 แสดงให้เห็นถึงอัตราการเพิ่มที่สูงมาก เมื่อพิจารณาจำนวน นักท่องเที่ยวพบว่า ในปี 2547 เกาะลิบงมีจำนวนนักท่องเที่ยว คิดเป็น 1 ใน 3,000 ของ นักท่องเที่ยวระดับประเทศ 1 ใน 400 ของนักท่องเที่ยวฝั่งอันดามัน และ 1 ใน 30 ของนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดตรัง ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเกาะลิบง เปรียบเทียบกับ
การท่องเที่ยวระดับต่างๆ

ปี พ.ศ.		2542	2543	2544	2545	2546	2547
ประเทศ	รวม	62,205,175	64,248,862	68,682,752	72,616,565	79,361,351	86,445,891
	ไทย	53,624,843	54,740,239	58,620,802	61,817,498	69,356,898	74,795,188
	ต่างชาติ	8,580,332	9,508,623	10,061,950	10,799,067	10,004,453	11,650,703
อันดามัน	รวม	6,320,726	7,296,827	8,275,605	9,017,757	9,340,521	11,047,689
	ไทย	2,448,180	2,823,576	3,248,717	3,490,466	4,035,721	4,525,853
	ต่างชาติ	3,872,546	4,473,251	5,026,888	5,527,291	5,304,800	6,521,836
ตรัง	รวม	437,637	448,767	445,411	490,303	543,793	736,172
	ไทย	410,253	414,396	406,333	440,798	491,213	648,520
	ต่างชาติ	27,384	34,371	39,078	49,505	52,580	87,652
ลิบง	รวม	8,750	14,038	16,940	18,401	21,826	26,622
	ไทย	8,164	10,788	13,244	13,612	16,799	19,066
	ต่างชาติ	586	3,250	3,696	4,789	5,027	7,556

ที่มา : รายงานสถิติประจำปี 2542-2547 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

จากตารางที่ 4.6 พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในเกาะลิบงยังอยู่ในอัตราส่วนที่น้อยเมื่อ เปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นฝั่งอันดามัน ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักระดับโลก แต่เห็นถึง แนวโน้มของการท่องเที่ยวกระแสหลักที่จะไหลเข้าสู่เกาะลิบง

จากภาพรวมพัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะลันตา รวมถึงการท่องเที่ยวฝั่ง อันดามันและจังหวัดตรังที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาถึงจำนวนนักท่องเที่ยวจากสถิติการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า ภายในเวลา 6 ปี นับจากปีพ.ศ. 2542 ถึง ปีพ.ศ.2547 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเกาะลันตาเพิ่มขึ้นจาก 8,750 คน ในปีพ.ศ. 2542 เป็น 26,622 คน ในปีพ.ศ. 2547 มีอัตราการเพิ่ม ประมาณ 3 เท่าตัว โดยมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ไม่แน่นอน อัตราการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 71.35 โดยอัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยวชาวไทยเฉลี่ยร้อยละ 15.30 ต่อปี ส่วนอัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยวต่างชาติเฉลี่ยร้อยละ 23.49 ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนผู้เยี่ยมชมเกาะลันตา และแนวโน้มการเติบโต ในอีก 10 ปี ข้างหน้า

นักท่องเที่ยว ปี พ.ศ.	นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวต่างชาติ		รวม		หมายเหตุ
	จำนวน (คน)	อัตราการ เติบโต (%)	จำนวน (คน)	อัตราการ เติบโต (%)	จำนวน (คน)	อัตราการ เติบโต (%)	
2542	8,164	-	586	-	8,750	-	ข้อมูลจาก การเก็บ สถิติ ²⁰
2543	10,788	32.14	3,250	454.59	14,038	60.43	
2544	13,244	22.77	3,696	13.72	16,940	20.67	
2545	13,612	2.78	4,789	29.57	18,401	8.62	
2546	16,799	23.42	5,027	4.96	21,826	18.61	
2547	19,066	13.49	7,556	50.31	26,622	21.97	
2548	21,983	15.30	9,330	23.49	31,241	17.35	ข้อมูล จากการ คาดการณ์
2549	25,347	15.30	11,521	23.49	36,661	17.35	
2550	29,225	15.30	14,227	23.49	43,022	17.35	
2551	33,696	15.30	17,567	23.49	50,487	17.35	
2552	38,852	15.30	21,692	23.49	59,246	17.35	
2553	44,796	15.30	26,786	23.49	69,525	17.35	
2554	51,650	15.30	33,076	23.49	81,588	17.35	
2555	59,552	15.30	40,842	23.49	95,744	17.35	
2556	68,664	15.30	50,433	23.49	112,356	17.35	
2557	79,169	15.30	62,275	23.49	131,850	17.35	
2558	91,282	15.30	76,898	23.49	154,726	17.35	
2559	105,248	15.30	94,955	23.49	181,571	17.35	
2560	121,352	15.30	117,252	23.49	213,074	17.35	

ที่มา : จากการคาดการณ์โดยผู้ศึกษา

²⁰ รายงานสถิติประจำปี ของ ททท. 2542-2547

4.3.2 พัฒนาการการท่องเที่ยว

พัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะลันเตาเริ่มเกิดขึ้นในช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา และยังมีแนวโน้มจะพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ โดยสามารถแบ่งการพัฒนาการจากระยะเริ่มแรกถึงปัจจุบันได้ 3 ระยะ คือ

ระยะเริ่มต้น ช่วงปี พ.ศ.2525 – พ.ศ.2534

การท่องเที่ยวในเกาะลันเตา มีจุดเริ่มเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2525 เนื่องจากมีนักปักษีวิทยา 2 คน คือ ฟิลิป พูลส์เวิร์ด และ อาซูโอะ ซุชิ ได้ออกไปสำรวจนกบริเวณแหลมจุโหย และพบนกหัวโตกินปูเป็นครั้งแรกในประเทศไทย²¹ บริเวณหาดตูป จากนั้นเกาะลันเตาก็เริ่มเป็นที่รู้จักของนักวิจัยและกลุ่มนักดูนก ประมาณปี พ.ศ.2528²² มีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดล นำโดย ฟิลิป บราวน์ เข้ามาศึกษาเรื่องนก หลังจากนั้นก็มีนักดูนกจากยุโรป อเมริกา และญี่ปุ่นเข้ามาตามลำดับ กิจกรรมในระยะต้นจะเน้นไปที่การศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มนักดูนกเป็นหลัก การศึกษาวิจัยหรือดูนกนั้นจำเป็นต้องใช้เวลาพอสมควร อีกทั้งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับนกที่อพยพตามฤดูกาลจึงมีข้อจำกัดในเรื่องช่วงเวลา และการเดินทาง ดังนั้นผู้ที่ศึกษาหรือดูนก จึงจำเป็นต้องหาที่พักบริเวณใกล้เคียงได้แก่ ที่พักภายในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลันเตา (แหลมจุโหย) สามารถอาศัยเป็นทีนอนได้เพียงอย่างเดียวไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ ต้องจัดเตรียมเครื่องอุปโภคบริโภคมาเอง ต่อมาเริ่มมีการขอพักกับชาวบ้านบริเวณนั้น โดยติดต่อผ่านฟิลิป บราวน์ ซึ่งจะให้ค่าใช้จ่ายเป็นสินน้ำใจที่มารบกวน

ระยะกลาง ช่วงปี พ.ศ.2534 – พ.ศ.2542

เกาะลันเตาเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2534 ผ่านทาง “เจ้าโตน”²³ ลูกพะยูนเพศเมีย ความซื่อและน่ารักของมัน ทำให้เป็นขวัญใจของทุกคน รวมทั้งสื่อมวลชนทั้งหลายที่มาทำข่าว จากกระแสในครั้งนั้นส่งผลให้คนทั่วไปรู้จักเกาะลันเตา เริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะเพื่อเยี่ยมชม “เจ้าโตน” ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดกระแสอนุรักษ์พะยูนและหญ้าทะเลของจังหวัดตรัง และได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวาง ทำให้พะยูนกลายเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดตรัง²⁴ หลังจากที่เกาะลันเตาเริ่มเป็นที่รู้จัก และมีคนเข้ามาแวะเวียนเพิ่มขึ้น ก็มีการพัฒนาเข้าสู่รูปแบบของธุรกิจการท่องเที่ยว เริ่มจากการนำนักท่องเที่ยวนั่งเรือเพื่อชมพะยูนและพัฒนามาเป็นการจัดโปรแกรมนำเที่ยว และนำไปสู่การจัดหาที่พักหรือกิจกรรมเสริมอื่นๆ เช่น นำเที่ยวเกาะ

²¹ www.bird-home.com

²² สัมภาษณ์ บังเอียด และอีสมมาแอน เบ็ญสะอาด อายุ 44 ปี. สมาชิกกลุ่มประมงพื้นบ้านเกาะลันเตา 28 มีนาคม 2550

²³ ลูกพะยูนเพศเมียอายุปีเศษ อาศัยอยู่บริเวณหาดเจ้าไหม - เกาะลันเตา เข้ามาหากินหญ้าทะเลใกล้แนวชายฝั่งจนคุ้นเคยกับคน ชาวบ้านตั้งชื่อมันว่า “โตน” นอกจากนี้ชื่อเสียงของเจ้าโตนก่อให้เกิดกระแสอนุรักษ์พะยูนและหญ้าทะเลของจังหวัดตรังได้รับการขานรับอย่างกว้างขวาง และทำให้พะยูนกลายเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดตรัง

²⁴ www.sarakadee.com

ใกล้เคียง ดำน้ำดูปะการัง นอกจากนี้ทางบริษัทนำเที่ยวที่มีอยู่เดิมก็เพิ่มลิงก์เข้าไปในโปรแกรมท่องเที่ยวด้วย

ต่อมา ในปี พ.ศ.2535 มีการสร้าง ลิง บีช รีสอร์ท ขึ้น ซึ่งถือเป็นรีสอร์ทหลังแรกที่เกาะลิง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาดูพะยูนและกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนและต้องการบรรยากาศความเป็นส่วนตัว เงียบสงบ ส่วนกลุ่มนักดูนกก็ยังคงพักอยู่ภายในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิง (แหลมจุโหย) ตามเดิม

ระยะปัจจุบัน ช่วงปี พ.ศ.2543 – (ปัจจุบัน)

ปี พ.ศ.2543 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทะเลตรัง (Amazing ทะเลตรัง) ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะลิงเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2452 ประมาณ ร้อยละ 55 ซึ่งถือเป็นตัวกระตุ้นภาคธุรกิจการท่องเที่ยวให้มีการลงทุนเพิ่มขึ้น เห็นได้จากการสร้างที่พักเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่จะเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

ปี 2546 สร้าง สองพี่น้องบังกาโล อยู่บริเวณ หมู่ 7 เจ้าของเป็นคนในชุมชน

ปี 2547 สร้าง ลิง เนเจอร์ บีช รีสอร์ท บริเวณหมู่ 5 เป็นนายทุนจากหาดยาว

ปี 2548 สร้าง เลอ ดู ก๊อง ลิงรีสอร์ทและโดฟวิงเซนเตอร์ บริเวณหมู่ 5 เจ้าของเป็นนายทุนจากจังหวัดตรัง

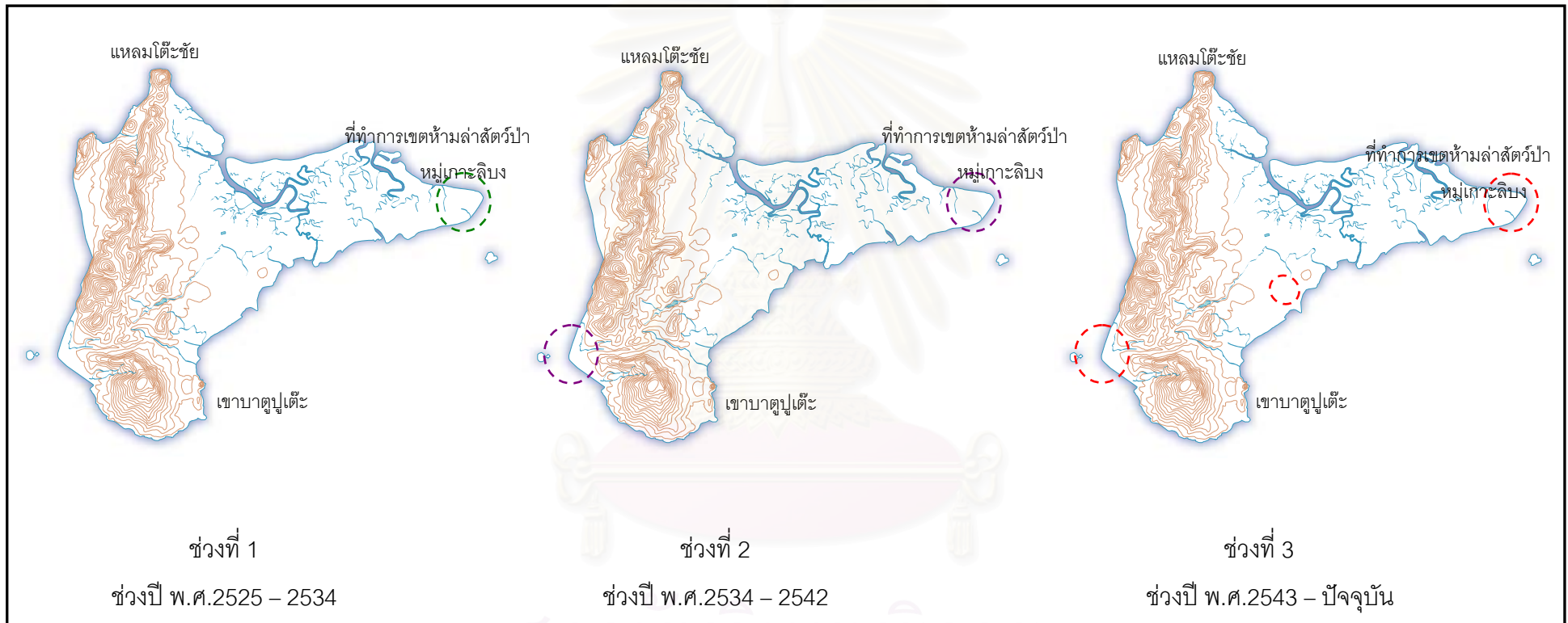
ปี 2549 สร้างรีสอร์ท 2 หลัง ไม่มีชื่อชาวบ้านเรียกกันว่า รีสอร์ทหม่อม บริเวณหมู่ 5 เจ้าของเป็นนายทุนจากกรุงเทพ

จากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสนับสนุนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวตรัง นอกจากนี้ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการด้านที่พักยังพยายามนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้นด้วย

ปัจจุบันกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาที่เกาะลิงมีความหลากหลายมากขึ้น มีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอเมริกา โดยนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นจะมาดูนกเป็นหลัก บางคนถึงกับเฝ้าเป็นเดือน²⁵ รวมไปถึงเหล่านักวิจัยทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติด้วย ซึ่งกระจายตัวอยู่ตามที่พักบนเกาะ โดยมีกิจกรรมท่องเที่ยวทางทะเลทั่วไป เช่น การว่ายน้ำ ดูปะการัง เดินเล่น และมีกิจกรรมเพิ่มเติมที่มีเฉพาะที่เกาะลิง คือ การดูพะยูนรอบเกาะลิง และนกอพยพบริเวณแหลมจุโหยและที่หาดตูป

²⁵ สัมภาษณ์ทิพย์อุสา จันทกุน อายุ 29 ปี, เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม 2 พฤษภาคม 2549

แผนที่ 4.14 แสดงพัฒนาการการขยายตัวของที่พักบนเกาะลันง

ที่มา : จากการวิเคราะห์

ตารางที่ 4.8 แสดงบทสรุปและผลการวิเคราะห์พัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะลันเต

ระยะ	กลุ่มคน กิจกรรม จากภายนอก	ปฏิริยาจากคนในชุมชน
<p>ระยะเริ่มต้น</p> <p>พ.ศ.2525 – พ.ศ.2534</p> <p>เริ่มต้นจากการพบนกหัวโตกินปูครั้งแรกในประเทศไทย</p>	<p>กลุ่มคนที่เข้ามาในช่วงนี้ คือ นักบักชีวิทยาและนักดูนก เริ่มมีการเข้ามาศึกษา/วิจัยเกี่ยวกับนกหัวโตกินปู บริเวณแหลมจุโหยและหาดตูป</p>	<p>คนในชุมชนไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก จะมีเพียงบางบ้านที่มีนักวิจัย/นักดูนกมาขอพักอาศัยเท่านั้น</p> <p>เนื่องจากกิจกรรมการดูนกอยู่นอกบริเวณชุมชน จึงไม่มีกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกัน</p>
<p>ระยะกลาง</p> <p>พ.ศ.2534 – พ.ศ.2542</p> <p>กระแสการท่องเที่ยวจาก “เจ้าโตน” ลูกพะยูน</p>	<p>กลุ่มคนและกิจกรรมมีความหลากหลายขึ้นกว่าในช่วงต้น สามารถแบ่งเป็น 4 กลุ่มหลักๆ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.กลุ่มนักดูนก มีกิจกรรมคือการดูนกเป็นหลัก มีทั้งนักดูนกชาวไทยและชาวต่างชาติ (ชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นนักดูนกจากยุโรป) กลุ่มนักดูนกนี้จะเข้ามาช่วงปลายปี เนื่องจากมีนกอพยพจากเมืองหนาวมาอยู่บริเวณแหลมจุโหยและหาดตูป 2.กลุ่มนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวอิสระจะเข้ามาทำข่าวเกี่ยวกับพะยูนเป็นหลัก และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไปของเกาะลันเตและบริเวณใกล้เคียง 3.กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยทั่วไป นั่งเรือดูพะยูนบริเวณรอบๆ เกาะลันเต และแวะมาเยี่ยมชมเกาะลันเต 4.กลุ่มนักลงทุน เข้ามาหาซื้อที่ดินเพื่อทำรีสอร์ท 	<p>มีความภูมิใจที่มีคนรู้จักเกาะลันเต และเริ่มคุ้นเคยกับการมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ นอกจากนี้ก็เริ่มมีการขายที่ดินให้นายทุนนอกเกาะด้วย</p>

ระยะ	กลุ่มคน กิจกรรม จากภายนอก	ปฏิริยาจากคนในชุมชน
<p>ระยะปัจจุบัน</p> <p>พ.ศ.2543 – ปัจจุบัน</p> <p>เป็นช่วงที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวทะเลตรัง</p>	<p>กลุ่มคนและกิจกรรมมีการพัฒนามาจากระยะกลาง มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น สามารถแบ่งเป็น 5 กลุ่มหลักๆ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.กลุ่มนักดูนก มีกิจกรรม คือ การดูนกเป็นหลัก มีทั้งนักดูนกชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นนักดูนกจากยุโรปและชาวญี่ปุ่น กลุ่มนักดูนกนี้จะเข้ามาช่วงปลายปี เนื่องจากมีนกอพยพจากเมืองหนาวมาอยู่บริเวณแหลมจุโหยและหาดตูป 2.กลุ่มช่างภาพและนักหนังสือสารคดีท่องเที่ยว ที่เข้ามาทำสารคดีท่องเที่ยว 3.กลุ่มนักท่องเที่ยว <ul style="list-style-type: none"> นักท่องเที่ยว มาพักที่เกาะลิบงและท่องเที่ยวบริเวณเกาะใกล้เคียง เช่น เกาะมุกและเกาะกระดาน กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ต้องการมาดูพะยูนและเข้ามาท่องเที่ยวที่เกาะลิบง 4.กลุ่มนักลงทุน เข้ามาทำรีสอร์ทที่เกาะลิบง 5.นักวิจัย/นักศึกษา มีกิจกรรมหลัก คือ ศึกษาและวิจัยในพื้นที่เกาะลิบง ตามความสนใจ เช่น ศึกษาเรื่องพะยูน ประมงพื้นบ้าน 	<p>มีความภูมิใจที่มีคนรู้จักเกาะลิบง และชอบที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ เริ่มมีการประกาศขายที่บริเวณชายหาด รวมถึงการที่คนในเกาะให้ความสนใจธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เห็นได้จากมีการสร้างบังกาลีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว และรวมไปถึงมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพัฒนาสู่รูปแบบของโฮมสเตย์เกิดขึ้นในเกาะลิบง</p>

ที่มา : จากการวิเคราะห์

4.3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่เกาะลันเตา ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกจากทางผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเป็นหลัก สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ ของนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์ข้อมูล ศาลาที่พักนักท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันเตา กำลังอยู่ในขั้นดำเนินการ

1. ที่พัก เกาะลันเตามีที่พักของทางราชการ 1 แห่ง คือ ภายในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลันเตา (แหลมจุโหย) ที่พักของเอกชน จำนวน 5 แห่ง คือ สองพี่น้องบังกาโล เนเจอร์ รีสอร์ท หม่อม ลิบงบีช รีสอร์ท และเลอดูก็อง และที่พักของกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านอีก 18 แห่ง โดยที่พักรเหล่านี้มีขนาดมาตรฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และราคาที่แตกต่างกันออกไป จากจำนวนที่พักเหล่านี้สามารถรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 265 คน

สองพี่น้องบังกาโล

ลิบงบีช รีสอร์ท²⁶

ลิบงบีช รีสอร์ท

ลีดูกอง แอนท์ ไดฟวิง รีสอร์ท²⁷

สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในที่พัก

ภาพที่ 4.9 แสดงที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในที่พัก

²⁶ www.trangonline.comlibongbeachresort

²⁷ www.libongresort.com

ตารางที่ 4.9 แสดงรายละเอียดของที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในที่พัก

ที่มา : จากการสำรวจ

ที่พัก รายละเอียด	ที่พักของกรมป่าไม้	สองพี่น้องบังกาโล	ลิบงเนเจอร์ บีช รีสอร์ท	รีสอร์ทหม่อม	ลิบงบีช รีสอร์ท	เลอ ดูก้อง ลิบง	โฮมสเตย์
ที่ตั้ง	หมู่ 1 ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเกาะลิบง	หมู่ 7	หมู่ 5	หมู่ 5	หมู่ 5	หมู่ 5	หมู่ 1 หมู่ 4 หมู่ 5 และหมู่ 7
จำนวนห้องพัก	บ้านพัก และเต็นท์	7 ห้อง และเต็นท์	12 ห้อง	บ้านพัก 2 หลัง	28 ห้อง	10 ห้อง	18 หลัง
รับนักท่องเที่ยวสูงสุด	50 คน	40 คน	30 คน	10 คน	60 คน	25 คน	50 คน
ราคา/ห้อง/คืน	ไม่เสียค่าใช้จ่าย	400 บาท	1,100-1,600 บาท	1,500 บาท	1,000-1,200 บาท	800 บาท	ชาวไทย 450 บาท ต่างชาติ 750 บาท
การเข้าถึง	เรือ	เรือและรถ	เรือและรถ(เดินเข้า)	เรือและรถ	เรือและรถ	เรือและรถ	เรือและรถ
สิ่งอำนวยความสะดวก	เครื่องร้อนดูพะยูน (พารามอเตอร์)	ร้านอาหาร	อินเตอร์เน็ต ร้านอาหาร	-	เครื่องปรับอากาศ อินเตอร์เน็ต ร้านอาหาร	-	แล้วแต่บ้าน
กลุ่มลูกค้า	นักวิจัยและนักศึกษา ทั้งชาวไทยและ ต่างชาติ	นักท่องเที่ยวชาวไทย คนที่มาธุระที่เกาะและ นักท่องเที่ยวต่างชาติ ชาจร	นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ	ส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ มีชาวไทย เล็กน้อย	ส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ มีชาวไทย เล็กน้อย	ส่วนใหญ่เป็น นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ มีชาวไทย เล็กน้อย	นักท่องเที่ยวทั้งชาว ไทยและชาวต่างชาติ
ติดต่อโดย	ขออนุญาตศูนย์ ประสานงานเขตห้าม ล่าสัตว์ป่าเกาะลิบง ล่วงหน้า	เจ้าของโดยตรง หรือ ติดต่อวันเข้าพักได้เลย	จองผ่านอินเตอร์เน็ต หรือมากับทัวร์ของรี สอร์ท	เจ้าของโดยตรง	จองผ่านอินเตอร์เน็ต หรือผ่านบริษัทนำเที่ยว จากกรุงเทพ	จองผ่านอินเตอร์เน็ต หรือผ่านบริษัทนำเที่ยว จากกรุงเทพฯ	ผ่านเครือข่ายประมง พื้นบ้าน หรือผ่าน rest
การพัฒนาในอนาคต	-	ปรับปรุงที่รับประทานอาหาร	-	สร้างเพิ่มอีก 17 หลัง	-	สร้างเพิ่มอีก ถ้ายอด นักท่องเที่ยวเพิ่ม 80 %	ปรับปรุงรูปแบบการ จัดการ

2.อาหาร บริเวณชุมชนมีอาหารขายตอนเช้าบริเวณย่านร้านค้า โดยเป็นอาหารทั่วไปและอาหารพื้นเมือง แต่หมดค่อนข้างเร็วเนื่องจากคนที่เกาะหาซื้อตั้งแต่เช้าเพื่อเตรียมออกไปทำงาน และมีเป็นร้านขายอาหารตามสั่งกระจายอยู่โดยทั่วไป ประมาณ 5 ร้าน นอกจากนี้ในส่วนของที่พักบางแห่งมีบริการอาหารตามสั่งทั้งอาหารฝรั่ง อาหารไทย และอาหารท้องถิ่น

3.การประชาสัมพันธ์พื้นที่ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งในเวปไซต์ของทั้งไทยและต่างประเทศ หนังสือและสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยหลักมาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน แต่ยังคงขาดการอธิบายเส้นทาง การเข้าถึงพื้นที่นั้นๆ รวมถึงไม่มีแผนที่ภาพรวมเส้นทาง และแหล่งท่องเที่ยวในเกาะลิบง

4.บริการนำเที่ยว บริการนำเที่ยวส่วนใหญ่เป็นรูปแบบบริการนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวและบริการนำเที่ยวของที่พัก ในส่วนบริการนำเที่ยวของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นบริการนำเที่ยวของชาวประมงที่นำนักท่องเที่ยวมาติดต่อเอง

5.การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น เนื่องด้วยตำแหน่งที่ตั้งของเกาะลิบงอยู่ท่ามกลางเกาะน้อยใหญ่ของทั้งจังหวัดตรังและสตูลบางส่วน ไม่ว่าจะเป็นเกาะกระดาน เกาะมุกด์ เกาะรอก เกาะเหลาเหลียง เกาะตะเกียง เกาะเกตุรา เกาะสุกร และอื่นๆ เหล่านี้สามารถเดินทางถึงกันได้ง่ายอยู่ใช้ระยะเวลาเดินทางไม่เกิน 2 ชั่วโมง

6.ความปลอดภัย มีความปลอดภัยจากคนค่อนข้างสูงเนื่องด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะ อีกทั้งยังเป็นสังคมที่เกื้อกูลกันจึงทำให้ไม่มีปัญหาอาชญากรรม แต่มีโอกาสเกิดปัญหาภัยธรรมชาติอย่างสึนามิ อย่างไรก็ตามในส่วนนี้ทางเกาะได้เตรียมรับมือไว้แล้วโดยมีการติดตั้งสัญญาณเตือนภัยบริเวณหมู่ 5 และมีแผนผังแสดงเส้นทางหนีไฟ อยู่บริเวณหมู่ 4 และหมู่ 7 ตลอดจนมีป้ายชี้ทางไปยังจุดปลอดภัย เป็นภาษาไทยและมีภาษาอังกฤษกำกับกระจายทั่วหมู่บ้าน

บริการอาหาร เครื่องดื่ม

บริการนำเที่ยว

ภาพที่ 4.10 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

4.3.4 รูปแบบ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงภาพรวมกว้างๆ ของรูปแบบ พฤติกรรมและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว โดยเป็นข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวที่มาเกาะลิบง ดังในรายละเอียดในภาคผนวก 6 จากนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 168 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 36 คน รวมเป็น 204 คน นักท่องเที่ยวชาวไทยอายุเฉลี่ย 25 ปี ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดทางภาคใต้ โดยรวมมีรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อายุเฉลี่ย 40 ปี ส่วนใหญ่มาจากประเทศอเมริกา มีรายได้ อยู่ในช่วง 2,501 – 4,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ/เดือน ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงรูปแบบ พฤติกรรมและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

รูปแบบ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
1.จุดประสงค์ของการเดินทาง	ท่องเที่ยวและพักผ่อน	ท่องเที่ยวและพักผ่อน
2.ระยะเวลาในการท่องเที่ยวรวม	เฉลี่ย 5 วัน	เฉลี่ย 84 วัน
3.จำนวนสมาชิกเดินทาง	เฉลี่ย 16 คน	เฉลี่ย 3 คน
4.ลักษณะการเดินทาง	จัดโปรแกรมท่องเที่ยวด้วยตัวเอง	จัดโปรแกรมท่องเที่ยวด้วยตัวเอง
5.สถานที่ท่องเที่ยวที่วางแผนเยี่ยมชม	จ.ตรัง จ.สตูล จ.กระบี่ จ.พังงา และ จ.ภูเก็ต	จ.ตรัง จ.สตูล จ.กระบี่
6.ระยะเวลาที่พักบนเกาะลิบง	เฉลี่ย 3 วัน	เฉลี่ย 12 วัน
7.สถานที่ที่นักท่องเที่ยวพัก	ลิบงบีชรีสอร์ท	ลิบงบีชรีสอร์ท
8.การรู้จักและประสบการณ์ต่อแหล่งท่องเที่ยวในเกาะลิบง	รู้จักและเคยไปเพียงบางแห่ง (อธิบายเพิ่มเติมในบท 5)	รู้จักและเคยไปเพียงบางแห่ง (อธิบายเพิ่มเติมในบท 5)
9.กิจกรรมการท่องเที่ยวในเกาะลิบง	เล่นน้ำ/ว่ายน้ำ ถ่ายรูป ดำน้ำตื้น เที่ยวถ้ำ ดูนก	ถ่ายรูป ดำน้ำ เล่นน้ำ/ว่ายน้ำ เดิน เล่นในชุมชน
10.ค่าใช้จ่าย -ค่าที่พัก -ค่ายานพาหนะ -ค่าอาหาร	เฉลี่ย 635 บาท เฉลี่ย 669 บาท เฉลี่ย 156 บาท	เฉลี่ย 654 บาท เฉลี่ย 401 บาท เฉลี่ย 390 บาท
11.ความพึงพอใจต่อความพร้อม -สาธารณูปโภค -สิ่งอำนวยความสะดวก	พอใจ น้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ พอใจ อาหาร ที่พัก ฯลฯ	พอใจ น้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ พอใจ ที่พัก อาหาร ฯลฯ
12.ความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม	พอใจความเป็นส่วนตัว ความ น่าสนใจของสถานที่ ฯลฯ	พอใจความเป็นส่วนตัว การ ต้อนรับจากคนในท้องถิ่น ฯลฯ
13.การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม	การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เชิง วัฒนธรรม และเชิงประวัติศาสตร์	การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เชิง วัฒนธรรม และเชิงประวัติศาสตร์

ที่มา : จากแบบสอบถาม

นักท่องเที่ยวซื้อรถจักรยานยนต์มาเที่ยวบริเวณชุมชนบาตูปูเต๊ะ

พักผ่อนบริเวณที่พัก

เล่นน้ำ/ว่ายน้ำ

กิจกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

เล่นน้ำ/ว่ายน้ำ

เดินเล่นในชุมชน

ถ่ายรูป

ปิ่นเขา-ชมวิวที่ช่องเขาบาตูปูเต๊ะ

เที่ยวเกาะใกล้เคียง

กิจกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทย

ภาพที่ 4.11 แสดงกิจกรรมและบรรยากาศการท่องเที่ยวในเกาะลันตา

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่จะมาเพื่อพักผ่อนและศึกษาวิจัย โดยจะอยู่ที่เกาะลันตาเฉลี่ย 12 วัน ซึ่งนานกว่าชาวไทยอยู่ 4 เท่า ดังนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงต้องการนักท่องเที่ยวต่างชาติมากกว่า โดยมากจะมาเป็นคู่และเป็นครอบครัว เฉลี่ย 3 คน จัดรูปแบบการเดินทางด้วยตนเองตามความสนใจ มีการศึกษาข้อมูลมาล่วงหน้า และวางแผนการเดินทางไป

ยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นในบริเวณใกล้เคียงเกาะลันเต ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้บริการที่พักในบริเวณใกล้กับชุมชน หมู่ 5 บ้านหลังเขา ในส่วนของการรู้จักและเคยไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในเกาะพบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวรู้จักพื้นที่ในเกาะลันเตเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น โดยภาพรวม**นักท่องเที่ยวชาวไทย**จะรู้จักแหล่งท่องเที่ยวมากกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติ แต่เมื่อเทียบเป็นสัดส่วนการไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ จะต่ำกว่า ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวมากกว่าครึ่งของ**นักท่องเที่ยวชาวไทย**จะนิยม เล่นน้ำ/ว่ายน้ำ เดินเล่นในชุมชน และถ่ายรูป ซึ่งเป็นกิจกรรมเดียวกับ**นักท่องเที่ยวต่างชาติ**และเพิ่มเติมในส่วนของกิจกรรมดำน้ำตื้น ในเรื่องของค่าใช้จ่าย พบว่า **นักท่องเที่ยวชาวไทย**จะมีค่าใช้จ่ายในส่วนของยานพาหนะสูงกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวไทยจะมาเพียงพักที่เกาะลันเต แล้วเหมาเรือออกไปเที่ยวนอกเกาะใกล้เคียง เช่น เกาะมุก เกาะกระดาน จะมีเพียงส่วนน้อยที่เที่ยวในเกาะลันเต และบางส่วนก็เป็นแพ็คเกจของที่พัก ทั้งนี้ผู้ประกอบการด้านที่พักบางแห่งไม่ทราบว่าที่เกาะมีแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่สำคัญอะไร เนื่องจากเป็นคนนอกเกาะมาเปิดกิจการจึงนำเสนอแต่แหล่งท่องเที่ยวนอกเกาะ ต่างจาก**นักท่องเที่ยวต่างชาติ**ที่จะนิยมพักผ่อนและเที่ยวชมอยู่ในเกาะลันเต มีแผนที่ประกอบการเดินทางและท่องเที่ยวโดยไม่ต้องพึ่งพาทัวร์ประเภทต่างๆ แต่ในส่วนของค่าที่พักและค่าอาหาร นักท่องเที่ยวต่างชาติจะมีการใช้จ่ายที่สูงกว่า

จากการสำรวจ สามารถวิเคราะห์แบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เกาะลันเต จากรูปแบบพฤติกรรม เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวที่หาประสบการณ์ใหม่ คือ เดินทางด้วยตัวเอง ไม่มีมัคคุเทศก์ ใช้จ่ายในราคาประหยัด เดินทางไปตามที่คู่มือแนะนำ ส่วนใหญ่จะมาใช้เกาะลันเตเป็นที่พัก โดยพักในพื้นที่หมู่ 4 และ หมู่ 5 กิจกรรมหลักๆของนักท่องเที่ยวกุุ่มนี้ คือ เดินเล่น /ว่ายน้ำ บริเวณใกล้ที่พัก เดินเล่นในชุมชน ถ่ายรูป ออกไปเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงเกาะลันเต เป็นต้น

2. นักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้และสนับสนุนการอนุรักษ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้เวลาสัมผัสในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวนานพอสมควร และชอบเดินทางคนเดียวหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ จะมาพักและท่องเที่ยวเกาะลันเตโดยมีกิจกรรมหลักๆ คือ เดินเล่นในชุมชน ชิมอาหารท้องถิ่น ทำกิจกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิต ออกเรือกับชาวประมง เป็นต้น

3. นักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย คือ มักจะชอบไปในสถานที่ๆ มีชื่อเสียง ใช้จ่ายเพื่อความสะดวกสบาย อยากเห็นความเป็นท้องถิ่นแต่ไม่กล้าเข้าไปสัมผัสอย่างแท้จริง อยากเพียงแต่ถ่ายรูปและชื่อของที่ระลึกส่วนใหญ่จะเลือกพักบริเวณรีสอร์ท หมู่ 5 แล้วออกไปเที่ยวพื้นที่ใกล้เคียง กิจกรรมหลักๆในเกาะลันเตจึงเป็นการพักผ่อนและเดินเล่น ถ่ายรูป บริเวณริมหาดหน้าที่พัก นอกจากนี้ บางกลุ่มจะมีการดื่มเครื่องดื่มมินิมาด้วย

โดยภาพรวม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ชุมชน เนื่องจากไม่ค่อยได้ยุ่งเกี่ยวกับกัน และนักท่องเที่ยวที่มาส่วนใหญ่พึงพอใจกับบรรยากาศที่เงียบสงบและความสมบูรณ์ของพื้นที่ โดยไม่ได้เรียกร้องสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกินจำเป็น เพียงแต่ต้องการให้มีมาตรฐานมากกว่านี้

4.4 กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะลิตง

จากการศึกษา และสำรวจภาคสนามในพื้นที่ชุมชนเกาะลิตง สามารถจำแนกกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวเพื่อทำการวิเคราะห์ ออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว 2. นักท่องเที่ยว 3. ประชาชนในเกาะลิตง 4. ภาครัฐ

4.4.1 ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวอย่างมาก เพราะมีบทบาทหลักในการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว แต่จะอิงอยู่กับกระแสของตลาดการท่องเที่ยวและต่างคนต่างทำการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ตนต้องการ ผู้ประกอบการในเกาะลิตง ได้แก่

1) กลุ่มผู้ประกอบการรีสอร์ท ที่พัก ในส่วนของผู้ประกอบการที่เป็นคนนอกพื้นที่ เป็นกลุ่มธุรกิจขนาดกลางๆ มีเครือข่ายการท่องเที่ยวระดับจังหวัดและอันดามัน อยู่ในชมรมผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดตรัง โดยลักษณะประกอบการค่อนข้างจะแยกตัวออกจากชุมชน ส่วนใหญ่จะให้บริการแบบครบวงจร ตั้งแต่รับนักท่องเที่ยวจากตัวเมือง การบริการอาหารเครื่องดื่ม บริการนำเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ นอกเกาะ ส่วนที่เป็นผู้ประกอบการที่พักที่เป็นคนในพื้นที่ มีเพียงแห่งเดียวในเกาะเปิดเป็นบังกะโลเล็กๆ ไม่กี่หลัง ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาพักจะเดินทางมาที่เกาะเอง ซึ่งนอกจากกิจกรรมการท่องเที่ยวทั่วไปจะกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชุมชนมากกว่า อาจเนื่องมาจากที่ตั้งใกล้กับชุมชนใหญ่และเป็นคนในพื้นที่เอง การพยายามที่จะกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน เช่น แนะนำร้านค้า ร้านอาหารในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยวในเกาะ การร่วมทำประมงพื้นบ้านและกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตต่างๆ บนเกาะ ในภาพรวมแล้วรีสอร์ท ที่พักบนเกาะมีแนวโน้มขยายตัวอย่างช้าๆ ทั้งจากผู้ประกอบการเดิมและจากผู้ประกอบการรายใหม่ๆ ที่กำลังเฝ้าสังเกตทิศทางการท่องเที่ยว เพื่อรอโอกาสในการลงทุน

2) กลุ่มจัดทัวร์ท่องเที่ยว ในทะเลตรัง ซึ่งมีทั้งที่เป็นของคนในจังหวัดตรัง และจังหวัดใกล้เคียง โดยกลุ่มนี้จะพานักท่องเที่ยวมาแวะที่เกาะ บริเวณที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิตง (แหลมจุโหย) เพื่อชมพญูน หรือแวะเล่นน้ำ บางกลุ่มแวะทานอาหารตามรีสอร์ท ในกลุ่มธุรกิจนี้มีการขยายตัวมาก จากนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดที่เน้นการท่องเที่ยวแบบวันเดียว (เข้าไป เย็นกลับบ้าน) แล้วกลับมาพักที่ฝั่งหรือในตัวเมือง เพื่อลดการขยายตัวของที่พักตามเกาะโดย

เชื่อว่าเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมของเกาะให้คงอยู่ ซึ่งเกาะลิบงเองเป็นเพียงทางผ่าน ยังมีความเกี่ยวข้องกับวงจรท่องเที่ยวลักษณะนี้อยู่บ่อย

4.4.2 นักท่องเที่ยว

เป็นกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่เดินทางมาเกาะลิบงมีอยู่หลากหลายประเภท โดยคนกลุ่มนี้ จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวผ่านกลุ่มผู้ประกอบการเป็นหลัก แบ่งเป็น

1) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ที่พักที่เกาะเป็นเวลานาน โดยวางแผนท่องเที่ยวไปตามที่ต่างๆ หลายที่ในประเทศ เน้นการพักผ่อนอย่างสงบอยู่ในบริเวณที่พัก และมีความสนใจอยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนบนเกาะ

2) กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย มักเดินทางมากันเป็นหมู่คณะ ตามช่วงเทศกาล และมาพักในช่วงเวลาสั้นๆ เน้นท่องเที่ยวไปตามเกาะต่างๆ ในทะเลตรัง ใช้เกาะลิบงเป็นเพียงที่พักค้างแรม

3) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้พักค้างแรมที่เกาะ เป็นกลุ่มที่เที่ยวแบบวันเดียว หรือพักแรมที่เกาะอื่น โดยจะแวะไปตามสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของเกาะ ซึ่งจะใช้เวลาอยู่ที่เกาะแค่ช่วงสั้นๆ ส่วนมากจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

4.4.3 ประชาชนในเกาะลิบง

ที่อยู่อาศัยและทำมาหากินบนเกาะ ถือได้ว่าเป็นเจ้าของพื้นที่ เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ แบ่งตามความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ออกเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง และทางอ้อม

4.4.3.1 ประชาชนผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่

1) กลุ่มลูกจ้างในรีสอร์ท ที่เข้าไปรับจ้างทำงานทั่วไป ตามรีสอร์ทที่พัก เช่น คนขับเรือ แม่บ้านทำความสะอาด ซ่อมของ ส่งของ และงานบริการอื่นๆ โดยเดินทางไปกลับจากบ้านที่อยู่อาศัยในพื้นที่

2) กลุ่มที่มีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว เป็นกลุ่มที่มีอาชีพประจำ เช่น ทำประมงพื้นบ้าน ก็จะรับเป็นเรือพานักท่องเที่ยวเที่ยวตามเกาะ หรือการนำสัตว์น้ำที่หาได้มาจำหน่ายที่รีสอร์ทเนื่องจากให้ราคาดีกว่า เป็นต้น

3) กลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน²⁸ เป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เพื่อทำเรื่องการท่องเที่ยว แต่เดิมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่ชาวบ้านทำกันเอง ตั้งแต่ปี 2543 มีสมาชิกประมาณ 40 คน ในลักษณะไม่เป็นทางการ เนื่องจากช่วงนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวยังไม่มาก ได้รับงบประมาณสนับสนุนเป็นบางช่วงแล้วแต่นโยบายขณะนั้น ต่อมาในปี 2545 กลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านได้เข้ามาร่วม และเริ่มพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนสู่การทำโฮมสเตย์ ขณะนี้มีเครือข่ายสมาชิกประมาณ 100 คน โดยสมาชิกทุกคนต้องมีเงินฝากอยู่ในกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อให้มีความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกัน

กลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย 6 กลุ่มหลัก คือ 1.กลุ่มประมงพื้นบ้าน 2.กลุ่มสตรีแปรรูปสัตว์น้ำ 3.กลุ่มเกษตรอินทรีย์ 4.กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง 5.กลุ่มผ้าบาติก 6. กลุ่มเยาวชนและผู้สูงอายุ โดยจะใช้เวลาบ่ายหลังเสร็จจากงานประจำมาทำกิจกรรมของกลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีกิจกรรมหลักต่างกันออกไป เช่น กลุ่มสตรีแปรรูปสัตว์น้ำ จะเป็นกลุ่มจัดแบ่งนักท่องเที่ยวให้เข้าพักในบ้านแต่ละหลังตามความเหมาะสม และทำหน้าที่ดูแลนักท่องเที่ยว และทำอาหาร กลุ่มเยาวชนจะทำหน้าที่นำเที่ยว กลุ่มผู้สูงอายุจะอยู่ในส่วนกิจกรรมแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ร่องเง็ง เป็นต้น โดยทางกลุ่มจะมีประชุมกันวันที่ 10 ของทุกเดือน

รูปแบบการรับนักท่องเที่ยว โดยปกตินักท่องเที่ยวที่มาพักแบบโฮมสเตย์ จะมีการติดต่อกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านโดยตรง ซึ่งทางกลุ่มจะเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่ม พร้อมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของชุมชนมุสลิมให้ทราบล่วงหน้า เช่น ไม่ให้นำอาหารที่ประกอบด้วยหมูเข้ามาในเกาะ ให้นักท่องเที่ยวแต่ตัวให้มีดขีด ไม่นุ่งกางเกงขาสั้น ฯลฯ ในส่วนของค่าใช้จ่าย นักท่องเที่ยวชาวไทยคิดคนละ 450 บาท/คน/คืน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติคิดคนละ 750 บาท/คน/คืน กิจกรรมหลักๆ คือจะพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมป่าชายเลน เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ชมการแสดงวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น ร่องเง็ง ลีละ

การกระจายผลประโยชน์ สัดส่วนการแบ่งผลประโยชน์ แบ่งเป็นเปอร์เซ็นต์ จากกำไรที่ได้ ดังนี้ เข้ากองทุนสำรอง ร้อยละ 20 เข้ากองทุนพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 20 เข้ากองทุนสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 5 เข้ากองทุนสวัสดิการ ร้อยละ 5 และปันผลแก่สมาชิกที่เข้าร่วม ร้อยละ 50

ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบมาจากการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งในการนำเที่ยวและการสื่อสารถึงข้อจำกัดต่างๆ ข้างต้น เช่น บอกกฎกติกาและข้อห้ามต่างๆไปแล้ว

²⁸ สัมภาษณ์สมาชิกเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ประกอบด้วย อีสมาน เบ็ญสะอาด อายุ 44 ปี, รมิดา สารสิทธิ์ อายุ 42 ปี ผู้ประสานงานเครือข่ายสตรี ต.เกาะลิบง, รัตนศักดิ์ นันตสินธุ์ อายุ 29 ปี. เลขานุการกลุ่มประมงพื้นบ้าน. 24 ตุลาคม 2550

เป็นต้นว่าไม่ให้ยุ่งสั้น แต่เมื่อมาถึงเกาะนักท่องเที่ยวกลับยุ่งสั้นไม่เรียบร้อย เจ้าของบ้านเกรงใจไม่กล้าบอก

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนนี้มีแนวโน้ม คนในชุมชนต้องการเข้าร่วมเพิ่มขึ้น เพราะถ้ากลุ่มท่องเที่ยวมีความมั่นคง จะสามารถเป็นอาชีพเสริมแก่ชาวบ้าน เช่น คนที่มีเรือ มีรถ ก็จะมาเข้าร่วม ส่วนแนวโน้มจากคนข้างนอกมีกลุ่มสนใจมาเข้าร่วม ขณะนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์กำลังจะเข้าร่วมเป็นฝ่ายประสานงานกับนักท่องเที่ยวที่มาเกาะ นอกจากนี้ทางกลุ่มเครือข่ายยังมีแนวคิดที่จะสร้างรีสอร์ทของชุมชนอีกด้วย

4.4.1.2 ประชาชนผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางอ้อม

หมายถึง กลุ่มคนที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องจากการมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งได้แก่

1) กลุ่มร้านค้า ประกอบไปด้วย ร้านขายของชำ ร้านขายอาหาร ร้านน้ำชา โดยปกติจะรองรับคนในชุมชนเป็นหลัก เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา กลุ่มนี้จะมีโอกาสที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว แต่จะเกิดขึ้นได้เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ซึ่งยังเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับนักท่องเที่ยวที่มาพักที่เกาะ

2) กลุ่มเรือโดยสารและมอเตอร์ไซด์รับจ้าง บทบาทหลักมีไว้บริการประชาชนในชุมชน มีทั้งคนที่ทำเป็นงานประจำและมาทำเป็นอาชีพเสริม เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาจึงทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการรับส่งนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเกาะลิตบง เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาจะพักกับผู้ประกอบการซึ่งมีบริการรับส่งนักท่องเที่ยวจากหาดยาวถึงที่พักในเกาะลิตบง

3) ผู้นำทางศาสนา บทบาทหลักเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นผู้นำทางความคิดและการดำเนินชีวิตของประชาชนในเกาะลิตบง เนื่องจากชาวมุสลิมจะใช้หลักศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะกลุ่มผู้นำทางศาสนาได้แสดงความเป็นห่วงถึงผลกระทบจากการท่องเที่ยว เช่น การแต่งกายที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงอีกมากที่จะตามมา

4) ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) มีบทบาทเป็นผู้ปกครองคอยดูแลทุกข์สุขของประชาชน เป็นผู้ทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างประชาชนในพื้นที่ กับภาครัฐ และภาคส่วนอื่นๆ

5) กลุ่มอาสาสมัคร ในพื้นที่เกาะลิตบงมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เป็นกลุ่มที่ดูแลเรื่องเกี่ยวกับเรื่องความสงบเรียบร้อยของคนในชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข เป็นกลุ่มที่ดูแลเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน ซึ่งหากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ กลุ่มเหล่านี้ก็จะเข้ามาช่วยดูแลด้วย

ทั้งประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะ คือ แต่ละคนอาจมีบทบาทและความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มากกว่าบทบาทเดียว

4.4.4 ภาครัฐ

มีบทบาทหน้าที่หลัก รับผิดชอบดูแลพื้นที่ตามภารกิจที่แตกต่างกันไปตามโครงสร้างของหน่วยงาน ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกาะลิบง ได้แก่

1) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เกาะลิบง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่หลัก รับผิดชอบปกครอง ดูแล บริหาร พัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งโครงสร้างพื้นฐาน ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว การวางแผนพัฒนาและการสนับสนุนงบประมาณ แต่ยังคงขาดทิศทางการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ชัดเจน

2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ดูแลพื้นที่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะลิบง จึงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์พื้นที่ทางธรรมชาติ ที่เป็นหัวใจสำคัญต่อระบบนิเวศของเกาะลิบง โดยทางหน่วยงานเองได้พยายามให้ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดทำพิพิธภัณฑสถานพะยูน การนำชมพะยูน และนก การทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอย่างดี แต่ทางหน่วยงานยังมีปัญหาในการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ เรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ กับปัญหาการบุกรุกเขตป่าสงวนเป็นที่ทำกิน (สวนยางพารา)

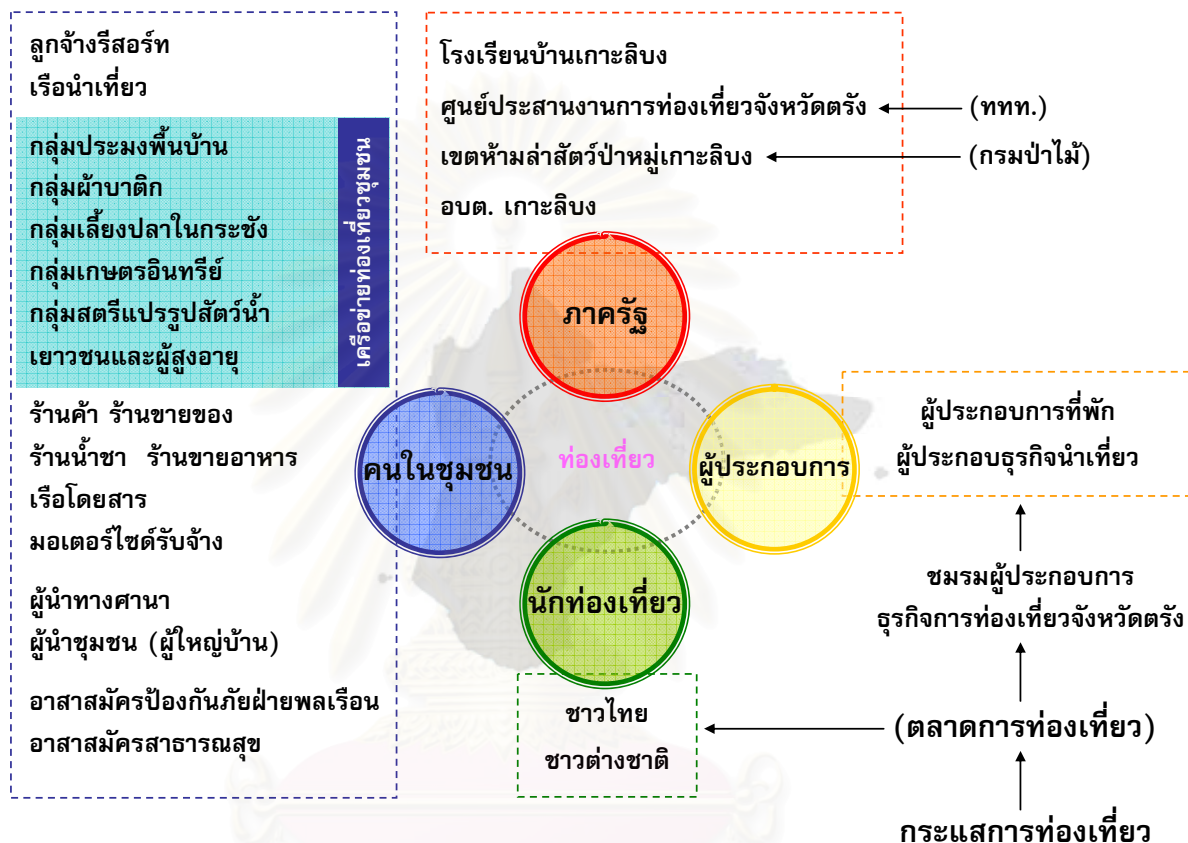
3) ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานที่เน้นการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวในระดับชาติ ผ่านสื่อโฆษณาในรูปแบบต่างๆ มีเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันทั่วประเทศ มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวม ทำให้หน่วยงานนี้ให้ความสำคัญกับตลาดการท่องเที่ยวใหญ่ๆ และแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง

4) โรงเรียนบ้านเกาะลิบง เป็นสถานศึกษาในพื้นที่ ที่หันมาให้ความสนใจในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งดำเนินการมาได้ประมาณ 1 ปี ศึกษาในเรื่องวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมของเกาะลิบง หลักสูตรดังกล่าวนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนในพื้นที่เองแล้ว ความรู้ดังกล่าวยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวของเกาะลิบงอีกด้วย

4.4.5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

เพื่อทำความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ ให้เห็นเป็นภาพรวม และนำไปกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมต่อไป

แผนภูมิ 4.5 แสดงกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เกาะลันตา

ที่มา : จากการวิเคราะห์

จากการศึกษาข้างต้น พบว่ายังมีกลุ่มคนในชุมชนอีกหลายส่วนที่น่าจะเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มเรือข้ามฝาก กลุ่มรถจักรยานยนต์รับจ้าง กลุ่มค้าขาย กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เป็นต้น ซึ่งในมีผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวเกาะลันตาหลายฝ่าย แต่เป็นลักษณะแบบต่างคนต่างทำ มีการประสานงานกันน้อยมาก มีผู้เกี่ยวข้องบางส่วนที่ยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวนี้ ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจว่าแต่ละกลุ่มทั้งที่มีบทบาทและไม่มีบทบาทในการท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวปัจจุบันอย่างไร รวมถึงต้องการเสนอแนะประเด็นใดบ้างต่อการท่องเที่ยวในอนาคต

ตารางที่ 4.11 บทสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
จากการสัมภาษณ์พูดคุย ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง	ความคิดเห็นและความรู้สึกต่อการท่องเที่ยวปัจจุบัน	ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
1.กลุ่มคนในชุมชน		
กลุ่มเครือข่าย ท่องเที่ยวชุมชน	<p>การจัดการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการจากภายนอก มักมองการท่องเที่ยวเฉพาะเรื่องของรายได้ จากที่พัก อาหาร และบริการนำเที่ยวของตนเองเป็นหลัก ไม่ได้มองว่าในเกาะลิตงเองก็มีจุดขายนักท่องเที่ยวเช่นกัน เนื่องจากผู้ประกอบการเหล่านั้นเป็นนักลงทุนนอกเกาะ ไม่ได้มีรู้จักเกาะลิตงอย่างแท้จริง ไม่สามารถนำเที่ยวในเกาะได้ แต่หากเป็นการการท่องเที่ยวโดยเครือข่ายชุมชน นักท่องเที่ยวจะเห็นอะไรในชุมชนเยอะกว่านี้ เช่น แหล่งหรือช่วงเวลา ในการดูพะยูน และเท่ากับเป็นการกระจายรายได้ลงสู่คนในชุมชนโดยตรง</p> <p>รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวปัจจุบัน ที่จะทำให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ ชุมชนต้องมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตนเองต้องการ แล้วนำไปเสนอต่อ ททท.จังหวัดตรัง โดยต้องวางแผนงานทุกอย่างไปให้เรียบร้อย ถ้าทาง ททท. จังหวัดตรังเห็นด้วยก็จะได้งบประมาณมาทำโครงการ</p>	<p>ควรมีการแบ่งโซน สำหรับกิจกรรมต่างๆ ให้บริเวณหลังเขาบริเวณรีสอร์ทเป็นการท่องเที่ยวแบบทั่วไป ในส่วนอื่นๆให้เป็นการท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้กติการ่วมกันของชุมชน โดยบริบท ของเกาะมีความเหมาะสมที่จะพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์</p> <p>ควรมีแนวทางการป้องกันนักลงทุนภายนอกเพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม คือ ต้องมีกฎหมายท้องถิ่นควบคุมนักลงทุนภายนอก แต่มีจุดอ่อนคือการที่ท้องถิ่นไม่มีความรู้ การแก้ปัญหาตรงจุดนี้</p>

กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง	ความคิดเห็นและความรู้สึกต่อการท่องเที่ยวปัจจุบัน	ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
ผู้นำศาสนา	<p>การท่องเที่ยวเป็นสิ่งหมิ่นเหม่ต่อหลักการของศาสนาอิสลาม การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะลันตาควรมีการจัดการที่สอดคล้องกับหลักศาสนาในพื้นที่ เช่น อาจมีการตั้งกฎกติกาสำหรับนักท่องเที่ยว แต่อาจทำได้ยากเพราะคนในเกาะเองก็หย่อนยานเรื่องศาสนาลงไปมาก อีกทั้งเป็นการออกกฎตามหลังการท่องเที่ยว พฤติกรรมนักท่องเที่ยวโดยรวมถือว่าดี แต่ควรระวังเรื่องการแต่งกายให้มิดชิดกว่านี้</p>	<p>ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในเกาะควรเป็นผู้แนะนำการปฏิบัติตนต่างๆ แก่ นักท่องเที่ยว</p>
ประชาชน	<p>ต้องการการท่องเที่ยวเพราะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชนเจริญขึ้น นักท่องเที่ยวที่มาส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี ไม่วุ่นวายและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ชุมชน มีบางกลุ่มต้องการให้นักท่องเที่ยวระวังเรื่องการแต่งกายให้มิดชิดกว่านี้ แต่บางส่วนก็เห็นว่าแต่งอย่างไรก็ได้ตามสบาย เป็นวัฒนธรรมของเขา นอกจากนี้คนในชุมชนยังมองว่าผู้ประกอบการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มที่เข้ามาตัดดวงผลประโยชน์จากทรัพยากรบนเกาะ และสร้างภาระขยะให้ชุมชน โดยที่ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเพียงบางส่วนเท่านั้น</p>	<p>ควรปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อจะได้มีนักท่องเที่ยวมาเพิ่มขึ้น โดยต้องการให้ปรับปรุงและพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถนน – เปลี่ยนจากถนนลูกรังเป็นคอนกรีต - น้ำ - สร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่มไว้ใช้ในหน้าแล้ง - ไฟฟ้า - ต้องการให้มีไฟฟ้าใช้ตลอด 24 ชั่วโมง - การขนส่งระหว่างเกาะ ในส่วนนี้มี 2 กลุ่มความเห็น <p>คือ 1. ต้องการแพขนานยนต์ เป็นการพัฒนาจากเรือหางทำให้มีความปลอดภัยยิ่งขึ้น แต่ไม่ต้องการสะพานข้ามเกาะเพราะจะทำให้ลิงไม่เป็นเกาะ และมีวัฒนธรรมจากภายนอกไหลเข้ามามากเกินไป ทำให้จัดการดูแลยากขึ้น</p> <p>2. ต้องการสะพานข้ามเกาะ เนื่องจากจะทำให้การเข้าถึงพื้นที่สะดวกขึ้น มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้นเนื่องจากไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ยังสามารถให้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเกาะได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการลดปัญหาอยู่ด้วยกันของเด็กที่ออกไปเรียนนอกเกาะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนรับผิดชอบต่อเรื่องขยะในชุมชน

กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง	ความคิดเห็นและความรู้สึกต่อการท่องเที่ยวปัจจุบัน	ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
2.กลุ่มภาครัฐ		
อบต.เกาะลิบง	<p>ต้องการให้มีการท่องเที่ยวในเกาะลิบงเพราะเป็นโอกาสในการสร้างรายได้ของชุมชน ทางอบต.มีแผนงานที่สนับสนุนการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในขั้นการเตรียมการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น เช่น การพัฒนาถนนจากบริเวณท่าเรือบ้านพร้าวไปยังบริเวณรีสอร์ตที่พักของนักท่องเที่ยว</p>	พัฒนาเกาะลิบงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัด
โรงเรียนบ้านเกาะลิบง	<p>การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นแน่นอน ดังนั้นเพื่อให้ชาวบ้านมีความต้องการดังกล่าว ขณะนี้ทางโรงเรียนบ้านเกาะลิบงมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสถานการณ์ท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในเกาะโดยมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของเราเพื่อให้นักเรียนรู้จักสถานที่สำคัญในเกาะ มีการทำหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ และเรื่องปราชายเลน</p>	ควรเป็นการท่องเที่ยวที่อยู่ในขอบข่ายที่ชุมชนรับได้และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ชุมชน และมีการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในเกาะ
เจ้าหน้าที่หน่วยพิทักษ์ป่า	<p>นักท่องเที่ยวที่มาที่เกาะส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่ดี มาดูพะยูนเป็นหลัก แล้วไปเที่ยวที่เกาะอื่นๆ ที่เกาะลิบงมีพื้นที่น่าสนใจและสวยงามอยู่หลายแห่ง แต่ขาดการเอาใจใส่จากคนในชุมชน โดยที่จัดและការมีชุมชนอยู่ถึง 4 หมู่บ้าน น่าจะสามารถพัฒนาให้เกาะลิบงเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทะเลจริงได้</p>	ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานให้ดีขึ้น

กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง	ความคิดเห็นและความรู้สึกต่อการท่องเที่ยวปัจจุบัน	ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว จังหวัดตรัง	การจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จเพราะ รัฐเป็นฝ่ายมาบอกจุด (แหล่งท่องเที่ยว) ให้ไปพัฒนา โดยที่คนในพื้นที่นั้นๆ ยังไม่พร้อมกับการท่องเที่ยว ขณะนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการปรับแผนงานโดยเป็นเพียงผู้สนับสนุนการท่องเที่ยวเท่านั้น ไม่ใช่ผู้วางแผนงาน	การที่จะบอกว่าบริเวณไหนจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีการตกลงกับคนในชุมชนก่อนว่า เขายอมรับหรือไม่ เขาต้องการแบบไหน ส่วนการท่องเที่ยวในเกาะลิบง ต้องสร้างให้เกิดความต่างของการท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเนื่องจากเป็นเกาะที่มีชุมชน จึงต้องมีการแบ่งโซนกิจกรรมการท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อไม่ให้ชุมชนเดือดร้อน เช่น การแต่งกายที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวจะต้องจำกัดบริเวณ โดยหัวใจของการท่องเที่ยวอยู่ที่เรื่องการตลาด การโปรโมตการท่องเที่ยวแบบไหน เราก็จะได้นักท่องเที่ยวแบบนั้น การโปรโมตพื้นที่จะเป็นตัวกรองนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาได้
3. ผู้ประกอบการ		
ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว	ต้องการนักท่องเที่ยวมาเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม และไม่ได้มีกฎกติกาใดๆ ในการเข้าพัก นอกจากนี้หากนักท่องเที่ยวต้องการกิจกรรมแคมป์ไฟจะจัดให้ไปทำกิจกรรมในพื้นที่ที่ห่างออกจากบริเวณชุมชน นอกจากนี้ยังมองว่าคนในชุมชนเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาขยะในพื้นที่ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพไม่สวยงาม	ต้องการให้มีการปรับปรุงและพัฒนา - ถนน - ให้สะดวกสบายขึ้น - การจัดการขยะ - เนื่องจากเป็นตัวทำลายทัศนียภาพของเกาะ และทำให้ดูไม่สะอาด - บริเวณแหล่งท่องเที่ยวควรมีป้ายอธิบายความสำคัญของพื้นที่

กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง	ความคิดเห็นและความรู้สึกต่อการท่องเที่ยวปัจจุบัน	ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
4.กลุ่มนักท่องเที่ยว		
นักท่องเที่ยวชาวไทย	ชอบเกาะลิบงเพราะเป็นเกาะที่ยังคงความเป็นธรรมชาติอย่างสมบูรณ์	อยากให้พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมกว่านี้
นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	ชอบเกาะลิบงเพราะเป็นเกาะที่มีเสน่ห์ ยังมีธรรมชาติสมบูรณ์และเงียบสงบ ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มาทำลายบรรยากาศความเป็นเกาะ	อยากให้เกาะลิบงคงความเป็นธรรมชาติและเงียบสงบแบบนี้ ในส่วนของพัฒนาการท่องเที่ยวต้องทำอย่างระมัดระวัง นอกจากนี้มีการปรับปรุงเรื่องการจัดการขยะและความปลอดภัยในการเดินทางระหว่างเกาะและบริเวณท่าเรือ

ที่มา : การสัมภาษณ์ (รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในภาคผนวก)

ตาราง 4.12 สรุปบทบาทของกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยแบ่งตามมุมมองต่อบทบาทของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

มุมมอง ต่อบทบาท	ประชาชนเกาะลันง	ภาครัฐ	ผู้ประกอบการท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว
ประชาชนเกาะลันง	-ควรประพฤติตนเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีส่วนร่วมในการวางแผนและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น	-ให้ความร่วมมือในการรักษาสีงแวดล้อม	-ประพฤติตนเป็นเจ้าบ้านที่ดี -ควรมีความรับผิดชอบต่อเรื่องขยะ	-ประพฤติตนเป็นเจ้าบ้านที่ดี -ควรมีความรับผิดชอบต่อเรื่องขยะ
ภาครัฐ	-ควรเข้ามาสนับสนุนงบประมาณโครงสร้างพื้นฐานของการท่องเที่ยว	-สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว	-สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและการจัดการขยะของการท่องเที่ยว	-ควรเข้ามาจัดการเรื่องขยะ
ผู้ประกอบการท่องเที่ยว	-ควรรักษาสีงแวดล้อม -บอกข้อจำกัดของพื้นที่ -เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะจากการท่องเที่ยว -แนะนำแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	-ให้ความร่วมมือในการรักษาสีงแวดล้อม -แนะนำนักท่องเที่ยวให้เที่ยวในเกาะ ลันง	-ควรช่วยกันรักษาสีงแวดล้อม	-มีทั้งที่ต้องการให้พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และไม่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ
นักท่องเที่ยว	-โดยรวมเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี แต่บางคนแต่งกายไม่เหมาะสม	-น่ายายได้สู่ชุมชน	-ได้รับความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวสูงสุด และพักเป็นเวลานาน	-ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ชุมชน

ที่มา : จากการวิเคราะห์

4.6 สรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวเกาะลิบง

การท่องเที่ยวของเกาะลิบงในภาพรวมยังไม่สูงมาก แต่มีแนวโน้มจะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีส่วนมาจากการไหลของนักท่องเที่ยวกระแสหลักฝั่งอันดามัน และจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะลิบงเอง โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในช่วงเทศกาล และช่วงปลายปี-กลางปี การจัดการท่องเที่ยวของเกาะลิบงมี 2 ส่วน คือ 1.การจัดการโดยผู้ประกอบการท่องเที่ยว(นายทุนนอกเกาะ) ถือเป็นนักท่องเที่ยวหลักในขณะนี้ และ 2.การจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยการจัดการโดยผู้ประกอบการท่องเที่ยว จะกระจุกตัวอยู่บริเวณ หมู่ 5 เนื่องจากมีบรรยากาศดี นักท่องเที่ยวที่พักรส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติจะพักเป็นเวลานานเน้นการพักผ่อนอยู่ในเกาะ นักท่องเที่ยวชาวไทยจะใช้เวลาน้อยกว่าเน้นเหมาเรือไปเที่ยวนอกเกาะ ส่วนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณชุมชน หมู่ 4 และ 7 เป็นรูปแบบที่กำลังพัฒนา จึงมีนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ไม่สูงนัก

4.6.1 กิจกรรมการท่องเที่ยว

กลุ่มพื้นที่ทำกิจกรรมท่องเที่ยวเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ

1. บริเวณหลังเขา เนื่องจากเป็นบริเวณที่พัก มีกิจกรรมหลัก คือ เล่นน้ำ / ว่ายน้ำ เดินเล่นบริเวณชายหาด ถ่ายรูป
2. บริเวณหน้าบ้าน เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีเป็นกิจกรรม คือ เดินเล่นในชุมชน ทำกิจกรรมวิถีชีวิต ชมทัศนียภาพบริเวณสะพาน ถ่ายรูป
3. บริเวณแหลมจุโหย เพราะเป็นบริเวณส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวจากเกาะอื่นมาเที่ยวด้วย กิจกรรมหลัก คือ เล่นน้ำ/ว่ายน้ำ ดูนก ดูพะยูน เดินตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่เกี่ยวเนื่อง คือ บริเวณบ้านพร้าว เนื่องจากเป็นท่าเรือโดยสารเชื่อมการเดินทางระหว่าง เกาะลิบงกับแผ่นดินใหญ่ (แต่มีนักท่องเที่ยวใช้บริการเพียงบางส่วนเท่านั้น เพราะมีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มเหมาเรือมายังบริเวณที่พักโดยตรง)

จากกิจกรรมข้างต้น พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ ล้วนเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งสิ้น ซึ่งเมื่อประเมินสถานการณ์กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในมีความโดดเด่นต่างจากพื้นที่อื่น เช่น การดูนกอพยพจากเมืองหนาว การสังเกตพฤติกรรมสัตว์ใกล้สูญพันธุ์อย่างพะยูน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นในพื้นที่ เช่น ศึกษาดูธรรมชาติ ดูนก เทียวถ้ำ พายเรือคายัค/แคนนู เป็นต้น แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ยังมีความหลากหลาย อีกทั้งไม่มีผู้นำ/ถ่ายทอดให้ความรู้ในกิจกรรมนั้นๆ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมเข้ามาพร้อมการท่องเที่ยวกระแสหลัก

4.6.2 ประเด็นปัญหา

ปัญหาที่พบจากการท่องเที่ยวในขณะนี้ คือ

1. การกระทบกระทั่งระหว่างกลุ่มคนในชุมชนหมู่ 5 กับผู้ประกอบการที่พัก เนื่องจากผู้ประกอบการไม่ต้องการให้ประชาชนในเกาะลิตงเข้ามายุ่งเกี่ยวกับบริเวณรีสอร์ทที่พัก จึงนำสุนัขมาเลี้ยง ซึ่งโดยหลักศาสนาอิสลาม สุนัขถือเป็นสัตว์ต้องห้าม

2. นักท่องเที่ยวไม่ทราบวัฒนธรรมของเกาะ จึงมีการประพฤติตัวไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายที่ไม่มิดชิดเดินในบริเวณชุมชน หรือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

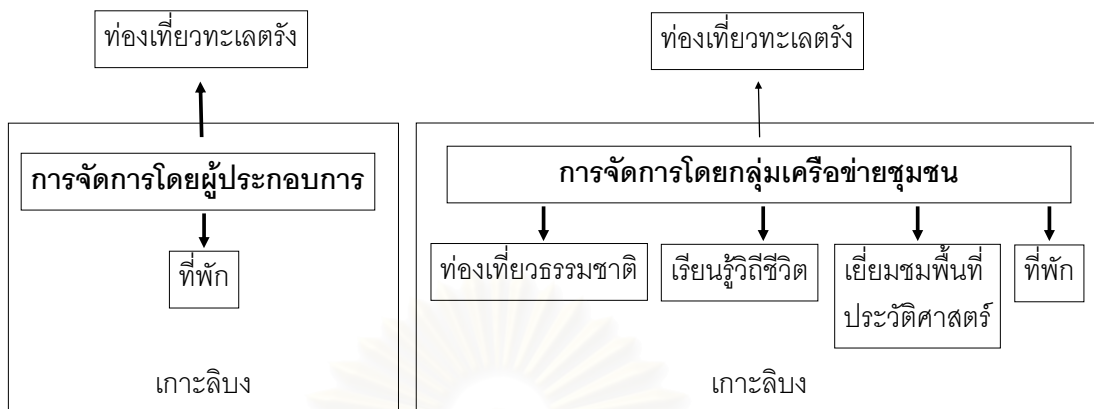
3. ปัจจุบันมีการซื้อขายที่ดินบริเวณหาดทุ่งหญ้าคา แก่นายทุนนอกเกาะเพื่อสร้างเป็นที่พักนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการซื้อขายพื้นที่ในเขตป่าสงวน โดยใช้ใบภท.5 เป็นเอกสารการซื้อขาย

4. จากการกระจายตัวตามพื้นที่ต่างๆ ของนักท่องเที่ยวทำให้ทราบว่านักท่องเที่ยวรู้จักและเยี่ยมชมเพียงบางพื้นที่ในเกาะ เช่น บริเวณ ชุมชนต่างๆ เพราะสามารถเข้าถึงได้ง่าย และบริเวณแหลมจุกไฮ หาดตูบ รวมถึงสะพานหินธรรมชาติ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงและได้รับการประชาสัมพันธ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวของเกาะลิตง ส่วนพื้นที่อื่นๆ นักท่องเที่ยวรู้จักและเยี่ยมชมค่อนข้างน้อยทั้งที่ยังมีพื้นที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง ส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่ได้รับความสนใจเข้ามาพัฒนาพื้นที่นั้นอย่างต่อเนื่อง

4.6.3 เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยวในเกาะลิตงปัจจุบัน ที่จัดการโดยผู้ประกอบการ จะมีลักษณะใช้พื้นที่เกาะเป็นเพียงที่พัก และเน้นการท่องเที่ยวในทะเลตรง โดยพยายามไม่ยุ่งเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งต่างจากการท่องเที่ยวที่จัดการโดยเครือข่ายชุมชน ที่พยายามสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในเกาะ เป็นผลดีต่อชุมชนในหลายๆ ด้าน เช่น การสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน การสร้างงานสร้างรายได้ เพิ่มความมั่นคงให้เศรษฐกิจชุมชน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4.6 และ แผนภูมิที่ 4.7

แผนภูมิ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว

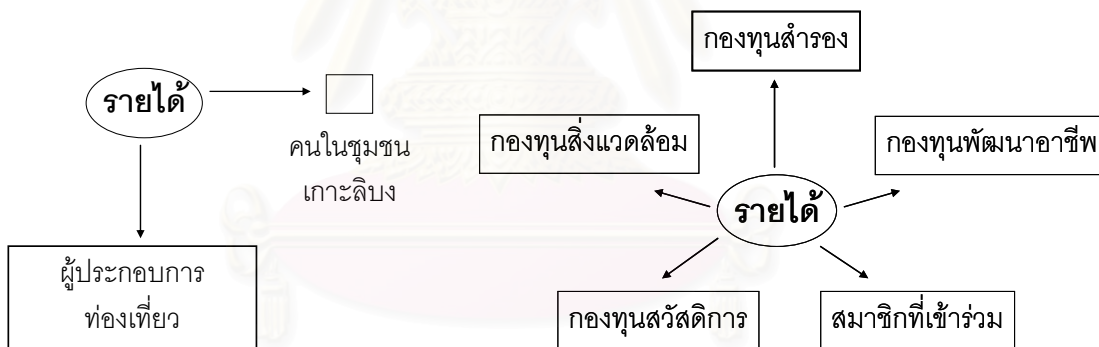

การจัดการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการ

การจัดการท่องเที่ยวโดยกลุ่มเครือข่ายชุมชน

ที่มา : จากการวิเคราะห์

แผนภูมิ 4.7 แสดงการกระจายรายได้ของการจัดการท่องเที่ยว

รายได้ของผู้ประกอบการเป็นหลัก
การจัดการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการ

รายได้กระจายสู่กองทุนต่างๆ และสมาชิกที่เข้าร่วม
การจัดการท่องเที่ยวโดยกลุ่มเครือข่ายชุมชน

ที่มา : จากการวิเคราะห์

ในส่วนของการกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่อาศัยทรัพยากรในพื้นที่เป็นต้นทุน ในการสร้างรายได้ ซึ่งควรมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการและประชาชนในเกาะลิบง

4.6.4 ศักยภาพของชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มคนต่างๆ พบว่า กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องของทุกกลุ่มต่างต้องการการท่องเที่ยว ซึ่งมีเหตุผลในความต้องการที่แตกต่างกันไป คนในชุมชนต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเพราะเชื่อว่าการท่องเที่ยวจะเข้าพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้กับเขา ส่วนนักท่องเที่ยวก็ต้องการให้มีการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เงียบสงบ ไร้การปรุงแต่ง ยังคงความเป็นธรรมชาติสูง และโดยภาพรวมทุกกลุ่มต่างเห็นว่าการท่องเที่ยวจะช่วยให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น โดยการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นต้องอยู่ภายใต้ขีดความสามารถที่เกาะลันตาจะสามารถรองรับได้ทั้งทางกายภาพและทางสังคม นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงความพร้อมตลอดจนถึงอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว จัดการเรื่องขยะให้ดีขึ้น โดยในส่วนของนักท่องเที่ยวค่อนข้างพอใจกับธรรมชาติและความเป็นส่วนตัวของพื้นที่ และได้เสนอแนะให้มีการควบคุมรูปแบบการท่องเที่ยวให้อยู่ในขอบเขตที่ชุมชนสามารถรองรับได้ คือ สอดคล้องกับหลักการทางศาสนา และอยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

หากพิจารณาในส่วนของกลุ่มคนในชุมชน ถือว่าเป็นชุมชนที่มีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมเพราะมีความพร้อมครบตามศักยภาพของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ ตามที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย อธิบายใน การศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิง นิเวศทางทะเล โดยสรุปคือ

1. ตัวชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับระบบ นิเวศ ชุมชนแสดงออกถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ และชุมชนยังต้องพึ่งพาระบบ นิเวศโดยรอบ

2. มีกลุ่มคนในชุมชนสนใจการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้รวมกลุ่มควบคู่กับการประกอบอาชีพหลัก

3. มีการประสานความร่วมมือทั้งจากภายในและภายนอกนำโดยกลุ่มเครือข่าย ประมงพื้นบ้านเริ่มมีการรวมกลุ่มทำเรื่องการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ซึ่งมีแนวโน้มจะได้รับความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคนในชุมชนและกลุ่มคนนอกเกาะ ทั้งด้านวิชาการและการติดต่อประสานงานซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเท่ากับเป็นการช่วยกันปกป้องทรัพยากรอันมีค่าไว้ด้วย

ทั้งนี้คนในชุมชนเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกาะลันตา และพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมระดับต่างๆ เช่น การรักษาวัฒนธรรม การร่วมแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

บทที่ 5

ทรัพยากรการท่องเที่ยวและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ด้วยความสมบูรณ์ของระบบ นิเวศที่ก่อให้เกิดความหลากหลายและความโดดเด่นของ ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมในเกาะ ผสานกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา อันยาวนาน เป็นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเกาะลิง การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวครั้งนี้ ใช้การจำแนกทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็น 3 ด้าน ตาม แนวคิดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทางวิถีชีวิต และวัฒนธรรม และทางประวัติศาสตร์ โดยผู้ศึกษาและกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนได้ร่วมกัน ระบุพื้นที่ท่องเที่ยวและทำการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้ประกอบในการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะลิงต่อไป ดังนั้นในบทนี้จึงแบ่งเนื้อหาที่ทำการศึกษา ออกเป็น

- 5.1 ทรัพยากรทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
- 5.2 ทรัพยากรทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม
- 5.3 ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์
- 5.4 ประเมินศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

5.1 ทรัพยากรทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

เกาะลิงและบริเวณโดยรอบมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรมาก โดยมีพื้นที่ที่เข้าไปใน เกณฑ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ¹ ได้รับการจดทะเบียนเป็น พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยาน แห่งชาติหาดเจ้าไหม - เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิง - ปากน้ำตรัง จังหวัดตรัง² เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ลำดับที่ 1,182 ในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ มีเนื้อที่ 515,745 ไร่ นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนของเกาะลิงยังเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนอีกด้วย

¹ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมและ Danish Cooperation on Environment and Development, เอกสารชุด พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย เล่ม 5, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542) หน้า 25

² (NEWSLETTER กุมภาพันธ์ 2546 ฉบับที่ 76)

ในส่วนระบบ นิเวศ ของเกาะลิง ประกอบด้วย ป่าบก หาดทราย ป่าชายเลน ภูเขาทะเล และแนวปะการัง

ป่าบก ส่วนใหญ่อยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะลิงตลอดแนวเหนือใต้และตั้งอยู่ในเขตอนุรักษ์ ประกอบด้วย 1.ป่าดิบชื้น ถือเป็นแหล่งต้นน้ำของคลองหลายสาย ซึ่งนำมาใช้ในการทำประปาหมู่บ้าน 2.ป่าโปร่ง กระจายตัวอยู่ในป่าดิบชื้น และพื้นที่สวนยางพารา 3.ป่าชายหาด พบถัดออกจากแนวป่าโปร่งที่ติดกับชายฝั่ง ซึ่งบริเวณป่าบกนี้จะพบพันธุ์ไม้นานาชนิดและสัตว์ป่าจำนวนมาก

หาดทราย บริเวณ หมู่ 5 บ้านหลังเขา จะพบเป็นหาดทรายทอดยาว มี 2 ช่วง คือ หาดทรายบริเวณชุมชนหมู่ 5 และบริเวณหาดทุ่งหญ้าคา ส่วนบริเวณ หมู่ 4 และ หมู่ 7 จะมีหาดทรายเพียงเล็กน้อยส่วนใหญ่เป็นเลนโคลน)

ป่าชายเลน ส่วนใหญ่อยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ ครอบคลุมพื้นที่ หมู่ 1 และบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิง (แหลมจุโหย) มีเนื้อที่ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่เกาะ หลังจากยกเลิกสัมปทานป่าโกงกางทำให้ป่าชายเลนแถบนี้กลับมาสมบูรณ์อีกครั้ง

ภูเขาทะเล พบมากบริเวณชายฝั่งบ้านบาตูปูเต๊ะไปรอบฝั่งตะวันออกถึงบริเวณบ้านพร้าว รวมพื้นที่ประมาณ 6 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,750 ไร่⁴ เป็นพื้นที่ที่มีภูเขาทะเลหนาแน่นสามารถพบภูเขาทะเลถึง 9 ชนิด⁵ จาก 12 ชนิดที่พบในประเทศไทย⁶ เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของพะยูนฝูงใหญ่ที่สุดของประเทศไทย บริเวณนี้สามารถพบพืชที่มีขนาดเล็ก สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังจนถึงสัตว์มีกระดูกสันหลังชั้นสูง จำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น พะยูน บริเวณนี้จะมีปริมาณของสัตว์น้ำมากกว่าในบริเวณที่เป็นที่โล่ง

ปะการัง พบแนวปะการังชนิดหินปูน ปะการังแข็งเกือบทุกชนิดตลอดแนวทางด้านตะวันตกของเกาะ แต่ส่วนใหญ่ได้รับความเสียหายจากการระเบิดปลา ซึ่งขณะนี้บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะ มีแนวปะการังกำลังเติบโตทดแทนแนวเดิมที่ถูกทำลายไป ปะการังแข็งที่พบในแถบนี้ ได้แก่ ปะการังตาข่าย ปะการังดอกไม้ ปะการังก้อนรูปสมอง ปะการังฟุ่มไม้ และปะการังเขากวาง นอกจากนี้ยังพบดอกไม้ทะเลครก และฟองน้ำเคลือบหิน อยู่ประปราย ส่วนสัตว์

⁴ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมและ Danish Cooperation on Environment and Development, เอกสารชุดพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย เล่ม 5, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2542) หน้า 93

⁵ ภูเขาทะเล 9 ชนิด ได้แก่ 1.ภูเขาชะงาใบสั้นสีน้ำตาล 2.ภูเขาใบกลมหรือใบมะกรูด 3.ภูเขาชะงาใบสั้นปล้องยาว 4.ภูเขาชะงาใบสั้นสีเขียวปลายใบแฉก 5.ภูเขาผอมบาง 6.ภูเขาใบสน 7.ภูเขาใบเตา 8.ภูเขาชะงาใบยาว 9.ภูเขาทะเลชนิดนี้เพิ่งสำรวจพบและอยู่ระหว่างศึกษารายละเอียด (สกว. อัดสำเนา)

⁶ วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จ.ตรัง โดยคณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 หน้า 110

ทะเลที่พบชุมชนในแถบแนวปะการัง ได้แก่ ปะการัง หอยเม่น กุ้งดีดนักก้าม ปูหินสองสี ปูใบลาย ม่วง

ป่าบก

ป่าชายหาด

ป่าชายเลน

แนวหน้าทะเลบริเวณ หมู่ 4 และ หมู่ 7

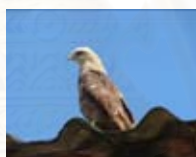
หน้าทะเล⁷

ปะการัง

ฝูงพะยูนบริเวณเกาะลิบง⁸

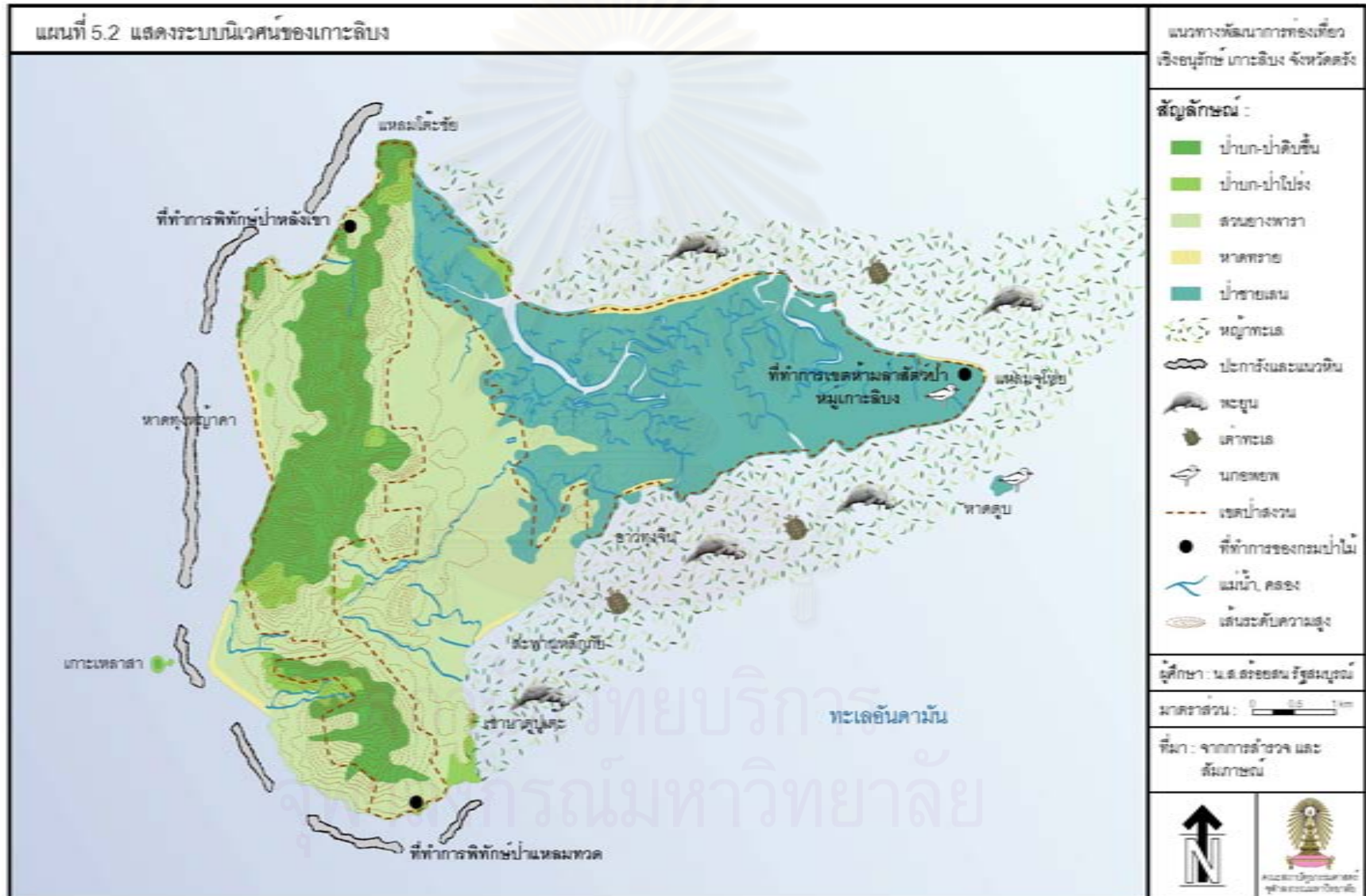
สิ่งมีชีวิตในระบบ นิเวศของเกาะลิบง

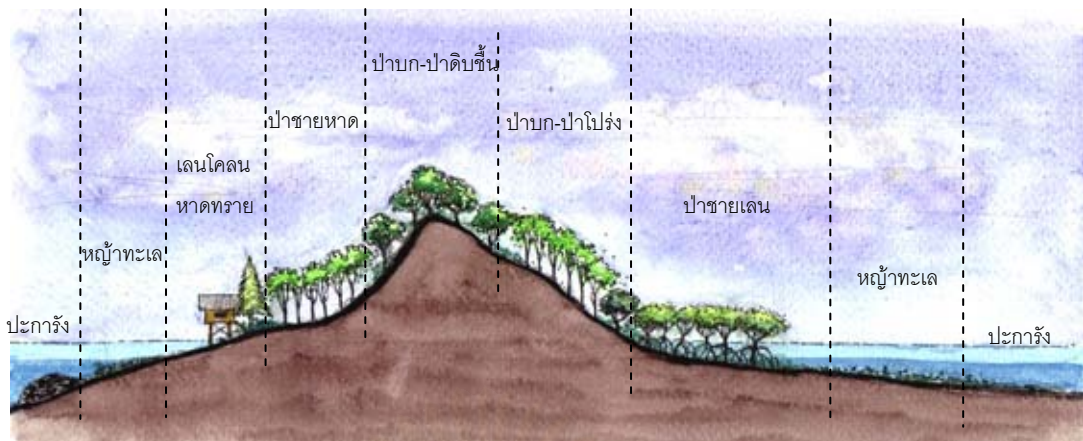
ภาพที่ 5.2 แสดงระบบนิเวศ และความหลากหลายของเกาะลิบง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷ www.sarakadee.com/web (ภาพโดยโยชิชิ นากานิชิ)

⁸ www.sarakadee.com/web (ภาพโดย สุรศักดิ์ ทองสุกดี)

ภาพที่ 5.3 แสดงรูปตัดขวางระบบ นิเวศเกาะลิบง

ความสัมพันธ์ทางกายภาพของระบบ นิเวศเกาะลิบง เริ่มจากแผ่นดินที่มีป่าบก และหาดทราย ถัดลงมาเป็นป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่สำคัญของระบบ นิเวศชายฝั่ง รวมทั้งเป็นแนวป้องกันการพังทลายของชายฝั่ง และเป็นแนวดักตะกอนจากฝั่งก่อนลงสู่ทะเล ช่วยป้องกันไม่ให้น้ำทะเลที่อยู่ถัดไปมีโคลนหรือตะกอนมาทับถม และแหล่งหญ้าทะเลยังเป็นแนวดักตะกอนอีกชั้นหนึ่งก่อนที่จะถึงแนวปะการัง ในทางกลับกัน แนวปะการังและแหล่งหญ้าทะเลยังช่วยชะลอความเร็วของคลื่นและลมก่อนที่จะถึงแนวชายฝั่งหรือป่าชายเลนอีกด้วย⁹ ซึ่งความสัมพันธ์ทางกายภาพเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญของการเชื่อมโยงความหลากหลายทางชีวภาพในระบบ นิเวศของเกาะลิบงและบริเวณใกล้เคียง หากระบบนิเวศใดมีการเปลี่ยนแปลงย่อมจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศส่วนอื่นๆ ด้วย

จากความสัมพันธ์ของระบบ นิเวศข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของระบบ นิเวศในเกาะลิบง อีกทั้งธรรมชาติยังได้มอบระบบ นิเวศอันพิเศษ คือ เป็นแหล่งหญ้าทะเลผืนใหญ่ ที่คงความสมบูรณ์ที่สุด ทำให้เกาะลิบงและบริเวณโดยรอบเป็นที่อยู่อาศัยสำคัญของสัตว์คุ้มครองประเภทที่ 2¹⁰ อย่างพะยูน โดยปลายปี 2549 ที่ผ่านมา กลุ่มนักวิจัยชาวไทยและญี่ปุ่น ลงพื้นที่สำรวจและศึกษาพฤติกรรมพะยูนที่จังหวัดตรัง จากการสำรวจ¹¹ กาญจนา อุดุลยา

⁹ สุชาติ บรรจงการ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งหญ้าทะเล กรณีศึกษา ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ.ตรัง. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์หน้า 141

⁹ ท้องทะเลตรัง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 (นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง) เป็นเอกสารแนะนำเที่ยว (จัดโดยอนุสัญญา CITES ไว้ใน APPNDIX 1)

¹⁰ ท้องทะเลตรัง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 (นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง) เป็นเอกสารแนะนำเที่ยว (จัดโดยอนุสัญญา CITES ไว้ใน APPNDIX 1)

¹¹ www.sarakadee.com สารคดีพิเศษ : บันทึกการสำรวจพะยูนครั้งใหม่จากท้องฟ้าสู่ใต้ทะเล

นุโกศล¹² ประเมินว่ามีประชากรพะยูนทางฝั่งทะเลอันดามัน มีประมาณ 200 ตัว จากที่พบในประเทศทั้งหมดเพียง 250 ตัว (โดยบริเวณเกาะลิบงเป็นแหล่งที่พบพะยูนหนาแน่นที่สุด) จากจำนวนประชากรพะยูนที่ค่อนข้างน้อย สืบเนื่องมาจากข้อจำกัดหลายประการรวมถึงพฤติกรรมการมีลูกครั้งละ 1 ตัว ทำให้มีการขยายพันธุ์ได้ไม่มากนัก แต่กลับมาพบพะยูนฝูงใหญ่ที่แหลมจุโหยจำนวนถึง 50 ตัว¹³ และพบบริเวณรอบๆ เกาะลิบงเป็นประจำ จึงทำให้เกาะลิบงได้รับความสนใจจากทั้งนัก นิเวศวิทยา นักวิจัย ตลอดจนนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอย่างต่อเนื่อง พะยูนจึงถือเป็นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและจุดดึงดูดที่สำคัญของเกาะลิบง

ด้วยสภาพภูมิประเทศที่มีความต่างกันภายในเกาะลิบง ได้สร้างระบบ นิเวศที่มีความหลากหลาย มีทั้ง ป่าบก ป่าชายหาด ป่าชายเลน ภูเขาทะเล ปะการัง ทำให้เกาะลิบงเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงพร้อมให้ผู้สนใจได้มาเรียนรู้และศึกษาระบบนิเวศ โดยสามารถจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางนิเวศ เช่น การเดินศึกษาธรรมชาติ การดูนก ดูพะยูน พายเรือคายัค/แคนนู เพื่อศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน ซึ่งสามารถระบุแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของเกาะลิบง ดังแผนที่ 5.6 ได้ดังนี้

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง (แหลมจุโหย) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง (แหลมจุโหย) ตั้งอยู่ในหมู่ 1 บริเวณปลายแหลมทางทิศตะวันออกของเกาะ มีทรัพยากรป่าชายหาดที่อุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นที่วางไข่ของเหล่านกประจำถิ่นและนกอพยพ นกอพยพจะมาในราวเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อีกทั้งบริเวณนี้เป็นแหล่งหญ้าทะเลที่สมบูรณ์จึงทำให้พบพะยูนมาว่ายเวียนบริเวณนี้เสมอ

คลองโต๊ะขุน เป็นคลองที่ไหลผ่าน หมู่ 1 และหมู่ 7 เชื่อมตัวเกาะทางทิศเหนือ (ท่าเรือบ้านพร้าว) ตลอดเส้นทางจะได้สัมผัสกับธรรมชาติป่าชายเลนที่มีต้นโกงกางอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหาร วางไข่และแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน

บ่อน้ำทะเลจืด อยู่ในหมู่ 4 ใกล้กับท่าเทียบเรือบ้านบาตูปูเต๊ะ ห่างจากฝั่งประมาณ 300-400 เมตร เป็นบ่อน้ำจืดแต่อยู่ในทะเล ตอนน้ำขึ้นจะกลืนไปกับทะเลและปรากฏให้เห็นเมื่อน้ำลง พบเมื่อ 50 ปีที่แล้ว ช่วงที่เกาะลิบงแห้งแล้งมาก ประชาชนขาดแคลนน้ำจืด มีคนเห็นฝูงนกจำนวนมากบินลงมากินน้ำอยู่จึงเข้าไปดูริมน้ำ ปรากฏว่าเป็นน้ำจืด จึงได้นำเอาท่อซีเมนต์ไปวางเพื่อป้องกันน้ำเค็มและใช้มาจนถึงปัจจุบัน

¹² หัวหน้ากลุ่มวิจัยสัตว์ทะเลหายาก สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน จังหวัดภูเก็ต (Phuket Marine Biological Center)

¹³ www.sarakadee.com สารคดีพิเศษ : บันทึกการสำรวจพะยูนครั้งใหม่จากท้องฟ้าสู่ใต้ทะเล

เขาบาตูเต๊ะ (เขามุกดา) ตั้งอยู่ริมทะเลที่หมู่ 4 ถือเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน หากมองจากภายนอกจะเห็นเป็นภูเขาธรรมดาๆ แต่เมื่อเข้าไปสัมผัสด้านในของถ้ำ ซึ่งเรียกกันว่า ถ้ำชาวเล จะเห็นถึงความงดงามตระการตา ภายในถ้ำมีหินงอกหินย้อยสะท้อนแสง และมีร่องรอยของโครงศพและโครงกระดูกสมัยโบราณ ซึ่งคาดว่าเป็นที่เก็บศพชาวเลในสมัยก่อน เมื่อขึ้นไปถึงชั้นสามจะมีจุดชมวิวที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของทะเล แนวหญ้าทะเลและอาจได้เห็นพะยูน เมื่อขึ้นไปถึงชั้นบนสุดจะเป็นพื้นที่ขรุขระและมีหินแหลมๆ ที่เกิดจากการโดนลมโดนฝน จากบนนี้จะมองเห็นเกาะลิบงทั้งเกาะรวมถึงแผ่นดินใหญ่ด้วย

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง

คลองโต๊ะขุน

บ่อน้ำทะเลเค็ม

เขาบาตูเต๊ะ

ภาพที่ 5.4 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (1)

ที่ทำกรพิทักษ์ป่าแหลมทวด อยู่ใน หมู่ 4 เป็นส่วนหนึ่งของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเล มีหาดทรายสีทองสวยงาม น้ำใสสะอาด ร่มรื่นด้วยต้นไม้และสัตว์ป่า บริเวณหน้าที่ทำการฯ สามารถดูฝูงปลาและปะการังได้ ทั้งยังมีแหล่งตกปลานักท่องเที่ยวสามารถพักภายในบริเวณที่ทำกรฯ หรือจะกางเต็นท์ริมชายหาดก็ได้ นอกจากนี้ยังมี

เส้นทางเดินเท้า (Walk way) เดินเลียบชายหาดในช่วงที่น้ำลด ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร¹⁴ ชมทรัพยากรชายฝั่งไปถึบ้านหลังเขา หมู่ 5 ได้

ทุ่งหญ้าคา อยู่ในหมู่ 5 มีหาดทรายสีขาวที่ทอดยาวตลอดชายฝั่งบรรยากาศเงียบสงบ ทะเลลาดลึก มีโขดหินรูปทรงแปลกตากระจายทั่วไป หากโชคดีอาจได้พบเต่าทะเลตัวใหญ่ แต่การเดินทางติดต่อระหว่างทุ่งหญ้าคา กับบ้านหลังเขาค่อนข้างลำบาก

อ่าวโต๊ะเก อยู่ในหมู่ 5 ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะลิบง ภายในหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านหลังเขา น้ำทะเลสีเขียว หาดทรายขาวนวล มีชายหาดกว้างและตื้นเหมาะสำหรับการเล่นน้ำ หากโชคดีอาจได้พบปลาตูหนาหรือปลาไหลหูดำซึ่งเป็นปลาสองน้ำ แหล่งอาศัยในน้ำจืดจะพบบริเวณลำห้วยลำคลองและสามารถพบเห็นได้ง่ายในช่วงฤดูฝน

สะพานหินธรรมชาติ ตั้งอยู่หมู่ 5 เป็นหินซึ่งมีลักษณะแปลกตา เกิดจากการกัดเซาะของน้ำทะเลจนเป็นโพรงขนาดใหญ่ ช่วงน้ำลงสามารถเดินลอดใต้โพรงสะพานได้ ช่วงน้ำขึ้นจะเห็นสะพานเป็นเพียงกองหินขนาดใหญ่ สีน้ำตาลแดงคล้ายศิลาแลงลอยอยู่กลางทะเล

ทุ่งหญ้าคา

ที่ทำการพิทักษ์ป่าแหลมทวด

อ่าวโต๊ะเก

สะพานหินธรรมชาติ

ภาพที่ 5.5 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (2)

¹⁴ ทิพย์อุสา จันทกุน อายุ 29 ปี. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม. 27 มกราคม 2551

ที่ทำการพิทักษ์ป่าหลังเขา หรือหน่วยพิทักษ์ป่าทุ่งหญ้าคา¹⁵ ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 บริเวณทุ่งหญ้าคา ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าเมื่อปี พ.ศ.2509 เป็นหน่วยย่อยของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง สมัยก่อนมีควางอาศัยอยู่มาก แต่ในปัจจุบันลดลงเป็นจำนวนมากจนเกือบสูญพันธุ์ ขณะนี้สัตว์ส่วนใหญ่ที่พบ ได้แก่ ลิง แล่น ชะมด ตั๊กแตน เป็นต้น การเดินทางมายังที่ทำการพิทักษ์ป่าหลังเขาหรือหน่วยพิทักษ์ป่าทุ่งหญ้าคา ค่อนข้างลำบาก และเพิ่งเริ่มเปิดให้มีการท่องเที่ยวเมื่อไม่นานมานี้

น้ำตกนิรนาม ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 บริเวณป่าใกล้กับที่ทำการพิทักษ์ป่าหลังเขา สามารถเดินทางเท้าเข้าไปจะพบแอ่งน้ำและน้ำตกสายเล็กๆ ไหลลงสู่ทะเลทางบ้านหลังเขา คนในพื้นที่ให้ชื่อว่า “น้ำตกนิรนาม”

แหลมโต๊ะชัย ตั้งอยู่หมู่ 1 ทางด้านเหนือของเกาะ ตรงหัวแหลมเป็นชายหาดสีขาวทอดยาวขนานไปกับแนวป่าสน น้ำทะเลใสสะอาด บริเวณปลายแหลมมีลักษณะเป็นเนินเขา และมีถ้ำ ภายในมีวัตถุโบราณ จำนวนมาก เช่น แหวน กำไล แจกัน และเครื่องถ้วยชาม ชาวบ้านเรียกถ้ำนี้ว่า “ถ้ำสมบัติ” ปัจจุบันมีผู้ไปเปิดร้านขายอาหารในบริเวณดังกล่าวทำให้คนไปเที่ยวกันมากขึ้น

หาดตูป อยู่ทางตะวันออกของเกาะลิบง ถัดจากแหลมจุโหย ยามน้ำขึ้นจะเปลี่ยนสภาพเป็นเกาะตูป มีเนื้อที่ประมาณ 200 ตารางเมตร ยามน้ำลด จะเป็นพื้นที่ทรายและดินโคลน กว้างประมาณ 4 ไร่ และจะมีสัตว์จำพวก กุ้ง หอย ปู ปลา จำนวนมากติดค้างบนเลน ซึ่งเป็นแหล่งอาหารอันสมบูรณ์ของนกนานาชนิด เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักดูนก¹⁶ ช่วงที่เหมาะสมสำหรับการดูนก คือ ช่วง 6-11 ค่ำ เนื่องจากน้ำจะขึ้นลงน้อยมีเวลาเฝ้ามองนกได้นาน นอกจากนี้ช่วงประมาณ เดือนพฤศจิกายน - เมษายน ของทุกปี จะมีนกนานาพันธุ์ รวๆ หมื่นตัว จากแถบ ไซบีเรีย อพยพหนีหนาวมาอยู่บริเวณนี้

เกาะควาง (เกาะเหลาสา) อยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะลิบง มีสภาพเป็นป่าเกาะขนาดเล็ก พื้นที่ชายฝั่งส่วนใหญ่เป็นกรวดและหิน มีพื้นที่ทรายเพียงเล็กน้อยสวยงามแปลกตา ไม่มีคนอาศัยอยู่ ยามน้ำลดสามารถเดินจากบริเวณชุมชนหมู่ 5 ถึงกันได้

¹⁵ สัมภาษณ์ ทวี บัวบาน อายุ 44 ปี. หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่าหลังเขา 3 พฤษภาคม 2549

¹⁶ www.bird-home.com

ที่ทำการพิทักษ์ป่าหลังเขา

แหลมไต้ชะชัย

หาดตูป

เกาะเหลาสา

ภาพที่ 5.6 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (3)

จากข้างต้นเห็นได้ว่าเกาะลิตงยังคงธรรมชาติที่สมบูรณ์สูงมากทั้งยังเป็นแหล่งหากินที่สำคัญของพะยูน จึงทำให้พื้นที่หลายแห่งมีความน่าสนใจและมีส่วนเสริมให้เกาะลิตงมีความพิเศษต่างจากพื้นที่เกาะอื่นๆ

5.2 ทรัพยากรด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

จากการที่เกาะลิตงมีภูมิประเทศเป็นเกาะ อีกทั้งเป็นชุมชนที่ผสมผสานกันระหว่างกลุ่มชาวเลที่อาศัยอยู่เดิมกับกลุ่มคนมุสลิมที่เข้ามาอยู่ใหม่ จึงทำให้มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เฉพาะตัว ผูกพันกับท้องทะเลอันดามันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นฐานทรัพยากรที่มีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่และมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดยภาพรวมประกอบไปด้วย

5.2.1 วิถีชีวิตของชาวประมง

ชุมชนประมงมุสลิมจะกระจายตัวไปตามชายฝั่งทะเลของเกาะลิตง และหนาแน่นบริเวณชุมชนของทุกหมู่บ้าน โดยมีวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไปจากชุมชนในเมืองและชุมชนอื่นๆ โดยหมู่บ้านชาวประมงจะมีความเข้มงวดในการรักษาประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิม

อย่างมาก¹⁷ โดยใช้กลไกทางศาสนาในการควบคุม ส่วนลักษณะการทำประมงพื้นบ้าน จะขึ้นกับระบบน้ำเป็นสำคัญ โดยผลัดเปลี่ยนไปตามวันข้างขึ้นข้างแรม ดังแผนภูมิที่ 5.1 และสามารถทำประมงได้ตลอดปี ดังตารางที่ 5.1 วิธีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน ผู้ชายจะออกไปทำประมงกลางทะเล และให้ผู้หญิงทำหน้าที่แกะสัตว์น้ำออกจากอวนเพื่อเตรียมนำไปส่งที่แพปลาหรือขายเอง ส่วนการทำประมงตามแนวชายฝั่ง เช่น หลกกุ้ง หาทอย จะมีทั้งชายและหญิง นอกจากนี้เวลารว่างจากการทำประมงก็จะมาช่วยกันซ่อมแซมเครื่องมือและอุปกรณ์ ตามบ้านพัก หรือด้านนอกฤดูการจับสัตว์น้ำ ก็จะพบเห็นการซ่อมบำรุงเรือ¹⁸ ซุดตัวเพรียง หรือตะไคร่น้ำใต้ท้องเรือ เปลี่ยนแผ่นกระดานหรือไม้ที่ผุ ตอกหมันยาชั้น ทาสีใหม่ และทาสีกันเพรียง บริเวณตามแนวชายหาด

หาปลาริมฝั่ง

ชาวประมงกำลังดึงอวนขึ้น (www.research.kahaku.go.th)

หลกกุ้ง

ทำไซปู

แกะสัตว์น้ำที่จับได้ออกจากอวน

จั้งโกย หรือหยอง

ไซปู

กระชังเลี้ยงปลา

เครื่องมือจับสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้าน

¹⁷ ร่าง (3-10-06)แผนการจัดการการท่องเที่ยวยั่งยืนแบบบูรณาการ:เกาะลันตา เรียบเรียงโดยดร.อนงค์ ชานะมุล

¹⁸ เล่ม สกว หน้า 66

เรือของชาวประมงพื้นบ้านจอดเรียงรายตามแนวสะพานหลักภัย
ภาพที่ 5.7 แสดงวิถีชีวิตและกิจกรรมของชาวประมงพื้นบ้าน

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงวงจรแสดงน้ำขึ้นน้ำลงในช่วงเวลาต่างๆ

ที่มา : สัมภาษณ์กลุ่มประมงพื้นบ้านเกาะลิตง

การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเลที่เกาะลิตง ดังแผนภูมิที่ 5.1 ทำให้ทุกวันจะมีน้ำขึ้นและน้ำลง วันละ 2 ครั้ง น้ำจะขึ้นสูงทุกๆ 12 ชั่วโมง โดยประมาณ และหลังจากน้ำขึ้นเต็มที่แล้วระดับน้ำจะเริ่มลดลง ใช้เวลาประมาณ 6 ชั่วโมง¹⁹ นอกจากนี้มีช่วง น้ำเกิด-น้ำตายด้วย น้ำเกิดคือภาวะที่น้ำขึ้นสูงสุดตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ ส่วนน้ำตายคือภาวะที่น้ำขึ้น-ลงระดับต่ำตรงกับวันขึ้น 8 ค่ำ และวัน แรม 8 ค่ำ²⁰ ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตของประมงพื้นบ้านเกาะลิตง

¹⁹ www.scithai.com

²⁰ www.greenworld.or.th

5.2.2 วิถีชีวิตของชาวสวนยาง

โดยทั่วไปวิถีชีวิตของชาวสวนยางมักไม่กระจุกตัวอยู่รวมกันเป็นชุมชน มีบ้านพักอาศัยกระจายตัวอยู่ในสวนยางซึ่งในเกาะลันตาเองบางส่วนก็เป็นเช่นนั้น แต่โดยมากจะกระจุกตัวอยู่บริเวณชุมชน เนื่องด้วยสภาพภูมิประเทศเป็นเกาะและมีภูเขาสูง หลายครอบครัวจึงประกอบอาชีพประมงและสวนยางควบคู่กันไป และเลือกที่จะมาอาศัยอยู่ตามแนวชายฝั่งมากกว่าในสวนยางซึ่งยังคงวิถีชีวิตเหมือนชาวสวนยางทั่วไป คือ จะออกไปกรีดยางตั้งแต่เช้ามืด (กรี๊ดได้เฉพาะวันที่ฝนไม่ตก ดังนั้นช่วงกรีดยางจึงเป็นช่วงฤดูร้อน) เมื่อน้ำยางไหลออกมาจะรองด้วยกะลามะพร้าว จากนั้นนำน้ำยางที่ได้ผสมกับน้ำส้ม (น้ำกรด) เพื่อให้มีความแข็งตัว ตักพักไว้ 1 คืน แล้วจึงนำไปรีดด้วยเครื่องออกมาเป็นยางแผ่น ซึ่งจะต้องนำไปตากแห้งก่อนแล้วนำไปขาย²² เนื่องด้วยชุมชนเกาะลันตาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนี้ ดังนั้นจึงสามารถพบเห็น การกรีดยาง การทำยางพาราแผ่น และแผ่นยางที่ตากอยู่ได้โดยทั่วไป นอกจากนี้ยังพบว่าชาวสวนยางพาราส่วนใหญ่จะเข้านอนเร็วเพราะต้องตื่นไปกรีดยางตั้งแต่เช้ามืด และกลับมาพักที่บ้านหรือตามร้านน้ำชาในช่วงบ่ายๆ

ภาพที่ 5.8 แสดงสวนยางพาราและขั้นตอนการทำยางแผ่น

5.2.3 วัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมการกิน

จังหวัดตรังเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในเรื่องของอาหารการกิน เกาะลันตาเองก็มีอาหารคาวหวานหลากหลาย แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ เนื่องด้วยสภาพสังคมที่เรียบง่าย ไม่ต้องแข่งขันกับเวลามากนัก ดังนั้นอาหารการกินจึงมักประกอบกันเองภายในบ้านเป็นหลัก จะมีหาซื้อบ้างในส่วนของมื้อเช้า ประเภท ข้าวแกง ไก่ทอด ฯลฯ และขนมต่างๆ ซึ่งจะหาซื้อตามร้านน้ำชา/กาแฟ หรือเรียกว่า “ร้านโกปี” ซึ่งจะเปิดทั้งวัน โดยภายในร้านจะมีขนมทั่วไปและขนมพื้นบ้าน ที่สด ใหม่ จากการทำส่งของคนในเกาะ นอกจากนี้บางแห่งจะขายโรตีสวยๆไปด้วย

²² เจริญศรี จิเหลา อายุ 38 ปี. ทำสวนยางพารา. 2 พฤษภาคม 2549

ทั้งนี้เนื่องด้วยหลักการทางศาสนาที่ไม่สนับสนุนให้มีสถานบันเทิง ห้ามยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้านน้ำชาหรือร้านโกปี้นี้ จึงได้รับความนิยม เป็นแหล่งพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนทัศนคติ ยามว่างของผู้ชายในชุมชน

บรรยากาศภายในร้านน้ำชา

โรตีสีและกาแฟ

ภาพที่ 5.9 แสดงความหลากหลายของอาหารและขนมในเกาะลิบง

วัฒนธรรมการแต่งกาย

จากข้อกำหนดทางศาสนาในเรื่องการแต่งกาย ที่คนในเกาะลิบงนำมาเป็นหลักปฏิบัติ จะเห็นได้ว่ามุสลิมชายไม่นิยมสวมกางเกงขาสั้นเลยหัวเข่า และสตรีมุสลิมนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะ ใส่เสื้อแขนยาวและมีผ้าคลุมศีรษะ ไม่นิยมนุ่งกระโปรงและใส่เสื้อแขนสั้นหรือเสื้อไม่มีแขน

พิธีเข้าสูหนัต (มาโชะยาวิ)

คือการขลิบอวัยวะเพศชายซึ่งทำกันในวัยเด็กหรือตั้งแต่หลังคลอด เป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนไทยมุสลิม ถือกันว่ามุสลิมที่แท้จริงควรเข้าสูหนัต ถ้าไม่เข้าถือว่าไม่เป็นมุสลิมที่สมบูรณ์

การแต่งงานของชาวไทยมุสลิม²³

การแต่งงานของชาวไทยมุสลิม ต้องแต่งงานกับคนที่เป็นมุสลิมด้วยกัน จะแต่งงานกับคนต่างศาสนาไม่ได้ ดังนั้น ในกรณีที่เป็นคนนอกศาสนาจะต้องให้เข้านับถือศาสนาอิสลามด้วยความศรัทธาเสียก่อน

พิธีฝังศพชาวไทยมุสลิม²⁴

พิธีศพของมุสลิมใช้วิธีการฝัง โดยปกติแล้วต้องฝังภายใน 24 ชั่วโมง ที่สุสาน (กุโบร์) ผู้ไปช่วยงานหรือเยี่ยมครอบครัวของผู้ตายแต่งกายธรรมดาไม่มีการแต่งดำไว้ทุกข์

วันฮารีรายอ

1. วันฮารีรายอหรือวันอิฎิ้ลฟิตรี เป็นวันรื่นเริง เนื่องจากสิ้นสุดการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นการกลับเข้าสู่สภาพเดิม ตรงกับวันที่หนึ่งของเดือนเซาวาล ซึ่งเป็นเดือนที่สิบทางจันทรคติ จะมีการบริจาคทานแก่คนแก่หรือคนยากจน อาจเรียกว่า วันรายอพิตเกาะห์ ก็ได้หลังจากนั้นจะไปละหมาดที่มัสยิด และมีการขอขมาจากเพื่อน มีการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องที่อยู่ใกล้และไกลออกไปรวมถึงมีการเลี้ยงอาหารด้วย

2. วันฮารีรายอหัวญี หรือวันรายออิฎิ้ลอัฎฮา คำว่า อัฎฮา แปลว่า การเชือดพลี เป็นการเชือดสัตว์เพื่อเป็นอาหารแก่ประชาชนและคนยากจน อิฎิ้ลอัฎฮา จึงหมายถึงวันรื่นเริงเนื่องในวันเชือดสัตว์พลี ตรงกับวันที่สิบของเดือนซุลฮัจญะ เป็นเวลาเดียวกับการประกอบพิธีฮัจญ์ที่เมืองเมกกะของชาวมุสลิมทั่วโลก ชาวมุสลิมจึงนิยมเรียกวันตรุษนี้ว่า วันอีดีใหญ่ ในวันนี้จะมีการละหมาดร่วมกันและเชือดสัตว์เช่น วัว แพะ แกะ แล้วแจกจ่ายเนื้อสัตว์เหล่านั้นแก่คนยากจน

การละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้านของเกาะลิงล้วนเป็นการละเล่นที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตแถบท้องทะเลอันดามันซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของเนื้อหาและคำร้องต่างๆ การละเล่นพื้นบ้านที่สามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน ได้แก่ สะบ้า สะบ้าสองแถว หมากขุม วิ่งเปี้ยว ลากเตาะ หมากเก็บกระโดด ยาง หมากชิงเสา ทอยเส้น เดินกะลา มอหรือซิมเบ้อ เป่ากบ เตยฉับไผ่ ขบลูกยาง ยิงยาง เต็นเชือก และขี่ม้าชิงเมือง โดยการละเล่นเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นการละเล่นของเด็กๆ นอกจากนี้ยังมีอีกหลาย

²³ กระทรวงศึกษาธิการ, เสนอ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธ.ค.2542, วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตรัง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544), หน้า 213

²⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, เสนอ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธ.ค.2542, วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดตรัง, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544), หน้า 209-210

การละเล่นที่เป็นเพียงคำบอกเล่าจากผู้สูงอายุ ไม่มีแสดงให้เห็นจริงแล้วหรือมีเฉพาะโอกาสสำคัญๆ เท่านั้น ได้แก่ ลีละ รองเง็ง เป็นต้น

ลีละ หรือกาหยง เดิมเป็นศิลปะการต่อสู้ของชาวไทยมุสลิม ที่เน้นการรำรำมากกว่าศิลปะการต่อสู้แบบสมจริง ทำรำรำของลีละมีทั้งเข่า ศอก แต่อาวุธที่สำคัญคือ มือ มีลีลาการเคลื่อนไหวที่สง่างาม ซึ่งนำต้นแบบมาจากมาลาญ โดยการนำเข้ามาของคนยุคแรกๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่บนเกาะลิบง ใช้แสดงในงานมงคลต่างๆ เช่น งานแต่งงาน ในพิธีรับขบวนเจ้าบ่าวที่บ้านของเจ้าสาว หรือขบวนรับสะใภ้ที่บ้านของเจ้าบ่าว และพิธีเข้าสู่หนัด จัดเพื่อความสนุกสนาน การแต่งกายของนักกีฬาลีละ มุ่งเน้นที่ความสวยงามเป็นสำคัญ เช่น มีผ้าโพกศีรษะ สวมเสื้อคอตั้ง นุ่งกางเกงขายาว มีผ้าใส่รอง เรียกว่า ผ้าชอกเกต ลายสดสวมทับพร้อมกับมีผ้าลือปักคาดเอว หรือคาดเข็มขัดทับใส่รองให้กระชับ เครื่องดนตรีที่ใช้ คือ โทน ซ้องและปียาว

รองเง็ง มีการนำรองเง็งมาเผยแพร่ในเกาะลิบงเมื่อประมาณ 150 ปี ต้นกำเนิดของรองเง็งมาจากมาลาญ เมื่อมีการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานทำมาหากิน มีการนำศิลปะชนิดนี้มาเผยแพร่แก่หมู่ชาวเลบนเกาะต่าง ๆ ทางฝั่งทะเลอันดามัน ศิลปะรองเง็งในเกาะลิบงซึ่งถือเป็นศิลปะรองเง็งต้นฉบับแท้และดั้งเดิม คำร้อง ทำนองเป็นภาษามลายูและได้เผยแพร่ผสมผสานกับรองเง็งชาวเล ต่อมามีการประยุกต์ใช้กับคนรุ่นหลัง ภาษาในการขับร้องจึงกลายมาเป็นภาษาถิ่นบอกถึงวิถีชีวิต การเกี่ยวพาราฮีของหนุ่มสาว ใช้แสดงในงานมงคลต่างๆ เช่น งานแต่งงาน และพิธีเข้าสู่หนัด แสดงเป็นหมู่คณะชาย-หญิง หรือเฉพาะหญิง มีเครื่องดนตรีที่ใช้คือ ไวโอลิน รำมะนา โหม่ง หรือซ้อง

กลุ่มเด็กผู้หญิงเล่นกระโดดยาง

เด็กๆ เตรียมเล่นวิ่งเปี้ยว

กลุ่มนักดนตรีประมงพื้นบ้าน

ภาพที่ 5.10 แสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม-การละเล่นพื้นบ้าน

นอกจากนี้ยังมีคำคล้องจอง คำร้องเล่นอื่นๆ อีกมากมาย รวมไปถึง เพลงต่างๆ เช่น เพลงเปล ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านบนเกาะลิบง แสดงให้เห็นโลกทัศน์ และภูมิปัญญาของคนบนเกาะลิบงในด้านการเมือง การปกครอง การประกอบอาชีพ ฯลฯ ซึ่งมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เนื้อหาของเพลงแฝงไว้ด้วยสาระ เป็นการปลูกฝังคุณธรรม และเป็นการเรียนรู้ทางภาษาให้กับเด็ก

ชั้นพื้นฐานอย่างมีระบบระเบียบ ทำให้ได้รู้สึกอบอุ่นขณะหลับ และ ลากู เป็นเพลงพื้นบ้านทำนอง มาลาญแต่ใช้ภาษาไทยในการขับร้อง

จากข้างต้นสามารถสรุปกิจกรรมทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเกาะลันเต ได้ดังนี้

ตารางที่ 5.2 สรุปกิจกรรมทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเกาะลันเต

กิจกรรมหลัก	กิจกรรม	ช่วงเวลา
ศึกษาวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน	-ออกเรือกับชาวประมงพื้นบ้าน	ทุกวัน ดังแสดงรายละเอียด ในตาราง 5.1
ศึกษาวิถีชีวิตของชาวสวนยางพารา	-กรีดยางพารา -ทำยางพาราแผ่น	-เช้ามืด วันที่ฝนไม่ตก -บ่าย-เย็น
ศึกษาวัฒนธรรมประเพณีมุสลิม	วัฒนธรรมการกิน	-เฉพาะช่วงเช้า -ตลอดวัน
	-ทานโรตี่ อาหารเช้า -น้ำชา	
	วัฒนธรรมการแต่งกาย	-วันศุกร์บ่าย ผู้ชายจะสวมชุด เพื่อเข้าพิธีละหมาดรวม
	พิธีเข้าสูหนัด (มาโซะยาวี)	-ไม่แน่นอน
	การแต่งงาน	-ไม่แน่นอน
	พิธีฝังศพ	-ไม่แน่นอน
	วันฮารีรายอ	-ตามปฏิทินจันทร์คติ
การละเล่นพื้นบ้าน	-การละเล่นเด็ก -ร้องเงิง สิลละ	-พบเห็นโดยทั่วไป -งานมงคลต่างๆ

ที่มา : จากการวิเคราะห์

จากกิจกรรมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมข้างต้นซึ่งสามารถระบุแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเกาะ ดังแผนที่ 5.6

ชุมชนบ้านพร้าว เป็นชุมชน หมู่ 1 ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะบริเวณปากคลองบ้านพร้าว เป็นที่ตั้งท่าเรือ ทำให้ชุมชนบ้านพร้าวเป็นศูนย์กลางของการเดินทางระหว่างเกาะกับตรัง

ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ เป็นชุมชนหมู่ 4 ตั้งอยู่ทางด้านใต้ของเกาะมีเขาบาตูปูเต๊ะเป็นสัญลักษณ์ เป็นชุมชนใหญ่ เป็นที่ตั้งของหน่วยงานสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น มัสยิดประจำเกาะ สะพานหลักภัย และอื่นๆ จึงมีคนจากหมู่บ้านอื่น แวะเวียนเข้ามาในพื้นที่เสมอ

ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว เป็นชุมชนหมู่ 7 ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะ ขยายตัวมาจากบ้านบาตูปูเต๊ะ มีร้านค้าหลายร้าน เป็นชุมชนขนาดใหญ่สุด

ชุมชนบ้านหลังเขา เป็นชุมชนหมู่ 5 ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของเกาะ ตัวชุมชนห่างจากชุมชนอื่นๆ บนเกาะ เป็นชุมชนขนาดเล็ก บริเวณด้านข้างชุมชนมีหาดทรายยาว ถัดไปเป็นแนวชายหาด และปะการังน้ำตื้น น้ำทะเลสีเขียวมรกต

สะพานหลักภัย ตั้งอยู่หมู่ 4 เริ่มแรกใช้เป็นท่าเทียบเรือโดยสารของเกาะลิบง แต่ต่อมาย้ายท่าเรือโดยสารไปอยู่บริเวณที่ท่าเรือบ้านพร้าว²⁵ ท่าเรือสะพานหลักภัย จึงเป็นจุดพักผ่อนของคนในชุมชน

ชุมชนบ้านพร้าว(หมู่ 1)

ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4)

ชุมชนบ้านหลังเขา(หมู่ 5)

ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว(หมู่ 7)

สะพานหลักภัย

ภาพที่ 5.11 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

²⁵ สัมภาษณ์ อีสมาแอน เบ็ญสะอาด อายุ 44 ปี. สมาชิกกลุ่มประมงพื้นบ้านเกาะลิบง 4 พฤษภาคม 2549

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบว่าชุมชนบนเกาะเป็นชุมชนมุสลิม ที่ยังคงวิถีชีวิตความเป็นพื้นบ้านต้องพึ่งพาธรรมชาติอยู่มากซึ่งต่างจากสภาพสังคมปัจจุบันทั่วไป ในส่วนนี้จึงถือเป็นฐานการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้ที่มีความสนใจศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ตลอดจนภูมิปัญญาต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นวิถีคิดตามแนวศาสนา หรือภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ อีกทั้งอัยาศัยไมตรีที่เป็นมิตร ได้สร้างเสน่ห์ให้เกาะลิบงยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สู่เกาะลิบงและยังสามารถทำควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรมของเกาะ

5.3 ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์

จากการที่เกาะลิบงและบริเวณโดยรอบเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน เคยเป็นที่ตั้งของเมืองมาแล้วถึง 3 ช่วง ทำให้พื้นที่ส่วนหนึ่งของเกาะลิบงมีความสำคัญในประวัติศาสตร์ของจังหวัดตรัง ฝั่งทะเลอันดามัน และของประเทศมาเลเซียอีกด้วย ปัจจุบันเรื่องราวหลายอย่างของเกาะลิบงได้เลือนหายไปพร้อมกาลเวลา มีน้อยคนนักที่จะรู้จักเกาะลิบงในมุมประวัติศาสตร์ หรือแม้กระทั่งคนในพื้นที่เองก็แทบไม่มีใครรู้หรือที่รู้ก็ไม่ได้ให้ความสนใจ ทั้งที่ยังมีพื้นที่บางส่วนยังคงร่องรอยที่สามารถบอกเรื่องราวเหล่านี้ได้

ประวัติศาสตร์และพัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน

เกาะลิบงถือเป็นเกาะหนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของภาคใต้ โดยได้รับการบันทึกในเอกสารต่างประเทศสมัยอยุธยา ในฐานะเมืองที่มีทรัพยากรอันมีค่าโดยเฉพาะรังนกนางแอ่น แต่หลังจากแพ้ศึกสงครามโดนทำลายย่อยยับก็กลายเป็นเพียงชุมชนเล็กๆ อย่างไรก็ตามด้วยความกว้างขวางของผู้นำและภูมิประเทศที่เอื้อต่อการติดต่อค้าขายกับเมืองต่างๆ ทำให้เกาะลิบงเป็นที่รู้จักอีกครั้งในฐานะเมืองท่าค้าขายที่สำคัญ ทั้งเป็นจุดพักและนัดหมายต่างๆ ก่อนข้ามไปยังฝั่งตะวันออก ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายเมืองให้ลิบงเป็นที่ตั้งฐานทัพ ทำให้การค้าขายลดลงผู้คนย้ายออกและเป็นเมืองร้างในที่สุด จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มมีกลุ่มคนเข้ามาตั้งชุมชนใหม่อีกครั้ง จากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์สามารถแบ่งช่วงเวลาในการตั้งถิ่นฐานของเกาะเป็น 3 ช่วงใหญ่ๆ คือ

ช่วงที่ 1 พ.ศ.2204 - พ.ศ.2310

ช่วงที่ 2 พ.ศ.2310 - พ.ศ.2365

ช่วงที่ 3 พ.ศ.2433 - ปัจจุบัน

ช่วงที่ 1 พ.ศ.2204 - พ.ศ.2310 หัวเมืองมาลายู

ยุคปกครองโดย ตนกู อะหมัดตายุตดิน มัดร่า ชะ พ.ศ.2204-2249

ปี พ.ศ.2204 เกาะลิบงในช่วงนี้เป็นหัวเมืองหนึ่งของมาลายูที่ขึ้นกับไทย ปกครองโดย ตนกู อะหมัดตายุตดิน มัดร่า ชะ²⁶ สันนิษฐานว่าตัวเมืองน่าจะอยู่บริเวณเตาเผาถ่านที่บ้านพร้าว ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะทอน ในปัจจุบัน และการที่สุลต่านเมืองเคดาห์ให้โอรสมาปกครองเกาะลิบงน่าจะต้องการเข้ามาดูแลเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า โดยเฉพาะรังนกนางแอ่นที่มีอยู่มากเป็นสินค้าส่งออกไปยังประเทศจีน สามารถทำรายได้เป็นจำนวนมาก ดังรายงานของ ฟรานซิส โลท์ และเจมส์ สก็อต²⁷ ตนกู อะหมัดตายุตดิน มัดร่า ชะปกครองเมืองได้ถึงปี พ.ศ.2249 แล้วกลับไปครองราชย์เป็นสุลต่านเมืองเคดาห์อยู่ประมาณ 2 ปี ก็เสด็จสวรรคต²⁸ ความเป็นเมืองของเกาะลิบงดำรงอยู่มาได้ยาวนานแค่ไหนไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน แต่สันนิษฐานว่าไม่น้อยกว่าร้อยปี (รวมตั้งแต่ยุคของตนกู อะหมัดตายุตดิน มัดร่า ชะ) หลังจากนั้นช่วง พ.ศ.2307 พม่าได้จัดทัพแบบกองโจรยกลงมาตีหัวเมืองปักษ์ใต้ได้หลายเมืองรวมทั้งเกาะลิบงด้วย เมื่อมีชัยก็เผาเมือง ริบทรัพย์สิ้นแล้วทิ้งเมืองไป

ช่วงที่ 2 พ.ศ.2310 – พ.ศ.2362 เมืองท่าค้าขายของตรัง

ยุคปกครองโดย โต๊ะบังกาหาวา พ.ศ.2310-ประมาณ พ.ศ.2350

หลังจากที่ถูกพม่าทำลายย่อยยับเหลือเป็นชุมชนเล็กๆ พ.ศ.2310 มีเพียงโต๊ะบังกาหาวาเทียบได้กับตำแหน่งกำนันเป็นผู้ปกครองเมือง เมื่อ พ.ศ.2330 เมืองตรังได้รวบรวมเกาะลิบงเข้ามาไว้ในปกครอง²⁹ ให้โต๊ะบังกาหาวา ได้รับราชการในตำแหน่งเดิมและมีหน้าที่จัดเก็บรวบรวมรังนกนางแอ่น ปลิงทะเล ตามเกาะต่างๆ ในแถบทะเลนี้และจัดเก็บภาษีส่งไปยังเมืองตรังและเมืองหลวง ด้วยความชอบดังกล่าวรัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น มี

²⁶ “ตนกูเลียอูดินมัดร่า ชะ (Tunku Thiaudin Mukaram Shah I) สุลต่านเมืองเคดาห์ (ไทรบุรี) ได้มอบหมายให้โอรส 2 องค์ ปกครองเมืองที่เป็นเกาะ โดยให้ตนกู อะหมัดตายุตดิน มัดร่า ชะ ปกครองเมืองปูเลาติง (เกาะลิบง) และให้ตนกู อะตาตินลามะหะหมัด ชะ (Tunku Attaullah Mohamad Shah) ปกครองเมืองปูเลาปินัง (เกาะหมากหรือเกาะปินัง)” (เรื่องเดียวกัน, หน้า 15)

²⁷ “เกาะและทะเลแถบเมืองไทรบุรี จนกระทั่งถึงเมืองมะริดนั้นเป็นเขตผลประโยชน์ของไทรบุรีทั้งสิ้น ทุกๆปีจะมีเรือของชาวไทรบุรีเป็นจำนวนมากถึง 1,000 ลำ ที่เข้ามาเก็บรังนกนางแอ่น และปลิงทะเล โดยมีลักษณะเป็นเจ้าภาษีที่จะคอยจัดเก็บภาษีอากรอีกทอดหนึ่ง” (www.โรงเรียนศมาราชาชนิ)

²⁸ “ลิบง : เมืองเก่า,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่มที่ 14 (พิมพ์ใน พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542) : 6880

²⁹ “ในช่วงรัชกาลที่ 1 ขณะที่พระภักดีบริรักษ์ (พระยาตรังศรีไชน) เป็นเจ้าเมืองตรังท่านได้เสนอขอยุบเมืองตรัง (ขณะนั้นขึ้นต่อเมืองนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำตรัง น่าจะอยู่บริเวณบ้านขาแขกหรือบ้านนาท่ามในปัจจุบัน) กับเมืองภูรา (ตั้งอยู่ทางตะวันออกของแม่น้ำตรัง) เข้าด้วยกัน ทางด้านเกาะลิบงอยู่ในช่วงที่ปลอดอำนาจจากเมืองเคดาห์ (ไทรบุรี) จึงเป็นไปได้ว่าเมืองตรังได้รวบรวมเกาะลิบงเข้ามาไว้ในปกครอง” (เรื่องเดียวกัน, หน้า 6886)

บรรดาศักดิ์เป็น “พระเพชรภักดีศรีสมุทรสงคราม” ดำรงตำแหน่งพระปลัดเมืองตรัง ทำให้ท่านมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากกว่าเดิม ทั้งเป็นผู้บุกเบิกการค้าขายทางเรือกับต่างชาติขึ้นเป็นครั้งแรกของเมืองตรัง³⁰ ที่บริเวณคลองสะพานช้างใน พ.ศ.2335³¹ ประกอบกับโต๊ะบังกาหว่า เป็นที่รู้จักในหมู่ชาวมลายูและชาวทะเลทั้งหลาย³² ทำให้ชุมชนบนเกาะลิบงมีรายได้และเป็นที่รู้จักอย่างมาก

ต่อมาพระภักดีบริรักษ์ เจ้าเมืองตรังต้องคดีและถูกเรียกตัวเข้ากรุงเทพฯ ทำให้พระเพชรภักดีศรีสมุทรสงครามได้เลื่อนขึ้นเป็นพระปลัดเมือง ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรังและเกิดความขัดแย้งกับพระยานคร (พัด) ดังนั้นในปี พ.ศ.2347 จึงโอนเมืองตรังไปขึ้นกับกรุงเทพฯ และการว่าราชการต่างๆ ก็ย้ายไปดำเนินการบนเกาะลิบงบริเวณบ้านพร้าว³³ ซึ่งเป็นไปด้วยความราบรื่น โดดเด่นในเรื่องการจัดเก็บภาษีและยังขยายเขตการเก็บรังนกไปจนถึงเมืองมะริดสร้างรายได้เป็นจำนวนมาก สามารถซื้อปืนใหญ่หลายกระบอก ทั้งยังมีการสร้างกำแพงเมือง ขุดสระขนาดใหญ่บนเขาเพื่อเก็บน้ำจืดด้วย เมื่อพระปลัดเมือง (โต๊ะบังกาหว่า) ถึงแก่อสัญกรรม ทางราชธานีโปรดให้เจ้าปะแงร์น ขึ้นเป็นหลวงฤทธิสงครามดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรังคนต่อไป

ยุคปกครองโดย หลวงฤทธิสงคราม หลังปี พ.ศ.2350-พ.ศ.2354

หลวงฤทธิสงคราม(เจ้าปะแงร์น) เป็นบุตรเขยของโต๊ะบังกาหว่า ปกครองเมืองตรัง แต่เนื่องจากยังขาดประสบการณ์ จึงให้เมืองตรังขึ้นกับเมืองสงขลา³⁴ เกาะลิบงในยุคนี้ยังคงความเป็นเมืองท่า มีการติดต่อค้าขายกับทางเคดาห์มาโดยตลอด และในปี พ.ศ.2352 มีศึกพม่ายกมาตีหัวเมืองปักษ์ใต้ ลิบงเป็นที่ชุมนุมทัพเรือจากหัวเมืองปักษ์ใต้และมลายูได้มีการสร้างป้อมปราการและเสาหลักบริเวณบ้านพร้าว โดยหลวงฤทธิสงครามได้นำทัพเข้าร่วมสงครามอย่างกล้าหาญ หลังจากนั้นในปี พ.ศ.2354 หลวงฤทธิสงคราม ถึงแก่กรรม จึงให้พระอภัยราชธานี มาดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรังคนต่อไป

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6887

³¹ ซึ่งหมายถึง ท่าเกาะลิบง ปัจจุบันเรียกคลองที่เคยเป็นท่าเทียบเรือแห่งนี้ว่าคลองพานช้าง (เอกสารหอสมุดเคดาห์ Wan Shamsudin. Yusof, KEDAH DARULAMAN DALAM SEJARAH LIKU-KU PERJUANGAN MENUJU KEMERDEKAAN 1792-1957, 1992 แปลโดย อาจารย์มูหมัด สมบูรณ์ บัวหลวง ในปี พ.ศ.2545 อ้างถึงใน อีสมานอน เบ็ญสะอาดและคณะ, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานตำนาน “ตะลิบง” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, หน้า 106

³² เนื่องจากได้เข้าร่วมในการต่อต้านการล่าอาณานิคมของอังกฤษ ทั้ง 2 ครั้ง (ครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ.2329 และครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ.2334) (เรื่องเดียวกัน, หน้า 106

³³ “ลิบง : เมืองเก่า,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่มที่ 14 (พิมพ์ใน พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 เล่มสีแดง): 6887

³⁴ ขณะนั้น เมืองสงขลา มีพระยาสงขลา(บุญสุข) เป็นผู้ปกครองเมือง

ยุคปกครองโดยพระอุภัยราชธานี พ.ศ.2354-ประมาณปี พ.ศ.2365

เมื่อพระอุภัยราชธานี มาดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรังได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองใหม่³⁵ โดยย้ายเมืองตรังจากเกาะลิบงมาอยู่ที่ควนธานี และได้มีการปรับปรุงพัฒนาเกาะลิบงให้เป็นท่าเทียบเรือต่างประเทศ ซึ่งมีเรือต่างชาติเข้ามาค้าขายเป็นประจำ สินค้าสำคัญ โดยเฉพาะช้างและดีบุกถูกส่งไปไกลถึงอินเดีย ยุคนี้การค้าขายกับต่างชาติเจริญรุ่งเรืองมาก แต่หลัง พ.ศ.2362 ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายเกาะลิบงจากเมืองท่าค้าขายมาเป็นที่ตั้งฐานทัพเรือ³⁶ และทำให้เกาะลิบงค่อยๆ ลดบทบาทความสำคัญทางการค้าลง ประชากรทยอยออกจากเกาะและกลายเป็นเมืองร้างในที่สุด

ช่วงที่ 3 พ.ศ.2433 – ปัจจุบัน เกาะลิบงในปัจจุบัน

ช่วงสร้างชุมชนปัจจุบัน-พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน

เกาะลิบงเริ่มกลับมาเป็นเมืองอีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 โดย เนื่องจาก พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดีเจ้าเมืองตรัง ได้พัฒนาเมืองในหลายด้านและได้มีการนำช่างพาราเข้ามาปลูกในเกาะ รวมทั้งมีการตั้งด่านเก็บภาษีอยู่บริเวณแหลมจุโหย แต่หลังจากนี้ไม่นานเมื่อมีการสร้างท่าเรือขนาดใหญ่ที่กันตัง ส่งผลให้ท่าเรือเกาะลิบงคลายความสำคัญลง

เกาะลิบงในช่วงต้นน่าจะเป็นที่อยู่ของคน 2 กลุ่ม คือ ชาวเล³⁷ เป็นพวกที่ใช้ชีวิตในทะเลเป็นส่วนใหญ่ ไม่สวมเสื้อ อาศัยอยู่ด้านทิศใต้บริเวณคลองเคียนจนถึงเขาบาตูปูเต๊ะ ส่วนกลุ่มที่อพยพเข้ามาใหม่เป็นมุสลิมอยู่ทางด้านทิศเหนือบริเวณบ้านโคกสะทอน ขณะนั้นมีเพียง 3 ตระกูล คือ หาดเต็น จิเหลา และสารสิทธิ์ จำนวน 5 ครัวเรือน ใช้ชีวิตบนบกเลี้ยงชีพด้วยการทำไร่และประมง มีการปลูกสร้างบ้านเรือน ต่อมาค่อยๆ ขยายไปทางด้านใต้ที่บ้านบาตูปูเต๊ะหรือ หน้าบ้าน หมู่ที่ 4 และขยายไปบ้านหลังเขา หมู่ที่ 5 เป็นที่สุดท้าย จนเกิดความผสมกลมกลืนกันทาง

³⁵ ในส่วนการปกครองได้มีการแยกกลุ่มระหว่าง ไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยให้พระปลัดเมืองไทรบุรีดูแลฝ่ายมุสลิม และแบ่งมุสลิมออกเป็น 2 ส่วน ตามถิ่นอาศัย คือ ฝ่ายทะเลให้ตั้งอยู่ที่พระม่วง และฝ่ายบกให้ตั้งอยู่ที่ย่านซื่อ ย่านตาขาว (“ลิบง : เมืองเก่า,” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่มที่ 14 (พิมพ์ใน พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542): 6887

³⁶ เนื่องจากเมืองไทรบุรีเริ่มออกห่างจากสยาม (เรื่องเดียวกัน, หน้า 6889)

³⁷ ชาวเล แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ตามสายสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ

1.อุรักลาไวย อาศัยอยู่แถบเกาะลังกาวิ มาเลเซีย เกาะลันตาและเกาะพีพีตอน จังหวัดกระบี่ หมู่เกาะอาดัง จังหวัดสตูล เกาะลิบง จังหวัดตรัง หาดราไว และเกาะลิหะห์ จังหวัดภูเก็ต

2.มอเกลิน อาศัยอยู่บริเวณแหลมหลา จังหวัดภูเก็ต และชายฝั่งท้ายเหมือง ตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

3.มอเกน อาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ ทางตอนใต้ของพม่า รวมถึงเกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา (แนะนำเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา หน้า 16)

วัฒนธรรมกับชุมชนชาวเล และเริ่มมีการติดต่อค้าขายกับชุมชนภายนอกใกล้เคียงอย่างกันตัง ทำให้ท่าเรือเกาะลิบงกลับมาคึกคักอีกครั้ง

หลังจากที่มีการตั้งถิ่นฐานและรวมกลุ่มเป็นชุมชนที่ค่อนข้างจะแน่นอนแล้ว ประกอบกับอยู่ในช่วงที่มีการพัฒนาประเทศจึงเริ่มมีการวางโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนโดยเริ่มต้นที่การสร้างโรงเรียนแห่งแรกขึ้นในเกาะเมื่อ พ.ศ.2482 จากนั้นพัฒนาในส่วนของการคมนาคม สาธารณสุข ไฟฟ้า ประปา โทรคมนาคม ตามลำดับ ในส่วนของการคมนาคมภายในเกาะแต่เดิมจะใช้การเดินทาง ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2500 เริ่มมีการนำรถจักรยานยนต์มาใช้ และเมื่อ พ.ศ. 2525 เริ่มมีรถจักรยานยนต์รับจ้างวิ่งรับส่งภายในเกาะ ส่วนการเดินทางระหว่างเกาะเปลี่ยนจากการใช้เรือแจวมาเป็นเรือหางยาว

เมื่อปี พ.ศ.2524 มีการประกาศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง รวมหมู่ 5 บริเวณชุมชนทุ่งหญ้าคา (ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นเขาของ หมู่ที่ 5 ทำให้ หมู่บ้านนี้มี 2 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านหลังเขาอยู่ทางด้านใต้ และชุมชนทุ่งหญ้าคาอยู่ทางด้านเหนือ) ชาวบ้านชุมชนทุ่งหญ้าคาจึงย้ายออกจากเขตห้ามล่า ทำให้ไม่มีชุมชนอยู่บริเวณนี้ แต่เมื่อ ปีพ.ศ.2525 คนจากเกาะสุกร เข้ามาเช่าพื้นที่บริเวณทุ่งหญ้าคา เพื่อปลูกแตงโม ต่อมาก็เริ่มปลูกบ้าน ปลูกสวนยาง และชักชวนลูกหลานเข้ามาอยู่เพิ่มในพื้นที่ จึงทำให้เกิดชุมชนใหม่อีกแห่งบริเวณทุ่งหญ้าคา³⁸

เมื่อมีการสร้างสาธารณูปโภคขึ้นแล้วนั้น ชาวบ้านให้ความสำคัญกับการศึกษา ทั้งสายศาสนาและสายสามัญศึกษามากขึ้น³⁹ ต่อมา มีการส่งลูกไปเรียนนอกเกาะ เช่น จังหวัดปัตตานี เมืองไทรบุรี รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

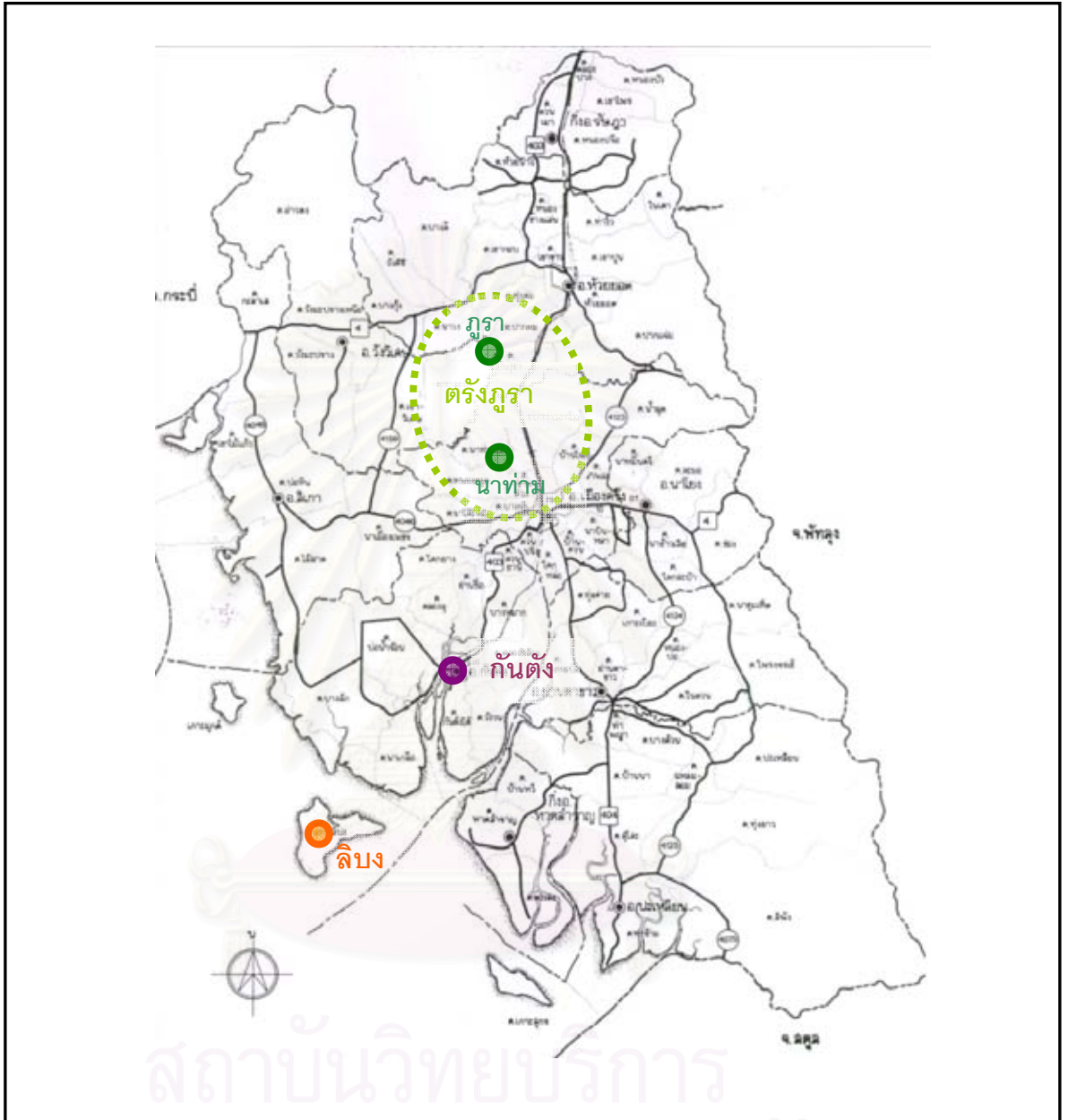
แม้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจะมีมาพร้อมกับการเริ่มตั้งชุมชนใหม่อีกครั้ง แต่ขณะนี้ยังคงดำเนินพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เริ่มขยายตัวขึ้นในเกาะลิบง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁸ สัมภาษณ์ นายบัวน้อย สารดิน อายุ 68 ปี, 28 มีนาคม 2550 เวลา 09.50 น. ณ สองพี่น้องบังกะไล

³⁹ การศึกษาของคอนบนเกาะลิบงในอดีตให้ความสำคัญ ถ่ายทอดเป็นบทกลอน นิทาน และการบอกเล่าเป็นหลักต่อมาได้รับอิทธิพลจากศาสนา มีโต๊ะครู (ผู้มีความรู้ในด้านศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี) มาสอนในหมู่บ้าน โดยใช้กีตาบยารี (ตำราภาษามลายู) ซึ่งโต๊ะครูจะไปสอนเด็กตามบ้าน โดยไม่คิดค่าสอน

แผนที่ 5.4 แสดงแหล่งที่ตั้งตัวเมืองตรงในช่วงเวลาต่างๆ

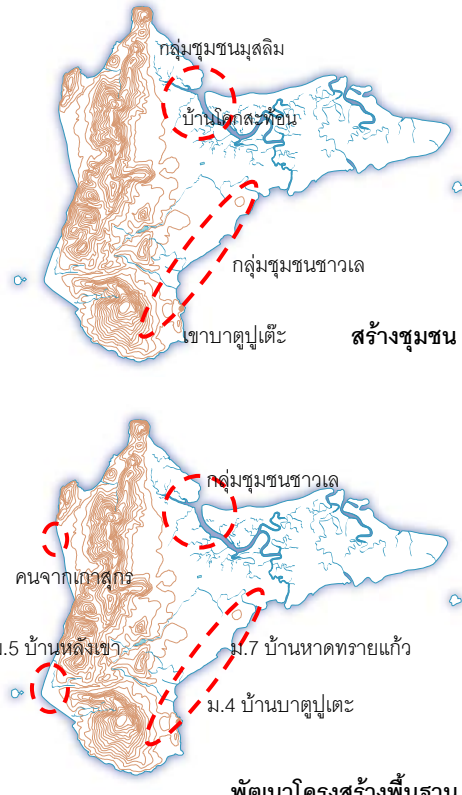

ที่มา : จากการวิเคราะห์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

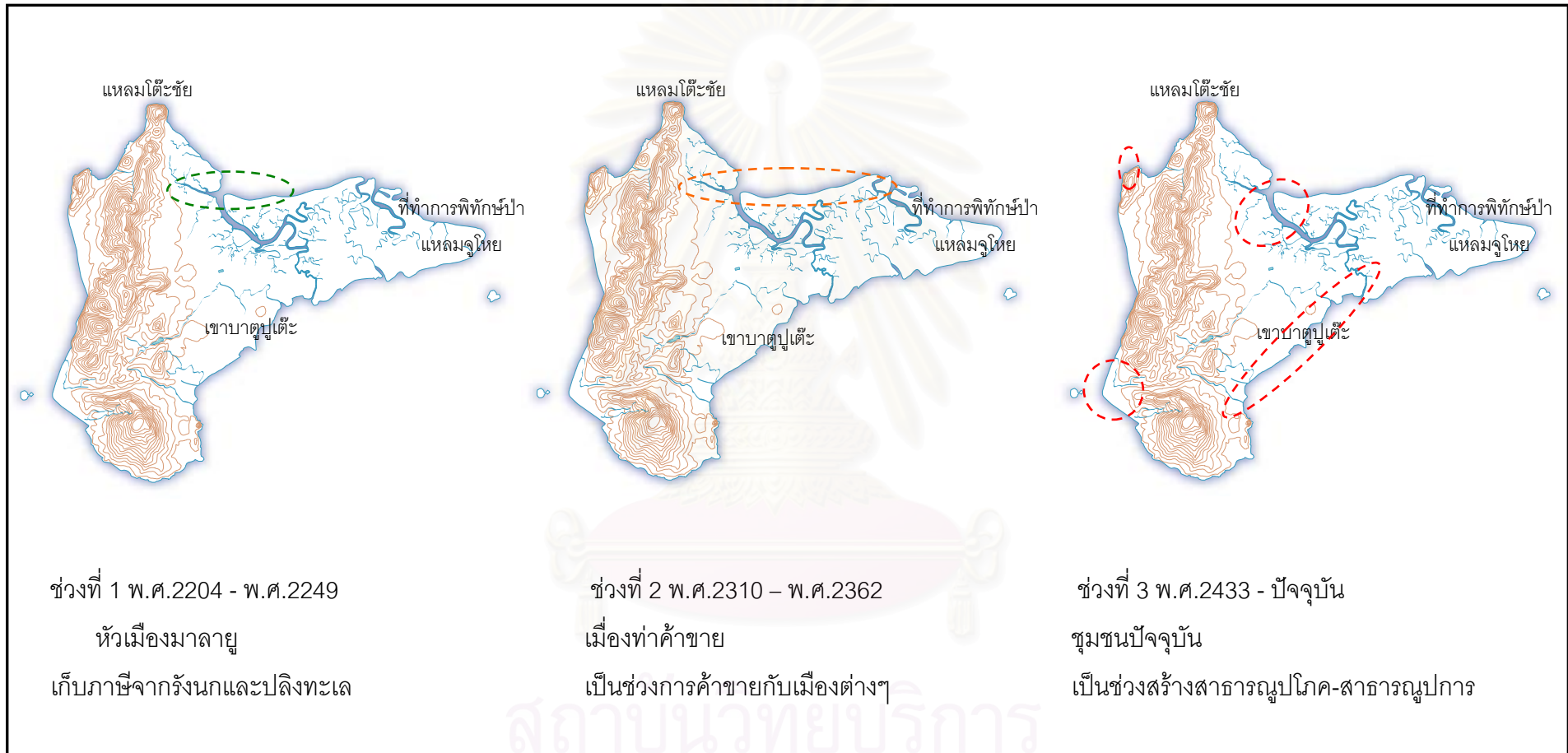
ตารางที่ 5.3 แสดงบทสรุปการตั้งถิ่นฐานในแต่ละช่วงของเกาะลิบง

ช่วง	สาระสำคัญ	บริเวณชุมชน
<p>ช่วงที่ 1 พ.ศ.2204 ถึง พ.ศ.2310</p>	<p>- ลิบงเป็นหัวเมืองมาลาญที่ขึ้นกับไทย ตัวเมืองอยู่บริเวณเตาเผาถ่านบ้านพร้าว สร้างรายได้จำนวนมากจากรังนกนางแอ่นและปลิงทะเล คงความเป็นเมืองมาจนถึงปีพ.ศ.2307 พม่าตีเมืองย่อยยับ</p> <p>สรุป : เป็นช่วงที่เริ่มเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ</p>	<p>บริเวณชุมชน</p> <p>เตาเผาถ่านบ้านพร้าว</p> <p>หัวเมืองมาลาญ</p>
<p>ช่วงที่ 2 พ.ศ.2310 ถึง พ.ศ.2362</p>	<p>- ในช่วงแรกเหลือเป็นชุมชนเล็กๆ อยู่บริเวณเตาเผาถ่านบ้านพร้าว ที่เหลือจากสงคราม ด้วยการบริหารงานที่ดีของโต๊ะบังกาหาวจึงทำให้ลิบงกลับมาเป็นชุมชนที่สร้างรายได้มหาศาลจากรังนกนางแอ่นและปลิงทะเลอีกครั้ง รวมถึงเป็นเมืองท่าที่สำคัญ โดยท่าเทียบเรือจะอยู่บริเวณคลองพานช้าง ต่อมาในปีพ.ศ.2347 ย้ายการว่าราชการของเมืองตรงมาที่เกาะลิบงได้ประมาณ 17 ปี จึงย้ายเมืองตรงไปที่ควนธานี และให้ลิบงเป็นเมืองท่าต่างประเทศ มีเรือต่างชาติเข้ามาเทียบท่ามากมาย รุ่งเรืองเป็นอย่างมาก แต่หลังจากนั้นประมาณ 10 ปี มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายให้เกาะลิบงเป็นฐานทัพเรือ การค้าขายจึงซบเซาลง ผู้คนทยอยย้ายออกจากเกาะและกลายเป็นเมืองร้างในที่สุด</p> <p>สรุป : เป็นช่วงที่มีความรุ่งเรืองจากการเป็นเมืองท่า และเป็นที่ตั้งของเมือง</p>	 <p>เตาเผาถ่านบ้านพร้าว</p> <p>คลองพานช้าง</p> <p>เมืองท่าค้าขาย</p>

ช่วง	สาระสำคัญ	บริเวณชุมชน
<p>ช่วงที่ 3</p> <p>พ.ศ.2433</p> <p>ถึง</p> <p>ปัจจุบัน</p>	<p>ช่วงสร้างชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ดิบในช่วงก่อน พ.ศ.2433 ทางตอนใต้บริเวณเขาบาตูปูเต๊ะถึงคลองเคียนเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวเล - เมื่อปี พ.ศ.2433 มีการตั้งด่านเก็บภาษีบริเวณแหลมจุโหย และเริ่มมีกลุ่มมุสลิมอพยพเข้ามาอยู่ทางเหนือของเกาะบริเวณบ้านโคกสะทอน หลังจากนั้นไม่นานเมื่อมีการสร้างท่าเรือขนาดใหญ่ที่กั้นตั้งแล้ว ทำให้ท่าเรือที่เกาะลิบงกลายเป็นความสำคัญลง <p>ช่วงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ในส่วนของชุมชนมุสลิมเริ่มมีการขยายชุมชนลงมาทางใต้ผสมกลมกลืนกับชาวเล และขยายไปยังบ้านหลังเขา - ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ.2525 คนจากเกาะสุกรอพยพเข้ามาปลูกแตงโมภายในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง บริเวณทุ่งหญ้าคา และชักชวนลูกหลานเข้ามามากขึ้น จึงมีชุมชนเพิ่มมาอีกแห่ง <p>สรุป : เป็นช่วงที่มีการตั้งชุมชนใหม่อีกครั้ง เริ่มแรกเป็นชุมชนประมง และเริ่มทำสวนยางควบคู่ โดยมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมาตั้งแต่การสร้างชุมชนจนถึงปัจจุบัน</p>	<p>บริเวณชุมชน</p>

ที่มา : จากการวิเคราะห์

แผนที่ 5.5 แสดงพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของเกาะลพบุรีในแต่ละช่วงเวลา

ที่มา : จากการวิเคราะห์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากประวัติศาสตร์ข้างต้นจึงทำให้สามารถระบุพื้นที่ที่ยังเหลือร่องรอยทางประวัติศาสตร์ตามช่วงเวลา ดังแผนที่ 5.6

ช่วงที่ 1 พ.ศ.2204 - พ.ศ.2249 ในช่วงนี้ไม่มีพื้นที่ที่เหลือร่องรอยทางประวัติศาสตร์

ช่วงที่ 2 พ.ศ.2310 – พ.ศ.2362 มีพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในช่วงนี้ ได้แก่

สุสานพระยาสิง ตั้งอยู่ในหมู่ 1 มีสภาพเป็นเนินดินเตี้ยๆ ขนาดประมาณ 1x3 เมตร มีเสาหลักไม้เคี่ยมและสลักปักหัวท้าย สูงประมาณ 50 เซนติเมตร เป็นท่อนกลมซึ่งบ่งบอกว่า เป็นเพศชาย โกล่เนินดินนี้มีต้นกระท้อนใหญ่อายุประมาณร้อยปี และมีแนวชุดคูบริเวณใกล้เคียง ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นคูเมืองในอดีต สุสานพระยาสิงนี้อยู่ในบริเวณสวนยางของนายอดิศักดิ์ บาไ้ย มีการดูแลหลุมศพโต๊ะบังกาหว่าเหมือนญาติผู้ใหญ่ ดังนั้นในวันฮารีรายอ ของทุกปี ลูกหลานจะมาอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน ที่หลุมฝังศพซึ่งถือเป็นพิธีกรรมสำคัญที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนปัจจุบัน

ทุ่งหัวคนหรือที่สินหัวคน ตั้งอยู่ในหมู่ 1 บริเวณปากคลองบ้านพร้าวฝั่งตะวันตก มีลักษณะเป็นป่าชายหาด เข้าใจว่าอดีตสมัยที่ดาโต๊ะบังกาหว่าปกครองสิงเคยเป็นดินแดนประหารนักโทษ

สระน้ำโบราณที่ควนสระ ตั้งอยู่ในหมู่ 1 บริเวณทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน เป็นสระน้ำโบราณ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 36x50 เมตร ตั้งอยู่บนเนินเขา สร้างขึ้นในสมัยโต๊ะบังกาหว่า เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง ปัจจุบันตื้นเขินมากแล้ว

คลองพานช้าง ตั้งอยู่ในหมู่ 1 ทางทิศตะวันออกของปากคลองบ้านพร้าวก่อนถึงแหลมจุโหยเข้าไปภายในคลองประมาณ 20 เมตร ท้องคลองลาดชันเป็นวงคล้ายอ่าวใต้น้ำ ในสมัยโบราณสามารถนำเรือสำเภาน้ำหนัก 100 ตัน มาจอดได้ การใช้คลองนี้น้ำจะเริ่มมาตั้งแต่สมัยโต๊ะบังกาหว่า ต่อมาในสมัยของรัชกาลที่ 5 คลองพานช้างยังคงใช้เป็นเพียงท่าเทียบเรือ และเป็นที่ตรวจสภาพเรือขณะที่ร่อนน้ำขึ้นเพื่อเดินทางไปจังหวัดภูเก็ต และพบว่า⁴⁰ มีซากเรือโบราณจมอยู่บริเวณนี้ด้วย

น้ำตกเจ้าพระยา อยู่ในหมู่ 4 ต้องเดินเท้าเข้าไปประมาณ 100 เมตร จะพบน้ำตกเล็กๆ โกล่แนวป่าชายหาดหลังเขาบาตูปูเต๊ะ เชื่อกันว่าเจ้าเมืองสิงมาอาบน้ำตกแห่งนี้ ซึ่งก็เป็นที่มาของชื่อน้ำตกเจ้าพระยา

กำแพงเมืองเก่า ป้อมปราการ ค่ายหลักเมือง ตั้งอยู่ในหมู่ 1 บริเวณฝั่งตรงข้ามกับท่าเรือบ้านพร้าว ปัจจุบันเห็นเพียงซากไม้เคี่ยมเพียงไม่กี่เสา โผล่พ้นทรายขึ้นมาประมาณ 1 ฟุต โดยป้อมปราการ และเสาหลักค่ายเหล่านี้ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2352 ในสมัยหลวงฤทธิสงคราม

⁴⁰ สัมภาษณ์กลุ่มประมงพื้นบ้าน 17 ต.ค.50

ทุ่งห้วยคน

อุทยานพระยาพิชัย

กำแพงไม้เคี่ยม

สะพานช้าง

ภาพที่ 5.12 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ช่วงที่ 3 พ.ศ.2433 - ปัจจุบัน

คลองเคียน อยู่ในเขตหมู่ 7 บ้านหาดทรายแก้ว สมัยโบราณลำคลองมีขนาดกว้าง มีต้นตะเคียนขึ้นเป็นจำนวนมากชาวบ้านจึงเรียกชื่อสั้นๆ ตามชื่อต้นไม้ ความสำคัญในการประกอบพิธี “ตะเลาะบาลอ” ซึ่งเป็นประเพณี การลอยเรือของชาวเลเพื่อสะเดาะเคราะห์ ในสมัยก่อนจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ระหว่างขึ้น 13 ค่ำและแรม 1 ค่ำ ของเดือน 6 และเดือน 11 และมีการร้องเพลงเดินรำคลองกันต่อเนื่อง 3 วัน 3 คืน ในการทำพิธีมีการตดเล็บ ตัดผม และสิ่งสกปรกออกจากร่างกายใส่ลงในเรือ เช่น ใหัวด้วย ข้าวสาร เกลือ ขนมหแดง ขนมหขาว เคย (กะปิ) และผลไม้ต่างๆ ในการลอยเรือห้ามคนที่อยู่บนฝั่งหันไปดูเรือ เพราะเชื่อว่าถ้ามีคนหันไปดูเรือ โชคร้ายจะไม่หมดสิ้นจากหมู่บ้าน เมื่อ 10 ปีที่ผ่านมา พิธีกรรมดังกล่าวยกเลิกไป เพราะขัดกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ปัจจุบันสภาพคลองแคบและตื้นเขินลง ต้นตะเคียนเหลืออยู่เพียงเล็กน้อยเนื่องจากชาวบ้านตัดไปใช้ต่อเรือ

แหลมบันหยง (หัวแหลม) ตั้งอยู่หมู่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ ถัดเข้าไปจากเขา บาตูปูเต๊ะ และเป็นที่ตั้งของศาลาทวด อยู่บริเวณปลายแหลมตรงปากร่อง มีความเชื่อกันว่า ทวดแหลมบันหยงเป็นญาติสาวมีอายุหลายร้อยปี บางครั้งมีคนเห็นเป็นคนแก่ใส่เสื้อคลุม (ยูปะ) สาวมีเขรยาว สถานที่นี้เป็นที่พึ่งทางใจของชาวเล สมัยก่อนเป็นสถานที่บนบานสานกล่าวขอให้โชคดีในการ

ออกเรือไปหาปลาในทะเล และเป็นที่พึ่งขอพรสะเดาะเคราะห์ของชาวเลเพื่อให้หายจากโรคภัย เรียกว่า “พิธีฟาดผี” หรือ “ฟาดเคราะห์” โรคดีเอาไว้ โรคร้ายออกไป ชาวประมงจะจุดประทัด เพื่อ बनบานให้ได้ปลามากๆ จะทำบุญบูชาทวดใช้ข้าว ข้าวเหนียวไก่ปิ้ง พิธีกรรมนี้ได้สูญหายไปแล้ว พร้อมกับพิธีกรรมอื่นๆ ที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม เพราะเป็นความเชื่อ ไม่ได้มาจากหลักการของ ศาสนาอิสลามที่แท้จริง

คลองเคียน

แหลมบันหยง (หัวแหลม)

ภาพที่ 5.13 แสดงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของชาวเล

บ่อน้ำหินโบราณสมัยรัชกาลที่ 5 ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บริเวณใกล้กับเตาเผาถ่าน คาดว่าเป็นบ่อที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ตัวบ่อสร้างด้วยอิฐดินเผาขนาดใหญ่ ยังอยู่ในสภาพดี แต่ไม่ได้มีการใช้งานแล้ว

ลานจอดเครื่องบินสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บริเวณเขาจอหนอง มีร่องรอยหมุดหลักหลงเหลืออยู่ เป็นลานจอดเครื่องบินของทหารญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เตาเผาถ่านบ้านพร้าว ตั้งอยู่ในหมู่ 1 บริเวณเดียวกับกำแพงเมืองเก่า มีรูปทรงและลักษณะคล้ายกะลาผ่าครึ่งวางคว่ำระดับพื้นดิน รัศมีประมาณ 4 เมตร ประตูลูกไม้สูงประมาณ 1.5 เมตร สร้างด้วยอิฐดินเผา เลิกใช้มาตั้งแต่ปี 2525 เพราะหมดสัมปทานป่าไม้โกงกางเผาถ่าน

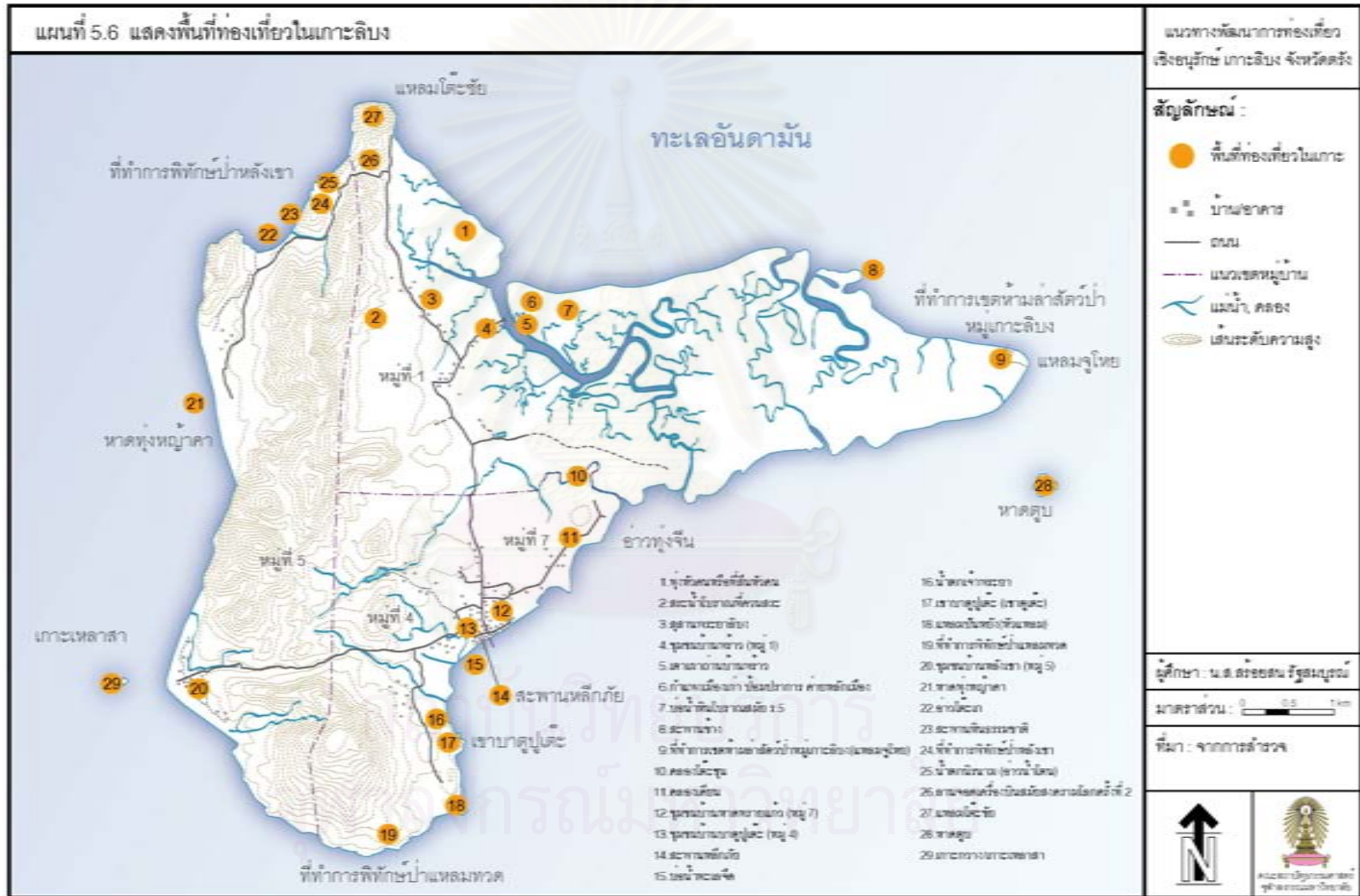

ภาพที่ 5.14 เตาเผาถ่านบ้านพร้าว

ด้วยความเป็นมาอันยาวนานนี้ ทำให้เกาะลิตบงมีความน่าสนใจหลากหลายกว่าพื้นที่อื่นๆ ซึ่งความเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์นี้สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวได้ เพื่อสร้างความหลากหลายของกิจกรรมและสร้างทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้คนในเกาะลิตบงหันมาสนใจประวัติศาสตร์ของพื้นที่ยิ่งขึ้น

จากฐานทรัพยากรทั้ง 3 ด้านข้างต้น สามารถระบุเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ถึง 29 แห่ง ซึ่งไม่สามารถพัฒนาทั้งหมดได้พร้อมกัน จึงต้องมีการประเมินหาค่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เพื่อนำไปประกอบการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเกาะลิตบงต่อไป ดังแผนที่ 5.6

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.4 ประเมินศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจะประเมินใน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ประเมินคุณค่าของพื้นที่ และส่วนที่ 2 ประเมินพร้อมด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะประเมินจากข้อมูลการตอบแบบสอบถามของประชาชน และนักท่องเที่ยว จากนั้นจึงนำมาให้กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยว ชุมชนเกาะลิตงตรวจสอบและปรับแก้ โดยเป็นการตรวจสอบร่วมกันที่ละหัวข้อและดูผลสรุปในภาพรวมเพื่อให้ถูกต้องและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 1 ประเมินในส่วนคุณค่าของพื้นที่ ซึ่งคุณค่าของพื้นที่ หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในตัวเองของแต่ละพื้นที่ เป็นสิ่งที่ยากจะสร้างเสริมหรือปรับปรุงซึ่งจำแนกคุณค่าเป็น 3 ด้าน ตามฐานทรัพยากรข้างต้น โดยแต่ละด้านมีคะแนนเต็ม 10 คะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การประเมินคุณค่าของพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อมของการศึกษาคั้งนี้จะให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ของพื้นที่ บรรยากาศ/ความสวยงาม และความสมบูรณ์ของธรรมชาติ

ด้านที่ 2 วิถีชีวิตและวัฒนธรรม การประเมินคุณค่าของพื้นที่ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ของการศึกษาคั้งนี้จะให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น วิถีชีวิตดั้งเดิม และความหลากหลายของกิจกรรม

ด้านที่ 3 ประวัติศาสตร์ การประเมินคุณค่าของพื้นที่ด้านประวัติศาสตร์ ของการศึกษาคั้งนี้จะให้ความสำคัญกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเก่าแก่ และร่องรอยที่เหลือ

เกณฑ์การแบ่งระดับคะแนน หากคะแนนคุณค่าด้านใดอยู่ในช่วง

ระหว่าง 0 – 5 คะแนน เป็นระดับคะแนนต่ำ

ระหว่าง 6 – 10 คะแนน เป็นระดับคะแนนสูง

ส่วนที่ 2 ประเมินในส่วนความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ซึ่ง หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ที่มนุษย์จัดสร้างให้แก่แหล่งท่องเที่ยว โดยในการวิเคราะห์คั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ให้คะแนนตามลำดับความสำคัญ คือ การเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวก มีคะแนนเต็ม 10 คะแนน ส่วนการเป็นที่รู้จักและความต้องการของชุมชน มีคะแนนเต็ม 5 คะแนน

ด้านที่ 1 การเข้าถึง ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ พื้นที่ใดมีการเข้าถึงที่สะดวกสบายจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ตัดสินใจไปพื้นที่นั้นง่ายขึ้น

ด้านที่ 2 สิ่งอำนวยความสะดวก ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวนี้ หมายถึง สิ่งที่มีไว้สำหรับบริการในพื้นที่นั้นๆ ได้แก่ จุดพักสำหรับนักท่องเที่ยว ศูนย์ข้อมูล ร้านค้า ห้องน้ำ เป็นต้น

ด้านที่ 3 การเป็นที่รู้จัก เป็นตัววัดความเป็นที่รู้จักของพื้นที่นั้นๆ จากการรู้จักพื้นที่ ของกลุ่มคนในชุมชนเกาะลิบงและนักท่องเที่ยว ได้มาจากการตอบแบบสอบถาม ของประชาชน ทั้ง 4 หมู่บ้าน จำนวน 134 คน นักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 84 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ 18 คน นำมาหาค่าร้อยละเฉลี่ย และจัดเป็นกลุ่มช่วงคะแนน

ด้านที่ 4 ความต้องการของชุมชนพัฒนาให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นตัววัดแนวทางที่ชุมชนต้องการให้พัฒนาในพื้นที่นั้นๆ ได้มาจากการตอบแบบสอบถามของ ประชาชน ทั้ง 4 หมู่บ้าน จำนวน 134 คน และจัดเป็นกลุ่มช่วงชั้น

โดยใช้เกณฑ์คะแนนในการแบ่งระดับเพื่อให้เห็นภาพรวมและง่ายแก่การทำความเข้าใจ ดังนี้

ผลรวมคะแนนระหว่าง 0 – 15 คะแนน	เป็นระดับคะแนนต่ำ
ผลรวมคะแนนระหว่าง 16 – 30 คะแนน	เป็นระดับคะแนนสูง

ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน

ในชุมชนกำลังตอบแบบสอบถาม

สัมภาษณ์คนในชุมชน

เข้าร่วมประชุม

ภาพที่ 5.15 แสดงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการศึกษา

ตารางที่ 5.4 แสดงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเกาะลิบง

ประเมิน พื้นที่	ประเมินคุณค่าพื้นที่			ประเมินความพร้อมของพื้นที่				
	ธรรมชาติ (10)	วิถีชีวิต (10)	ประวัติศาสตร์ (10)	การเข้าถึง (10)	สะดวก (10)	การเป็นที่รู้จัก (5)	ชุมชนต้องการให้ พัฒนา (5)	รวม (30)
1.ทุ่งหัวคนหรือที่สิ้นหัวคน	8	0	9	2	0	2	3	7
2.สระน้ำโบราณที่ควนสระ	3	0	9	2	0	2	4	8
3.สุสานพระยาลิบง	3	3	10	4	0	3	5	12
4.ชุมชนบ้านพร้าว (หมู่ 1)	0	5	0	9	6	3	5	23
5.เตาเผาถ่านบ้านพร้าว	5	0	8	2	0	2	3	7
6.กำแพงเมืองเก่า บ่อมปรการฯ	8	3	8	4	0	2	4	10
7.บ่อน้ำหินโบราณสมัย รัชกาลที่ 5	5	0	8	2	0	2	4	8
8.สะพานช้าง	10	4	8	4	0	2	4	10
9.เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง	10	0	8	4	9	3	4	20
10.คลองโต๊ะขุน	10	0	0	5	0	3	4	12
11.คลองเคียน	8	0	5	6	0	3	5	14
12.ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4)	0	10	0	9	9	4	5	27
13.ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7)	0	10	0	9	9	3	5	26
14.สะพานเหล็กภัย	8	10	0	9	7	3	5	24
15.บ่อน้ำทะเลจืด	8	8	0	7	0	3	3	13
16.น้ำตกเจ้าพระยา	4	0	5	1	0	2	3	6
17.เขาบาตูปูเต๊ะ (เขาตู่เต๊ะ)	10	0	5	8	0	4	4	16
18.แหลมป็นหยง(หัวแหลม)	10	4	5	3	2	3	5	13
19.ที่ทำกรพิทักษ์ป่าแหลมทวด	10	0	0	3	5	3	4	15
20.ชุมชนบ้านหลังเขา (หมู่ 5)	0	5	0	9	9	4	5	27
21.หาดทุ่งหญ้าคา	10	2	0	6	0	3	5	14
22.อ่าวโต๊ะเก	10	0	0	6	6	3	5	20
23.สะพานหินธรรมชาติ	10	0	0	4	0	2	4	10
24.ที่ทำกรพิทักษ์ป่าหลังเขา	10	0	0	5	7	3	4	19
25.น้ำตกนิรนาม (อ่าวน้ำโดน)	4	0	0	1	0	2	3	6
26.ลานจอดเครื่องบินสมัยสงครามโลก	3	0	8	2	0	2	3	7
27.แหลมโต๊ะชัย	10	0	0	6	8	3	5	22
28.หาดตูป	10	5	0	6	0	5	5	16
29.เกาะกว้าง/เกาะเหลาสา	8	1	0	6	0	3	3	12

ที่มา : จากการวิเคราะห์

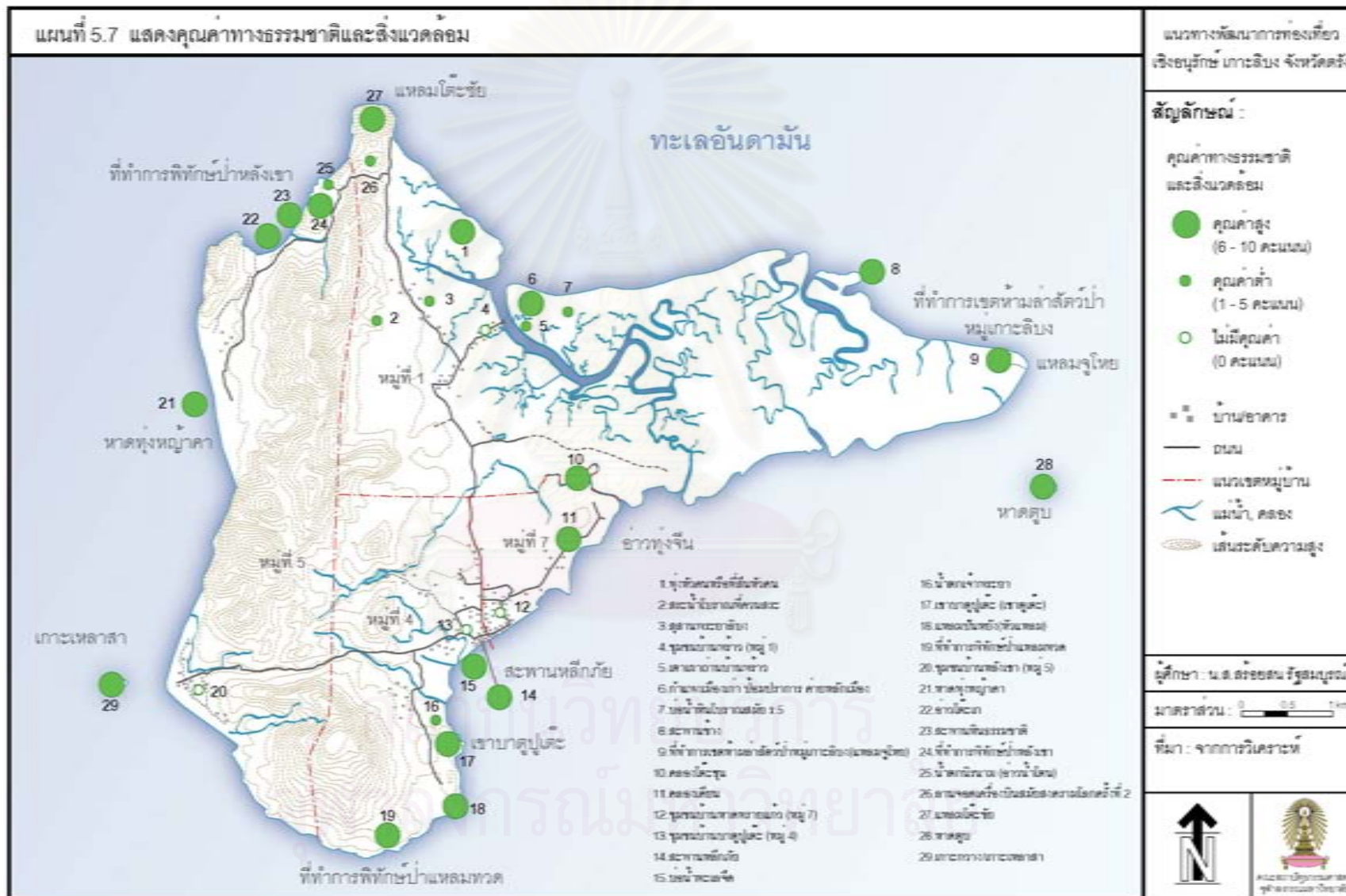
5.4.1 ผลการประเมินคุณค่าของพื้นที่

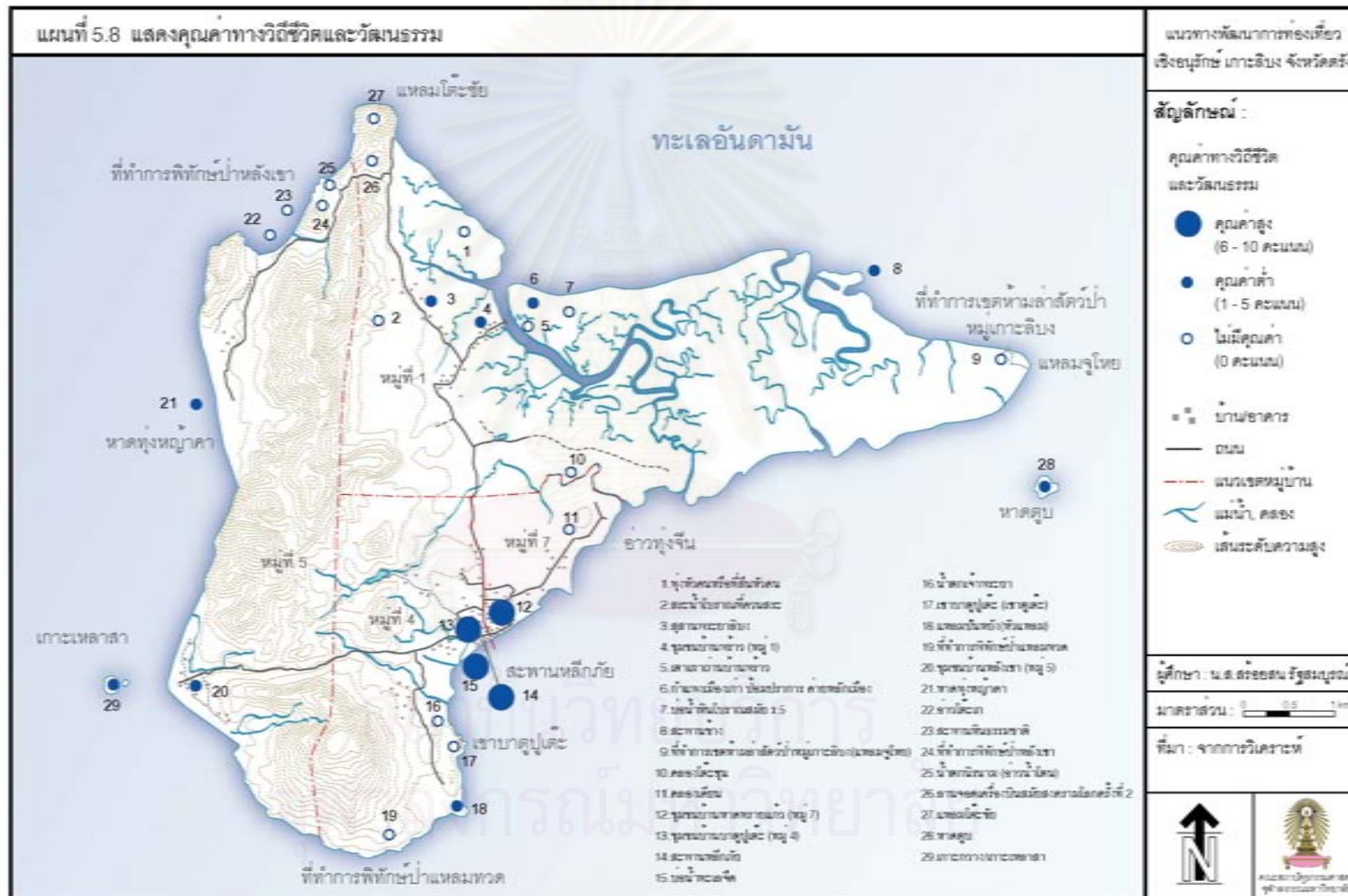
หากแยกพิจารณาคุณค่าแต่ละด้าน พบว่า

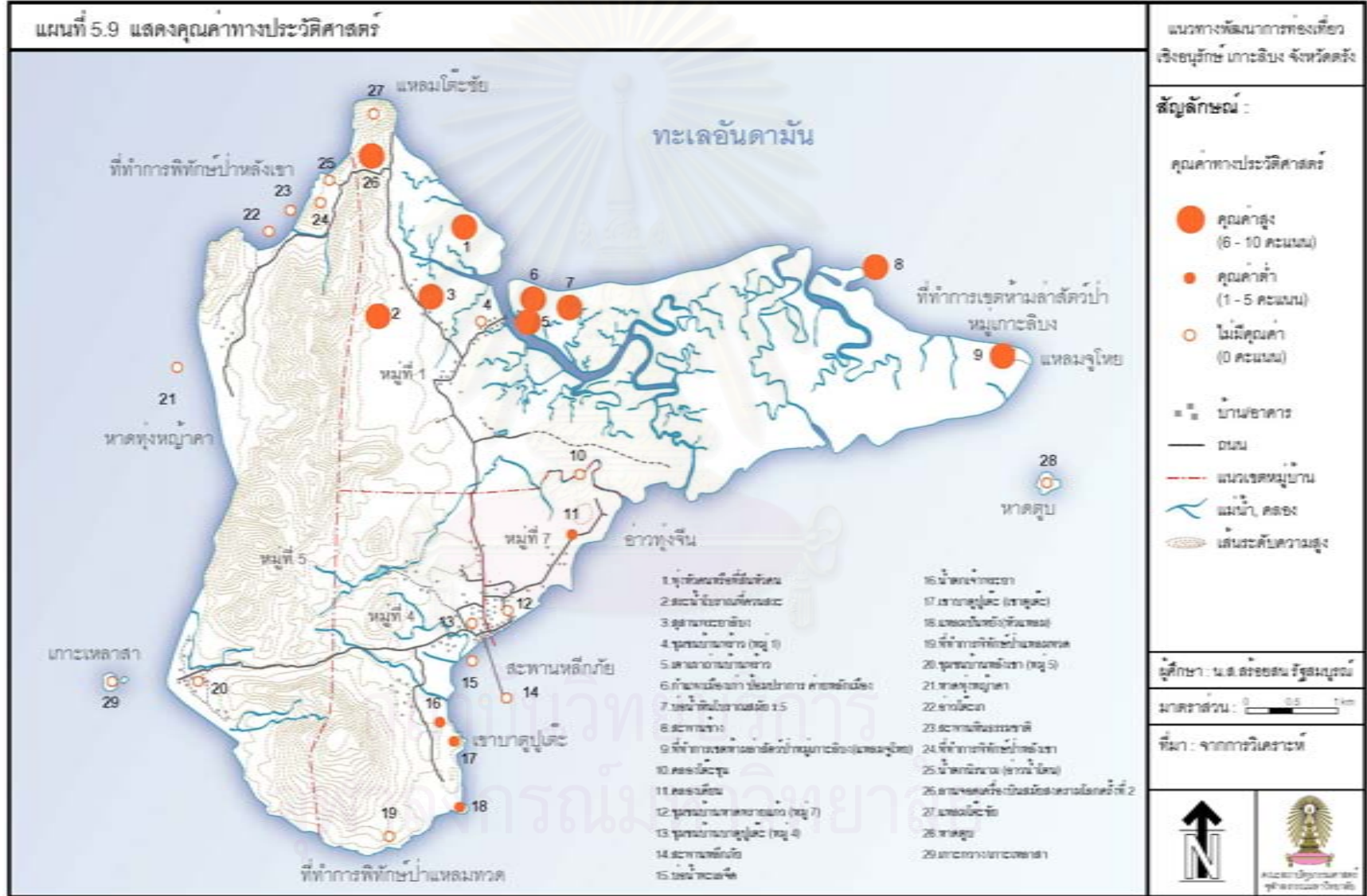
พื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติสูง คือมีคะแนน 6-10 คะแนน มีจำนวน 18 แห่ง ประกอบไปด้วย ทุ่งหัวคนหรือที่สิ้นหัวคน กำแพงเมืองเก่า ป้อมปราการ ค่ายหลักเมือง สะพานช้าง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง(แหลมจุโหย) คลองโต๊ะขุน คลองเคียน สะพานหลักภัย บ่อน้ำทะเลจืด เขาบาตูปูเต๊ะ(เขาตุเต๊ะ) แหลมบันหยง(หัวแหลม) ที่ทำการพิทักษ์ป่าแหลมทวด หาดทุ่งหญ้าคา อ่าวโต๊ะเก สะพานหินธรรมชาติ หน่วยพิทักษ์ป่าบ้านหลังเขา แหลมโต๊ะชัย หาดตูป และเกาะกวาง/เกาะเหลสา โดยพื้นที่เหล่านี้จะครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ยกเว้นในส่วนที่เป็นตัวชุมชน และพื้นที่ที่มีคุณค่าต่ำ ดังแสดงในแผนที่ 5.7

พื้นที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมสูง คือมีคะแนน 6-10 คะแนน มี 4 แห่ง ประกอบไปด้วย ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ(หมู่ 4) ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7) สะพานหลักภัย และบ่อน้ำทะเลจืด จะพบว่าพื้นที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมสูงจะอยู่บริเวณตัวชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงชุมชน ดังแสดงในแผนที่ 5.8

พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สูง คือมีคะแนน 6-10 คะแนน มี 9 แห่ง ประกอบไปด้วย ทุ่งหัวคนหรือที่สิ้นหัวคน สระน้ำโบราณที่ควนสระ สุสานพระยาสิงห์ เต่าเผาถ่าน บ้านพร้าว กำแพงเมืองเก่า ป้อมปราการ ค่ายหลักเมือง บ่อน้ำหินโบราณสมัย ร.5 สะพานช้าง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง(แหลมจุโหย) และลานจอดเครื่องบินสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยพื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่บริเวณทางเหนือของเกาะ อยู่ในเขตพื้นที่หมู่ 1 เนื่องจากแต่เดิมพื้นที่ทางด้านเหนือของเกาะลิบงเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณที่มีความรุ่งเรือง และเป็นเมืองท่าที่สำคัญถึง 2 ยุคมาก่อน และบริเวณทางด้านใต้ของเกาะลิบงซึ่งเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวเล และเป็นพื้นที่แรกๆของเกาะที่มีการขยายตัวมาจากชุมชนเดิมทางด้านเหนือ ทำให้ทั้ง 2 บริเวณดังกล่าวมีเรื่องราวมากมายและหลายแห่งยังมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์หลงเหลือเพื่อคอยบอกเล่ามาเป็นมาของเกาะลิบง ดังแสดงในแผนที่ 5.9

5.4.2 ผลการประเมินความพร้อมทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ พบว่า

พื้นที่ที่มีความพร้อมสูง คือมีคะแนน 16-30 คะแนน มี 11 แห่ง ประกอบไปด้วย ชุมชนบ้านพร้าว (หมู่ 1) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง(แหลมจุโหย) ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4) ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7) สะพานเหล็กภัย เขาบาตูปูเต๊ะ (เขาตูปูเต๊ะ) ชุมชนบ้านหลังเขา (หมู่ 5) อ่าวโต๊ะเก หน่วยพิทักษ์ป่าบ้านหลังเขา แหลมโต๊ะชัย และหาดตูป

พื้นที่ที่มีความพร้อมต่ำ คือมีคะแนน 0-15 คะแนน มี 18 แห่ง ประกอบไปด้วย หุ่นหวัดคนหรือที่สิ้นหวัดคน สระน้ำโบราณที่ควนสระ สุสานพระยาสิง เตาเผาถ่านบ้านพร้าว กำแพงเมืองเก่า บ่อมปรากร ค่ายหลักเมือง บ่อน้ำหินโบราณสมัยรัชกาลที่ 5 สะพานช้าง คลองโต๊ะขุน คลองเคียน บ่อน้ำทะเลจืด น้ำตกเจ้าพระยา หาดทุ่งหญ้าคา สะพานหินธรรมชาติ ลานจอดเครื่องบินสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 น้ำตกนิรนาม (อ่าวน้ำโตน) แหลมปันหยง (หัวแหลม) ที่ทำการพิทักษ์ป่าแหลมทวด และเกาะกวาง/เกาะเหลาสา ดังแสดงในแผนที่ 5.10

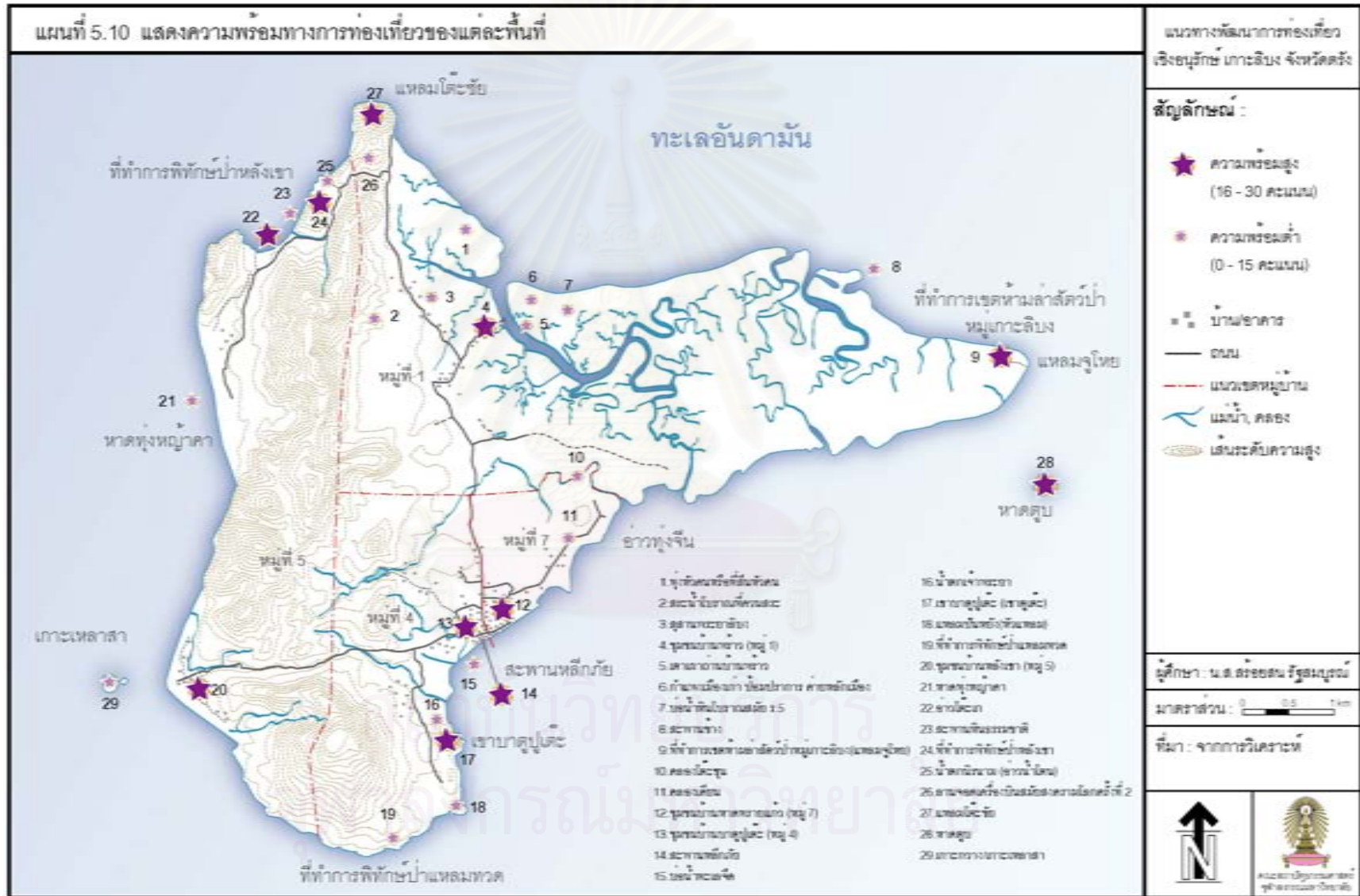
5.4.3 ศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากคุณค่าพื้นที่และความพร้อมทางการท่องเที่ยวข้างต้น เมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อหาศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สามารถจัดกลุ่มศักยภาพตามแนวการพัฒนา ได้ 3 กลุ่ม

1.กลุ่ม A เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าสูง ความพร้อมทางการท่องเที่ยวสูง ดังนั้นการพัฒนากลุ่มนี้จึงไม่ต้องการลงทุนมาก เนื่องจากมีคุณค่าและพร้อมอยู่แล้ว ดังนั้นจึงถือว่าแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก

2.กลุ่ม B เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวปานกลาง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าสูง ความพร้อมทางการท่องเที่ยวต่ำ การพัฒนากลุ่มนี้ ต้องเป็นการเพิ่มเติมในส่วนความพร้อมทางการท่องเที่ยว หรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าต่ำ ความพร้อมทางการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากคุณค่าของพื้นที่เป็นสิ่งที่ไม่สามารถเพิ่มเติมได้ ดังนั้นการพัฒนากลุ่มนี้ต้องเป็นการนำความพร้อมที่มีอยู่หรืออาจเป็นการเพิ่มเติมกิจกรรมที่น่าสนใจมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในกลุ่มพื้นที่นี้ และถือว่าแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวรอง

3.กลุ่ม C เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวต่ำ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าต่ำ ความพร้อมทางการท่องเที่ยวต่ำ ดังนั้นกลุ่มนี้จึงจัดให้เป็นกลุ่มที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นลำดับสุดท้าย และเป็นส่วนเสริมในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

5.4.3.1 ผลการประเมินศักยภาพทางธรรมชาติ ดังแสดงในแผนที่ 5.11

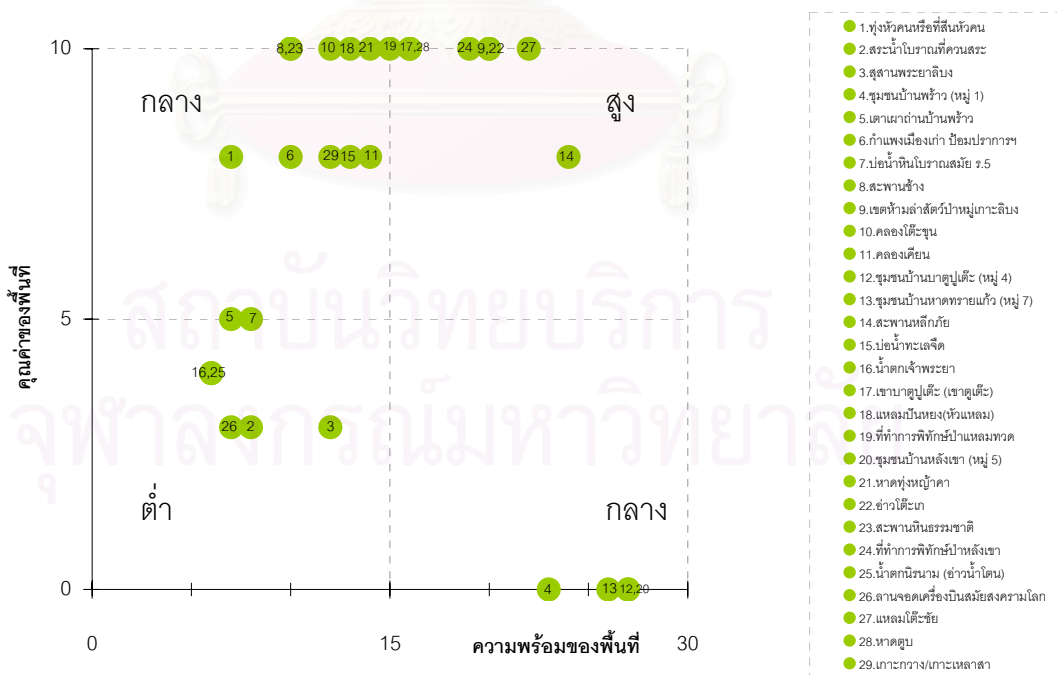
พื้นที่ที่มีศักยภาพทางธรรมชาติสูง มี 7 แห่ง ได้แก่ ที่ทำการพิทักษ์ป่า หลังเขา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง(แหลมจุโหย) อ่าวโต๊ะเก แหลมโต๊ะชัย สะพานเหล็กภัย เขาบาตูปูเต๊ะ (เขาตูเต๊ะ) และหาดตูป

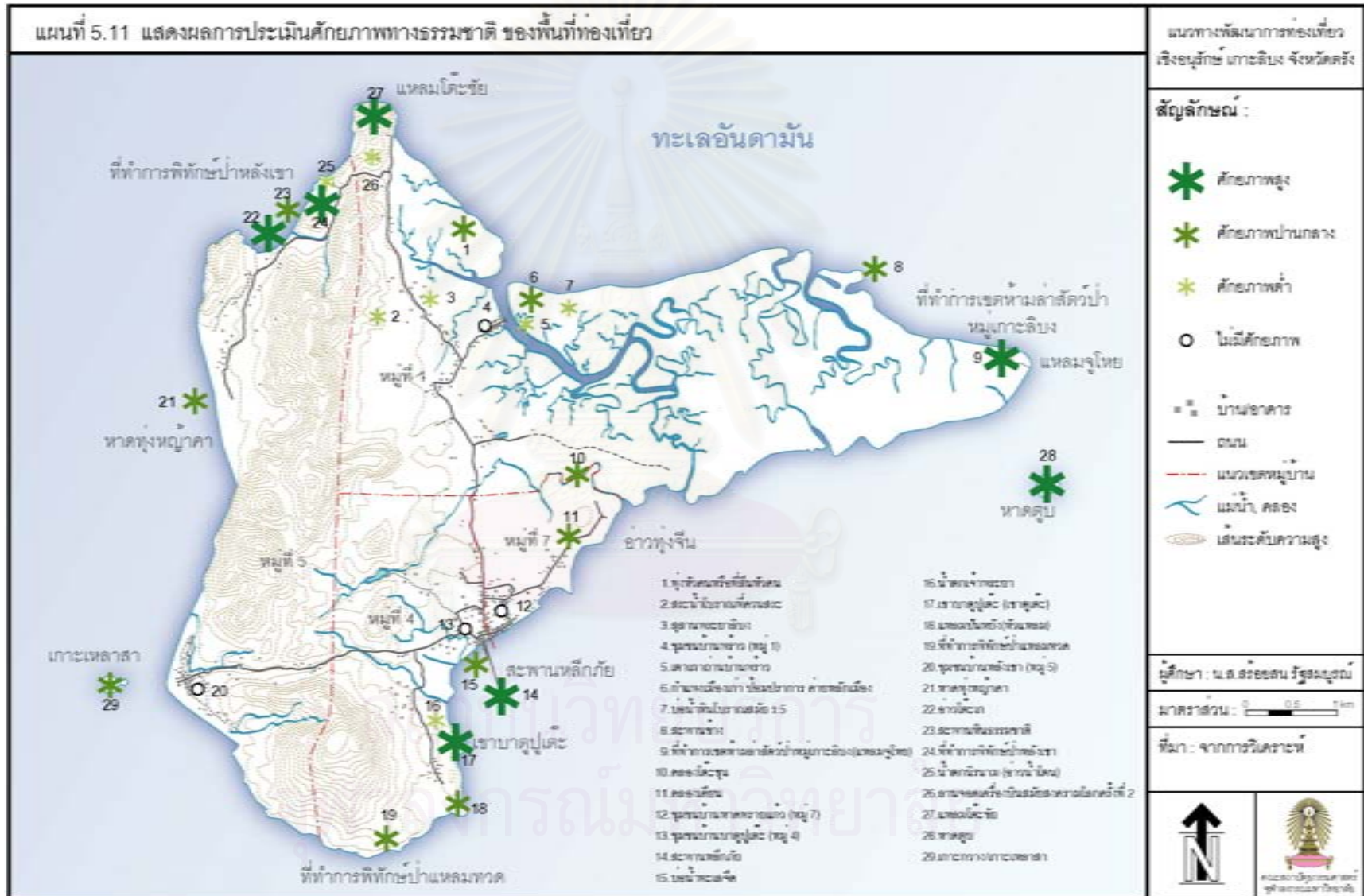
พื้นที่ที่มีศักยภาพทางธรรมชาติปานกลาง มี 11 แห่ง ได้แก่ สะพานช้าง สะพานหินธรรมชาติ คลองโต๊ะขุน แหลมบันหยง(หัวแหลม) หาดทุ่งหญ้าคา ทุ่งหัวคนหรือที่สิ้นหัวคน กำแพงเมืองเก่า ป้อมปราการ ค่ายหลักเมือง เกาะกว้าง/เกาะเหลาสา บ่อน้ำทะเลจืด คลองเคียน และที่ทำการพิทักษ์ป่าแหลมทวด

พื้นที่ที่มีศักยภาพทางธรรมชาติต่ำ มี 7 แห่ง ได้แก่ สระน้ำโบราณที่ควนสระ สุสานพระยาธิบง เต่าเผ่าถ่านบ้านพร้าว บ่อน้ำหินโบราณสมัย ร.5 น้ำตกเจ้าพระยาลานจอดเครื่องบินสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และน้ำตกนิรนาม (อ่าวน้ำโดน)

พื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพทางธรรมชาติ มี 4 แห่ง ได้แก่ ชุมชนบ้านพร้าว (หมู่ 1) ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4) ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7) และชุมชนบ้านหลังเขา (หมู่ 5) เนื่องจากไม่มีคุณค่าทางธรรมชาติ

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

5.4.3.2 ผลการประเมินศักยภาพทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ดังแสดงในแผน

ที่ 5.12

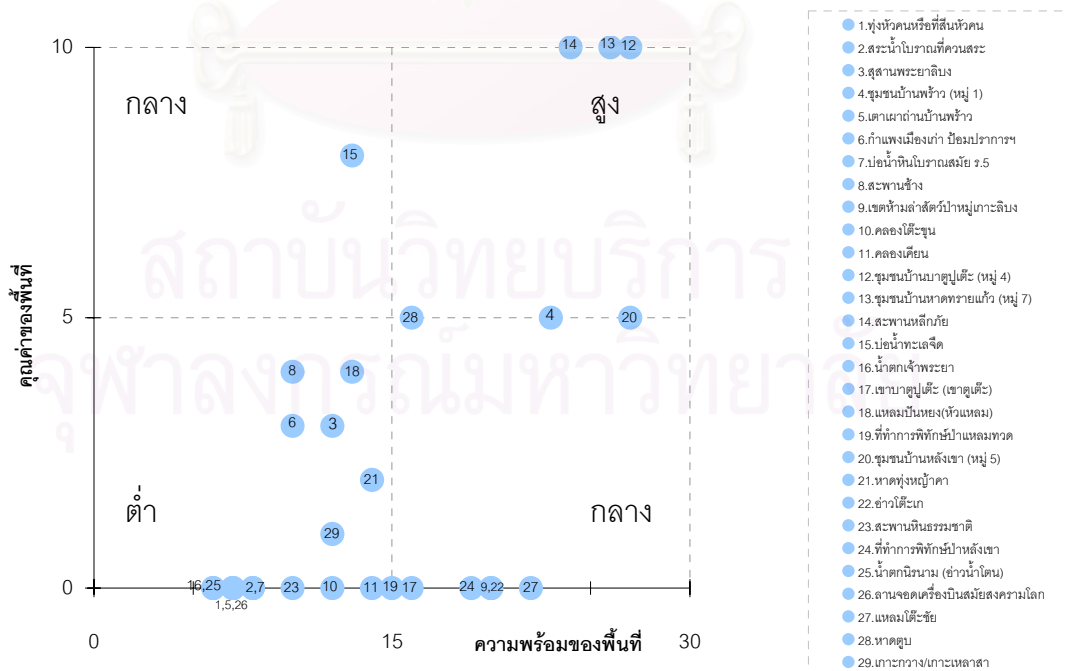
พื้นที่ที่มีศักยภาพทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสูง มี 3 แห่ง ได้แก่ สะพานหลักภัย ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7) และชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4)

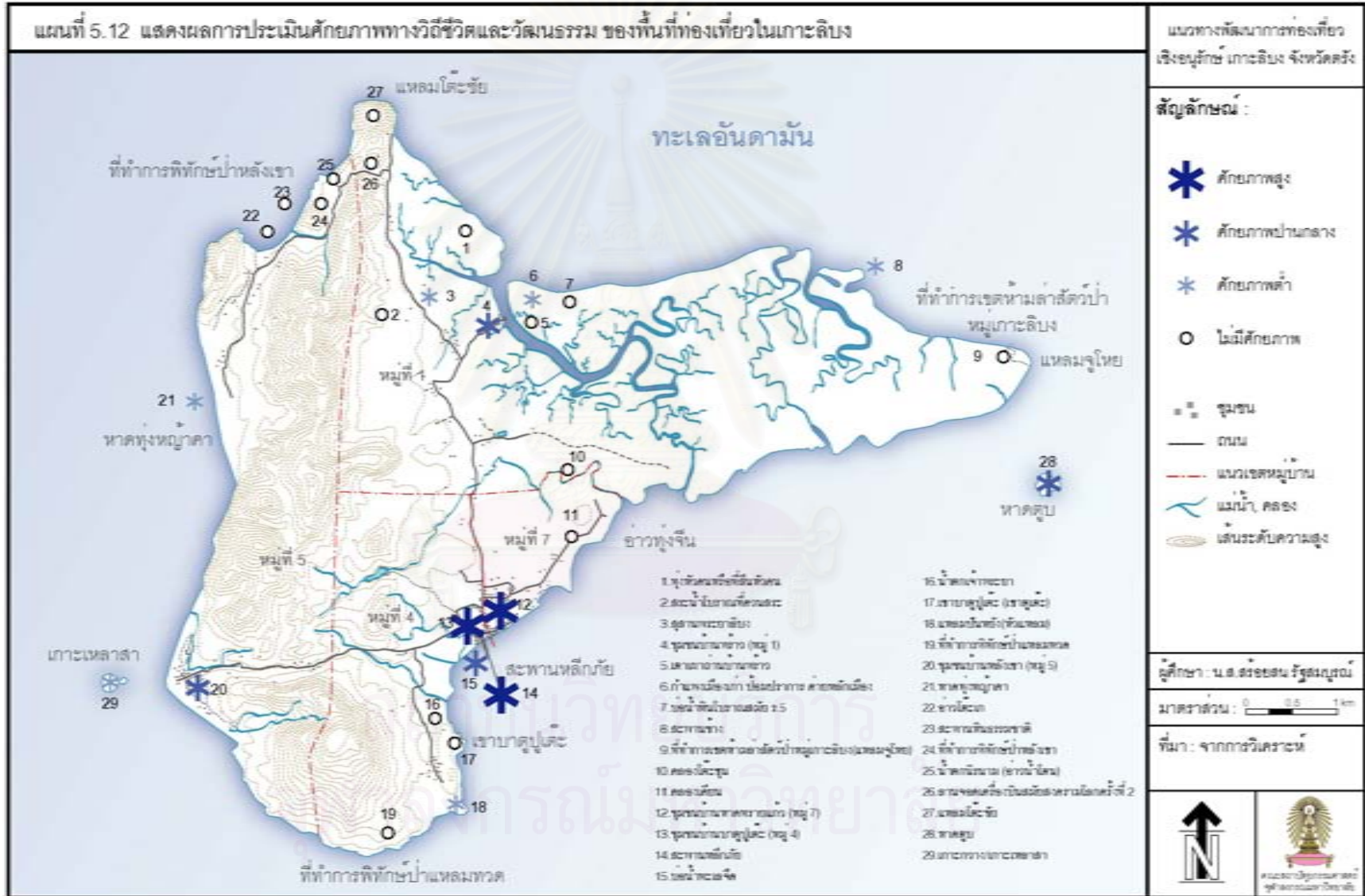
พื้นที่ที่มีศักยภาพทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมปานกลาง มี 4 แห่ง ได้แก่ บ่อน้ำทะเลจืด ชุมชนบ้านพร้าว (หมู่ 1) ชุมชนบ้านหลังเขา (หมู่ 5) และหาดตูป

พื้นที่ที่มีศักยภาพทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมต่ำ มี 6 แห่ง ได้แก่ กำแพงเมืองเก่า บ่อมปรากร ค่ายหลักเมือง สะพานช้าง แลลมบันหยง(หัวแลลม) สุสานพระยาสิง หาดทุ่งหญ้าคา และเกาะกวาง/เกาะเหลสา

พื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม มี 16 พื้นที่ คือ ทุ่งหัวคนหรือที่สิ้นหัวคน หรือที่สิ้นหัวคน สระน้ำโบราณที่ควนสระ เต่าเผาถ่านบ้านพร้าว บ่อน้ำหินโบราณสมัยรัชกาลที่ 5 ลานจอดเครื่องบินสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 น้ำตกนิรนาม (อ่าวน้ำโดน) คลองเคียน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง คลองไต่ชุน น้ำตกเจ้าพระยา เขาบาตูปูเต๊ะ (เขาตูปเต๊ะ) ที่ทำการพิทักษ์ป่าแหลมทวด อ่าวไต่เกะ สะพานหินธรรมชาติ ที่ทำการพิทักษ์ป่าหลังเขา และแหลมไต่ชัย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่มีคุณค่าวิถีชีวิต

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

5.4.3.3 ผลการประเมินศักยภาพทางประวัติศาสตร์ ดังแสดงในแผนที่ 5.13

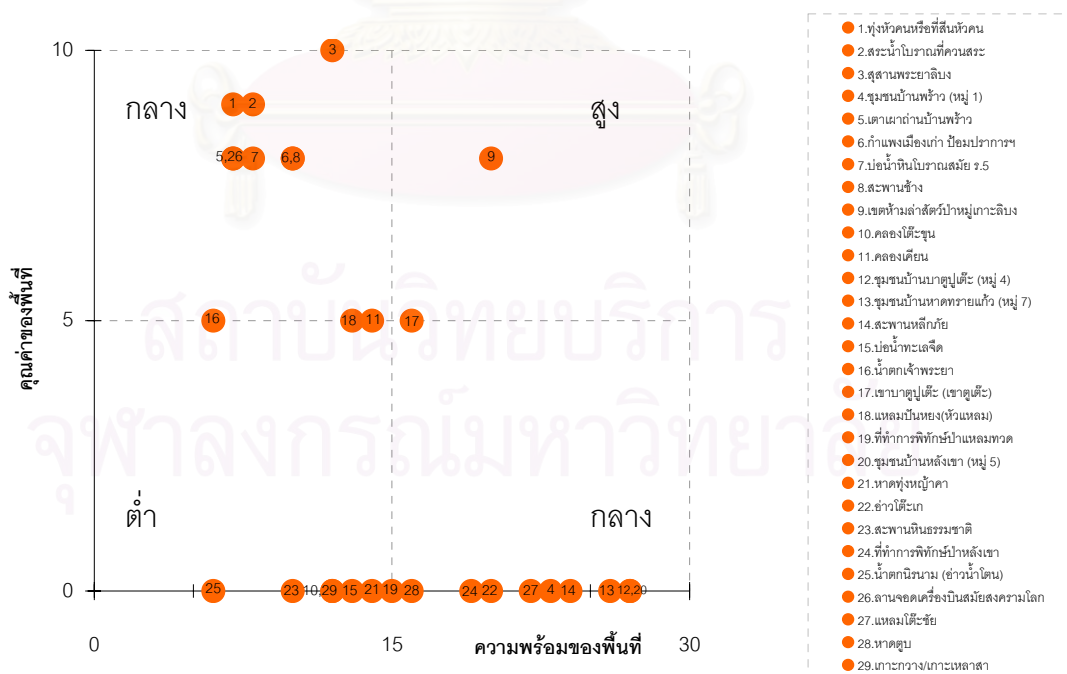
พื้นที่ที่มีศักยภาพทางประวัติศาสตร์สูง มี 1 แห่ง ได้แก่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง(แหลมจุโหย)

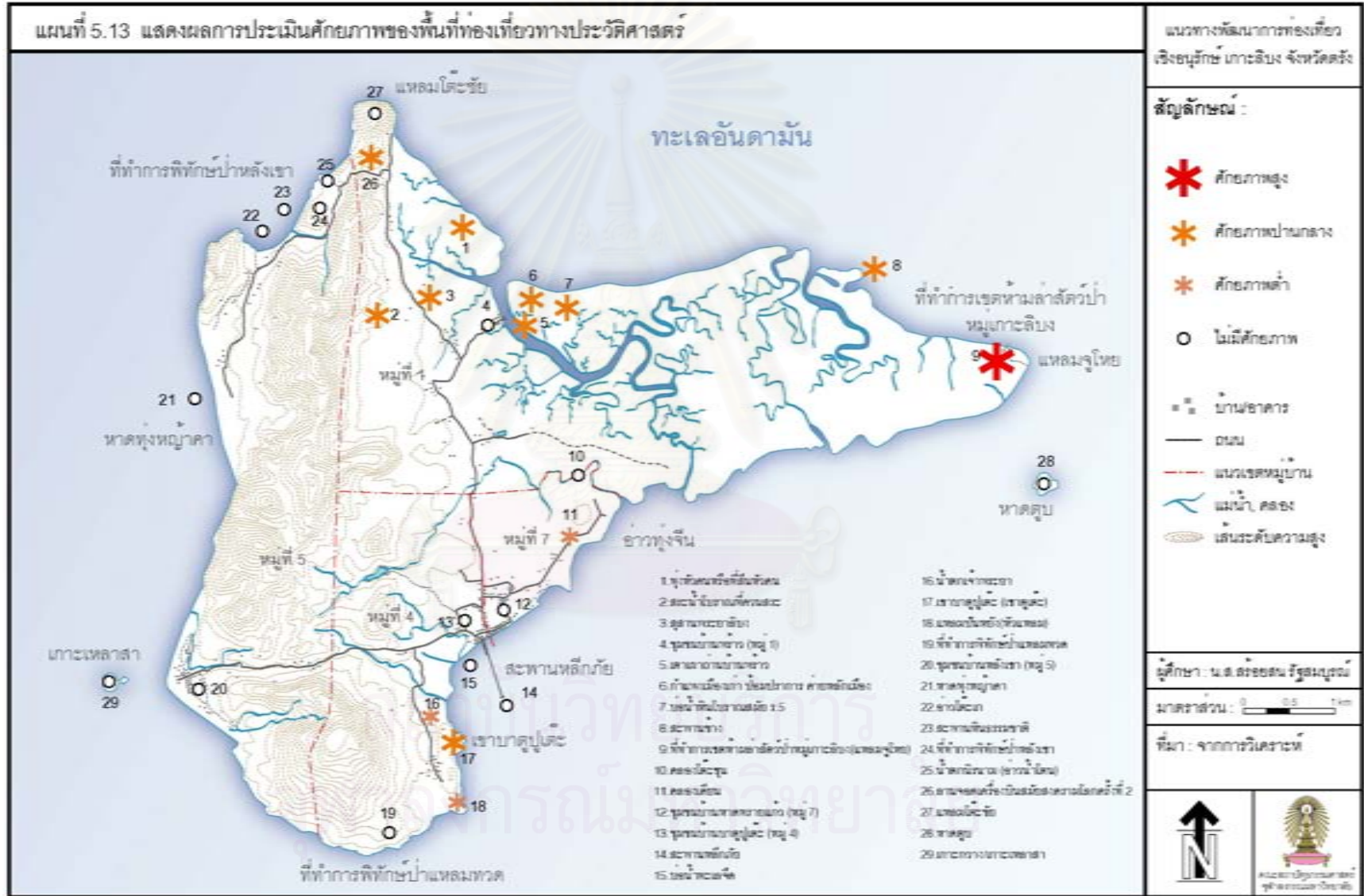
พื้นที่ที่มีศักยภาพทางประวัติศาสตร์ปานกลาง มี 9 แห่ง ได้แก่ ลานจอดเครื่องบินสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สระน้ำโบราณที่ควนสระ สุสานพระยาสิงห์ เต่าเผาถ่านบ้านพร้าว กำแพงเมืองเก่า ป้อมปราการ ค่ายหลักเมือง บ่อน้ำหินโบราณสมัยรัชกาลที่ 5 สะพานช้างเขาบาตูปูเต๊ะ (เขาตู่เต๊ะ) และทุ่งหัวคนหรือที่สิ้นหัวคน

พื้นที่ที่มีศักยภาพทางประวัติศาสตร์ต่ำ มี 3 แห่ง ได้แก่ คลองเคียนแหลมบันหยง(หัวแหลม) และน้ำตกเจ้าพระยา

พื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพทางประวัติศาสตร์ มี 16 แห่ง ได้แก่ คลองโต๊ะขุน ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4) ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7) สะพานเหล็กภัย ที่ทำการพิทักษ์ป่าแหลมทวด ชุมชนบ้านหลังเขา (หมู่ 5) หาดทุ่งหญ้าคา อ่าวโต๊ะเก สะพานหินธรรมชาติ เกาะขวาง/เกาะเหลาส่า น้ำตกนิรนาม (อ่าวน้ำโตน) แหลมโต๊ะชัย หาดตูป ที่ทำการพิทักษ์ป่าบ้านหลังเขา ชุมชนบ้านพร้าว (หมู่ 1) และบ่อน้ำทะเลจืด เนื่องจากไม่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

แผนภูมิที่ 5.4 แสดงผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

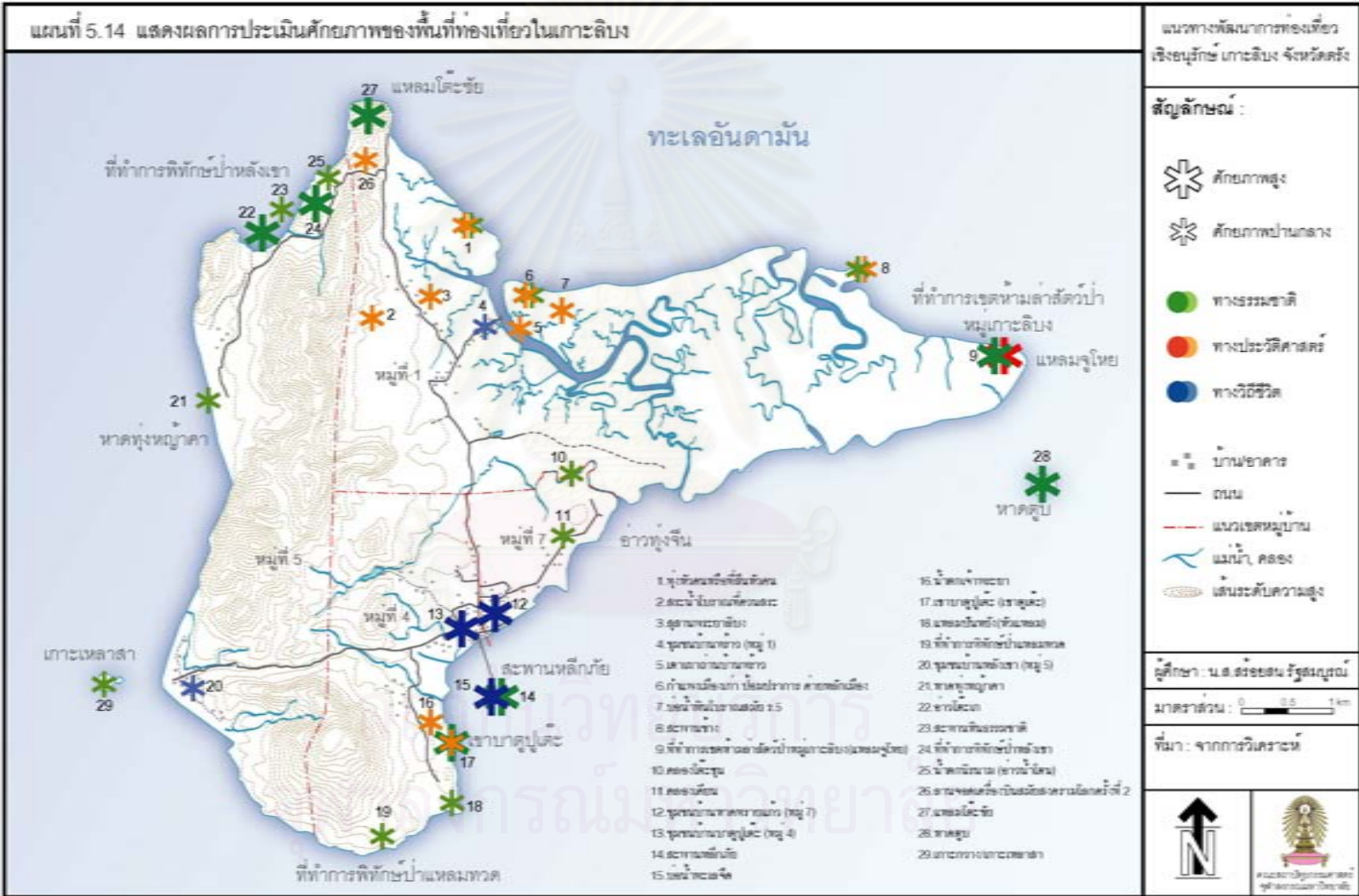
เมื่อพิจารณาในภาพรวมของศักยภาพพื้นที่ข้างต้น จะเห็นได้ว่าแต่ละพื้นที่มีศักยภาพในแต่ละด้านที่แตกต่างกันไป โดยในภาพรวมเกาะลันเตเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม และทางประวัติศาสตร์ ตามลำดับ ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงเลือกให้ความสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพระดับกลางและระดับสูงก่อน เพราะเป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาได้ไม่ยากนัก

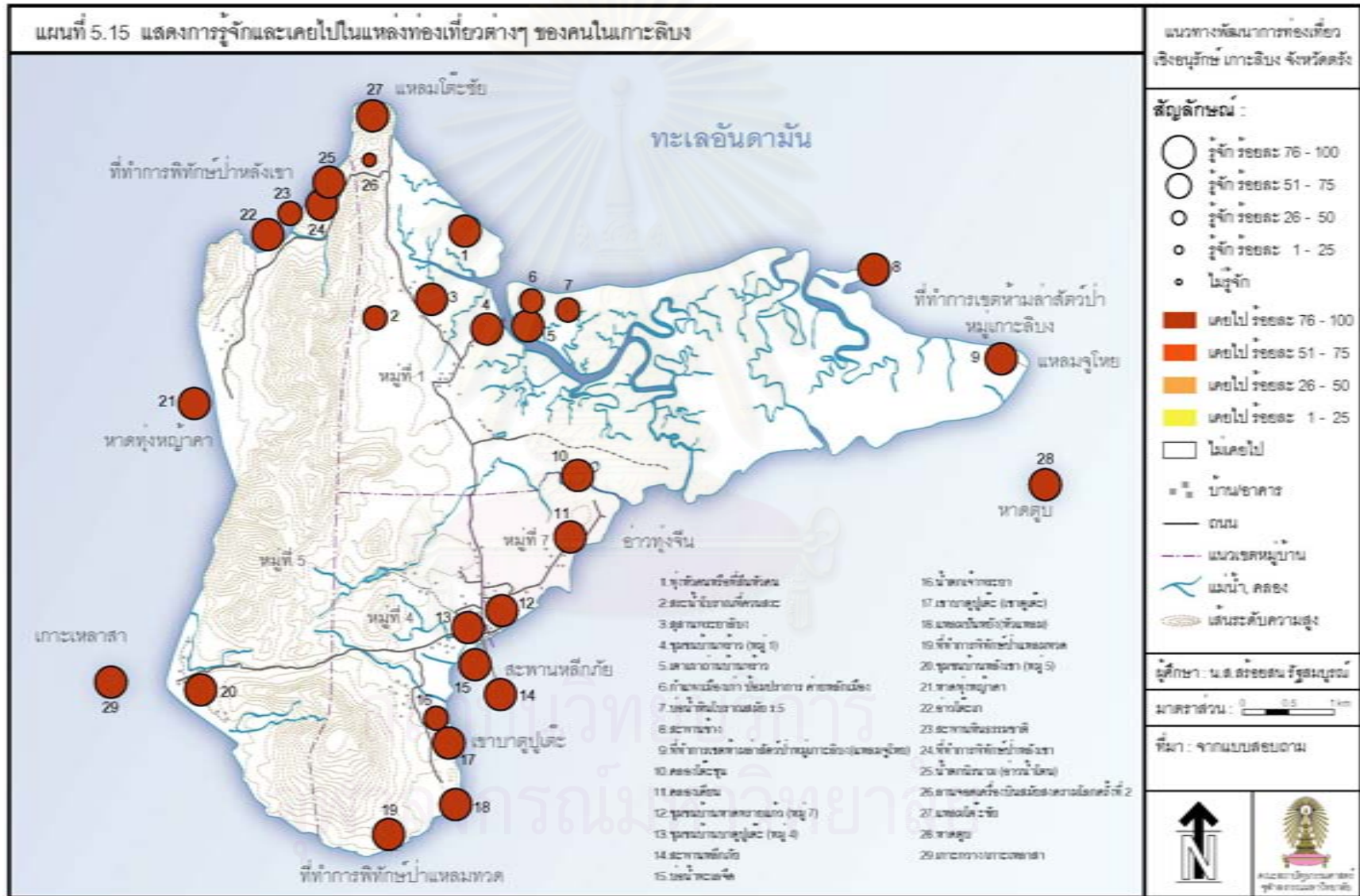
จากการประเมินศักยภาพข้างต้นทำให้ทราบถึงคุณค่าและความพร้อมทางการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจากผลการประเมินนี้สอดคล้องกับรูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ได้จากการลงสำรวจพื้นที่และจากแบบสอบถามในเชิงพื้นที่จากทั้งนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน โดยพื้นที่ที่มีความพร้อมสูงจะเป็นพื้นที่ที่เป็นที่รู้จัก ส่วนพื้นที่ที่มีความพร้อมต่ำก็จะเป็นพื้นที่ที่รู้จักกันน้อยและไม่รู้จักเลย ดังแสดงในแผนที่ 5.10

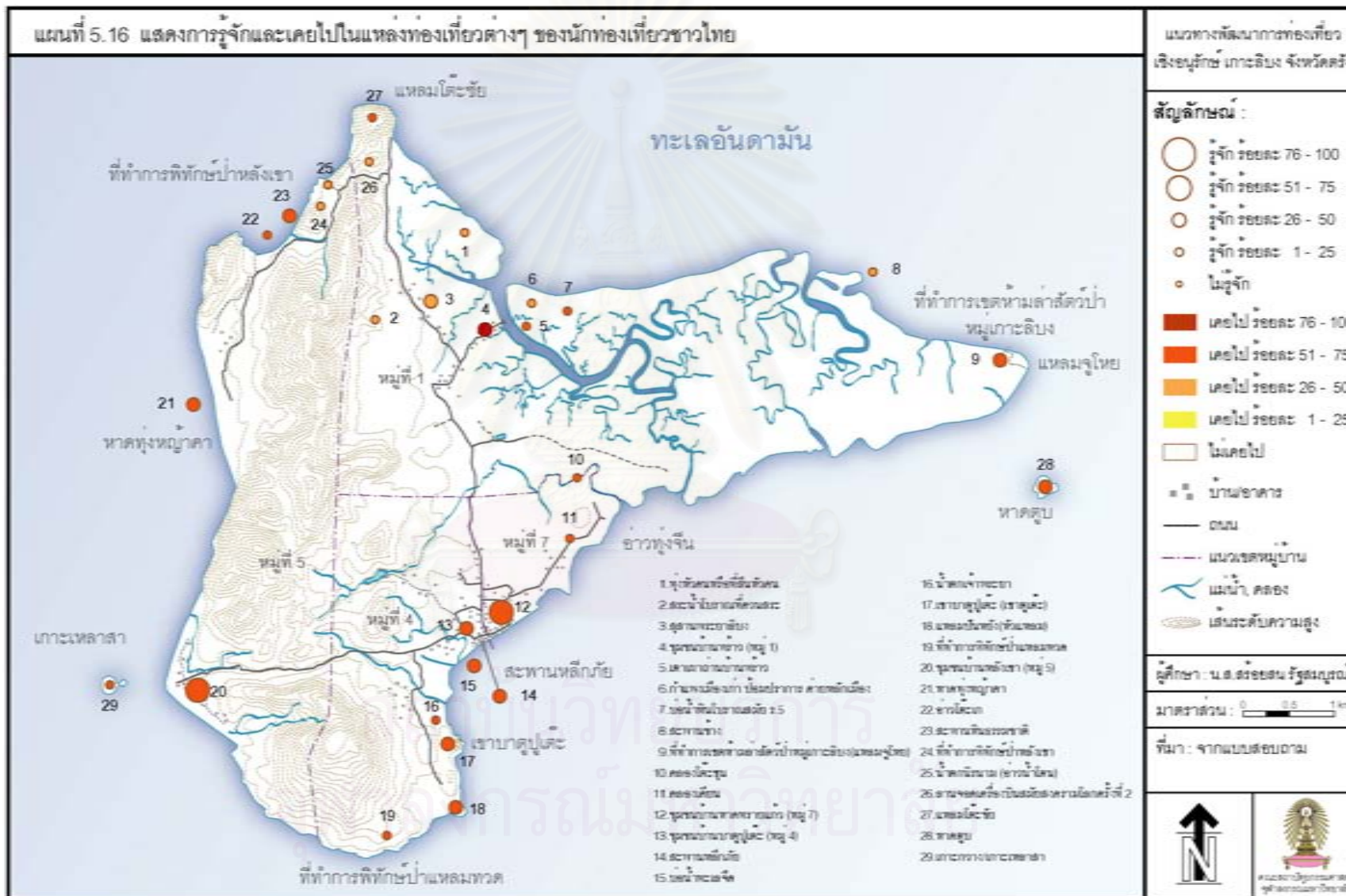
เมื่อพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ ในภาพรวม พบว่า มีนักท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่มีศักยภาพทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก แต่พื้นที่ที่มีศักยภาพทางธรรมชาติสูงบางแห่งกลับมีนักท่องเที่ยวไม่มากนัก ส่วนพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงทางประวัติศาสตร์เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพควบคู่กับศักยภาพด้านอื่นๆ จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวพอสมควร ทั้งที่บางครั้งนักท่องเที่ยวไม่ทราบด้วยซ้ำว่าพื้นที่ที่ไปเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ เนื่องจากคนในชุมชนเองก็ไม่ค่อยทราบประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเกาะเช่นกัน ดังแสดงในแผนที่ 5.15 - 5.17

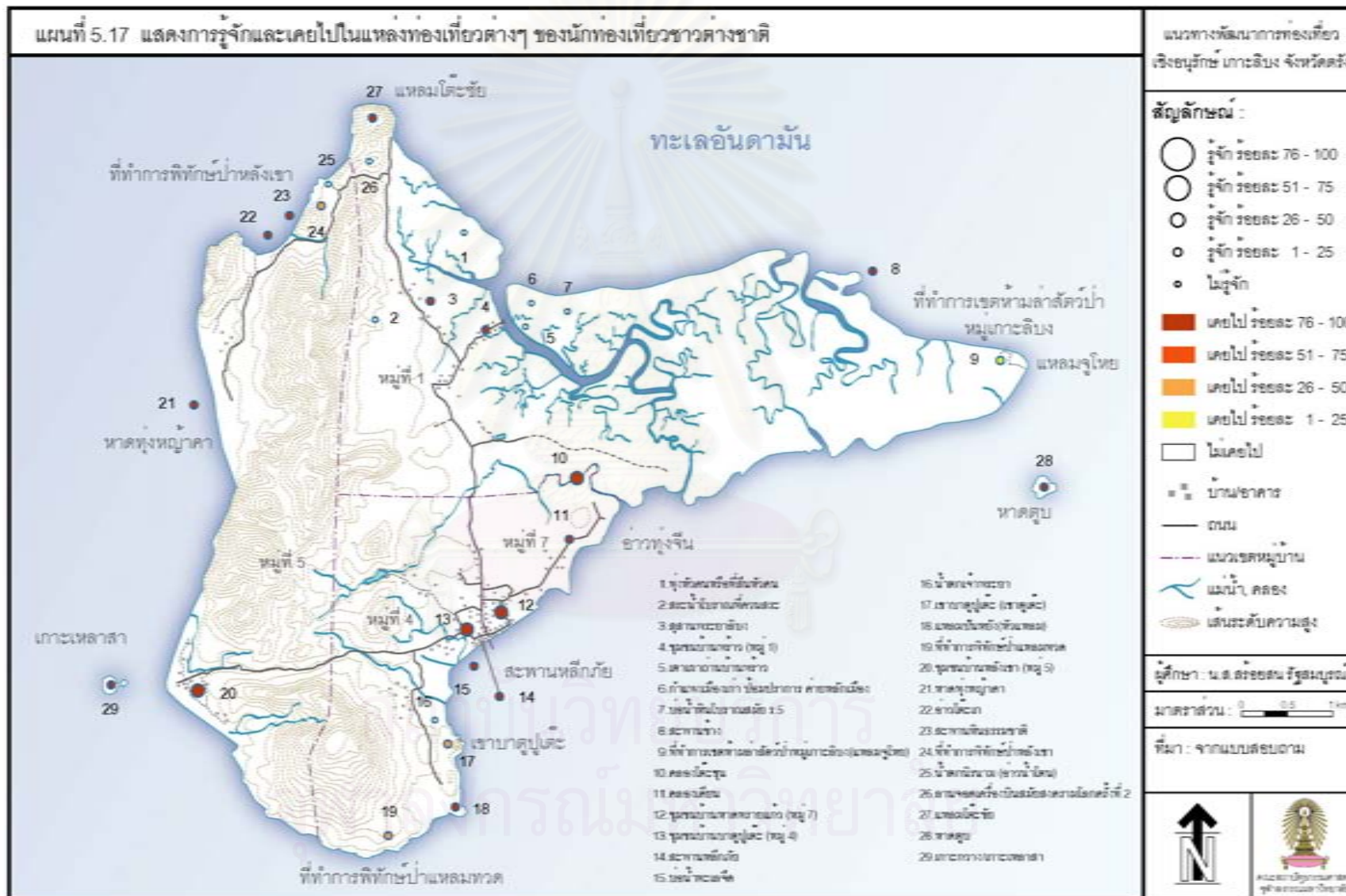
ทั้งนี้เมื่อพิจารณาประสบการณ์การท่องเที่ยวในเชิงกลุ่มพื้นที่ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีระดับการรู้จักพื้นที่น้อยกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย แต่ระดับการไปเยี่ยมชมจะสูงกว่าโดยนักท่องเที่ยวจะรู้จักและเคยไปในกลุ่มชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4) ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7) และชุมชนบ้านหลังเขา (หมู่ 5) ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และธรรมชาติ การที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่กลุ่มนี้สูง เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกและความพร้อมสูง กลุ่มพื้นที่หลังเขาเป็นบริเวณที่พักของนักท่องเที่ยว มีรีสอร์ทและบังกาโล 3 แห่ง ส่วนชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4) และชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7) เป็นพื้นที่ย่านค้าขายและมีผู้คนพลุกพล่านที่สุดของเกาะ สามารถเดินเล่นได้ไม่น่ากลัวและเข้าถึงได้ง่ายต่างจากกลุ่มพื้นที่ทุ่งหญ้าคา กลุ่มแหลมทวดและกลุ่มชุมชนบ้านพร้าวบางส่วน ซึ่งค่อนข้างเงียบสงบและเข้าถึงได้ยาก จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวไม่มากนัก ดังแสดงการเปรียบเทียบในตารางที่ 5.5

จากการประเมินศักยภาพพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ข้างต้นทำให้สามารถประเมินภาพรวมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะลันเตได้บางส่วนเท่านั้น ดังนั้นในบทต่อไปจึงมีการพิจารณาถึงความพร้อมทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การวางแผนทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

ตารางที่ 5.5 แสดงบทสรุปศักยภาพและเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

ตารางสรุปพื้นที่ท่องเที่ยว	ศักยภาพพื้นที่			การรู้จักและเคยไป		
	ธรรมชาติ	วิถีชีวิต	ประวัติ ศาสตร์	นักท่องเที่ยว ไทย	นักท่องเที่ยว ต่างชาติ	คนใน พื้นที่
1.ทุ่งหัวคนหรือที่สิ้นหัวคน	*	-	*	●	○	●
2.สระน้ำโบราณที่ควนสระ	*	-	*	●	○	●
3.สุสานพระยาภิรมย์	*	*	*	●	●	●
4.ชุมชนบ้านพร้าว (หมู่ 1)	-	*	-	●	●	●
5.เตาเผาถ่านบ้านพร้าว	*	-	*	●	○	●
6.กำแพงเมืองเก่า ป้อมปราการ ฯ	*	*	*	●	○	●
7.บ่อน้ำหินโบราณสมัยรัชกาลที่ 5	*	-	*	●	○	●
8.สะพานช้าง	*	*	*	●	●	●
9.เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง	*	-	*	●	●	●
10.คลองโต๊ะขุน	*	-	-	●	●	●
11.คลองเคียน	*	-	*	●	●	●
12.ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4)	-	*	-	●	●	●
13.ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว(หมู่ 7)	-	*	-	●	●	●
14.สะพานหลักภัย	*	*	-	●	●	●
15.บ่อน้ำทะเลจืด	*	-	-	●	●	●
16.น้ำตกเจ้าพระยา	*	-	*	●	○	●
17.เขาบาตูปูเต๊ะ (เขาตูปูเต๊ะ)	*	-	*	●	●	●
18.แหลมป็นหยง(หัวแหลม)	*	*	*	●	●	●
19.ที่ทำกาการพิทักษ์ป่าแหลมทวด	*	-	-	●	●	●
20.ชุมชนบ้านหลังเขา (หมู่ 5)	-	*	-	●	●	●
21.หาดทุ่งหญ้าคา	*	*	-	●	●	●
22.อ่าวโต๊ะเก	*	-	-	●	●	●
23.สะพานหินธรรมชาติ	*	-	-	●	●	●
24.ที่ทำกาการพิทักษ์ป่าหลังเขา	*	-	-	●	●	●
25.น้ำตกนิรมิต (อ่าวน้ำโดน)	*	-	-	●	○	●
26.ลานจอดเครื่องบินสมัยสงครามฯ	*	-	*	●	○	●
27.แหลมโต๊ะชัย	*	-	-	●	●	●
28.หาดตูป	*	*	-	●	●	●
29.เกาะกว้าง/เกาะเหลาสา	*	*	-	●	●	●

ที่มา : จากการวิเคราะห์

วิเคราะห์สมรรถนะในการรองรับทางการท่องเที่ยว

ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศตลอดจนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักของเกาะลันเต ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรนี้จึงทำให้เกาะลันเตมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างความน่าสนใจให้กับพื้นที่ แต่หากความสมบูรณ์ของธรรมชาติหรือวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นหมดไป ความน่าสนใจของพื้นที่ก็หมดลงด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาข้อจำกัดตลอดจนขีดความสามารถในด้านต่างๆ เพื่อนำไปหาความเหมาะสมของกิจกรรมและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้ทรัพยากรในพื้นที่ แต่การที่จะคำนวณสมรรถนะออกมาเป็นตัวเลขที่แน่นอนเป็นเรื่องที่ยากมากเนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ซึ่งทางสำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีการคำนวณในภาพรวมไว้แล้ว และเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการนำไปใช้จริง ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงหาขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวโดยพิจารณาจากข้อจำกัดต่างๆของพื้นที่ และสรุปมาเป็นข้อควรระวังในพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงความเหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยว สามารถแยกพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวเป็น 3 ส่วน คือ 1.ทางระบบนิเวศ 2.ทางกายภาพ 3.สังคม และพิจารณาถึงการพัฒนาในอนาคตควบคู่ด้วยเพราะจะเป็นส่วนที่มาขยายขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

6.1 ขีดความสามารถในการรองรับ/ข้อจำกัดของพื้นที่ ทางระบบนิเวศ

1.ระบบนิเวศ จากการหาขีดความสามารถในการรองรับทางระบบนิเวศ โดยสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์¹ พบว่า เกาะลันเต มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะพื้นที่บนภูเขา ป่าไม้เหล่านี้มีความสำคัญต่อการรักษาความชุ่มชื้นของดิน และเป็นแหล่งต้นน้ำของเกาะ ขณะนี้สัตว์ป่าของเกาะลันเตมีเหลืออยู่น้อย

ซึ่งจากการศึกษาในพื้นที่ พบว่า มีความสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับทางระบบนิเวศดังกล่าว คือ ด้วยพื้นที่เกาะเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติ และพื้นที่รอบเกาะเป็นแหล่งอาศัยของพะยูน ดังนั้นระบบนิเวศของเกาะจึงล้วนมีความสำคัญยิ่ง ได้แก่

ป่าดิบชื้น บริเวณเขาสูงทางด้านตะวันตก อยู่ภายในเขตพื้นที่ป่าสงวน บริเวณนี้ถือเป็นแหล่งต้นน้ำจืดของเกาะลันเต มีความเปราะบางมาก หากมีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการ

¹ สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, รายงานหลัก การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,ไม่ระบุปี)

รุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกยางพาราหรือกิจกรรมอื่นใด ก็ส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำจืดของเกาะลิบงได้

ป่าชายเลน อยู่ทางตะวันตกของเกาะ เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่สำคัญของเกาะลิบงและบริเวณโดยรอบ มีความเปราะบางทางธรรมชาติ ไม่ควรมีกิจกรรมใดๆ เข้าไปรบกวนในลักษณะที่เป็นการทำลาย เพราะหากป่าชายเลนลดลงจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำและกระทบถึงวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านได้

หญ้าทะเล อยู่บริเวณตะวันออกของเกาะจากทางเหนือลงมาทางใต้ เป็นแหล่งหญ้าทะเลผืนใหญ่ที่มีความสมบูรณ์มาก แต่มีความเปราะบางและเสียหายได้ง่าย ดังนั้นจึงต้องหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่หญ้าทะเล ไม่ว่าจะเป็นการเหยียบย่ำ หรือปล่อยของเสียลงยังแหล่งหญ้าทะเลโดยตรง

ระบบนิเวศของเกาะลิบง ป่าไม้ ป่าชายเลน ปะการัง และหญ้าทะเล ต้องรักษาไว้เพราะเป็นพื้นที่เปราะบางทางธรรมชาติ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบ นิเวศดังกล่าวจะไม่ได้มีผลมาจากการท่องเที่ยวก็ตาม แต่ในอนาคตไม่ควรมีการขยายการท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนในการทำลายหรือลดความสมบูรณ์ของระบบ นิเวศลงเนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตต่างๆ ซึ่งรวมถึงสัตว์ใกล้สูญพันธุ์อย่างพะยูน ดังนั้นกิจกรรมบริเวณที่เกี่ยวข้องกับระบบ นิเวศจึงต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด

2.การบำบัดน้ำเสีย การบำบัดน้ำเสียถือเป็นการช่วยรักษาสุขภาพแวดล้อมก่อนที่จะไหลลงสู่ธรรมชาติโดยตรง จากการประเมินน้ำเสียโดยสำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์² ในปี 2550 จะมีน้ำเสียที่เกิดจากชุมชนและนักท่องเที่ยว ประมาณ 200 ลบ.ม./วัน ซึ่งปริมาณน้ำเสียดังกล่าวยังไม่มากพอที่จะต้องพิจารณาระบบบำบัดน้ำเสียที่ได้มาตรฐานเพื่อบำบัดก่อนปล่อยสู่ธรรมชาติได้

แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในพื้นที่เห็นได้ชัดเจนว่าแนวโน้มในอนาคตประชากรและนักท่องเที่ยวบนเกาะ มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ปริมาณน้ำเสียเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และหากเป็นน้ำเสียที่มีสารเคมีปนเปื้อนก็จะก่อให้เกิดความเสียหายยิ่งขึ้น ซึ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อระบบ นิเวศและสัตว์ทะเลตามแนวชายฝั่ง ไม่ว่าจะเป็นหญ้าทะเลแหล่งอาหารที่สำคัญของพะยูน เต่าทะเล รวมไปถึงทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งประมงพื้นบ้านด้วย ดังนั้นจึงต้องระวัง

² สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, รายงานหลัก การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,ไม่ระบุปี)

เรื่องการปล่อยน้ำเสียลงยังแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยเฉพาะชุมชนทั้ง 4 แห่ง เพราะมีประชากรและนักท่องเที่ยวอาศัยอยู่หนาแน่นกว่าพื้นที่อื่นๆ ของเกาะ

3. ขยะมูลฝอย จากการประเมินประมาณขยะมูลฝอย โดยสำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์³ พบว่าในปี 2550 จะมีขยะที่เกิดจากประชาชนในเกาะลิบงและนักท่องเที่ยวอยู่ที่ 2,500 กก./วัน หรือ 9,125 ตันปี ซึ่งแผนการก่อสร้างเตาเผา 1 เตา ขนาด 250 กก./ชม. (ปฏิบัติงาน 10 ชม.) จะไม่สามารถรองรับได้ตั้งแต่ปี 2555

จากการศึกษาในพื้นที่แม้จะไม่ได้คำนวณออกมาเป็นตัวเลขที่ชัดเจน แต่ทำให้ทราบว่าขยะเป็นอีกปัญหาสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเกาะเนื่องจากมีพื้นที่อยู่จำกัด ปริมาณขยะและของเสียจะแปรผันตามจำนวนนักท่องเที่ยวและประชากรที่เพิ่มขึ้น และจากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจำนวนประชากรเกาะลิบงและนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในพื้นที่ เท่ากับว่าจะมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นตามมาด้วย ในส่วนส่วนขยะมูลฝอยที่เกิดจากคนในชุมชน มีการจัดการโดยนำไปทิ้งบริเวณที่ทิ้งขยะของเกาะซึ่งขณะนี้บริเวณนี้มีขยะเต็มไม่สามารถรองรับได้อีกแล้ว ประชาชนจึงต้องจัดการขยะเองโดยการเผา บ้างก็ทิ้งลงทะเล ปัจจุบันเกาะลิบงกำลังประสบปัญหาขยะบริเวณชุมชนและชายหาด ในส่วนภาคธุรกิจท่องเที่ยวก็เท่ากับนักท่องเที่ยวเป็นผู้นำวัสดุของเกาะเข้ามาแปรสภาพเป็นขยะและทิ้งไว้บนเกาะ ซึ่งขยะมูลฝอยจำนวนนี้จะกระจายอยู่ในที่พักของรีสอร์ทบนเกาะ ซึ่งทางรีสอร์ทจะมีการจัดการเผาหรือซูดหลุมฝังเอง ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถที่สถานบริการจะรองรับได้

6.2 ขีดความสามารถในการรองรับ/ข้อจำกัดของพื้นที่ ทางกายภาพ

1. อาคาร การใช้ที่ดิน และที่พัก จากการประเมิน ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว โดยสำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์⁴ พบว่า การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว โดยใช้กฎกระทรวงมหาดไทยในการควบคุมอาคารของเกาะสมุย หรือตามกรอบที่เหมาะสมทางกายภาพ ยังสามารถบริการห้องพักสูงสุดได้สูงมาก แต่หากกำหนดให้เข้มงวดขึ้นตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว พบว่า จะสามารถรองรับการท่องเที่ยวเทียบได้กับสถานบริการที่พัก 1,000-1,250 ห้อง หรือจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดประเมิน 2,500 คน-วัน/วัน

ที่พัก จากการศึกษาในพื้นที่พบว่า ปัจจุบันที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่เกาะลิบงมีให้เลือกตามความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยขณะนี้ที่พักประเภทรีสอร์ททั้งกะโลจำนวน 4 แห่ง

³ สำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, รายงานหลัก การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,ไม่ระบุปี)

⁴ เรื่องเดียวกัน

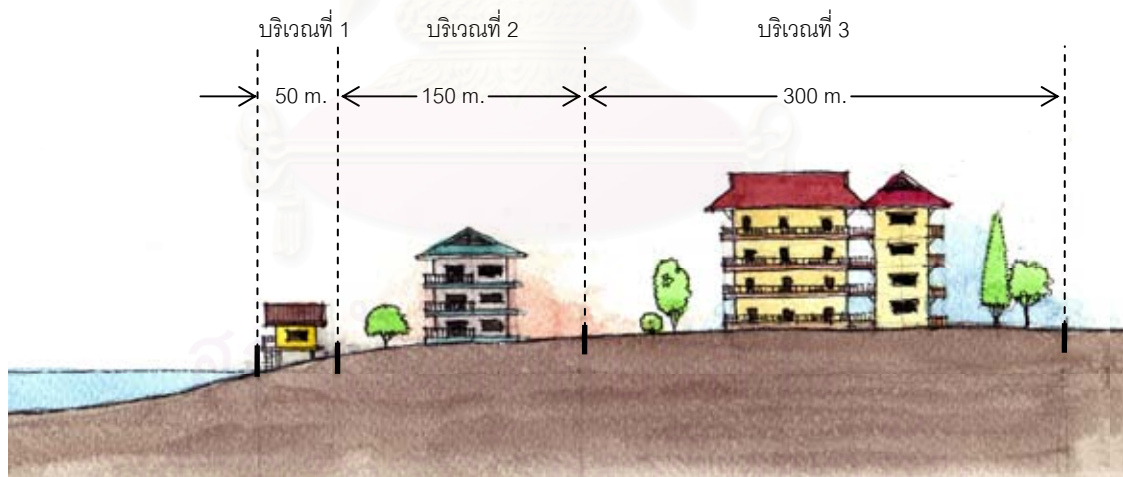
สามารถพักได้ 165 คน มีโฮมสเตย์จำนวน 18 หลัง สามารถพักได้ 50 คน และที่พักของป่าไม้สามารถพักได้ 50 คน รวมเป็นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนได้สูงสุดจำนวน 265 คน/วัน ซึ่งถือว่ายังอยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว ที่สำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีการประเมินไว้

ก่อสร้างและควบคุมอาคาร จากนั้นจากเหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยทางกระทรวงมหาดไทยจึงประกาศ กฎกระทรวงเกี่ยวกับการก่อสร้างและควบคุมอาคาร ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2548 โดยสรุป คือ กำหนด

บริเวณที่ 1 พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวชายฝั่งทะเลเข้าไปในแผ่นดินเป็นระยะ 50 เมตร ตลอดแนวชายฝั่งทะเล ภายในบริเวณที่ 1 ห้ามบุคคลใดก่อสร้างอาคารอื่นใด เว้นแต่อาคารเดี่ยวที่มีความสูงไม่เกิน 6 เมตร และมีพื้นที่น้อยกว่า 75 ตารางเมตร โดยอาคารแต่ละหลังห่างกันไม่น้อยกว่า 4 เมตร

บริเวณที่ 2 พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวเขตบริเวณที่ 1 ตลอดแนวเข้าไปอีกเป็นระยะ 150 เมตร ภายในบริเวณที่ 2 ห้ามบุคคลใดก่อสร้างอาคารที่มีความสูงไม่เกิน 12 เมตร ฯลฯ

บริเวณที่ 3 พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวเขตบริเวณที่ 2 ตลอดแนวเข้าไปอีกเป็นระยะ 300 เมตร ภายในบริเวณที่ 3 ห้ามบุคคลใดก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกิน 16 เมตร ฯลฯ

รูป 6.1 แสดงรูปตัดระยะการก่อสร้างและควบคุมอาคาร

และจากนโยบายและแผนแม่บทเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน เกาะลิบง⁵ ได้มีการวางแผนทางการวางแผนและก่อสร้างในท้องถิ่น ที่ชาวบ้านและคนในชุมชนเห็นด้วย ดังนี้ “พื้นที่ห้ามก่อสร้าง” ริสอร์ทและบังกาโล ได้แก่

- พื้นที่ภายในระยะ 50 เมตร วัดจากระดับน้ำทะเล/แนวชายฝั่ง
- พื้นที่ภายในระยะ 50-100 เมตร จากหน้าผา
- ห้ามมีการก่อสร้างใดๆ บนภูเขา หินผา และในทะเล

อาคารที่สร้างต้องเป็นอาคารเดี่ยว 1 ชั้น ขนาดไม่เกิน 4X5 เมตร ห่างจากตึกอื่นๆ ไม่น้อยกว่า 5 เมตร ควรสร้างเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น

จากข้อกำหนดนี้มีผลโดยตรงต่อภาคธุรกิจการท่องเที่ยวที่กำลังจะขยายและเกิดขึ้นใน เกาะลิบงต่อไป

2. ไฟฟ้า จากการประเมินขีดความสามารถในการรองรับเรื่องไฟฟ้า โดยสำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์⁶ พบว่า เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของผู้ประกอบการ และประชาชนถือว่าเกาะลิบงอยู่ในภาวะขาดแคลนไฟฟ้า

สอดคล้องกับการลงไปศึกษาในพื้นที่ซึ่ง พบว่ามีการจ่ายกระแสไฟฟ้าในช่วงเวลา 8.00-13.00 น. และ 17.00-24.00 น. เท่านั้น เนื่องจากโรงไฟฟ้ามีกำลังในการผลิตไม่สูงนัก ดังนั้นนอกช่วงนอกเวลาจ่ายกระแสไฟฟ้ากิจกรรมที่ต้องใช้ไฟฟ้าโดยทั่วไปต้องหยุดลง ยกเว้นบางบ้านที่มีเครื่องปั่นไฟสำรองเป็นของตนเองซึ่งมีเพียงส่วนน้อย ดังนั้นในส่วนภาคธุรกิจการท่องเที่ยวเหล่าผู้ประกอบการที่พักแต่ละแห่งจึงแก้ปัญหาโดยจัดเตรียมเครื่องปั่นไฟสำรองไว้ และใช้สำหรับช่วงเวลาที่มือนักท่องเที่ยวมาพักด้วย

3. น้ำอุปโภค-บริโภค จากการประเมินขีดความสามารถในการรองรับเรื่องน้ำอุปโภค-บริโภค โดยสำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์⁷ พบว่าปริมาณน้ำใช้มีค่อนข้างเพียงพอ แต่หากได้มีการขยายตัวสูงขึ้นน้ำใต้ดินที่สะสมไว้ใช้ในฤดูแล้งจะรองรับได้เพียง 3 ลบ.ม./ชม. ซึ่งโอกาสสำรองน้ำจากภายนอกค่อนข้างยากและลงทุนสูง ปริมาณน้ำดังกล่าว

⁵ โครงการความร่วมมือไทย-สวีเดน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดตรัง, แผนการใช้ที่ดิน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนเกาะลิบง (ร่าง), (2550), หน้า 32

⁶ สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, รายงานหลัก การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,ไม่ระบุปี)

⁷ เรื่องเดียวกัน

สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 120 คน-วัน/วัน และรองรับประชากรท้องถิ่นด้วย หรือสำหรับห้องพัก 60 ห้อง

การการศึกษาในพื้นที่ พบว่า น้ำจืดถือเป็นอีกทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดบนเกาะ เนื่องจากไม่มีระบบประปาเป็นเพียงประปาหมู่บ้านจากอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และจากบ่อน้ำตื้นที่กระจายอยู่ทั่วไป น้ำที่ใช้จึงเป็นน้ำจากผิวดินแปรผันตามสภาพภูมิอากาศในแต่ละปี บางปีไม่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำแต่บางปีก็ประสบปัญหาอย่างหนัก โดยปกติจะขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูร้อน ซึ่งตรงกับช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ในส่วนของนักท่องเที่ยวไม่ได้รับผลกระทบใดๆ เนื่องจากทางที่พักมีการจัดเตรียมน้ำเก็บไว้ในแท็งก์แล้ว ดังนั้นผู้ที่เดือดร้อนจึงเป็นประชาชนในพื้นที่ หากมีการพัฒนาการใช้น้ำบาดาลและระบบการกักเก็บน้ำผิวดินก็จะช่วยขยายสมรรถนะได้

6.3 ขีดความสามารถในการรองรับ/ข้อจำกัดของพื้นที่ ทางสังคม

ในการประเมินสมรรถนะในการรองรับ/ข้อจำกัดของพื้นที่ ทางสังคม เป็นการประเมินเฉพาะพื้นที่ ขึ้นอยู่กับความต้องการตลอดจนความคิดเห็นต่างๆของกลุ่มคน จากการศึกษาความต้องการของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว จึงนำมาสรุปเป็นสมรรถนะในการรองรับทางสังคมดังนี้

1. ประชาชนเกาะลิบง จากการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของประชาชนเกาะลิบงต่อการท่องเที่ยว โดยสำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์^๕ พบว่า ประชาชนมีทัศนคติยอมรับให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นได้ และมีความต้องการให้พัฒนาในเรื่อง น้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้า ท่าเรือ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งขีดความสามารถในการรองรับของประชาชนในพื้นที่ต่อการขยายตัวของนักท่องเที่ยวยังมีอยู่ หากประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนานั้นไม่มีผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งจากการลงไปศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่ พบว่า บริเวณที่ประชาชนเกาะลิบงมีไม่ต้องการให้มีนักท่องเที่ยว คือ บริเวณมัสยิด และบริเวณบ้านพักอาศัย

ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งคนในชุมชนเห็นด้วยให้มีได้ ได้แก่ กิจกรรมดำน้ำตื้น, เทียว ถ้ำ, ดูนก, พายเรือคายัก/แคนนู, ตกปลา, หลกกุ้ง, เทียน้ำตก และชมแหล่งประวัติศาสตร์ ส่วนกิจกรรมที่คนในชุมชนมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยให้มี ได้แก่ ถ่ายรูป เล่นน้ำ/ว่ายน้ำ เดินเล่นในชุมชน ดูพะยูน ดำน้ำลึก ปีนเขา และออกเรือกับชาวประมง ดังตารางที่ 6.1

^๕ สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, รายงานหลัก การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,ไม่ระบุปี)

ตารางที่ 6.1 เปรียบเทียบกิจกรรม ของนักท่องเที่ยวปัจจุบัน ต่อความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อกิจกรรมของนักท่องเที่ยว

กิจกรรม	กิจกรรมของนักท่องเที่ยวปัจจุบัน (%)	ความต้องการของประชาชนเกาะลิตงต่อกิจกรรมของนักท่องเที่ยว (%)
ถ่ายรูป	71.73	98.13
เล่นน้ำ/ว่ายน้ำ	64.58	88.50
ดำน้ำตื้น	63.29	100.00
เดินเล่นในชุมชน	55.06	99.25
เที่ยวถ้ำ	37.40	100.00
ดูพะยูน	33.23	99.63
ดูนก	27.18	100.00
พายเรือคายัก/แคนนู	21.83	100.00
ตกปลา	15.97	100.00
ดำน้ำลึก	14.38	99.63
หลกกุ้ง(หากุ้ง)	13.29	100.00
ปั่นเขา	11.71	82.46
ชมแหล่งประวัติศาสตร์	10.52	100.00
เที่ยวน้ำตก	10.22	100.00
ออกเรือกับชาวประมง	8.33	99.25
แคมป์ไฟ	7.14	70.15

ที่มา : จากแบบสอบถาม

จากตารางที่ 6.1 พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดที่มีในเกาะลิตงยกเว้นกิจกรรมแคมป์ไฟ ล้วนเป็นกิจกรรมที่ประชาชนเกาะลิตงต้องการให้มีทั้งสิ้น แต่จากภาพรวมกิจกรรมท่องเที่ยวเหล่านี้ยังมีอยู่ไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเหล่านี้อย่างจริงจัง ทั้งที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ดังนั้นจึงถือเป็นโอกาสในการนำกิจกรรมเหล่านี้ไปพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของเกาะลิตง ต่อไป

ในส่วนของพฤติกรรม คือ ต้องการนักท่องเที่ยวที่ไม่กระทำการใดๆ ที่ผิดหลักศาสนาอิสลาม ต้องการนักท่องเที่ยวที่แต่งกายมิดชิดโดยเฉพาะในบริเวณชุมชน และไม่ส่งเสียงอึกที่กรบกวนผู้อื่น โดยในส่วนของหลักศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจะประกอบไปด้วย

1. การไม่นำเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือหมู มาบริโภคในเกาะลิบง
2. การไม่นำสุนัขมาที่เกาะลิบง
3. การแต่งกายที่มีมิติชิดของนักท่องเที่ยวในพื้นที่สาธารณะของชุมชน
4. ไม่อนุญาตให้คนต่างศาสนาเข้าไปในเขตพื้นที่ประกอบศาสนกิจในมัสยิด

2. นักท่องเที่ยว จากการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของนักท่องเที่ยว โดยสำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์⁹ พบว่า นักท่องเที่ยวเห็นชอบที่จะมีการประกาศเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีการควบคุมสถานประกอบการ แต่ไม่สนับสนุนการสร้างท่าเรือถาวร ถนนรอบเกาะ และไม่เห็นด้วยกับการสร้างบังกะโหลบชนิดหิน

ความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับการลงไปศึกษาในพื้นที่ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาส่วนใหญ่พึงพอใจกับบรรยากาศที่เงียบสงบและความสมบูรณ์ของพื้นที่ โดยไม่เรียกร้องสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกินจำเป็นเพียงแต่ต้องการให้มีมาตรฐานกว่านี้ และคิดว่าเกาะลิบงสมควรพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงธรรมชาติต่อไป

6.4 แนวโน้มการพัฒนาในอนาคต

โครงการและแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต เป็นส่วนที่จะมาสนับสนุนความพร้อมทางการท่องเที่ยวและอาจเป็นส่วนที่เพิ่มสมรรถนะด้านต่างๆ ของพื้นที่ให้สูงขึ้นด้วย

1. ถนน เนื่องจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง เห็นว่าเกาะลิบงมีการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง¹⁰ อีกทั้งได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก แต่การคมนาคมบนเกาะยังมีปัญหาอยู่มาก จึงจะมีการปรับปรุงถนน ให้เป็นถนนคอนกรีตมีความกว้าง 5 เมตร ความยาว 7.065 กิโลเมตร โดยเริ่มจากท่าเรือ หมู่ 1 บ้านพร้าว ผ่านทาง หมู่ 4 และ หมู่ 7 โดยไปสิ้นสุดที่หมู่ 5 หลังเขา จากการสำรวจต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น 18 ล้านบาท ทั้งนี้ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะออกให้ 11 ล้านบาท และอบต.เกาะลิบง ออกอีก 7 ล้านบาท ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการ โดยเริ่มมีการสำรวจพื้นที่ในบางส่วนไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีเส้นทางอื่นๆ ที่มีแผนการจะขยายและปรับปรุง¹¹ ได้แก่ ถนนสายแหลมไต้ชะชัย ระยะทาง 2.8 กิโลเมตร ถนนสายบ้านกลาง ระยะทาง 0.6 กิโลเมตร ถนนสายคลองไต้ชะขุน ระยะทาง 1.97 กิโลเมตร และถนนสายแหลมบันหยัง ระยะทาง 2 กิโลเมตร รวม

⁹ สำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, รายงานหลัก การศึกษากำหนดแนวทางการควบคุมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ จังหวัดตรัง. เสนอ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ไม้ระบุรี)

¹⁰ นสพ. เดลินิวส์ วันที่ 11 พฤษภาคม 2550

¹¹ สัมภาษณ์ คุณสะปิ้อ เทศนา, อายุ 37 ปี. รับราชการ เลขานุการ อบต.เกาะลิบง. 7 สิงหาคม 2550

ระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 7.37 กิโลเมตร แต่ยังไม่สามารถดำเนินการเนื่องจากยังไม่มียงบประมาณเพียงพอ

2.ไฟฟ้า ในปี 2551 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงได้งบประมาณในการติดตั้งเคเบิลได้นำ ซึ่งจะให้มีไฟฟ้าใช้ในเกาะตลอด 24 ชั่วโมง ขณะนี้ได้มีการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเสร็จเรียบร้อยแล้ว คือ ระหว่างการเดินสายเคเบิลจะก่อให้เกิดตะกอน ส่งผลกระทบต่อหญ้าทะเลเล็กน้อยแต่สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ โดยใช้เวลาไม่นาน แต่เกิดปัญหาถกเถียงถึงประเด็นที่ไม่มีกลุ่มใดสามารถออกมารับประกันว่าผลกระทบนี้อาจทำให้พะยูนย้ายแหล่งที่อยู่อาศัย ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาเพื่อดำเนินการต่อไป

3.อ่างเก็บน้ำ จากการสอบถามไปยังอบต.เกาะลิบง ทราบว่า ในอนาคตจะมีการสร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่มอีก 1 แห่ง และมีการขุดเจาะบ่อบาดาลเพิ่ม คาดว่าจากการจัดการดังกล่าวจะช่วยเพิ่มจำนวนในการกักเก็บน้ำจืด และเป็นการขยายสมรรถนะของน้ำเพิ่มขึ้น

4.การใช้ที่ดิน เนื่องจากเกาะลิบงเป็นพื้นที่ที่มีการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวไม่สูงนัก และเป็นพื้นที่ที่มีแนวโน้มได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จึงทำให้เหล่านายทุนนอกเกาะมีการหาซื้อที่ดินบนเกาะ นายทุนที่มีที่ดินบนเกาะแล้วก็วางโครงการจะสร้าง รีสอร์ท/บังกาโล ส่วนผู้ประกอบการที่พักบนเกาะก็มีโครงการจะปรับปรุงและสร้างที่พักเพิ่ม ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่บริเวณ หมู่ 5 บ้านหลังเขา จากกระแสความต้องการพื้นที่บนเกาะทำให้เจ้าของที่บางส่วนของบนเกาะก็เริ่มมีการติดป้ายประกาศขายที่ดิน และมีการซื้อขายที่ดินบริเวณหาดทุ่งหญ้าคาซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนด้วย

มีโครงการสร้างบังกาโล 80 หลัง ตลอดแนวหาดบริเวณ หมู่ 5

ป้ายประกาศขายที่ดิน

รูป 6.2 แสดงบริเวณที่มีการซื้อขายที่ดิน

จากสมรรถนะในการรองรับ/ข้อจำกัดของพื้นที่ข้างต้น แม้จะมีแนวโน้มการพัฒนาในด้านต่างๆ เท่ากับเป็นการขยายขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวของเกาะลิบงในอนาคต แต่อย่างไรก็ตามยังมีพื้นที่ที่ต้องระวังในการพัฒนาการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สร้างความเป็นเอกลักษณ์แก่เกาะลิบง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่อระบบ นิเวศธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในเกาะลิบงสามารถจำแนกเป็นกลุ่มพื้นที่ที่ต้องระวัง ดังแผนที่ 6.1 ดังนี้

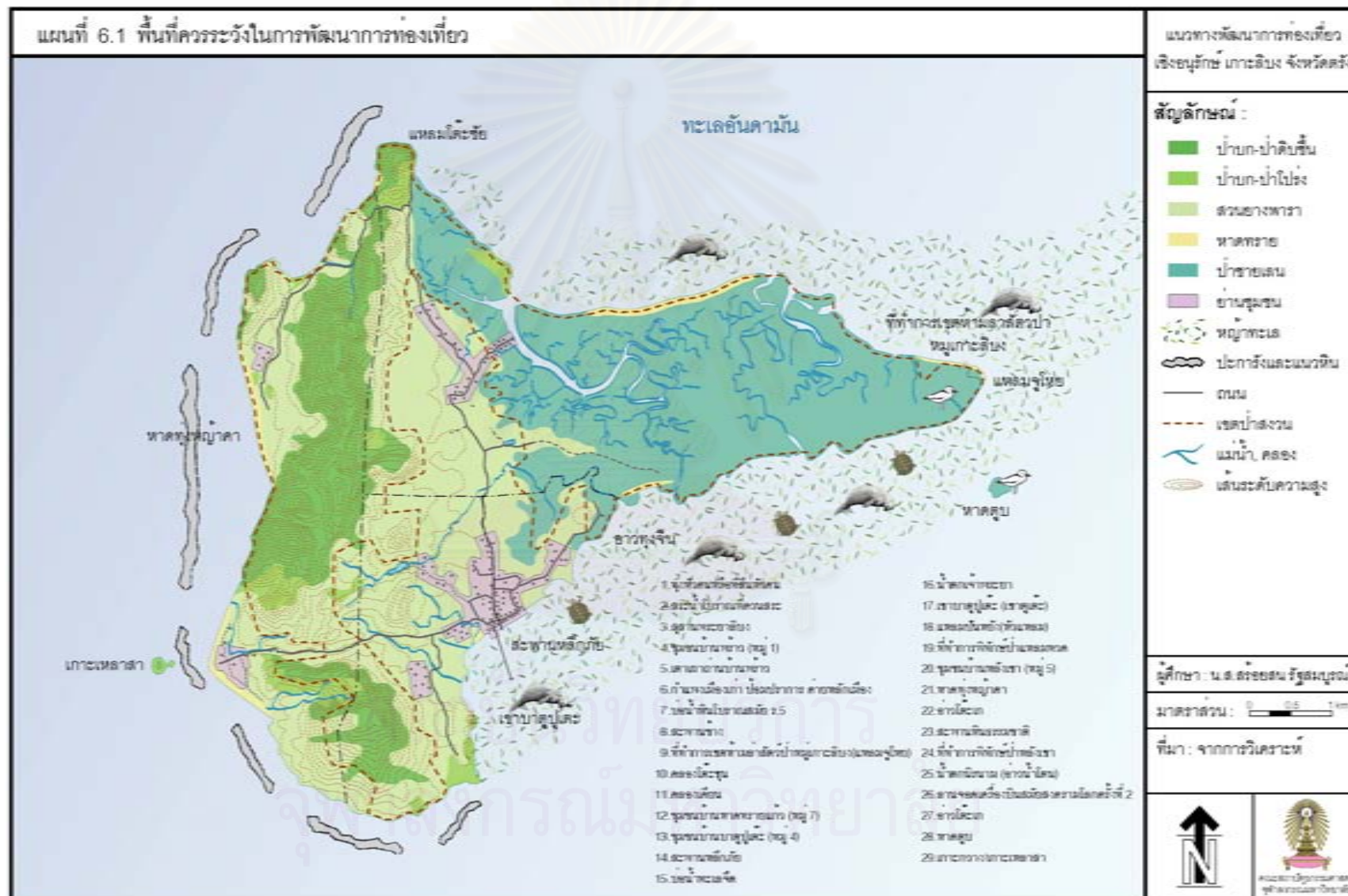
เขตพื้นที่ป่าสงวน เป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ ทางตะวันตกเป็นแหล่งต้นน้ำจืดของเกาะส่วนทางตะวันออกเป็นพื้นที่ป่าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ

เขตห้วยทะเล เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำและแหล่งอาหารที่สำคัญของเต่าทะเล และสัตว์สงวนอย่างพะยูน ถือเป็นจุดเด่นของพื้นที่

เขตปะการังและแนวหิน เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ

เขตน่านชุมชน เป็นพื้นที่ที่เป็นย่านค้าขายและบริการรวมทั้งยังเป็นศูนย์รวมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนมุสลิมตั้งนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องระวังในส่วนพฤติกรรมและกิจกรรมของนักท่องเที่ยวเป็นพิเศษให้อยู่ภายใต้กรอบของวิถีของชุมชนมุสลิม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปข้อค้นพบและเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่เกาะลันตา

7.1 สรุปข้อค้นพบจากการศึกษา

7.1.1 พัฒนาการการท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

พัฒนาการท่องเที่ยวในเกาะลันตาเริ่มมาประมาณ 20 กว่าปีมานี้ มีจุดเริ่มจากการพบนกหัวโตกินปูเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ.2525 เกาะลันตาจึงเป็นที่รู้จักของกลุ่มนักท่องเที่ยว ในช่วงแรกกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาพักบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลันตา(แหลมจุโหย) หรืออาจจะขอพักอาศัยกับชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงและให้ค่าใช้จ่าเล็กน้อยเป็นสินน้ำใจ ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 เกาะลันตาเริ่มเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปผ่าน “เจ้าโตน” ลูกพะยูนที่มาเล่นกับชาวบ้าน ทำให้เริ่มมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะลันตา ส่งผลให้ในปี 2535 มีการสร้างที่พักแบบ รีสอร์ทแห่งแรกขึ้นบนเกาะลันตา ตั้งอยู่บริเวณ หมู่ 5 บ้านหลังเขา ในช่วงนี้ระดับการท่องเที่ยวค่อนข้างคงตัวอยู่ประมาณ 6 - 7 ปี ไม่มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงมาก จนกระทั่งปี 2542 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีนโยบายเปิดตลาดการท่องเที่ยวใหม่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทะเลตรัง (Aamzing ทะเลตรัง) ทำให้เกาะลันตามีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการลงทุนด้านธุรกิจท่องเที่ยวทั้งจากคนในเกาะเองและนายทุนข้างนอก รวมถึงการพยายามรวมกลุ่มเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มผู้คนที่มีความสนใจ

รูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบัน การท่องเที่ยวของเกาะลันตามีการท่องเที่ยวอยู่ 2 ช่วง หลัก คือ ช่วงเทศกาลต่างๆ และช่วงฤดูท่องเที่ยวทะเลอันดามัน (พฤศจิกายน - เมษายน) ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมาพักช่วงสั้นๆ เน้นการออกไปเที่ยวเกาะใกล้เคียง ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแม้จะมีจำนวนน้อยกว่าแต่เป็นกลุ่มที่พักยาวนาน และสนใจที่จะเยี่ยมชมพื้นที่ต่างๆ ของเกาะ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่บริเวณหมู่ 5 เนื่องจากมีรีสอร์ทหลายแห่ง โดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อทรัพยากรที่ยังสมบูรณ์และความเงียบสงบของพื้นที่ นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้พัฒนาในส่วนของสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ เช่น ถนน การจัดการขยะ และท่าเรือ ให้ดีขึ้น

โดยภาพรวมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่มีความหลากหลายและน่าสนใจ ทั้งที่มีทรัพยากรที่จะสามารถพัฒนากิจกรรมเหล่านั้นได้

กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน สามารถแบ่งได้ เป็น 4 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มประชาชนเกาะลันตา 2.กลุ่มภาครัฐ 3.กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว และ 4.กลุ่มนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยวของเกาะลันตาจะตกอยู่ที่ผู้ประกอบการเป็นหลัก

7.1.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ในส่วนของทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า เกาะลันเตามีทรัพยากรที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวถึง 3 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ด้านประวัติศาสตร์

1.ด้านทรัพยากรธรรมชาติ : ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะขนาดใหญ่ มีลักษณะต่างกันไป ทำให้เกาะลันเตเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงเป็นระบบนิเวศขนาดใหญ่ หนึ่งในนั้นมีระบบนิเวศหญ้าทะเลผืนใหญ่มีความสมบูรณ์สูง เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารสำคัญของสัตว์ใกล้สูญพันธุ์อย่างพะยูน พร้อมให้ผู้สนใจมาศึกษาเรียนรู้และสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

2.ด้านสังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิต : จากสภาพภูมิประเทศที่เอื้อต่อการทำประมงอาชีพหลักและการทำสวนยาง ทำให้เกาะลันเตเป็นชุมชนชาวประมงที่ผสมผสานวิถีชาวเล จึงทำให้มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมความเป็นอยู่ตลอดจนสำเนียงภาษาที่เฉพาะตัว สร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้ชุมชนซึ่งมีความน่าสนใจยิ่ง

3.ด้านประวัติศาสตร์ : เกาะลันเตมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน และยังมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์บางส่วนหลงเหลืออยู่ สามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ศึกษาประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้

จากฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวข้างต้น ผู้ศึกษาและประชาชนในเกาะนำโดยกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน จึงร่วมกันระบุพื้นที่ท่องเที่ยวปัจจุบันและพื้นที่ที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป ซึ่งมี 29 แห่ง ดังนี้ 1.ทุ่งหัวคนหรือที่สิ้นหัวคน, 2.สระน้ำโบราณที่ควนสระ, 3.สุสานพระยาลันเต, 4.ชุมชนบ้านพร้าว (หมู่ 1), 5.เตาเผาถ่านบ้านพร้าว, 6.กำแพงเมืองเก่า บ่อมปรากการ ค่ายหลักเมือง, 7.บ่อน้ำหินโบราณสมัย ร.5 8.สะพานช้าง, 9.เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลันเต(แหลมจุโหย) , 10.คลองไต่ชะขุน, 11.คลองเคียน, 12.ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4), 13.ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7), 14.สะพานเหล็กภัย, 15.บ่อน้ำทะเลจืด, 16.น้ำตกเจ้าพระยา, 17.เขาบาตูปูเต๊ะ (เขาตุเต๊ะ), 18.แหลมปันหยง(หัวแหลม), 19.ที่ทำกรพืทักษ์ป่าแหลมทวด, 20.ชุมชนบ้านหลังเขา (หมู่ 5), 21.หาดทุ่งหญ้าคา, 22.อ่าวไต่ชะเก, 23.สะพานหินธรรมชาติ, 24.หน่วยพิทักษ์ป่าบ้านหลังเขา, 25.น้ำตกนิรมาม (อ่าวน้ำโตน) , 26.ลานจอดเครื่องบินสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2, 27.แหลมไต่ชะชัย, 28.หาดตูป และ 29.เกาะกว้าง/เกาะเหลาสา

จากนั้นจึงร่วมกันประเมินศักยภาพพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาใน 2 ส่วน คือ 1.ประเมินคุณค่าของพื้นที่ พิจารณาจาก คุณค่าทางธรรมชาติ คุณค่าทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรม และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ 2.ประเมินความพร้อมของพื้นที่ พิจารณา

จากการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก การเป็นที่รู้จัก และความต้องการของคนในชุมชนให้พัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว ผลจากการประเมินศักยภาพ พบว่า

พื้นที่ที่มีศักยภาพทางธรรมชาติสูง มี 7 แห่ง ได้แก่ ที่ทำการพิทักษ์ป่าหลังเขา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง(แหลมจุโหย) อ่าวโต๊ะเก แหลมโต๊ะชัย สะพานหลักภัย เขาบาตูปูเต๊ะ (เขาตูปูเต๊ะ) และหาดตูป

พื้นที่ที่มีศักยภาพทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสูง มี 3 แห่ง ได้แก่ สะพานหลักภัย ชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว (หมู่ 7) และชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ (หมู่ 4)

พื้นที่ที่มีศักยภาพทางประวัติศาสตร์สูง มี 1 แห่ง ได้แก่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง(แหลมจุโหย)

จากการประเมินศักยภาพนี้พบว่าในเกาะลิบงมีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่หลายแห่ง และยังมีพื้นที่ที่มีคุณค่าที่พร้อมจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกมาก จากการศึกษา พบว่า ประชาชนในเกาะลิบงรู้จักแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นอย่างดี เคยไป และต้องการให้พัฒนาพื้นที่นั้นๆ เป็นแหล่งท่องเที่ยว ต่างจากจากการรู้จักและไปเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวมีเพียงส่วนน้อย แสดงให้เห็นชัดเจนว่า การท่องเที่ยวที่ผ่านมาขาดการประสานงานจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประชาชนในพื้นที่ กลุ่มภาครัฐ และผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว

7.1.3 วิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ใน 3 ด้าน คือ 1.ขีดความสามารถในการรองรับทางระบบนิเวศ 2.ขีดความสามารถในการรองรับทางกายภาพ และ 3.ขีดความสามารถในการรองรับ/ข้อจำกัดของพื้นที่ ทางสังคม พบว่ามีพื้นที่ที่ต้องระวังในการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สร้างความเป็นเอกลักษณ์แก่เกาะลิบง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในเกาะลิบง สามารถจำแนกเป็นกลุ่มพื้นที่ที่ต้องระวัง ดังนี้

เขตพื้นที่ป่าสงวน เป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ ทางตะวันตกเป็นแหล่งต้นน้ำจืดของเกาะส่วนทางตะวันออกเป็นพื้นที่ป่าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ

เขตหญ้าทะเล อยู่บริเวณทางด้านเหนือ ด้านตะวันออก และด้านใต้ของเกาะลิบง เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำและแหล่งอาหารที่สำคัญของเต่าทะเลและสัตว์สงวนอย่างพะยูน ถือเป็นบริเวณที่สร้างความโดดเด่นให้เกาะลิบง

เขตปะการังและแนวหิน อยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ

เขตน่านชุมชน เป็นพื้นที่ที่เป็นย่านค้าขายและบริการรวมทั้งยังเป็นศูนย์รวมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนมุสลิมดังนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องระวังในส่วนพฤติกรรมและกิจกรรมของนักท่องเที่ยวเป็นพิเศษให้อยู่ภายใต้กรอบของวิถีของชุมชนมุสลิม

โดยในส่วนของกิจกรรมที่คนในชุมชนเห็นด้วยให้มี คือ ดูนก พายเรือคยัก/แคนนู ตกปลา เทียน้ำตก เทียน้ำร้อน และชมแหล่งประวัติศาสตร์ ถ่ายรูป ดำน้ำตื้น เล่นน้ำ/ว่ายน้ำ เดินเล่นในชุมชน ดูพะยูน ดำน้ำลึก หลกกุ้ง ปีนเขา ออกเรือกับชาวประมง

นอกจากนี้เนื่องจากประชากร เกือบทั้งหมดของพื้นที่เป็นมุสลิม ดังนั้นจึงต้องการนักท่องเที่ยวที่ไม่กระทำการใดๆ ที่ผิดหลักศาสนาอิสลาม ต้องการนักท่องเที่ยวที่แต่งกายมิดชิด โดยเฉพาะในบริเวณชุมชน และไม่ส่งเสียงอีกที่รบกวนผู้อื่น โดยในส่วนของหลักศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจะประกอบไปด้วย

1. การไม่นำเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือหมู มาบริโภคในเกาะลิบง
2. การไม่นำสุนัขมาที่เกาะลิบง
3. การแต่งกายที่มิดชิดของนักท่องเที่ยวในพื้นที่สาธารณะของชุมชน
4. ไม่อนุญาตให้คนต่างศาสนาเข้าไปในเขตพื้นที่ประกอบศาสนกิจในมัสยิด

7.2 เสนอแนะกรอบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่เกาะลิบง

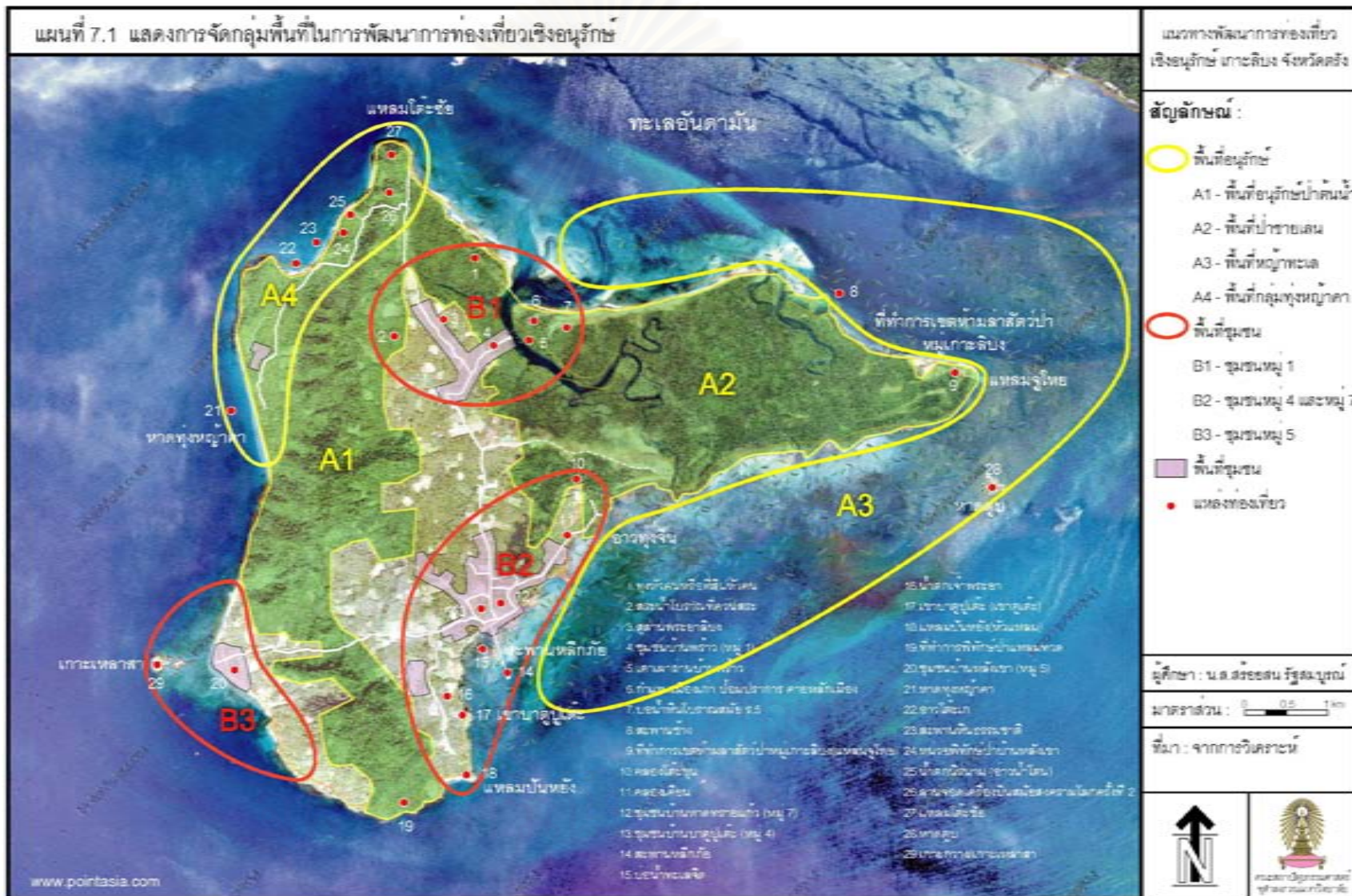
จากข้อค้นพบต่างๆ ข้างต้นจึงนำมาเสนอแนะกรอบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่เกาะลิบง ประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะลิบง แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ และแนวทางพัฒนาด้านการจัดการดังนี้

จากการลงไปศึกษาและทำงานร่วมกับประชาชนในพื้นที่ จึงได้ร่วมสร้างวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะลิบง ร่วมกับประชาชนในพื้นที่เกาะลิบง ได้ดังนี้

“เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งสร้างจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม ให้ตระหนักถึงคุณค่าของระบบนิเวศทางธรรมชาติ และเรียนรู้เข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะลิบง สร้างระบบการจัดการที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องซึ่งมีชุมชนเป็นหัวใจสำคัญโดยประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ต้องนำกลับมาอนุรักษ์ทรัพยากรและทำให้คุณภาพชีวิตคนในเกาะลิบงดีขึ้น”

7.2.1 แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่

แนวทางการใช้ที่ดินเป็นการพิจารณาร่วมกันระหว่าง ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว กรรมสิทธิ์และการถือครองที่ดิน จากการพิจารณาทั้ง 3 ส่วนหลักร่วมกัน ทำให้สามารถแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็น 2 กลุ่ม คือ 1. พื้นที่อนุรักษ์ 2. พื้นที่ชุมชน ดังแผนที่ 7.1

1. พื้นที่อนุรักษ์

พื้นที่อนุรักษ์ ประกอบไปด้วยบริเวณเขตพื้นที่ป่าสงวนทั้งหมด ครอบคลุมพื้นที่ป่าดิบชื้นด้านตะวันตก โดยถือเป็นพื้นที่ต้นน้ำจืดหลักของเกาะ ซึ่งเชื่อมต่อมาด้วยบริเวณด้านเหนือและด้านตะวันออก โดยเป็นพื้นที่ป่าชายเลนแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่สำคัญ และบริเวณพื้นที่ภูเขาทะเลทั้งหมด บริเวณเหล่านี้ถือเป็นพื้นที่เปราะบางทางระบบนิเวศ หากปล่อยให้มีการพัฒนาโดยไม่มี การควบคุมถือเป็นความเสี่ยงต่อการทำลายระบบนิเวศที่สำคัญ

A1 พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำ

พื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำอยู่ทางตะวันตกของเกาะ เป็นพื้นที่เขาสูงป่าดิบชื้นมีพืชนานาพันธุ์ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวน มีความเปราะบางทางธรรมชาติและระบบนิเวศเนื่องจากถือเป็นป่าต้นน้ำของเกาะ สภาพปัญหาปัจจุบัน คือ มีการออกไป กบท. 5 ซ้อนทับพื้นที่ที่ป่าสงวนตลอดแนว และมีแนวโน้มจะรุกล้ำพื้นที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำจืดบนเกาะ และมีการตั้งชุมชนอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาจึงต้องมีการควบคุมการใช้พื้นที่บริเวณนี้อย่างเข้มงวด ห้ามไม่ให้มีการเข้ามาแสวงหาประโยชน์ใดๆ ที่มีผลกระทบต่อพื้นที่ และอนุญาตให้มีกิจกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงใดต้องสงวนไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้เท่านั้น ส่วนชุมชนที่อยู่ในเขตป่าสงวน ต้องมีการจัดสรรพื้นที่ทำกินแล้วพยายามให้กลุ่มชุมชนนี้ย้ายออก เนื่องจากกลุ่มที่ย้ายเข้ามาภายหลังมีการประกาศเขตป่าถือเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน

A2 พื้นที่ป่าชายเลน

พื้นที่ป่าชายเลนอยู่ทางตะวันออกของเกาะลิบง เป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวน มีความเปราะบางทางระบบนิเวศสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่ บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบงโดยรอบ แหลมจุโหย หาดตูป คลองลัด และคลองพานช้าง ปัจจุบันพื้นที่บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบงแหลมจุโหยและหาดตูป เป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งในเกาะและนอกเกาะ กิจกรรมหลัก คือ การดูนก ดูพะยูน และเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และการพายเรือคายัก/แคนนู เพื่อศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน

แนวทางในการพัฒนา เนื่องจากบริเวณที่ทำกรเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบงเป็นพื้นที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆของการอยู่แล้วจึงควรพัฒนาบริเวณ เป็นเขตพื้นที่บริการของกลุ่ม กิจกรรมหลักในพื้นที่ ได้แก่ การเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว การพายเรือคายัก/แคนนู เพื่อศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลนซึ่งมี 2 เส้นทางที่น่าสนใจ คือ คลองลัด และคลองพานช้าง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมดูนกบริเวณแหลมจุโหย และการขึ้นเครื่องร่อนเพื่อชมพะยูนและหญ้าทะเลผืนใหญ่

โดยมีวิทยากร คือเจ้าหน้าที่ป่าไม้พร้อมที่จะให้ความรู้ความเข้าใจและสื่อความหมายธรรมชาติอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ควรมีการอธิบายเพิ่มเติมในส่วนประวัติศาสตร์ของพื้นที่เพื่อสร้างความน่าสนใจยิ่งขึ้น และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจของเกาะลิตง

A3 พื้นที่ห้วยทะเล

ตั้งอยู่ทางตะวันออกของเกาะเป็นแหล่งห้วยทะเลขนาดใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ มีความเปราะบางทางธรรมชาติ มีผลต่อวิถีชีวิตของพะยูนเนื่องจากเป็นแหล่งอาหารสำคัญ ถือเป็นทรัพยากรที่สร้างจุดดึงดูดให้คนมาที่เกาะ

แนวทางในการพัฒนา สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศห้วยทะเลและพะยูนได้ เป็นพื้นที่จุดขายอีกแห่งของเกาะ ไม่ควรมีการก่อสร้างใดๆ ในพื้นที่นี้ และควรทำเส้นทางเดินศึกษาห้วยทะเล เพื่อกันการเหยียบย่ำห้วยทะเลบริเวณอื่นๆ จุดเริ่มเส้นทางอยู่บริเวณหน้าที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิตง และควรทำแนวขอบเขตห้วยทะเลเพื่อกันเป็นพื้นที่อนุรักษ์ห้วยทะเล

A4 พื้นที่กลุ่มทุ่งหญ้าคา

พื้นที่กลุ่มทุ่งหญ้าคาตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะ เป็นพื้นที่ที่มีบรรยากาศสวยงาม มีหาดทรายขาวยาวตลอดแนว น้ำทะเลสีเขียว อยู่ในเขตป่าสงวน มีแหล่งท่องเที่ยวบริเวณนี้ ได้แก่ หาดทุ่งหญ้าคา อ่าวโต๊ะเก สะพานหินธรรมชาติ น้ำตกนิรนาม (อ่าวน้ำโตน) และแหลมโต๊ะชัย และที่ทำการพิทักษ์ป่าหลังเขา ปัจจุบันบริเวณหาดทุ่งหญ้าคาได้รับความสนใจจากลงทุนนอกเกาะเป็นอย่างมาก เริ่มมีการซื้อขายที่ดิน โดยใช้ใบ ภบท.5 เป็นหลักฐานการซื้อขาย แต่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวน อีกทั้งการเข้าถึงบริเวณนี้ค่อนข้างลำบาก ถนนลาดชันและขรุขระ จึงยังเป็นพื้นที่เงียบสงบ

แนวทางในการพัฒนา เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนและอยู่ใกล้พื้นที่ต้นน้ำของเกาะ จึงควรพัฒนาบริเวณนี้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวแบบสงบไม่ยุ่งเกี่ยวกับชุมชน จัดให้มีบริการที่พักเพิ่มในบริเวณนี้ด้วย โดยอยู่ภายใต้การจัดการดูแลของเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าหลังเขา ควบคู่กับประชาชนในหมู่ 1 บ้านพร้าว ลักษณะการเข้าพักต้องมีการทำหนังสือขออนุญาตมาล่วงหน้าเช่นเดียวกับบริเวณที่ทำการเขตห้ามล่าหมู่เกาะลิตง กิจกรรมบริเวณนี้ควรเป็นกิจกรรมในเชิงที่ได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เช่น การเล่นน้ำ ว่ายน้ำ เดินเล่นริมหาด และเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

2. พื้นที่ชุมชน

พื้นที่ชุมชน มีชุมชนหลักอยู่ 3 พื้นที่ คือ ด้านเหนือ คือ ชุมชนบ้านพร้าว หมู่ 1 ด้านใต้ คือ ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ 4 เป็นชุมชนขนาดใหญ่ และชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว หมู่ 7 ส่วนทางด้านตะวันตกเป็นชุมชนขนาดเล็ก คือ ชุมชนบ้านหลังเขา หมู่ 5 ให้ทั้ง 3 พื้นที่นี้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามความเหมาะสม

B1 ชุมชนหมู่ 1

ชุมชนหมู่ 1 บ้านพร้าว ตั้งอยู่ทางด้านเหนือของเกาะ เป็นกลุ่มพื้นที่แรกที่ต้องเจอ เนื่องจากเป็นที่ตั้งของท่าเรือโดยสารประจำเกาะ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวน เป็นพื้นที่เปราะบางทางสังคม มีแหล่งท่องเที่ยวบริเวณนี้ เช่น กำแพงไม้เคี่ยม ทุ่งหัวคน สุสานพระยาสิงห์ ส่วนใหญ่ล้วนเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนากลุ่มพื้นที่นี้ควรพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการเดินทางมายังเกาะลิบง และควรเป็นแหล่งศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวของเกาะลิบง จึงต้องมีการปรับปรุงท่าเรือบริเวณนี้ให้มีความสะดวกและปลอดภัยขึ้น มีจุดติดต่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลเบื้องต้นของเกาะลิบง และเป็นหน่วยประสานงานไปยังจุดต่างๆ มีแผนที่ขนาดใหญ่เพื่อบอกตำแหน่งสถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว และมีการจำหน่ายแผนที่ขนาดพกพา ในส่วนของชุมชนมีกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น เที่ยวชมการเลี้ยงปลาในกระชัง และการพายเรือชมระบบนิเวศป่าชายเลนในคลองบริเวณนั้น นอกจากนี้พื้นที่ในกลุ่มยังมีสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งบางแห่งก็ยังมีร่องรอยหลงเหลืออยู่ สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวได้ เช่น พัฒนาสุสานพระยาสิงห์เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของกลุ่ม โดยอาจมีโปรแกรมไปทำความเคารพพระยาสิงห์ก่อนที่จะเดินทางเข้าสู่เกาะ จึงต้องมีการพัฒนาเส้นทาง การเข้าถึงพื้นที่ให้มีความชัดเจนกว่านี้ เช่น มีป้ายบอกทาง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของกลุ่มเป็นแหล่งท่องเที่ยวรอง โดยที่บริเวณเตาเผาถ่าน อาจมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ เปิดโล่งให้เห็นเตาเผาถ่านที่มีอยู่ และทำเส้นทางเดินไปยังบ่อน้ำโบราณ ส่วนกำแพงเมืองเก่า บ่อมปราการ ค่ายหลักเมือง อาจมีการทำเครื่องหมายเป็นสัญลักษณ์เพื่อบอกตำแหน่งไว้ เพราะจะสามารถเห็นได้ในช่วงเวลาน้ำลดเท่านั้น บริเวณทุ่งหัวคนอาจใช้วิธีบอกตำแหน่งขณะนั่งเรือเข้าที่เกาะเท่านั้นไม่ต้องเข้าไปในพื้นที่เพราะปัจจุบันไม่ได้เหลือร่องรอยอะไร

B2 ชุมชนหมู่ 4 และ หมู่ 7

ชุมชนหมู่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ และ หมู่ 7 บ้านหาดทรายแก้ว เป็นชุมชนขนาดใหญ่ของเกาะเป็นชุมชนชุมชนชาวประมงและชาวสวนยางหนาแน่นขนาดใหญ่ที่สุดในเกาะ ควรพัฒนาพื้นที่กลุ่มนี้เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรม เนื่องจากมีร้านค้า ร้านขายของมากมาย ทั้งยังเป็นที่ตั้งของมัสยิดประจำเกาะ ด้วยความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้จึงทำให้พื้นที่กลุ่มนี้เป็นย่านศูนย์กลางของเกาะ ตลอดแนวริมหาดจะเป็นแนวเลนโคลน และหญ้า

ทะเล มีสะพานหลักกัยยื่นลงในเลนโคลนนี้เป็นแนวให้เรือประมงจอด และตามแนวหาดนี้สามารถมองเห็นเขาบาตูปูเต๊ะ ซึ่งถือเป็นอีกสัญลักษณ์ของเกาะลันเตง จึงควรพัฒนาบริเวณสหกรณ์ซึ่งเป็นจุดรวมของกลุ่มประมงพื้นบ้านให้เป็นศูนย์ติดต่อประสานงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ที่พักแบบโฮมสเตย์ และบริเวณชุมชนควรมีป้ายบอกทางทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไปยังพื้นที่ต่างๆ รวมถึงทำแผนที่เส้นทางเดินศึกษาวิถีชีวิตชุมชนด้วย

แนวทางในการพัฒนาจึงต้องจำกัดในเรื่องของการพัฒนาพื้นที่ ดังนี้ การพัฒนาในพื้นที่นี้อาจ แบ่ง 4 กลุ่มย่อย ตามแนวลักษณะการทำกิจกรรมของแต่ละพื้นที่

1. บริเวณแนวชายหาดและสะพานหลักกัย พัฒนาเป็นจุดชมและศึกษาวิถีชีวิตของชาวประมง เนื่องจากเป็นบริเวณที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน สามารถพบเห็นการจับสัตว์น้ำตามแนวชายฝั่ง เช่น การหลกกุ้ง หาทอย รวมถึงการออกเรือของชาวประมง และการซ่อมแซมเรือประมงด้วย อาจจัดทำเส้นทางเดินหลกกุ้ง ห้ามเดินออกนอกเส้นทาง เพราะจะเหยียบย่ำหญ้าทะเล และอนุญาตให้เดินได้ในช่วงน้ำลดและให้ประชาชนในพื้นที่เป็นผู้นำทาง

2. บริเวณย่านชุมชนถัดจากแนวหาด เป็นย่านร้านค้าและที่พักอาศัยหนาแน่น พัฒนาให้เป็นพื้นที่เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมต่างๆ ของประชาชนในเกาะลันเตงสามารถพบเห็น การแต่งกายของชาวมุสลิม การสื่อสารด้วยสำเนียงเฉพาะถิ่น สามารถร่วมพบปะพูดคุยตลอดจนแลกเปลี่ยนทัศนคติกับคนในชุมชนได้หลากหลายโดยเฉพาะในร้านน้ำชา เพราะถือเป็นพื้นที่แสดงความคิดเห็นพูดคุยของคนในชุมชน และทุกวันศุกร์ช่วงบ่าย-เที่ยง จะมีการละหมาดประจำร่วมกันที่มัสยิดบาตูปูเต๊ะ ซึ่งจะได้เห็นถึงความพร้อมเพียงในการประกอบศาสนกิจและการแต่งกายของที่เคร่งครัดตามหลักศาสนาของ นอกจากนี้หากมีเวลาและต้องการศึกษาวิถีชีวิตอย่างใกล้ชิด ย่านนี้ก็จะมีที่พักและนำเสนอการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ไว้บริการ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องติดต่อมาล่วงหน้ามาก่อน

3. บริเวณชุมชนรอบนอกที่เริ่มมีการกระจายตัวในสวนยาง พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาวิถีชีวิตของชาวสวนยางพารา เนื่องจากสามารถพบเห็นทุกขั้นตอนของการทำยางพาราแผ่น เริ่มตั้งแต่การกรีดยางพารา จนกระทั่งผลิตออกมาเป็นยางพาราแผ่น ซึ่งถือเป็นกิจกรรมภายในครัวเรือน ดังนั้นจึงจะได้พบเห็นความร่วมมือร่วมใจของคนในครอบครัวในการผลิตยางแผ่นเป็นส่วนเสริมอีกด้วย

4. พัฒนาเขาบาตูปูเต๊ะ เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยทำเส้นทางป้ายบอกเส้นทางเดินภายในโพรงเขาบาตูปูเต๊ะ เพื่อขึ้นไปยังจุดชมพะยูน ซึ่งเป็นช่องเขาสามารถมองเห็นทัศนียภาพมุมสูงของเกาะ เห็นแนวหญ้าทะเลบริเวณแนวชายฝั่งได้ชัดเจน และสามารถเฝ้ามองพฤติกรรมพะยูนได้ในมุมกว้างเป็นเวลานาน โดยไม่เป็นการรบกวนวิถีชีวิตของพะยูนเหล่านั้นด้วย (อาจ

ต้องการการจัดเตรียมบริการรถโดยสารทางไกลแก่นักท่องเที่ยวด้วย) แต่ถ้านักท่องเที่ยวต้องการความท้าทายสามารถเดินต่อไปจนถึงยอดเขาได้ ส่วนบริเวณถ้ำพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีร่องรอยของถ้ำยวมโบราณ ต้องมีการจัดเส้นทางเข้าชม และจากชายหาดหน้าเขานี้ในช่วงเวลาน้ำลดสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางเดินศึกษาระบบนิเวศชายหาดไปยัง พื้นที่ชุมชนหมู่ 5 หลังเขา

B3 ชุมชนหมู่ 5

ชุมชนหมู่ 5 ตั้งอยู่ทางตะวันตกของเกาะ มีหาดทรายยาวตลอดแนว เป็นชุมชนขนาดเล็ก เงียบสงบ เป็นบริเวณที่มีการท่องเที่ยวกระแสหลักมาอยู่ก่อนแล้ว การจะไปกำหนดควบคุมใดๆ คงทำได้ยาก

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณนี้ จึงเป็นการส่งเสริมในส่วนของภาคบริการ คือสนับสนุนให้คนในประชาชาชน หมู่ 5 รวมกลุ่มกันตั้งร้านอาหารทะเลสดๆ บริเวณแพปลา จัดจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองจากผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของกลุ่มประมงพื้นบ้าน และของประชาชนในเกาะลิตง แก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเสริมรายได้อีกทางหนึ่ง

โดยภาพรวมกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบครบวงจรในพื้นที่นำร่อง, 2544 บทที่ 2-8) ควรเป็นกิจกรรมที่ 1.มีโอกาสดูใกล้ชิดและได้รับประสบการณ์ตรงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น 2. มีโอกาสได้เข้าใจ เรียนรู้ และเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยว 3.มีโอกาสที่จะสร้างงานและรายได้แก่คนท้องถิ่น 4.กิจกรรมที่ส่งผลด้านการอนุรักษ์ซึ่งอาจเป็นทางตรงหรือทางอ้อม และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น ดังนั้นจากการศึกษาพื้นที่เกาะลิตง ตลอดจนความคิดเห็นของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยว ช่วงเวลา และสถานที่ที่เหมาะสม ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่โดยมีที่มาจากการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังตารางที่ 7.1

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 7.1 แสดงกิจกรรมและช่วงเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว	เดือน											พื้นที่	หมายเหตุ	
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ษ.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.			ธ.ค.
ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม														
1. ศึกษาหญ้าทะเล													แหลมจุโหย, สะพานเหล็กภัย, เขาบาตูปูเต๊ะ	-
2. ดูพะยูน														-
ขึ้นบนเครื่องร่อน													แหลมจุโหย	มี 1 เครื่องร่อน
สังเกตจากมุมสูง													เขาบาตูปูเต๊ะ	-
3. ดูนก													แหลมจุโหย, หาดตูป	-
4. พายเรือคายัค / แคนนู													คลองลัด และ คลองสะพานช้าง	-
5. ศึกษาธรรมชาติ														-
ระบบนิเวศ ป่าชายเลน													แหลมจุโหย	บนสะพานไม้
ระบบนิเวศตามแนวชายหาด													กลุ่มหน้าบ้าน, กลุ่มเขาบาตูปู, กลุ่มหลังเขา	เฉพาะช่วงน้ำลด
หาดหิน													ทุ่งหญ้าคา	-
วัฒนธรรมวิถีชีวิต														
1. วิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน														-
ออกเรือกับชาวประมงพื้นบ้าน													หมู่ 4, 5, 7	-

	เดือน													
หลกกุ้ง													หมู่ 4, 7	-
จับปลา / เลี้ยงปลาในกระชัง													หมู่ 1	-
2. กรีดยางพารา และร่วมทำ ยางพารา แผ่น													หมู่ 1, 4, 5, 7	-
3. เดินบริเวณชุมชน อาจเป็น กิจกรรมเดินเล่น, ซ้อมของ, ซิม อาหารพื้นบ้าน, เข้าร่วมกิจกรรม ประเพณีท้องถิ่นที่อนุญาตให้เข้า ร่วม													หมู่ 1, 4, 5, 7	แต่งกายสุภาพ
ประวัติศาสตร์														
1. เยี่ยมชมพื้นที่สำคัญทาง ประวัติศาสตร์													กลุ่มพื้นที่บ้านพร้าว	-
2. ทำความเคารพโต๊ะบั้งกาหว่า													สุสานพระยาธิบดี, กลุ่มพื้นที่บ้านพร้าว	-

ที่มา : จากการวิเคราะห์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7.2.2 แนวทางพัฒนาด้านการจัดการ

การจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต ดังนี้

1.รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ควรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่จัดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนจัดการเป็นหลัก โดยขยายจากรูปแบบเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน ปัจจุบันและมีการพัฒนาในบางส่วน เช่น มีรูปแบบการจัดการกฎระเบียบ วิธีการรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีการขยายเครือข่ายไปยังกลุ่มอื่นๆ ในเกาะลันตา ส่วนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการก็มีการควบคุมไม่ให้เพิ่มขึ้นจากเดิม โดยเสนอให้นักท่องเที่ยวมีการแจ้งล่วงหน้าก่อนจะเดินทางมาที่เกาะ ทั้งนี้ต้องมีการประสานความเข้าใจจากกลุ่มผู้ประกอบการนอกเกาะด้วยเพื่อจะสามารถควบคุมนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

2.การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

จากแหล่งท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มซึ่งมีความโดดเด่นแตกต่างกันไป จึงต้องมีการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นกลุ่มพื้นที่ ขึ้นอยู่กับลักษณะและความพร้อมของพื้นที่นั้นๆ โดยพิจารณาจากศักยภาพของพื้นที่ ร่วมกับ พื้นที่ที่ควรระวังในการพัฒนาการท่องเที่ยว สิทธิในการถือครองที่ดินนั้นๆ และจากความแตกต่างของศักยภาพและการเป็นที่รู้จักนั้น ทำให้ไม่สามารถพัฒนาทุกพื้นที่ให้มีความสำคัญเท่ากันทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องมีการระบุแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรองของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้ประกอบการลำดับการพัฒนาพื้นที่

3.การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและการบริการท่องเที่ยว

1. ปรับปรุงท่าเรือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มมากขึ้นจำเป็นต้องเตรียมพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวในเกาะขึ้นลงเรือเพื่อเดินทางไปสู่เกาะ ควรปรับปรุงบริเวณท่าเรือให้พร้อมกว่านี้ โดยสร้างจุดรอเรือโดยสาร ปรับปรุงจุดขึ้นลงเรือให้มีความสะดวกและปลอดภัย นอกจากนี้ยังต้องจัดเตรียมพื้นที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวที่นำรถมาเองด้วย หรืออาจทำแพขนานยนต์ แต่ไม่ควรสร้างสะพานเชื่อมเพราะจะทำให้พื้นที่เกาะถูกเปิด ความเจริญ สิ่งยั่วยุเข้าสู่พื้นที่เร็วเกินไป ไม่สามารถควบคุมได้โดยกลไกทางสังคม ทำให้หมดเสน่ห์ความเป็นเกาะธรรมชาติ

2. ปรับปรุงถนน ปรับปรุงโดยการลาดคอนกรีต เพื่อลดปัญหาฝุ่นในฤดูแล้ง และช่วยบรรเทาหลุมบ่อในฤดูฝน นอกจากนี้อาจมีการติดตั้งไฟตามถนนเพื่อให้มีแสงสว่างในเวลากลางคืน และมีการทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วย

3. ปรับปรุงไฟฟ้า หากไม่มีโครงการเคเบิลไต้น้ำ ในอนาคต จำเป็นต้องขยายการผลิตกระแสไฟฟ้าภายในเกาะเพิ่มขึ้น

4. การกักเก็บน้ำ แนวทางในการจัดการน้ำจืด หากมีการปรับปรุง โดยการขยาย หรือทำอ่างเก็บน้ำเพิ่ม ก็จะช่วยเพิ่มสมรรถนะการอุปโภค/บริโภคน้ำจืดให้เพิ่มขึ้นได้

5. ปัญหาขยะ แนวทางในการแก้ปัญหา คือ 1.ในส่วนของกาบ่ท่งเที่ยว มีการจำกัดจำนวนนักท่งเที่ยว หรือให้นักท่งเที่ยวที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ เช่น นำขยะกลับไปทิ้งบนฝั่ง 2.ในส่วนของประชาชน มีการจัดการระบบการกำจัดเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ เช่น มีการแยกขยะเปียก ขยะแห้ง มีการเพิ่มจำนวนเตาเผาขยะ ซึ่งนอกจากจะช่วยเพิ่มสมรรถนะในการจัดการขยะแล้ว ยังเป็นการสร้างสุขลักษณะที่ดีแก่ชุมชนบนเกาะลิบงด้วย

4.การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว

ส่งเสริมในเชิงการท่งเที่ยวที่ได้เรียนรู้สัมผัสวิถีชีวิตจริง ๆ ดังนั้นในด้านความสะดวกสบายจึงอาจมีไม่สูงนัก จึงต้องทำความเข้าใจรูปแบบการท่งเที่ยวและกฎระเบียบก่อน เพื่อเป็นการกรองนักท่งเที่ยวที่สนใจเข้าร่วมกับการท่งเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เกาะลิบง และมีการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจอื่นๆ ร่วมด้วย

5.แนวทางพัฒนาด้านการมีส่วนร่วม

จากการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกาะลิบง พบว่า ในส่วนการประสานความร่วมมือด้านกรท่งเที่ยวยังมีอยู่น้อย ดังนั้นจึงมีการเสนอแนะบทบาทและการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน โดยสามารถจำแนกลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมให้เป็นรูปธรรมดังนี้

1.กลุ่มผู้ประกอบการ

เนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการกับประชาชนในพื้นที่บริเวณรีสอร์ต เนื่องจากผู้ประกอบการเป็นคนนอกเกาะไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามจึงไม่เข้าใจถึงวิถีชีวิตของมุสลิม จึงมีความขัดแย้งในเรื่องของการท่งเที่ยวบ้าง ดังนั้นอย่างน้อยที่สุดผู้ประกอบการควรทำความเข้าใจในเรื่องวิถีชีวิตวัฒนธรรมมุสลิมเพื่อที่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมแก่นักท่งเที่ยวด้วย และหากเป็นไปได้ทางผู้ประกอบการควรมีการประสานความเข้าใจทั้ง และความคิดเห็นต่างๆ ของประชาชนในพื้นที่ผ่านการร่วมวางแผนทางการท่งเที่ยวเกาะลิบงร่วมกับประชาชนด้วย และต้องเคารพในกติกาและธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชน

2.กลุ่มนักท่งเที่ยว

ควรมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกาะลิบงมาล่วงหน้าเพื่อเพื่อจะได้มีการเตรียมตัวในการท่งเที่ยวและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการท่งเที่ยวในพื้นที่เกาะลิบง ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิม และจะต้องเคารพในกติกากการท่งเที่ยวของเกาะลิบงอย่างเคร่งครัด

3.กลุ่มประชาชนในเกาะลิติง

- เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน เป็นองค์กรหลักในการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชน มีการจัดการและกระจายผลประโยชน์โดยทั่วถึง ควรมีการดึงกลุ่มประชาชนในพื้นที่อื่นที่ยังไม่เข้ามา มีส่วนร่วมมาเข้าร่วมด้วย และหาประสานความร่วมมือไปยังกลุ่มผู้เกี่ยวข้องของกลุ่มอื่น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มภาครัฐ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้มีการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยวให้มีส่วนในการสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่นักท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้มีการเพิ่มเติมกิจกรรมตามความถนัดของกลุ่มสมาชิก เช่น คนที่มีเรือประมงก็นำเที่ยวเชิงวิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน นำเที่ยวทางน้ำ ใครที่มีฝีมือก็ร่วมกลุ่มนำสินค้าแปรรูป ของที่ระลึก ออกจำหน่าย ใครมีสวนยาง ก็นำชมวิถีกรีดยางและขั้นตอนทำยางพาราแผ่น ฯลฯ

- ผู้นำศาสนา เนื่องด้วยเป็นผู้มีความเข้าใจในเรื่องหลักปฏิบัติตามแนวศาสนา เป็นอย่างดีควรเข้ามาเป็นผู้ชี้แนะกรอบการปฏิบัติตนเรื่องการท่องเที่ยวตามหลักศาสนาอิสลาม เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนเกาะลิติง

- กลุ่มอาชีพด้านการบริการต่างๆ เช่น กลุ่มเรือโดยสารและมอเตอร์ไซด์รับจ้าง กลุ่มร้านค้า ควรมีการรวมกลุ่ม อาชีพ และเข้าไปประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน

- กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขและกลุ่มป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ควรเข้ามาเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อยและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

ส่วนประชาชนในพื้นที่อื่นๆ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือเสนอแนะแนวทางการท่องเที่ยวที่ตนเองต้องการ

4.กลุ่มภาครัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- โรงเรียนบ้านเกาะลิติง ควรมีการขยายหลักสูตรการท่องเที่ยวชุมชนไปยังโรงเรียนอื่นๆ ด้วย

- องค์การบริหารส่วนตำบล เกาะลิติง ควรเข้ามา ให้คำปรึกษา สนับสนุนงบประมาณและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ให้อำนาจในการตัดสินใจ ออกกฎ กติกา ในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงความต้องการต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อจะได้ลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่มาจากความต้องการท่องเที่ยวของคนพื้นที่โดยตรง

- ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว จ.ตรัง ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยเครือข่ายชุมชน

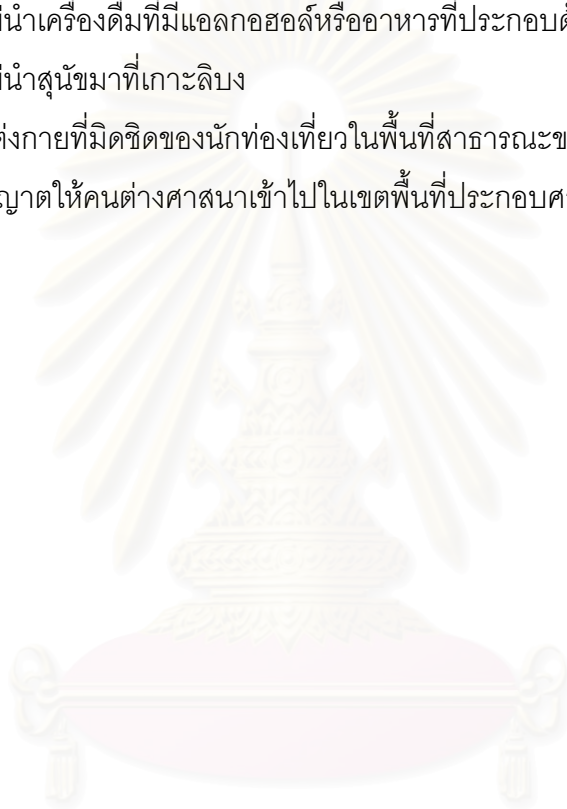
- เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่า ควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศต่างๆในพื้นที่

ทั้งนี้กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทุกส่วนควรเข้ามาร่วมกันวางกฎระเบียบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของเกาะลิตงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยยึดหลักแนวคิดของสังคมวัฒนธรรมมุสลิมเป็นหลัก

6.กฎระเบียบสำหรับการท่องเที่ยวที่เกาะลิตง

เนื่องจากเป็นชุมชนมุสลิมที่เคร่งครัด ดังนั้นจึงมีโอกาสวางกฎระเบียบให้สอดคล้องอยู่ภายใต้ศาสนบัญญัติของศาสนา กฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น

- 1.การไม่นำเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรืออาหารที่ประกอบด้วยหมู มาบริโภคในเกาะลิตง
- 2.การไม่นำสุนัขมาที่เกาะลิตง
- 3.การแต่งกายที่มีดัดจริตของนักท่องเที่ยวในพื้นที่สาธารณะของชุมชน
- 4.ไม่อนุญาตให้คนต่างศาสนาเข้าไปในเขตพื้นที่ประกอบศาสนกิจในมัสยิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

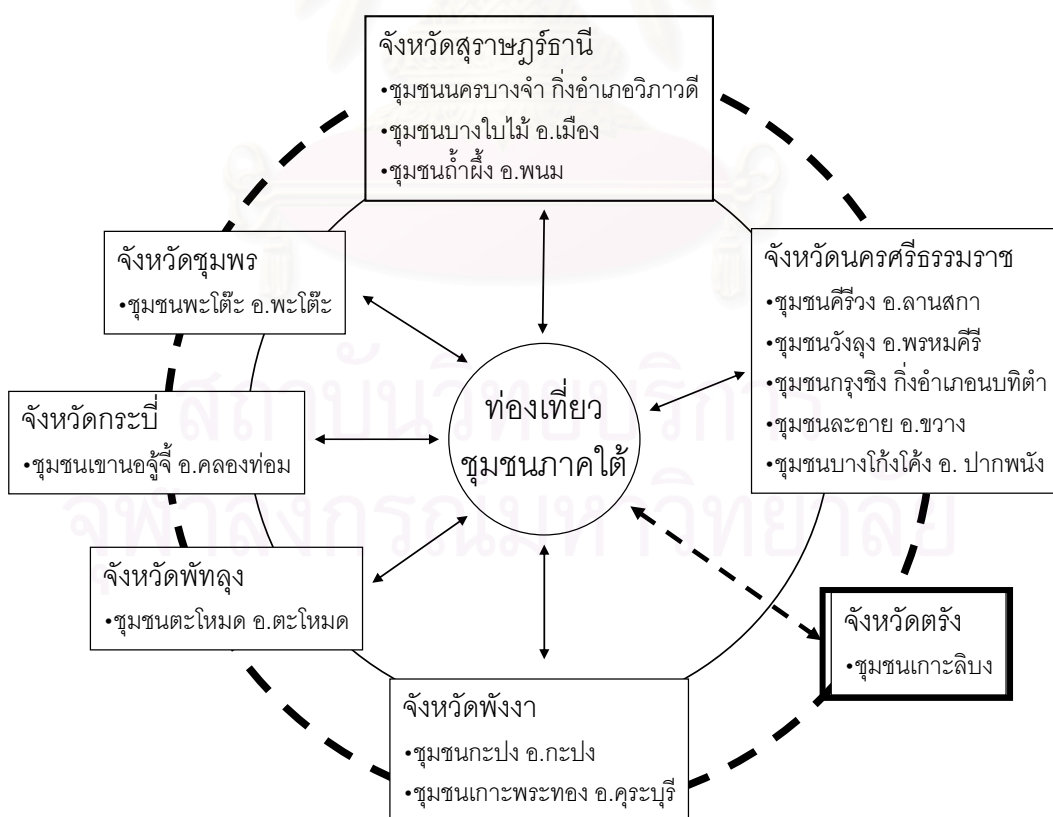
7.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1.ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาถึง กิจกรรมประเพณีทางศาสนาที่อนุญาตและไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม

2.ในการศึกษาเพื่อวางแผนทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่เกาะลิบง เป็นการศึกษาในภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งยังขาดการศึกษาในรายละเอียดอีกหลายด้าน เช่น การศึกษาถึงรายละเอียดกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมทางศาสนาอิสลาม เพื่อนำไปสู่การกำหนดกิจกรรม หรือกฎระเบียบที่เหมาะสมกับพื้นที่

3.การศึกษาในระดับภาพรวมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะเครือข่ายในเชิงพื้นที่ฝั่งอันดามัน หรือในเชิงประเด็นอย่างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือกระแสการท่องเที่ยวทางเลือก ว่าในระดับประเทศเป็นอย่างไร เพื่อสะสมเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนา เช่น การศึกษาในระดับเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนภาคใต้ ในแผนภูมิที่ 7.1 จะเห็นได้ว่า มีชุมชนหลายชุมชนที่มีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ

แผนภูมิที่ 7.1 แสดงเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนภาคใต้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กอบเด จิเหลา. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แนะนำเที่ยว จ.ภูเก็ต กระบี่ พังงา.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์แห่งชาติ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร .

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานจำนวนนักท่องเที่ยวของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546.

เกบ มะสุณี. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

เกษตรศาสตร์,มหาวิทยาลัย. คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้. คู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541.

เกี่ยว จันทกุน. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

คงศักดิ์ สังสรรค์. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จ.ตรัง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์, 2542.

จรัญ ชื่นในธรรม. หัวหน้าศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว จ.ตรัง. สัมภาษณ์, 6 พฤษภาคม 2549.

จิตรษา ยอดรักษา. สัมภาษณ์, 3 พฤษภาคม 2549.

เจระอเอน จงราบ. สมาชิกกลุ่มประมงพื้นบ้านเกาะลิบง. สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2550 .

โชติ อับดุลกาเดด. โต๊ะอิหม่าม. สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2550.

ภูอเหลบ ชัยฤทธิ์. สัมภาษณ์, 4 พฤษภาคม 2549.

ตะ หวังบริสุทธิ์. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

ทวี บัวบาน. หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่าหลังเขา. สัมภาษณ์, 3 พฤษภาคม 2549.

ทิพย์อุสา จันทกุน. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม. สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2549.

ทิพวรรณ จิเหลา. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

ธนา จิเหลา. ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม .

นพพันธ์ นาคบรรพ. แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะยาวน้อย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะ

สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

นุ้ย สารสิทธิ์. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

เนตรนภา ชูลี. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

ประพันธ์ เรืองณรงค์. สมบัติไทยมุสลิมภาคใต้ : การศึกษาคติชาวบ้านไทยมุสลิม จังหวัด

กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2527.

ปิยนุช คงวิทยากุล. ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อม

องเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการ

วางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

พจนา สอนศรี. ชื่อหนังสือ. เล่มที่หรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี). ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี). ชื่อชุดหนังสือและ

ลำดับที่ (ถ้ามี). สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์, ปีพิมพ์.

มานพ เสียมไหม. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเกาะลิบง. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

ยีนหยัด ใจสมุทร. เมืองท่าโบราณสองพันปี นายกรัฐมนตรีสองยุคยุค. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์มติชน, 2539.

รมิดา สารสิทธิ์. ผู้ประสานงานเครือข่ายสตรี ต.เกาะลิบง. สัมภาษณ์, 24 ตุลาคม 2550.

รัชนี สารสิทธิ์. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

รัตนศักดิ์ นันทสินธุ์. เลขานุการกลุ่มประมงพื้นบ้าน. สัมภาษณ์, 24 ตุลาคม 2550.

วิจิตร เราะผล. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

ศักดิ์ดา เสียมไหม. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

สมาน เสียมไหม. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

สะปี้เทศนำ. เลขานุการ อบต.เกาะลิบง. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2550.

สุโกด จิเหลา. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

โสภณ กอบดี. สมาชิกกลุ่มประมงพื้นบ้านเกาะลิบง. สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2550.

หรรษา สารสิทธิ์. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

อาเมต อยู่รักษา. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

อาหลี จิเหลา. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

อารักษ์ เบ็ญสะอาด. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

อีสมาน แอน เบ็ญสะอาด. สมาชิกกลุ่มประมงพื้นบ้านเกาะลิบง. สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2550.

ภาษาอังกฤษ

- Australian Government Department of the Environment and Heritage. Steps to sustainable future for tourism, heritage and the environment. 2004.
- Braddon, C.J.H. British. Issues Paper : Approaches to Tourism Planning Abroad, London : British Tourist Authority, 1982.
- Brautz, Peel J.F. Coastal zone Management : Multiple Use with Conservation. New York : Wiley, 1972.
- Gunn, C.A. Environment Design Land Use” In Travel Tourism, and Hospitality Research. New York : Wiley, 1987.
- McIntos, R.W. Tourism: Principle Practices Philosophies. Ohio : Grid. Inc, 1972.
- Mc Evoy, J., and Dietz, T. Handbook for Environment Planning. The Social Consequence of Environment Change. New York : A Wiley Inter Science Publication, 1972.
- Perdue and other. Organic Acids in aquatic ecosystem. Chichester : Wiley, 1990.
- Robinson, H. Aspect Geography: Geography of Tourism. London : Macdonald & Evams, 1976.
- Schaefer, B. Milner. Conservation of biological resources of the coastal zone. New York : Springer-Verlay, 1978.
- Swarbrook, J. Sustainable Tourism Management. Oxen : CABI Publishing, 2000.
- Western. Ecotourism: A Guide for Planner & Managers. The Ecotourism Society : North Bennigton, 1993.
- WHO. Tourist Carrying Capacity. Industry and Environment Vol 7 No.1 (January-march, 1984) : p.30.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่ชุมชนเกาะลิตง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2549

คำแนะนำ โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน และเติมข้อความหรือตัวเลขใน ที่กำหนดให้

ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง อายุ.....ปี
2. ภูมิลำเนา จังหวัด.....
3. รายได้ต่อเดือน 1. ต่ำกว่า 10,000 บาท 2. 10,000-25,000 บาท 3. 25,001-40,000 บาท 4. 40,001 บาท ขึ้นไป

รูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวโดยรวม

4. จุดประสงค์ของการเดินทาง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) 1. ท่องเที่ยว 2. พักผ่อน 3. ติดต่อธุระ 4. เยี่ยมญาติ
 5. อื่นๆ โปรดระบุ.....
5. ระยะเวลาในการท่องเที่ยวครั้งนี้.....วัน
6. จำนวนสมาชิกเดินทาง 1. คนเดียว 2. หลายคน โปรดระบุ.....คน
7. ลักษณะการเดินทาง 1. มากับบริษัททัวร์จากต้นทาง 2. ซื้อตั๋วนำเที่ยวท้องถิ่น 3. จัดการเองไม่ผ่านธุรกิจนำเที่ยว
8. สถานที่ท่องเที่ยวที่ท่านวางแผนเยี่ยมชมในการเดินทางครั้งนี้
- ครั้ง 1. เมืองครั้ง 2. เมืองกันตัง 3. หาดทองหลัง 4. หาดเจ้าไหม 5. เกาะสุกร
 6. เกาะกระดาน 7. เกาะหลาวหยิ่ง 8. เกาะมุก 9. เกาะแหวน 10. เกาะกระเบื้อง
- สลุส 11. เกาะเขตรา 12. เกาะตะรุเตา 13. เกาะบูโหลน 14. เกาะไข่ 15. เกาะอาดัง ราวี
- กระบี่ 16. เกาะรอก 17. เกาะไหง 18. เกาะม้า 19. เกาะลันตา 20. เกาะพีพี
- พังงา 21. เกาะยาวน้อย 22. เกาะยาวใหญ่ 23. เกาะพระทอง 24. หมู่เกาะสิมิลัน 25. หมู่เกาะสุรินทร์
- ภูเก็ต 26. เกาะสิเหร่ 27. เกาะระพีไทร 28. เกาะเส 29. เกาะราชา 30. เกาะโหลน
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

รูปแบบและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในเกาะลิตง

9. ระยะเวลาที่พำนักบนเกาะ 1. ไม่ค้างคืน 2. ค้าง.....คืน
10. ชื่อที่พัก 1. ลิตงเนเจอร์รีสอร์ท 2. ลิตงบีชรีสอร์ท 3. ลิตงออลอินวันรีสอร์ทและโพรฟิชั่นแนล
 4. สองพี่น้องบังกะโล 5. บ้านญาติ 6. บ้านเพื่อน 7. อื่นๆ โปรดระบุ.....
11. ค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) 1. ค่าที่พัก.....บาท/วัน 2. ยานพาหนะ.....บาท/วัน
 3. ค่าอาหาร.....บาท/วัน 4. อื่นๆ โปรดระบุ.....
12. กิจกรรมที่ท่านทำระหว่างอยู่ที่เกาะลิตง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) 1. เล่นน้ำว่ายน้ำ 2. พายเรือคายัคแคนนู
 3. ดำน้ำตื้น 4. ดำน้ำลึก 5. ปีนเขา 6. เที่ยวถ้ำ 7. เที่ยววัด
 8. แคมป์ไฟ 9. ดูพระยูน 10. ดูนก 11. ตกปลา 12. หลกกุ้ง (จับกุ้ง)
 13. ออกเรือกับชาวประมง 14. เดินเล่นในชุมชน 15. ชมแหล่งประวัติศาสตร์ 16. ถ่ายรูป
 17. อื่นๆ โปรดระบุ.....

13. ประเมินการดำเนินงานและความสำเร็จของงาน สื่อด้านที่เป็นภาวะอับและบริเวณใกล้เคียง (ระบุทุกข้อ)

สถานที่	ผ่านผู้จัดทำหรือไม่		ผ่านหรือไม่ผ่าน			สถานที่	ผ่านผู้จัดทำหรือไม่		ผ่านหรือไม่ผ่าน				
	ผู้จัดทำ	ไม่ผู้จัดทำ	ไม่ผ่าน	ผ่าน			ผู้จัดทำ	ไม่ผู้จัดทำ	ไม่ผ่าน	ผ่าน			
				ผ่าน	ไม่ผ่าน					ไม่ผ่าน	ผ่าน	ไม่ผ่าน	ไม่ผ่าน
1. ชุมชนคนชราที่อินทนิล						16. น้ำตกเจ้าพระยา							
2. สระน้ำโบราณที่สวนสระ						17. เขตกาสู่แป๊ะ (เขากู่แป๊ะ)							
3. สุสานพระธาตุน้อย						18. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง							
4. ชุมชนบ้านท่าช้างบ้านโคกสะทอน						19. ที่ทำการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ							
5. เขื่อนลำนางรอง						20. ชุมชนบ้านดงอ้อ							
6. กำแพงเมืองเก่า ป้อมปราการ ศาลหลักเมือง						21. ชุมชนบ้านท่าช้าง							
7. บ่อน้ำร้อนโบราณ สมัยรัชกาลที่ 5						22. อ่างน้ำร้อน							
8. ศาลพระพรหม						23. สวนพริก							
9. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง						24. ที่ทำการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ							
10. ศาลเจ้าพ่อ						25. น้ำตกหินลาด (อ่าวน้ำร้อน)							
11. ศาลเจ้าแม่						26. สวนจตุรมิตร 5 สี สมัยสงครามโลก ที่ 2							
12. ชุมชนบ้านท่าช้าง						27. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง							
13. ชุมชนบ้านท่าช้าง						28. หาดทราย							
14. สวนพริก						29. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง							
15. บ่อน้ำร้อน													

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

14. ท่านมีความพึงพอใจต่อส่วนที่เข้าร่วมหรือส่งกับการท่องเที่ยวในภาคีในระดับใด (ตอบทุกข้อ)

ประเด็น	ไม่เคยทำ	เคยใช้บริการ			ประเด็น	ไม่เคยทำ	เคยใช้บริการ			ประเด็น	ไม่เคยทำ	เคยใช้บริการ		
		พ่วง	ไม่พ่วง	คงที่			พ่วง	ไม่พ่วง	คงที่			พ่วง	ไม่พ่วง	คงที่
14.1 ความพึงพอใจทางท่องเที่ยว														
สาธารณูปโภค สาธารณูปการ					สิ่งอำนวยความสะดวก					14.2 แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม				
1. น้ำ					1. ที่พัก					1. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว				
2. ไฟฟ้า					2. อาหาร					2. สภาพแวดล้อมโดยรวม				
3. โทรศัพท์					3. การประชาสัมพันธ์					3. ความน่าสนใจของสถานที่				
4. ถนน					4. บริการนักท่องเที่ยว					4. ความน่าสนใจของกิจกรรม				
5. รถมือ					5. การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น					5. ความเป็นส่วนตัว				
6. สถานีอนามัย					6. การดูแลรักษาความปลอดภัย					6. การต้อนรับจากคนในท้องถิ่น				
7. การจัดเก็บขยะ					7. อื่นๆ โปรดระบุ.....					7. ค่าใช้จ่ายต่างๆ				
8. อื่นๆ โปรดระบุ.....									8. อื่นๆ โปรดระบุ.....				
.....								
.....								

15. ภาครีเจนทาระสนใจพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ
 2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต
 3. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
 4. การท่องเที่ยวที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 5. อื่นๆ โปรดระบุ.....

16. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครีเจนท

.....

.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบคุณที่ให้ความช่วยเหลือ

Tourist Questionnaire

The Questionnaire is part of the Thesis: "Ecotourism Development Guidelines for Koh Libong Community, Trang Province"

Department of Urban and Regional Planning, Faculty of architecture, Chulalongkorn University, 2007

Directions: Please mark / into and fill out the information in the space provided.

General Information:

1. Sex: 1. male 2. female Age:years
2. Country of Origin:.....
3. Income per month: 1. Below US\$1,000 2. US\$1,000 - US\$2,500 3. US\$2,501 - US\$4,000 4. Over US\$4,001

Traveler's Demeanor and Disposition:

4. Purpose for travel (check all that applies) 1. Traveling 2. Holiday 3. Business 4. Visiting Relatives/ Friends
 5. Other (please specify).....
5. How long do you plan to stay in Thailand? days
6. Are you traveling? 1. Alone 2.person (s)
7. How did you arrive in Libong? 1. Bought a tour package from your country
 2. Bought a tour package from an agency in Thailand 3. Traveling on your own
8. Places that you plan to visit in this trip: (Check all that applies)
- Trang Province: 1. Amphor Mueang Trang 2. Amphor Kantrang 3. Hat Yong Ling 4. Hat Chaomai
 5. Koh Sukon 6. Koh Kradan 7. Koh Loa Linn 8. Koh muk
 9. Koh van 10. Koh Tageang
- Satun Province: 11. Koh Phetra 12. Koh Tarutao 13. Koh Buluan 14. Koh Kai 15. Koh Aredang Rave
- Krabi Province: 16. Koh Rok 17. Koh Hai 18. Koh Mar 19. Koh Lanta 20. Koh Pepe
- Fangnga Province: 21. Koh Yawnoi 22. Koh Yawyai 23. Koh Pralong 24. Mo Koh Similun 25. Mo Koh Sunn
- Phuket Province: 26. Koh sirha 27. Koh Mapraw 28. Koh Ha 29. Koh Racha 30. Koh Ioan
- Others (please specify).....

Traveler's Format and Demeanor in Libong:

9. How long would you plan to stay in Libong 1. One day 2. Days
10. Address you will be staying 1. Nature Beach Resort 2. Libong Beach Resort 3. Le Dugong Libong Resort & Diving Center
 4. Song Pee Nong Bungalow 5. Relative 's home 6. Friend 's home 7. Other (please specify).....
11. How much do you plan to spend for the following per day? 1. Resort/Bungalow \$..... 2. Transportation \$.....
 3. Food \$..... 4. Others (please specify).....
12. Activities that you plan to do while staying at Libong (check all that applies): 1. Swimming 2. Canoeing/ Kayaking
 3. Snorkeling 4. Scuba diving 5. Mountain Climbing 6. Exploring caves 7. Waterfall Visits
 8. Camping 9. Dogong Watching 10. Bird watching 11. Fishing 12. Catch a shrimp
 13. Paddle with the fisherman 14. Visiting Communities 15. Visiting Historical Places 16. Taking pictures
 17. Other (please specify).....

13. Experience and Interests in Libong and places within the area:

Do you know about this place?	Yes or No		Have you been there or not?			Do you know about this place?	Yes or No		Have you been there or not?				
	Yes	No	No	Yes I have, and ...			Yes	No	No	Yes I have, an...			
				I like it	It's okay					I dislike it	I like it	It's okay	I dislike it
1. Hua Kon Field/ Seen-hua Kon						16. Jow Pra Yah Waterfall							
2. Ancient Pond in Kuan Sa						17. Bah Too Poo Tae Mountain							
3. Prayaa Cemetary in Libong						18. Laem Bpan-yang (Hua Laem)							
4. Bahn Praaer Community/ Bahn Kok Salaun Community						19. Laem Tuat Station to Protect the Forest							
5. Dtao Pao Taan Baan-praao						20. Bahn Lung Kow Community							
6. Ancient Wall						21. Toeng Yah Kah							
7. Historic Rock Pond during Rama v.						22. Toh Kae Gulf							
8. Saphan Chang Canal						23. Saphan Hin							
9. Forbidden Hunting Area at Moo Gor Libong						24. Lung Kow Station to Protect the Forest							
10. Toh Koon Canal						25. Nameless Waterfall (Aeo Naam Dtohn)							
11. Kien Canal						26. Landing Post for Aircraft during World War. II							
12. Bahn Bah Too Poo Tae Community						27. Lam Toh Chai							
13. Bahn Haht Sai Gaow Community						28. Hai Tub							
14. Leek Pai Bridge						29. Koh Kaeng (Ko Lowsa)							
15. Freshwater Pond													

14. Traveler's Satisfaction at Koh Libong

Topic	Have you got a service?				Topic	Have you got a service?				Topic	Satisfied	Satisfied	Improvement Needed
	No	Yes I have, and.....				No	Yes I have, and.....						
		Satisfied	Acceptable	Improvement Needed			Satisfied	Acceptable	Improvement Needed				
14.1 Tourism Service										14.2 Tourism places and activities			
Public utility and public assistance					Facilities Tourism					1. Access to tourism places			
1. Water					1. Accommodate					2. Environment			
2. Electricity					2. Food					3. Interesting of places			
3. Telephon					3. Promote					4. Interesting of activities			
4. Road					4. Guide Service					5. Privacy			
5. Port					5. Linkage					6. Reception from local			
6. Health Center					6. Safety					7. Price			
7. Waste Management					7. Others (Please specify).....					8. Others (Please specify).....			
4. Others (Please specify).....							
.....							

14. You think Koh Libong Community suitable for Development in(check all that applies)

1. Natural Tourism 2. Cultural Tourism 3. Historical Tourism 4. Business and Convention Tourism 5. Others (Please specify).....

15. Comments and Recommendations for Ecotourism Development of Koh Libong Community

.....

.....

.....

Thank you very much for your time and cooperation!!!

ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว

5. ท่านคิดว่าในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะลันตาจะได้รับความร่วมมือจากกลุ่มคนใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. คนในพื้นที่ 2. ผู้นำชุมชน 3. ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว 4. เจ้าหน้าที่ของรัฐ
5. นักท่องเที่ยว 6. ชื่นๆ โปรดระบุ.....
6. ท่านต้องการจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวของเกาะลันตาในส่วนตัว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ไม่เข้าร่วม 2. ร่วมสำหรับข้อมูล 3. ร่วมให้คำปรึกษา 4. ร่วมแสดงความคิดเห็น
5. ร่วมเป็นที่ปรึกษา 6. สักแต่นำเข้าร่วมตัดสินใจ 7. มีอำนาจในการตัดสินใจ 8. ร่วมศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
9. นำเที่ยวหรือให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว 10. ขายอาหารหรือสินค้าพื้นเมือง 11. ให้บริการด้านที่พัก
12. ทำงานในส่วนตัวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 13. ชื่นๆ โปรดระบุ.....

ทัศนคติต่อความต้องการการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องการ

7. ท่านต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในเกาะลันตาหรือไม่ เพราะเหตุใด
1. ต้องการ เพราะ.....
2. เอยๆ เพราะ.....
3. ไม่ต้องการ เพราะ.....
4. ชื่นๆ โปรดระบุ.....
8. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อมีนักท่องเที่ยวคนนอก เข้ามาในเกาะ
1. ชอบ เพราะ.....
2. เอยๆ เพราะ.....
3. ไม่ชอบ เพราะ.....
4. ชื่นๆ โปรดระบุ.....
9. ท่านไม่ต้องการให้มีนักท่องเที่ยวในบริเวณใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. รอบบ้านของท่าน 2. มีดัด
3. ร้านค้า 4. ร้านขายของ 5. ตลาด 6. ท่าเรือ 7. ชายหาด
8. แหล่งน้ำ 9. ชื่นๆ โปรดระบุ.....
10. กิจกรรมใดที่ท่านไม่ต้องการให้มี ในเกาะลันตา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. เล่นน้ำด้วยน้ำ 2. พายเรือคายัคแคนนู
3. ดำน้ำตื้น 4. ดำน้ำลึก 5. ปีนเขา 6. เที่ยวดำ 7. เที่ยวน้ำตก
8. แคมป์ไฟ 9. อุทยาน 10. อุโมงค์ 11. ตกปลา 12. หลกึ่ง (จับกุ้ง)
13. ออกเรือกับชาวประมง 14. เดินเล่นในชุมชน 15. ชมแหล่งประวัติศาสตร์ 16. ถ่ายรูป
17. ชื่นๆ โปรดระบุ.....
11. ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของพื้นที่ ท่านต้องการนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. ไม่กระทำการใดๆ ที่มีต่อหลักศาสนาอิสลาม 2. แต่งกายไม่มิดชิดโดยเฉพาะในบริเวณชุมชน
3. ไม่ส่งเสียงอึกที่รบกวนคนอื่น 4. ชื่นๆ โปรดระบุ.....
12. เกาะลันตาเหมาะจะพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ 2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต
3. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 4. การท่องเที่ยวเพื่อประชุมสัมมนา
5. ชื่นๆ โปรดระบุ.....
13. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะลันตา.....

ขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน

1

แบบสัมภาษณ์คนในชุมชน

สถานการณ์การท่องเที่ยวของเกาะลันตา**สถานการณ์การท่องเที่ยวในอดีต**

- มีการท่องเที่ยวลักษณะอย่างไรในเกาะลันตา (รูปแบบ กิจกรรมท่องเที่ยว ระดับของการพัฒนา และปริมาณผู้ใช้ประโยชน์)

สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน

- ปัจจุบันมีการท่องเที่ยวลักษณะอย่างไรในเกาะลันตา (รูปแบบ กิจกรรมท่องเที่ยว ระดับของการพัฒนา และปริมาณผู้ใช้ประโยชน์ ช่วงเวลาท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม)
- ใครเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวนี้
- สถานการณ์ความสัมพันธ์หรือความร่วมมือระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ กับชุมชน เป็นอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเกาะลันตา

- กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม(วิถีชีวิต) สิ่งแวดล้อม

ความต้องการของชุมชน และแนวทางการจัดการที่ชุมชนต้องการ

- เราอยากเห็นการท่องเที่ยวลักษณะอย่างไรเกิดขึ้นในเกาะลันตา
- ท่านคิดว่าเกาะลันตาเหมาะสมในการพัฒนาด้านใดและควรเป็นไปในรูปแบบใด มีกิจกรรมใดที่ต้องการและไม่ต้องการ
- ประเภทนักท่องเที่ยวที่ต้องการ
- จำนวนนักท่องเที่ยวที่ต้องการ
- สถานที่ที่ให้เที่ยวได้/ สถานที่ที่ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวไป
- ท่านต้องการผลกำไรที่คืนสู่ชุมชนเท่าไร
- มีวิธีการควบคุม / เลือกผู้ประกอบการที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่หรือชุมชน
- มีกิจกรรม สถานที่ อะไรอีกบ้างที่อาจสามารถจัดให้บริการเพิ่มเติมและเป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว
- กลุ่มความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชน

แบบสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชน

เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่ชุมชนเกาะลิบง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2549

บทบาทและสภาพปัจจุบัน

1. ท่านคิดว่าเกาะลิบงในปัจจุบันมีความสำคัญและโดดเด่นในเรื่องใดอย่างชัดเจน
2. ในปัจจุบันการพัฒนาในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการพัฒนาในด้านใดบ้างและมีรูปแบบการพัฒนาอย่างไร และมีหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบ
3. จากอดีตจนถึงปัจจุบันพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดอย่างชัดเจน และการเปลี่ยนแปลงได้ส่งผลกระทบต่อท่านและชุมชนมากที่สุด
4. ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
5. ท่านคิดว่าบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่มีความเหมาะสมเพียงใด

ปัญหาและข้อจำกัด

6. ท่านคิดว่าปัญหาที่สำคัญของพื้นที่ในปัจจุบันมีปัญหาใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อท่านและชุมชนโดยตรง ในการแก้ปัญหาดังกล่าวท่านคิดว่าควรจะทำอย่างไรและควรเป็นหน้าที่ของใคร

ทัศนคติต่อแนวทางการพัฒนาในอนาคต

7. จากสภาพการพัฒนาในปัจจุบัน ท่านคิดว่าอีก 10 ปีข้างหน้า เกาะลิบงจะมีสภาพเป็นอย่างไร
8. หากมีการวางแผนการพัฒนาในพื้นที่ที่ท่านคิดว่าเกาะลิบงเหมาะสมในการพัฒนาด้านใด และควรเป็นไปในรูปแบบใด
9. มีกิจกรรมใดบ้างที่ท่านไม่อยากจะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะอะไร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่ชุมชนเกาะลิบง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2549

แนวทางในการพัฒนาในอนาคต

1. หากมีการวางแผนพัฒนาในพื้นที่ ท่านคิดว่าเกาะลิบงเหมาะสมในการพัฒนาด้านใดและควรเป็นไปในรูปแบบใด มีกิจกรรมใดที่ต้องการและไม่ต้องการ

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบการ

2. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจของท่าน ผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไรและท่านคิดว่าควรแก้ไขอย่างไร และใครควรจะมีบทบาทในการแก้ไขมากที่สุด

ปัจจัยสนับสนุนต่อการประกอบการ

3. ในการดำเนินธุรกิจทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ท่านคิดว่ามีปัจจัยหรือเงื่อนไขใดบ้างที่จะมีส่วนส่งเสริมการค้าเงินธุรกิจ และใครควรจะมีบทบาทในการส่งเสริมมากที่สุด

แนวทางในการป้องกันผลกระทบจากการประกอบการ

4. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ประกอบการท่านคิดว่าท่านจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในด้านใดบ้างอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ผลจากแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

ตารางที่	จำนวน	ร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย			
		นักท่องเที่ยวชาวไทย		นักท่องเที่ยวต่างชาติ	
สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เพศ					
ชาย	84	50.00	21	58.33	
หญิง	84	50.00	15	41.67	
รวม	168	100.00	36	100.00	
อายุ					
11 - 20 ปี	51	30.36	4	11.11	
21 - 30 ปี	85	50.60	11	30.56	
31 - 40 ปี	20	11.90	2	5.56	
41 - 50 ปี	7	4.17	11	30.56	
มากกว่า 50 ปี	5	2.98	8	22.22	
รวม	168	100.00	36	100.00	
ภูมิลำเนา					
เชียงใหม่	11	6.55	4	11.11	สวีตเซอร์แลนด์
สุโขทัย	3	1.79	5	13.89	สวีเดน
กรุงเทพฯ	12	7.14	6	16.67	แคนาดา
ระยอง	8	4.76	10	27.78	อเมริกา
ชุมพร	2	1.19	1	2.78	สิงคโปร์
สุราษฎร์ธานี	2	1.19	3	8.33	สกอตแลนด์
นครศรีธรรมราช	26	15.48	2	5.56	อังกฤษ
พังงา	3	1.79	5	13.89	ออสเตรเลีย
ภูเก็ต	4	2.38			
ศรีสะเกษ	65	38.69			
สงขลา	14	8.33			
พัทลุง	9	5.36			
ปัตตานี	2	1.19			
นราธิวาส	7	4.17			
รวม	168	100.00	36	100.00	
รายได้ต่อเดือน					
ต่ำกว่า 10,000 บาท	75	44.64	7	19.44	ต่ำกว่า 1,000 US
10,000 - 25,000 บาท	65	38.69	9	25.00	1,000 - 2,500 US
25,001 - 40,000 บาท	8	4.76	14	38.89	2,501 - 4,000 US
40,001 บาท ขึ้นไป	9	5.36	6	16.67	4,001 US ขึ้นไป
ไม่ระบุรายได้	11	6.55	0	0.00	ไม่ระบุรายได้
รวม	168	100.00	36	100.00	

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของรูปแบบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวโดยรวม

รูปแบบและพฤติกรรม	นักท่องเที่ยวไทย (N=168)		นักท่องเที่ยวต่างชาติ (N=36)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จุดประสงค์ของการเดินทาง				
พักผ่อน	104	61.90	16	44.44
ศึกษาค้นคว้า	11	6.55	2	5.56
เยี่ยมญาติ	14	8.33	3	8.33
อื่นๆ	14	8.33	14	38.89
ระยะเวลาในการท่องเที่ยวครั้งนี้				
1	6	3.57	0	0.00
2 - 5	133	79.17	0	0.00
6 - 10	15	8.93	0	0.00
11 - 20	5	2.98	4	11.11
> 20	0	0.00	27	75.00
ไม่ระบุ	8	4.76	5	13.89
รวม	168	100.00	36	100.00
จำนวนสมาชิกเดินทาง				
1	6	3.57	4	11.11
2-5	51	30.36	32	88.89
6 - 10	20	11.90	0	0.00
11 - 20	31	18.45	0	0.00
> 20	45	26.79	0	0.00
ไม่ระบุ	13	7.74	0	0.00
รวม	168	100.00	36	100.00
ลักษณะการเดินทาง				
ทัวร์จากต้นทาง	7	4.17	0	0.00
ซื้อทัวร์ท้องถิ่น	32	19.05	0	0.00
จัดการเอง	115	68.45	36	100.00
ไม่ระบุ	18	10.71	0	0.00
รวม	168	100.00	36	100.00
สถานที่ท่องเที่ยวที่วางแผนเยี่ยมชมในการเดินทางครั้งนี้				
ครั้ง				
เมืองลวัง	55	32.74	11	30.56
เมืองกันคัง	43	25.60	6	16.67
หาดของหวัง	32	19.05	2	5.56
หาดเจ้าไหม	52	30.95	5	13.89
เกาะสุกร	19	11.31	10	27.78
เกาะกระดาน	64	38.10	17	47.22

รูปแบบและพฤติกรรม	นักท่องเที่ยวไทย (N=168)		นักท่องเที่ยวดังชาติ (N=36)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เกาะพลาญเพียง	26	15.48	0	0.00
เกาะงู	85	50.60	9	25.00
เกาะนวม	39	23.21	0	0.00
เกาะตะเบียง	31	18.45	0	0.00
สุด				
เกาะกวด	6	3.57	4	11.11
เกาะละดูดา	23	13.69	7	19.44
เกาะบูโหลน	10	5.95	3	8.33
เกาะไซ	7	4.17	0	0.00
เกาะฮัง รวี	21	12.50	2	5.56
กระบี่				
เกาะรอก	23	13.69	2	5.56
เกาะโพ	17	10.12	0	0.00
เกาะม้า	32	19.05	0	0.00
เกาะตันคา	21	12.50	5	13.89
เกาะพีพี	22	13.10	0	0.00
พังงา	0			
เกาะยาวน้อย	10	5.95	0	0.00
เกาะยาวใหญ่	10	5.95	0	0.00
เกาะพระทอง	10	5.95	0	0.00
หมู่เกาะสิมิลัน	25	14.88	0	0.00
หมู่เกาะสุรินทร์	23	13.69	0	0.00
ภูเก็ต				
เกาะสิเหร่	10	5.95	0	0.00
เกาะนพพำ	21	12.50	0	0.00
เกาะเส	14	8.33	0	0.00
เกาะราชา	20	11.90	0	0.00
เกาะโหลน	7	4.17	0	0.00
อื่นๆ	22	13.10	16	44.44

* เมื่อได้มากกว่า 1 ชื่อ

ตารางที่ รูปแบบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเกาะลิดง

รูปแบบและพฤติกรรม	นักท่องเที่ยวไทย (N=168)		นักท่องเที่ยวต่างชาติ (N=36)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่พักบนเกาะ				
1	17	10.12	2	5.56
2 - 5	129	76.79	23	63.89
6 - 10	14	8.33	9	25.00
11 - 20	3	1.79	0	0.00
> 20	2	1.19	2	5.56
ไม่ระบุ	3	1.79	0	0.00
รวม	168	100.00	36	100.00
ชื่อที่พัก				
ลิดงแอร์...	6	3.57	0	0.00
ลิดงบีช...	63	37.50	21	58.33
ลีดูกอง...	30	17.86	13	36.11
สองพี่น้อง...	17	10.12	4	11.11
บ้านญาติ	24	14.29	0	0.00
บ้านเพื่อน	4	2.38	0	0.00
อื่นๆ	6	3.57	0	0.00
ไม่ระบุ	4	2.38	0	0.00
รวม	168	100.00	36	100.00
ค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน				
ค่าที่พัก (เฉลี่ย 635.85 บาท/คน/วัน)				
0-500	52	30.95	16	44.44
501-1,000	32	19.05	18	50.00
1,001-1,500	12	7.14	0	0.00
>1,500	2	1.19	0	0.00
ไม่ระบุ	70	41.67	2	5.56
รวม	168	100.00	36	100.00
ค่ายานพาหนะ (เฉลี่ย 669.33 บาท/คน/วัน)				
0-200	34	20.24	2	5.56
201-600	12	7.14	14	38.89
601-1,000	4	2.38	2	5.56
>1,000	10	5.95	0	0.00
ไม่ระบุ	108	64.29	18	50.00
รวม	168	100.00	36	100.00
ค่าอาหาร (เฉลี่ย 156.00 บาท/คน/วัน)				
0-200	76	45.24	14	38.89

รูปแบบและพฤติกรรม	นักท่องเที่ยวไทย (N=168)		นักท่องเที่ยวต่างชาติ (N=36)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
201-600	12	7.14	12	33.33
601-1,000	2	1.19	6	16.67
>1,000	0	0.00	0	0.00
ไม่ระบุ	78	46.43	4	11.11
รวม	168	100.00	36	100.00
อื่นๆ	18	10.71	2	5.56
กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำอยู่เป็นประจำ*				
เล่นน้ำ...	105	62.50	24	66.67
พายเรือ...	22	13.10	11	30.56
ดำน้ำตื้น	68	40.48	31	86.11
ดำน้ำลึก	39	23.21	2	5.56
ปั่นเช่า	30	17.86	2	5.56
เที่ยวดำ	65	38.69	13	36.11
เที่ยวน้ำตก	25	14.88	2	5.56
แคมป์ไฟ	24	14.29	0	0.00
ดูพระอาทิตย์	37	22.02	16	44.44
ดูนก	40	23.81	11	30.56
ตกปลา	35	20.83	4	11.11
หลงกิ้ง...	26	15.48	4	11.11
ออกเรือ...	28	16.67	0	0.00
เดินเล่น...	87	51.79	21	58.33
ชมแหล่ง...	26	15.48	2	5.56
ถ่ายรูป	87	51.79	33	91.67
อื่นๆ	8	4.76	4	11.11

* เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง ประสบการณ์และความชอบของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อสถานที่นันทนาการและสวนสาธารณะในภาคใต้

สถานที่	นักท่องเที่ยวยุคใหม่						นักท่องเที่ยวยุคเก่า					
	รู้จัก (N=168)		ชอบ		ไม่ชอบ		รู้จัก (N=36)		ชอบ		ไม่ชอบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ผู้บังคับหรือที่สิ้นสุด	31	18.45	12	38.71	10	83.33	2	16.67	0	0.00	0	0.00
2.สะพานไม้ทางเดิน	30	17.96	11	36.67	10	90.91	1	9.09	0	0.00	0	0.00
3.สถานที่พักผ่อน	48	28.57	23	47.92	17	73.91	6	26.09	0	0.00	7	19.44
4.ชุมชนบ้านพักตากอากาศ	77	45.83	58	75.32	44	76.86	14	24.14	0	0.00	10	27.78
5.สวนสาธารณะ	38	22.62	22	57.89	14	63.64	6	27.27	2	9.09	0	0.00
6.บ้านพักตากอากาศ	34	20.24	16	47.06	12	75.00	4	25.00	0	0.00	0	0.00
7.บ้านพักตากอากาศ	29	17.26	16	55.17	15	93.75	1	6.25	0	0.00	0	0.00
8.สะพาน	31	18.45	14	45.16	11	78.57	3	21.43	0	0.00	3	8.33
9.สถานที่พักผ่อน	62	36.90	42	67.74	39	92.86	3	7.14	0	0.00	8	22.22
10.คลอง	26	15.48	17	65.38	11	64.71	6	35.29	0	0.00	11	30.56
11.คลอง	36	21.43	23	63.89	18	78.26	5	21.74	0	0.00	6	16.67
12.ชุมชนบ้านพักตากอากาศ	63	37.50	42	66.67	41	97.62	1	2.38	0	0.00	11	30.56
13.ชุมชนบ้านพักตากอากาศ	91	54.17	68	74.73	59	86.76	9	13.24	0	0.00	11	30.56
14.สะพาน	69	41.07	42	60.87	33	78.57	9	21.43	0	0.00	8	22.22
15.บ่อน้ำ	63	37.50	36	57.14	30	83.33	6	16.67	0	0.00	2	5.56
16.บ่อน้ำ	28	16.67	16	57.14	7	43.75	9	56.25	0	0.00	0	0.00
17.บ่อน้ำ	72	42.86	38	52.78	35	92.11	3	7.89	0	0.00	7	19.44
18.บ่อน้ำ	52	30.95	34	65.38	31	91.18	3	8.82	0	0.00	5	13.89
19.บ่อน้ำ	36	21.43	20	55.56	18	90.00	2	10.00	0	0.00	6	16.67
20.บ่อน้ำ	88	52.38	65	73.86	49	75.38	12	18.46	4	6.15	13	36.11
21.บ่อน้ำ	71	42.26	40	56.34	33	82.50	7	17.50	0	0.00	8	22.22
22.บ่อน้ำ	36	21.43	24	66.67	19	79.17	6	25.00	0	0.00	3	8.33
23.บ่อน้ำ	50	29.76	26	52.00	18	69.23	8	30.77	0	0.00	8	22.22
24.บ่อน้ำ	37	22.02	16	43.24	15	93.75	0	0.00	0	0.00	6	16.67
25.บ่อน้ำ	34	20.24	16	47.06	13	81.25	3	18.75	0	0.00	0	0.00
26.บ่อน้ำ	35	20.83	14	40.00	10	71.43	4	28.57	0	0.00	0	0.00
27.บ่อน้ำ	43	25.60	26	60.47	21	80.77	5	19.23	0	0.00	2	5.56
28.บ่อน้ำ	52	30.95	32	61.54	29	90.63	2	6.25	1	3.13	2	5.56
29.บ่อน้ำ	42	25.00	26	61.90	20	76.92	6	23.08	0	0.00	2	5.56

* สีเทาได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง แสดงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อสถานที่ในภาคสิบงและบริเวณใกล้เคียง

สถานที่	นักท่องเที่ยวชาวไทย								นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ							
	เคยใช้บริการ (N=166)		พอใจ		เฉยๆ		ควรปรับปรุง		เคยใช้บริการ (N=36)		พอใจ		เฉยๆ		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความพร้อมทางภาคท่องเที่ยว																
สาธารณสุขในเขต สาธารณูปโภค*																
ท่าเรือ	151	89.88	81	53.64	34	22.52	38	25.17	35	97.22	17	48.57	11	31.43	6	17.14
ถนน	142	84.62	50	35.21	26	18.31	66	46.48	32	88.89	18	56.25	12	37.50	0	0.00
ไฟฟ้า	147	87.50	80	54.42	38	25.85	28	19.05	34	94.44	25	73.53	9	26.47	0	0.00
น้ำ	151	89.88	120	79.47	22	14.57	9	5.96	34	94.44	32	94.12	0	0.00	2	5.88
โทรศัพท์	140	83.33	71	50.71	45	32.14	24	17.14	25	69.44	16	64.00	3	12.00	6	24.00
การจัดเก็บขยะ	129	76.79	52	40.31	31	24.03	47	36.43	29	80.56	13	44.83	8	27.59	8	27.59
สถานีอนามัย	113	67.26	57	50.44	33	29.20	22	19.47	21	58.33	11	52.38	4	19.05	6	28.57
รวม	139.00	82.74	73.00	52.03	32.71	23.80	33.43	24.24	30.00	83.33	18.86	61.95	6.71	22.00	4.00	14.74
อื่นๆ	6	3.57	4	66.67	2	33.33	0	0.00	4	11.11	4	100.00	0	0.00	0	0.00
สิ่งอำนวยความสะดวก*																
ที่พัก	146	86.90	126	86.30	20	13.70	0	0.00	35	97.22	33	94.29	2	5.71	0	0.00
อาหาร	148	88.10	129	87.16	19	12.84	0	0.00	37	102.78	32	86.49	5	13.51	0	0.00
การประชาสัมพันธ์พื้นที่	139	82.74	72	51.80	23	16.55	43	30.94	21	58.33	13	61.90	3	14.29	7	33.33
บริการนำเที่ยว	140	83.33	94	67.14	31	22.14	15	10.71	16	44.44	12	75.00	4	25.00	0	0.00
การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น	141	83.93	76	53.90	35	24.82	29	20.57	21	58.33	11	52.38	8	38.10	2	9.52
การดูแลรักษาความสะอาด	147	87.50	73	49.66	64	43.54	10	6.80	26	72.22	17	65.38	7	26.92	4	15.38
รวม	143.50	85.42	95.00	65.99	32.00	22.26	16.17	11.50	26.00	72.22	19.67	72.57	4.83	20.59	2.17	9.71
อื่นๆ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	5.56	2	0.00	0	0.00	0	0.00
แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม*																
การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	147	87.50	107	72.79	27	18.37	11	7.48	31	86.11	21	67.74	7	22.58	3	9.68
สภาพแวดล้อมโดยรวม	150	89.29	124	82.67	21	14.00	5	3.33	35	97.22	23	65.71	8	22.86	4	11.43
ความน่าพอใจของสถานที่	151	89.88	127	84.11	24	15.89	0	0.00	30	83.33	17	56.67	9	30.00	4	13.33
ความน่าพอใจของกิจกรรม	140	83.33	84	60.00	50	35.71	6	4.29	31	86.11	23	74.19	6	19.35	2	6.45
ความเป็นส่วนตัว	155	92.26	132	85.16	21	13.55	2	1.29	35	97.22	31	88.57	4	11.43	0	0.00
การตื่นตัวจากคนในท้องถิ่น	150	89.29	124	82.67	26	17.33	0	0.00	34	94.44	30	88.24	4	11.76	0	0.00

สถานที่	นักฟอ่งเพื่อชาวไทย								นักฟอ่งเพื่อชาวต่างชาติ							
	เคยใช้บริการ (N=168)		พอใจ		เฉยๆ		ควรปรับปรุง		เคยใช้บริการ (N=36)		พอใจ		เฉยๆ		ควรปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายต่างๆ	153	91.07	115	75.16	31	20.26	7	4.58	34	94.44	25	73.53	9	26.47	0	0.00
รวม	149.43	88.95	116.14	77.51	28.57	19.30	4.43	3.00	32.86	91.27	24.29	73.52	6.71	20.64	1.86	5.64
อื่นๆ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	4	11.11	4	0.00	0	0.00	0	0.00

* เมื่อได้มากกว่า 1 ครั้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง จำนวนและร้อยละของรูปแบบการพัฒนานักท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเห็นว่าเหมาะสม

รูปแบบการพัฒนา*	นักท่องเที่ยวชาวไทย (N=168)		นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (N=36)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เชิงธรรมชาติ	109	64.88	33	91.67
เชิงวัฒนธรรม	81	48.21	16	44.44
เชิงประวัติศาสตร์	24	14.29	15	41.67
ประชุมสัมมนา	19	11.31	2	5.56
อื่นๆ	0	0.00	4	11.11

* เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 7

ผลจากแบบสอบถามสำหรับประชาชนในเกาะลันตา

ตารางที่ จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของประชาชนในพื้นที่

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	134	50.00
หญิง	134	50.00
รวม	268	100.00
อายุ		
11 - 20 ปี	53	19.78
21 - 30 ปี	73	27.24
31 - 40 ปี	61	22.76
41 - 50 ปี	43	16.04
มากกว่า 50 ปี	38	14.18
รวม	268	100.00
อาชีพ*		
ชาวประมง	56	20.90
ชาวสวนยาง	90	33.58
เกษตรกร	12	4.48
ค้าขาย	43	16.04
รับราชการ	17	6.34
ลูกจ้าง	29	10.82
นักเรียน	49	18.28
อื่นๆ	10	3.73
รวม	306	114.18

* เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อประจําชนในชั้นที่ศึกษาต่อในด้านที่ในภาคอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัด

สถานที่ที่ขอเช่า	ผู้เช่า										นายจ้าง									
	หมู่ที่ 1 (N=64)		หมู่ที่ 4 (N=66)		หมู่ที่ 5 (N=58)		หมู่ที่ 7 (N=78)		รวม (N=266)		หมู่ที่ 1		หมู่ที่ 4		หมู่ที่ 5		หมู่ที่ 7		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ผู้เช่าครัวเรือนที่อื่นที่อื่น	60	93.75	62	91.18	40	68.97	68	87.18	230	85.82	46	76.67	52	83.87	36	90.00	61	89.71	195	84.78
2.สถานที่ในภาคที่ขอเช่า	57	89.06	42	61.76	32	55.17	56	71.79	187	69.78	52	91.23	38	90.48	27	84.38	52	92.86	169	90.37
3.อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์	62	96.88	56	82.35	40	68.97	63	80.77	221	82.46	48	77.42	56	100.00	38	95.00	58	92.06	200	90.50
4.ชุมชนบ้านเช่าบ้านพักคนชรา	63	98.44	66	97.06	58	100.00	76	97.44	263	98.13	55	87.30	63	95.45	58	100.00	72	94.74	248	94.30
5.สถานประกอบการอื่น	52	81.25	65	96.59	50	86.21	74	94.87	241	89.93	48	92.31	56	86.15	42	84.00	63	85.14	209	86.72
6.บ้านเช่าของเช่า (เช่าอสังหาริมทรัพย์)	58	90.63	41	60.29	33	56.90	59	75.64	191	71.27	47	81.03	39	95.12	22	66.67	56	94.92	164	85.86
7.ประโยชน์ในภาค อสังหาริมทรัพย์ 5	51	79.69	30	44.12	31	53.45	52	66.67	164	61.19	44	86.27	28	93.33	20	64.52	49	94.23	141	85.98
8.สถานศึกษา	49	76.56	56	82.35	42	72.41	68	87.18	215	80.22	46	93.66	52	92.86	37	88.10	61	89.71	196	91.18
9.สถานที่อื่นที่ขอเช่า (เช่าอสังหาริมทรัพย์)	61	95.31	68	100.00	55	94.83	74	94.87	258	96.27	60	98.36	56	82.35	47	85.45	65	87.84	228	88.37
10.ครอบครัวอื่น	62	96.88	68	100.00	56	96.55	75	96.15	261	97.39	53	85.48	64	94.12	51	91.07	66	88.00	234	89.86
11.ครอบครัวอื่น	62	96.88	66	97.06	54	93.10	76	97.44	258	96.27	51	82.26	62	93.94	51	94.44	72	94.74	236	91.47
12.ชุมชนบ้านเช่าอสังหาริมทรัพย์ (N=4)	62	96.88	67	98.53	58	100.00	78	100.00	265	98.88	54	87.10	66	98.51	55	94.83	73	93.59	248	93.58
13.ชุมชนบ้านเช่าอสังหาริมทรัพย์ (N=7)	62	96.88	66	97.06	57	98.28	78	100.00	263	98.13	56	90.32	64	96.97	54	94.74	74	94.87	248	94.30
14.สถานศึกษาอื่น	55	85.94	68	100.00	59	101.72	78	100.00	260	97.01	55	100.00	67	98.53	54	91.53	74	94.87	250	96.15
15.ประโยชน์ของเช่า	53	82.81	67	98.53	55	94.83	76	97.44	251	93.66	54	101.89	58	86.57	50	90.91	71	93.42	233	92.83
16.บ้านเช่าที่ขอเช่า	44	68.75	47	69.12	36	62.07	56	71.79	183	68.28	41	93.18	44	93.62	36	100.00	49	87.50	170	92.90
17.สถานศึกษา (เช่าอสังหาริมทรัพย์)	61	95.31	68	100.00	53	91.38	76	97.44	258	96.27	54	88.52	57	83.82	48	90.57	62	81.58	221	85.86
18.ครอบครัวอื่น (เช่าอสังหาริมทรัพย์)	63	98.44	68	100.00	58	100.00	75	96.15	264	98.51	50	79.37	63	92.85	51	87.93	72	96.00	236	89.39
19.ที่ทำการที่ขอเช่าบ้านเช่าอสังหาริมทรัพย์	50	78.13	67	98.53	56	96.55	72	92.31	245	91.42	48	96.00	56	83.58	46	82.14	68	94.44	218	88.98
20.ชุมชนบ้านเช่าอสังหาริมทรัพย์	62	96.88	66	97.06	58	100.00	77	98.72	263	98.13	55	88.71	64	96.97	58	100.00	74	96.10	251	95.44
21.ผู้เช่าอสังหาริมทรัพย์	62	96.88	66	97.06	56	96.55	75	96.15	259	96.64	54	87.10	61	92.42	49	87.50	71	94.67	235	90.73
22.เช่าอสังหาริมทรัพย์	62	96.88	64	94.12	53	91.38	64	82.06	243	90.67	52	83.87	49	76.56	45	84.91	54	84.38	200	82.30
23.สถานศึกษา	49	76.56	42	61.76	40	68.97	50	64.10	181	67.54	46	93.66	38	90.48	36	90.00	45	90.00	165	91.18
24.ที่ทำการที่ขอเช่าบ้านเช่าอสังหาริมทรัพย์	48	75.00	61	89.71	52	89.66	70	89.74	231	86.19	47	97.92	56	91.80	48	92.31	64	91.43	215	93.07

สถานที่ท่องเที่ยว	ควมพัฒนา										ผู้จัด		ต่อไป		ควมพัฒนา	
	หมู่ที่ 1		หมู่ที่ 4		หมู่ที่ 5		หมู่ที่ 7		รวม		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ						
1.ทุ่งหัวถนนหรือที่หินหัวถนน	44	96.65	46	92.31	34	94.44	55	90.16	181	92.82	230	85.82	195	84.78	181	92.82
2.สระน้ำโบราณที่กว๊านสระ	52	100.00	36	94.74	26	103.70	51	98.08	167	98.82	187	69.78	169	90.37	167	98.82
3.อุทยานพระยาอินท	47	97.92	54	96.43	36	94.74	52	89.66	189	94.50	221	82.46	200	90.50	189	94.50
4.ชุมชนบ้านพร้าบบ้านโถงสระโชน	55	100.00	62	98.41	58	100.00	72	100.00	247	99.60	263	98.13	248	94.30	247	99.60
5.ศาลาร่านบ้านพร้าบ	44	91.67	48	85.71	39	92.86	58	92.06	189	90.43	241	89.93	209	86.72	189	90.43
6.บ้านแดงหรือเข็ก คำชะอีกันเมือง	47	100.00	36	92.31	20	90.91	52	92.86	155	94.51	191	71.27	164	85.86	155	94.51
7.บ่อน้ำหินโบราณ สมัยรัชกาลที่ 5	44	100.00	26	92.86	18	90.00	47	95.92	135	95.74	184	61.194	141	85.9756	135	96.7447
8.สะพานช้าง	45	97.83	45	86.54	34	91.89	58	95.08	182	92.86	215	80.22	196	91.16	182	92.86
9.เขตห้ามล่าสัตว์ป่าภูพานะอินท	59	98.33	54	96.43	44	93.62	62	95.38	219	96.05	258	96.27	228	88.37	219	96.05
10.คลองไม้ตะขุน	53	100.00	63	98.44	50	98.04	63	95.45	229	97.86	261	97.39	234	89.66	229	97.86
11.คลองเหียน	50	98.04	58	93.55	50	98.04	71	98.61	229	97.03	258	96.27	236	91.47	229	97.03
12.ชุมชนบ้านปากสูงภูเขี (ม.4)	54	100.00	66	100.00	54	98.18	72	98.63	246	99.19	265	98.88	248	93.58	246	99.19
13.ชุมชนบ้านกุดทรายแก้ว (ม.7)	56	100.00	63	98.44	53	98.15	73	98.65	245	98.79	263	98.13	248	94.30	245	98.79
14.สะพานเหล็กโถ	54	98.18	65	97.01	52	96.30	71	95.95	242	96.80	260	97.01	250	96.15	242	96.80
15.บ่อน้ำทะเลเจ็ด	54	100.00	58	100.00	46	92.00	66	92.96	224	96.14	251	93.66	233	92.83	224	96.14
16.น้ำตกเจ้าพระยา	39	96.12	43	97.73	34	94.44	43	87.76	159	93.53	183	68.28	170	92.90	159	93.53
17.เขานาสูงภูเขี (เขานูเขี)	54	100.00	55	96.49	45	93.75	58	93.55	212	95.93	258	96.27	221	85.66	212	95.93
18.หนองบัวทอง (หัวหนอง)	49	98.00	61	96.83	51	100.00	70	97.22	231	97.88	264	98.51	236	89.39	231	97.88
19.ที่ทำการพิทักษ์ป่าหนองหวด	48	100.00	54	96.43	43	93.48	62	91.18	207	94.95	245	91.42	218	88.98	207	94.95
20.ชุมชนบ้านหลังเขา	53	96.36	64	100.00	58	100.00	74	100.00	249	99.20	263	98.13	251	95.44	249	99.20
21.ทุ่งหญ้าคา	54	100.00	59	96.72	48	97.96	65	91.55	226	96.17	259	96.64	235	90.73	226	96.17
22.ลำน้ำเข็ก	51	98.06	46	93.88	42	93.33	46	85.19	185	92.50	243	90.67	200	82.30	185	92.50
23.สะพานหิน	46	100.00	36	94.74	34	94.44	41	91.11	157	95.15	181	67.54	165	91.16	157	95.15
24.ที่ทำการพิทักษ์ป่าหลังเขา	45	95.74	54	96.43	41	85.42	62	96.88	202	93.95	231	86.19	215	93.07	202	93.95

สถานที่ท่องเที่ยว	ควมพัฒนา										ผู้จัด				ควมพัฒนา	
	หมู่ที่ 1		หมู่ที่ 4		หมู่ที่ 5		หมู่ที่ 7		รวม		ผู้จัด		ต่อไป		ควมพัฒนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
25. นักศึกษานิเทศ (ช่างเทคนิค)	44	96.65	45	97.83	36	94.74	40	83.33	165	92.70	202	75.37	178	88.12	165	92.70
26. สถานะศตวรรษที่ 21 สหประชาชาติ	32	100.00	25	89.29	18	100.00	34	89.47	109	93.97	126	47.01	116	92.06	109	93.97
27. มหกรรมสีเขียว	52	98.11	56	96.55	52	96.30	62	91.18	222	95.28	263	98.13	233	88.59	222	95.28
28. พาสปอร์ต	35	72.92	48	85.71	40	86.96	54	87.10	177	83.49	259	96.64	212	81.85	177	83.49
29. เกาะกาฬ (เกาะชเวตสา)	34	72.34	51	94.44	42	84.00	56	88.89	183	85.51	256	95.52	214	83.59	183	85.51
เฉลี่ย	48.069	96.55	51	96.042	41.379	94.748	58.276	93.236	198.724	94.8747	233.138	86.99	209.069	89.65	198.724	94.87

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ จำนวน ร้อยละของการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของประชาชนในพื้นที่

รายการ	ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของประชาชน									
	หมู่ที่ 1 (N=64)		หมู่ที่ 4 (N=68)		หมู่ที่ 5 (N=58)		หมู่ที่ 7 (N=78)		รวม (N=268)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5. กลุ่มคนที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะลันเต										
คนในพื้นที่	55	85.94	64	94.12	52	89.66	71	91.03	242	90.30
ผู้นำชุมชน	52	81.25	60	88.24	52	89.66	62	79.49	226	84.33
ผู้ประกอบการ	45	70.31	43	63.24	49	84.48	48	61.54	185	69.03
เจ้าหน้าที่รัฐ	41	64.06	41	60.29	40	68.97	51	65.38	173	64.55
นักท่องเที่ยว	30	46.88	26	38.24	37	63.79	33	42.31	126	47.01
อื่นๆ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
6. ลักษณะการมีส่วนร่วมที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะลันเต										
ไม่เข้าร่วม	2	3.13	0	0.00	2	3.45	0	0.00	4	1.49
รับทราบ...	45	70.31	46	67.65	30	51.72	38	48.72	159	59.33
ให้คำปรึกษา	32	50.00	24	35.29	35	60.34	25	32.05	116	43.26
แสดงความ...	48	75.00	42	61.76	40	68.97	56	71.79	186	69.40
เป็นที่ปรึก...	24	37.50	8	11.76	20	34.48	25	32.05	77	28.73
ร่วมตัดสินใจ...	10	15.63	18	26.47	24	41.38	20	25.64	72	26.87
มีอำนาจ...	16	25.00	6	8.82	29	50.00	12	15.38	63	23.51
รักษาผลประโยชน์...	51	79.69	46	67.65	46	79.31	62	79.49	205	76.49
นำเที่ยว...	20	31.25	22	32.35	20	34.48	27	34.62	89	33.21
ขายอาหาร...	19	29.69	17	25.00	28	48.28	22	28.21	86	32.09
ให้บริการ...	23	35.94	12	17.65	17	29.31	24	30.77	76	28.36
ทำงาน...	14	21.88	10	14.71	26	44.83	22	28.21	72	26.87
อื่นๆ	0	0.00	0	0.00	2	3.45	0	0.00	2	0.75

ตารางที่ จำนวน ร้อยละ ของรูปแบบการท่องเที่ยวที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการและไม่ต้องการ

รายการ	ทัศนคติต่อความต้องการในรูปแบบการท่องเที่ยวของประชาชน									
	หมู่ที่ 1 (N=64)		หมู่ที่ 4 (N=68)		หมู่ที่ 5 (N=58)		หมู่ที่ 7 (N=78)		รวม (N=268)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7.ความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในเกาะลันเต										
ต้องการ	64	100.00	63	92.65	56	96.55	71	91.03	254	94.78
เฉยๆ	0	0.00	2	2.94	0	0.00	1	1.28	3	1.12
ไม่ต้องการ	0	0.00	0	0.00	1	1.72	2	2.56	3	1.12
อื่นๆ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
8.ความรู้สึกเมื่อนักท่องเที่ยวคนนอกเข้ามาในเกาะ										
ชอบ	58	90.63	61	89.71	58	100.00	64	82.05	241	89.93
เฉยๆ	3	4.69	2	2.94	0	0.00	5	6.41	10	3.73
ไม่ชอบ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	1.28	1	0.37
อื่นๆ	0	0.00	1	1.47	0	0.00	0	0.00	1	0.37
9.บริเวณที่ไม่ต้องการให้นักท่องเที่ยว										
รอบบ้าน	0	0.00	20	29.41	9	15.52	15	19.23	44	16.42
น้ำตึก	46	71.88	39	57.35	45	77.59	41	52.56	171	63.81
ร้านค้า	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	2.56	2	0.75
ร้านค้าของ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
ตลาด	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
ท่าเรือ	8	12.50	2	2.94	2	3.45	0	0.00	12	4.48
ชายหาด	0	0.00	0	0.00	2	3.45	0	0.00	2	0.75
แปลง	0	0.00	2	2.94	0	0.00	2	2.56	4	1.49
อื่นๆ	2	3.13	0	0.00	2	3.45	0	0.00	4	1.49
10.กิจกรรมที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ต้องการให้มีในเกาะลันเต										
เล่นน้ำ...	2	3.13	0	0.00	0	0.00	2	2.56	4	1.49
พายเรือ...	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
ดำน้ำตื้น	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
ดำน้ำลึก	1	1.56	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	0.37
ปั่นจักรยาน	12	18.75	21	30.88	6	10.34	8	10.26	47	17.54
เที่ยวถ้ำ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
เที่ยวน้ำตก	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
แคมป์ไฟ	18	28.13	19	27.94	25	43.10	18	23.08	80	29.85
ดูพระอาทิตย์	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	1.28	1	0.37
ดูนก	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
ตกปลา	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
นอกกึ่ง	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
ออกเรือ...	1	1.56	1	1.47	0	0.00	0	0.00	2	0.75
ปั่นจักรยาน...	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	2.56	2	0.75
ชมแนวถ้ำ...	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00

รายการ	ทัศนคติต่อความต้องการในรูปแบบการท่องเที่ยวของประชาชน									
	หมู่ที่ 1 (N=64)		หมู่ที่ 4 (N=68)		หมู่ที่ 5 (N=58)		หมู่ที่ 7 (N=78)		รวม (N=268)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าสรุป	0	0.00	2	2.94	0	0.00	3	3.85	5	1.87
อื่นๆ	5	7.81	1	1.47	3	5.17	1	1.28	10	3.73
11.ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการ										
ไม่กระทำการใดๆ ที่ผิดหลักศาสนาอิสลาม	44	68.75	56	82.35	45	77.59	61	78.21	206	76.87
แต่งกายให้มิดชิดโดยเฉพาะในบริเวณชุมชน	46	71.88	45	66.18	50	86.21	57	73.08	198	73.88
ไม่ส่งเสียงซีกที่กบกรวนผู้อื่น	30	46.88	38	55.88	32	55.17	37	47.44	137	51.12
อื่นๆ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	6	7.69	6	2.24
12.รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่จะพัฒนา										
การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ	59	92.19	53	77.94	50	86.21	66	84.62	228	85.07
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	52	81.25	46	67.65	51	87.93	63	80.77	212	79.10
การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	45	70.31	42	61.76	30	51.72	40	51.28	157	58.58
การท่องเที่ยวเพื่อประชุมสัมมนา	20	31.25	16	23.53	33	56.90	25	32.05	94	35.07
อื่นๆ	0	0.00	2	2.94	0	0.00	0	0.00	2	0.75

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสร้อยสน รัฐสมบุญณ์ เกิดเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2524 สำเร็จการศึกษาปริญญาบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2546 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง สาขาการวางผังชุมชน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ.2547 สามารถติดต่อได้ที่ [อีเมล-soison511361@hotmail.com](mailto:soison511361@hotmail.com)
โทร-084-6278490

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย